

د افغانستان اسلامي جمهوریت
د کلیو د بیا رغونې او پراختیا وزارت
د سیمه ایزو ارګانونو خپلواکه اداره
ولسي تړون پروگرام
د ټولنیز روزنیز لارښوود لړلیک

Abbreviations

د مخففاتو لړلیک

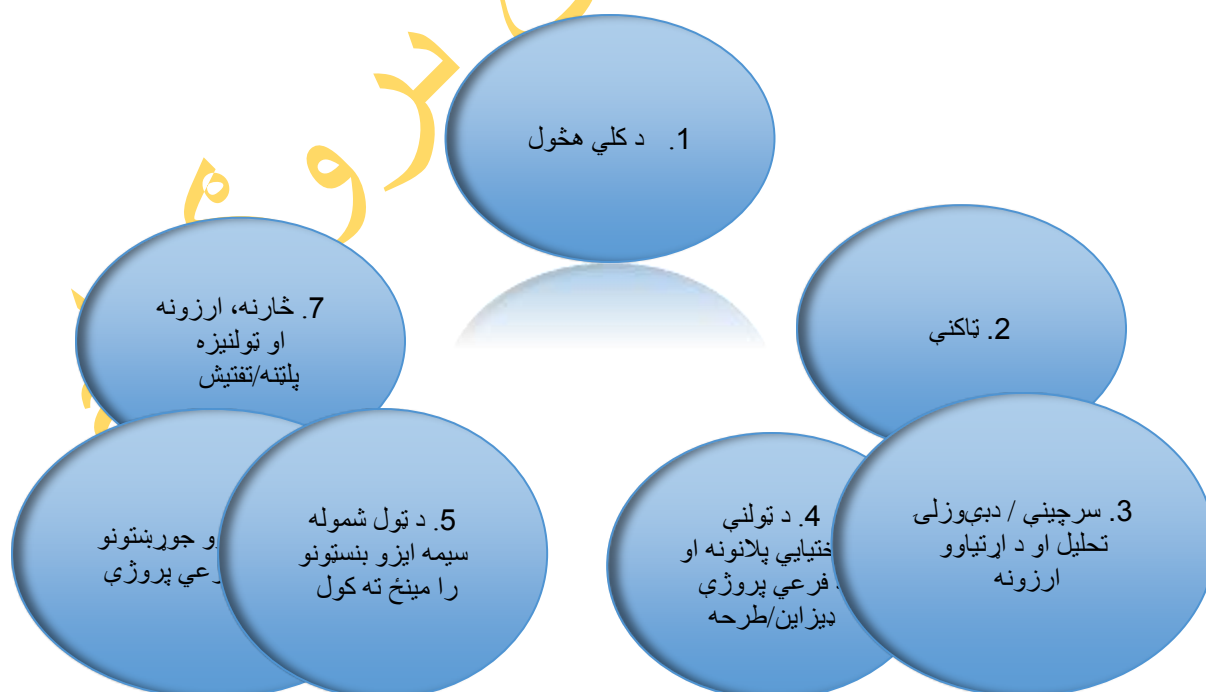
No	Abbreviations	English Mean	Pashto Mean
1	CC	Citizens' Charter	ولسي تړون
2	CCAP	Citizens' Charter Afghanistan Project	د افغانستان د ولسي تړون پروژه
3	CCDC	Community cluster development council	دکلی پراختیا شورا کلسټر
4	CCDMC	Citizen Charter development management committee	دولسوالی په کچه دولسي تړون پروگرام دمدیریت کمیټ
5	CCNPP	Citizens' Charter National Priority Program	دولسي تړون دولمریتوب ملي پروگرام
6	CDC	Community Development Council	دکلی پراختیا شورا
7	CDP	Community Development plan	دکلی پراختیا پلان
8	CHMP	Cultural Heritage Management Plan	
9	CLTS		دخلکو په مشري د بشپړی روغتیا ساتنه
10	DCC	District Coordination Council	دولسوالی د همغږی شورا
11	DG	District governor	ولسوال
12	EC	Environmental Clearance	
13	EHS	Environmental Health & Safety	
14	EIA	Environmental Impact Assessment	
15	ESMF	Environmental Social Management Framework	
16	ESMP	Environmental & Social Management Plan	
17	ESS	Environmental and Social Safeguards	
18	ESSD	Environmental and Social Safeguards Department	
19	FP	Facilitating Partner	همکاره موسسه
20	GC	Gozar Council	دکنز شورا
21	Gove	Government	دولت
22	GRM	Grievance Redress Mechanism	دشکایتونود اصلاح کولو میکانیزم
23	ICR	Implementation Completion Report	
24	IDLG	Independent Directorate of Local Governance	د سیمه ایزو اورګانونو خپلواکه اداره
25	IP	Implementation Partner	تطبیق کوونکی اداره
26	MACA	Mine Action Centre for Afghanistan	
27	MAIL	ministry of agriculture immigration and live stock	د کرنی او بولګولو او مالدارۍ وزارت
28	MRRD	Ministry of Rural and Rehabilitation and Development	دکلی پراختیا او بیارغونې وزارت
29	MSS	minimum services skills	دلبر تر لږه خدمتونو معیارونه
30	NEPA	National Environmental Protection Agency	دمحیط زیست ملی اداره
31	NSP	National Solidarity Program	د ملی پیوستون پروگرام
32	O&M	Operation and Maintenance	
33	OP/BP	Operation Procedures/Bank Policy	
34	PAP	Project Affected Persons	متاثره اشخاص

دولتی تیزون ملی پروگرام

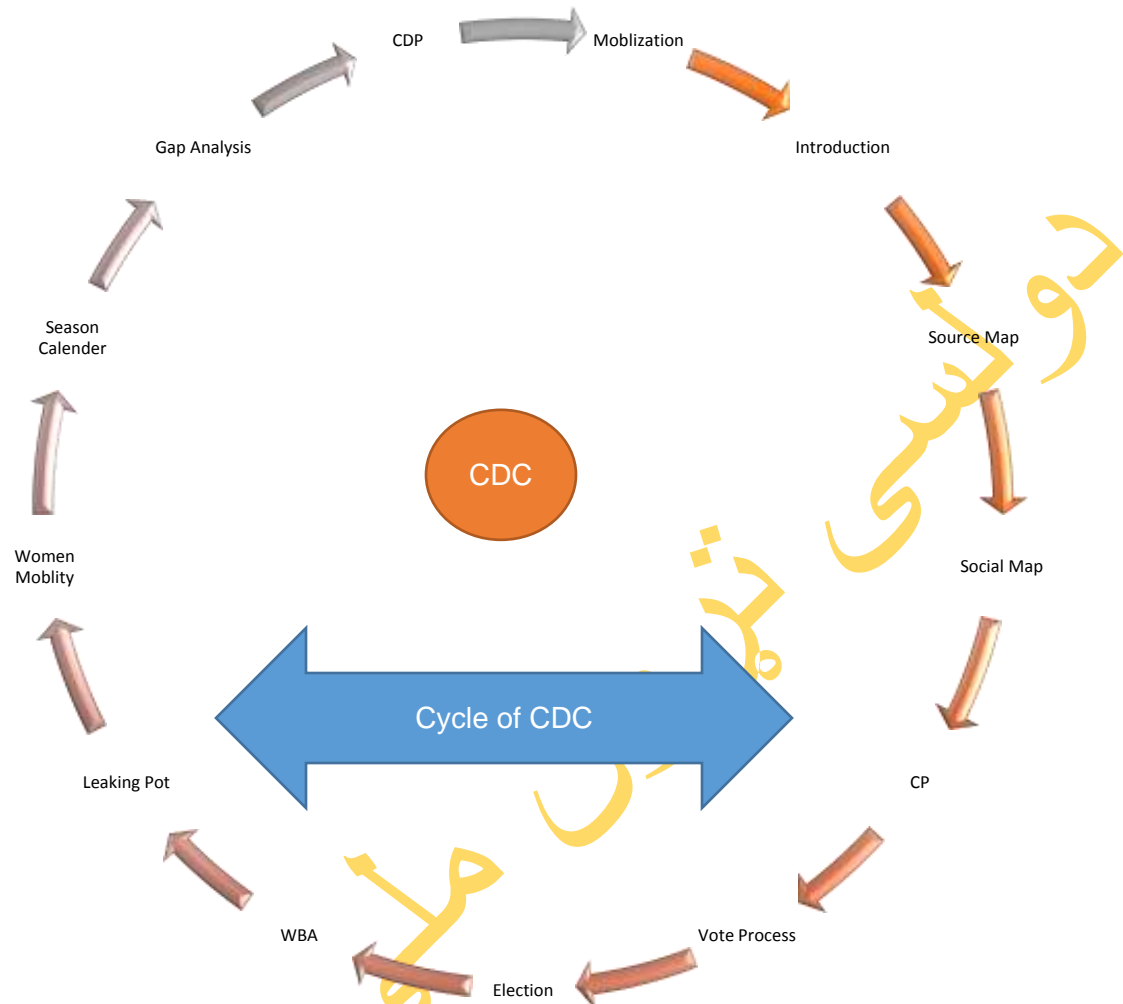
No	Abbreviations	English Mean	Pashto Mean
35	PIU	Program/Project Implementation Unit	د پروژې د تطبیق مرکز
36	PMU	Program/Project Management Unit	د پروژې د ادارې مرکز
37	RAP	Resettlement Action Plan	
38	ROW	Right of Way	د قانون مطابق
39	SIA	Social Impact Assessment	
40	TA	Technical Assistance	تخنیکي مرسته
41	TOR	Terms of References	د ماخذ دوره
42	WB	World Bank	نړیوال بانک
43	MIS	Management Information System	د معلوماتو سیستم د مدیریت خانکه
44	NRM	Natural Resource Management	د طبیعي سرچینو مدیریت
45	SMS	School Management Society	د ښوونځیو د مدیریت شورا
46	IA	Irrigation Alliance	د اوبو لگولو اتحادیه
47			

دا لارښوود د دولت او همکارو مؤسسو د لور پورې منځنۍ کچې کارکونکو او همدارنگه د همکارو مؤسسو د ماهرو روزونکو لپاره په پام کې نیول شوی دی. دا لارښوود نه یوازې د هغه څه په هکله بحث کوي چې په ولسي ترون پروگرام کې شتون لري (د لږ تر لږه خدمتونو معیارونه، د کلي پراختیایي شورا، د کلي پراختیایي شوراګانو کلسټر، د گذر شورا او د هغې فرعي کمیټې، خاني مرستندويه ډلې)، بلکه همدارنگه د دې بهیر بېلابېلو فعالینو ته به کېښي ونډه ورکړل شي تر څو د رڼو، حساب ورکونکو او هر اړخیزو پراختیایي بهیرونو په هکله ډاډ ورکړي.

د ولسي ترون پروگرام پروژې دوران

دولتی تیزون ملی پروگرام

د پروژوی دوران تفصیل/ جزئیات

A. د کلی هڅونه

(1) کلی ته د ولسي ترون ور پیژندنه

- د . شمولیت او د بیوزلی د کچي را ټیټول.
- ه . ولسي ترون په عمل کي: د مهمو فعالیتونو ونډه او دندې/مسئولیتونه.

(2) د کلي سروی (کلیوالي/ بشاري)

- الف. د کلي رضاکاران په گوته کول. ب. د سروی تر سره کول او د موندني را ټولول.
- ج. د معلوماتي سیسټم د مدیریت لپاره د کلي په هکله د معلوماتو د راپور چمتو کول، لومړي پړاو

B. د کلي پراختیایي شورا او د کلي پراختیایي شوراگانو کلسټر/گذر شورا ټاکنه کلي پراختیایي شورا ټاکنی.

(3) تر ټاکنو د مخه کړنی

- الف. د ټاکنو د بهیر په اړه د معلوماتو ورکولو په موخه د لویي غونډي تنظیمول.
- ب. د ټاکنو د واحدونو رامینځ ته کول.
- ج. د ټاکنو د کمیټي رامینځ ته کول.

(4) ټاکنی

- الف. عمومي ټاکنی.
- ب. د کلي پراختیایي شورا د اداري هیئت ټاکنی (د کلي پراختیایي شورا د غړو تر مینځ).

5) د کلي پراختيايي شورا د غړو د وړتيا لوړول او د اداري هېئت دندې او مسؤليتونه، د لږ تر لږه خدمتونو معيارونه، اړيکي، د کلي د گډه ايزې څارنې عمومي کتنه، شکايتونه، د نمرې ورکولو کارونه.

د کلي پراختيايي شوراگانو کلسټر/گذر شورا ټاکنې

6) د کلي پراختيايي شوراگانو کلسټر/گذر شورا ټاکنې

الف. د کلي پراختيايي شوراگانو يو نارينه او يوه ښځينه ټاکنې (د رئيس او مرستيال رئيس ترڅنگ).

ب. د کلسټر تر پوښښ لاندې د کلي پراختيايي شوراگانو غونډه کوي، رئيس او د رئيس مرستيال ټاکنې.

7) د کلي پراختيايي شوراگانو د کلسټر د غړو د وړتيا لوړول او د اداري هېئت دندې او مسؤليتونه، (يادونه: د کلي پراختيايي شورا ټول غړي د لږ تر لږه خدمتونو معيارونو، اړيکو، د کلي د گډه ايزې څارنې د عمومي کتنې، شکايتونو، د نمرې ورکولو کارونو په هکله په خپلو انفرادي شوراگانو کې روزنه تر لاسه کوي) ..

8) د کلي پراختيايي شورا او د کلي پراختيايي شوراگانو کلسټر/گذر شورا ثبت کول

9) د بانکي حساب پرانديستل (د کلي پراختيايي شورا او د کلي پراختيايي شوراگانو کلسټر/گذر شورا)

C. د سرچينو/پيوزلي تحليل او د اړتياوو ارزونه

10) د پيوزلي تحليل او د اړتياوو ارزونه (نارينه او ښځينه)

الف. د سرچينو نقشه او د مهمو موندنو پوستر.

ب. د پيوزلي تحليل له مهمو موندنو سره.

ج. موسمي کليزه له مهمو موندنو سره.

د. سوري کوزه (Leaking Pot) له مهمو

موندنو سره.

ه. د ښځو هڅونه/تحرك له مهمو موندنو سره

11) د کلي په هکله د معلوماتو راپور (ټولنيز کارکونکي او انجنير د معلوماتي سيستم د مديريت څانگې ته) - دوهم پړاو.

الف: عامه بنسټيز جوړښتونه - د لږ تر لږه خدمتونو د معيارونو په تړاو د سرکونو، ابو لگولو، برېښنا او د څښاک اوبو په هکله راپور.

ب: عايداتي ډلې او د هغوی حالت (کونډې، داخلي بي‌خايه شوي او داسې نور...) .

D. د کلي پراختيايي شوراگانو او کليو د کلسټر/گذر شورا د پراختيايي پلان جوړول (نارينه او ښځينه)

12) د کلي پراختيايي پلان جوړول

الف. د کلي د گډه ايز پراختيايي پلان جوړولو

پيژندگلوې.

ب. د مهمو موندنو بياکتنه.

ج. د ليد لوري ټاکل (نارينه او ښځينه).

د. نوموړی ليد لوری په څو پړاوونو وېشل.

ه. يادو پړاوونو ته د پلي کېدو په موخه

فعاليتونه/کرنې ټاکل.

و. ليد لوري او پړاوونو ته په کتلو سره د مهمو

لومړيتوبونو ټاکل.

13) د کليو د کلسټر/گذر شورا د پراختيايي پلان جوړول (نارينه او ښځينه)

ز. د کلي د پراختيايي شوراگانو کلسټر/گذر شوراگانو د نقشي جوړول.

ح. د هر کلي ليد لوري، د ليد لوري د پړاوونو او مهمو لومړيتوبونو ته بيا کتنه.

ط. د گډو هڅو په ترڅ کې د هغه فرعي پروژو په گوته کول چې څو يا ټول کلي تر خپل پوښښ لاندې راولي (بايد ډاډ تر

لاسه شي چې د هر کلي مهم لومړيتوبونه په پام کې نيول شوي دي)

14) د کليو پراختيايي پلانونه او د کلسټر/گذر شورا د پراختيايي پلانونو بشپړول/وروستي کول (نارينه او ښځينه)

ی. د لږ تر لږه خدمتونو د معيارونو په پام کې نيول او د فرعي پروژو د وړاندیز/پروپوزل طرحه کول چې د لږ تر لږه

خدمتونو له معيارونو سره برابر وي.

ک. د وړاندیزونو منل/تائيد

E. د ټول شموله سيمه ايزو بنسټونو رغول، د بيوولو په گټه د ډله ايزی کرنی بيلول او د ښځو د پراخ کېدون لياره کار کول

15) د کلي پراختيايي شورا د فرعي کميټي رامینځ ته کول

الف. د کلي دندې او مسؤليتونه

ب. د فرعي کميټو د غړو تعينول

16) د کلي پراختيايي شورا د فرعي کميټي پلان جوړول (غير زيربنايي)

الف. د فرعي کميټو د دندو او مسؤليتونو بيا کتنه

ب. د فرعي کميټو د غړو د مهارتونو او کارپوهی معلومول او د دوی ژمنه تر لاسه کول

ج. د فرعي کميټو د دندو ټاکل، د متقابلو کړنو د تکرار شمير، او داسې نور...

د. اوس هره کميټه د کلي په هکله معلومات بشپړوي، دريم پړاو، او په تړاو يې د معلوماتو را ټولول بشپړوي او ټولنيز کارکونکي د يادو معلوماتو تر څپرلو وروسته د معلوماتي سيستم مديريت څانگې (MIS) ته راپور ورکوي.

I. د خدمتونو وړاندې کولو د پام/هدف وړ ډلې (د لومړني بنسټونو د عمر درلودونکي ماشومان، تر 5 کلونو د لږ عمر درلودونکي ماشومان، د ځمکې نه درلودونکي کسان، تر 2 جريبه د کمې ځمکې درلودونکي کسان، هغه

بزگر چې تر خپلې اړتيا ډېر حاصلات پلوري، ورځني کارېگر، پلورونکي)

II. شته خدمتونه او تشي (په بنوونځيو کي د ماشومانو شمير او له بنوونځي بهر د ماشومانو شمير، د هغه ماشومانو شمير چي نه شي کولای په موجوده ټولگيو کي ځای شي، او داسي نور...) ه. د کلي پراختيايي پلان لرلید، د لرلید پر اوونو او کړنو ته بيا کتنه او د مهمو پراوونو او کړنو پر وړاندې د فرعي کمیتو د غړو د مسئولیتونو ټاکل و. یادو پراوونو (یا هم د دي پراوونو یوې برخې ته) ته د رسېدو لپاره د اړینو بشري/ فزیکي/ مالي سرچینو په پام کي نیول

ز. د مهمو کړنو لپاره د مهالوېش جوړول

(17) ځاني مرستندويه/ ډي واله ډلي (په دي باندې فرعي کميتي کار کوي)

الف. د گټورو ډي واله/ ځاني مرستندويه ډلو (د ميندو او پلرونو او د لومړني بنوونځي د عمر درلودونکو ماشومانو، کونډو او هغه بسڅو چي د خپل کور مشري ور په غاړه ده، هغه کورنۍ چي د خوراکي توکو له اړخه خوندي نه دي او داسي نور...) د نوملړ جوړول

ب. د ځاني گټي/ مرستي د ډلو را مينځ ته کول او هڅول/ تحرک

ج. له 1 - 3 ډلو سره کار کول تر څو هره ډله په عمده برخه (پراو يا د پراو يوه برخه) تمرکز وکړي او موخي ته د رسېدو لپاره پلان جوړ کړي.

(18) د کلي پراختيايي شورا کلسټر د فرعي کميتو د پلان جوړول - د طبيعي سرچينو مديريت NRM، روغتيا Health، د بنوونځي د مديريت شورا SMS، د اوبو لگولو اتحاديه IA.

الف. د فرعي کمیتو دندو او مسئولیتونو ته بيا کتنه

ب. د فرعي کمیتو د غړو د مهارتونو او کارپوهی معلومول او د دوی ژمنه تر لاسه کول

ج. د فرعي کمیتو د دندو را مينځ ته کول او د متقابلو کړنو تکرار او داسي نور ...

د. د کلي پراختيايي پلان لرلید، د لرلید پر اوونو او کړنو ته بيا کتنه کول او د مهمو پراوونو او کړنو پر وړاندې د فرعي کمیتو د غړو د مسئولیتونو ټاکل

ه. یادو پراوونو (یا هم د دي پراوونو یوې برخې ته) ته د رسېدو لپاره باید اړیني بشري/ فزیکي/ مالي سرچیني په پام کي ونیول شي

و. د مهمو کړنو لپاره د مهالوېش جوړول.

ز. د بنوونځي د مديريت شورا او روغتيايي آسانتياوو کميتي ته په کار ده تر څو د لږ تر لږه خدمتونو معيارونه په پام کي ونيسي او په اړوندو آسانتياوو کي د لږ تر لږه خدمتونو معيارونو د حالت په اړه لنډ راپور چمتو کړي

(19) د کلي په کچه د چنډر شاملول/ رعایت

الف. ټولنيز کارکونکي د کلي په کچه له نارينه او بسڅينه وو سره عمده او مهمي کړني تر سره کوي.

ب. مهمي موندني د کلي پراختيايي شورا ته وړاندې کيږي او له فرعي کمیتو سره شریکيږي.

ج. د کلي پراختيايي شوراگانې او فرعي کمیتي د بدلونونو په هکله پرېکړه کوي (د نجونو لپار زده کړي، د ودونو لگښت، د نجونو د واده عمر يا د واده پر مهال د نجونو عمر، او داسي نور...).

د. د کلي پراختيايي شورا رئيس او مرستيالان د کلي پراختيايي شوراگانو کلسټر ته راپور ورکوي او خپل پلانونه ورسره شریکوي.

ه. د کلي پراختيايي شوراگانې او اړونده فرعي کمیتي پلانونه جوړوي تر څو بدلون را مينځ ته کړي.

F. د بنسټيزو جوړښتونو پراختيا د فرعي پروژي تطبيق

(20) د ولسي ترون پروگرام د فرعي پروژو وړاندیز

الف. په لومړيتوب کي د راغلو پروژو د تخنیکي سروې ترسره کول.

ب. په لومړيتوب کي د راغلو پروژو طرح/ ډيزاين.

ج. د لگښت ټاکل.

د. د وړاندیز بشپړول.

ه. د تخنیکي کمیتي له لوري د مهمو او عمده توکو چمتو کول.

(21) د پروژي د پلي کولو په موخه د کلي پراختيايي شوراگانو د وړتياوو لوړول

الف: د پروژي د پلي کونکي ډلي روزنه

V. چاپيرياليز ټولنيز خونديتوب (ESS)

ESFM, RPF

VI. عمليات او ساتنه/حفظ او مراقبت

(O&M)

I. تدارکات

II. مالي مديريت

III. ترون کول

IV. د پروژي مديريت

22) د فرعي پروژې پلي کول

- د. د فرعي پروژې د حالت په اړه راپورونه.
- ه. د بشپړېدو د سند سپارل.
- و. د بشپړې تسليمۍ راپور
- الف. د تدارکاتو او پلي کولو پلان.
- ب. د پلان څارنه.
- ج. راپور ورکول (په اونيزه/مياشتنۍ توگه).

G. څارنه، ارزونه او ټولنيزه پلټنه/ تفتيش

23) د کلي د گډه ايزي څارني کميټه

- الف. د کلي د گډه ايزي څارني د کميټې جوړول (د دواړو يعنې د کلي پراختيايي شورا او د کلي پراختيايي شورا کلسټر/گذر شورا لپاره).
- ب. د ولسي تړون پروگرام، د لږ تر لږه خدمتونو د معيارونو، د کلي گډه ايزي څارني، ټولنيزي پلټنې/ تفتيش او نمري ورکولو د کارتونو په هکله د کلي گډه ايزي څارني د ډلې روزل.

24) د کلي د گډه ايزي څارني CPM بهير

- الف. د کلي د گډه ايزي څارني د شاخصونو ټاکل.
- ب. د کلي د گډه ايزي څارني د پلان طرحه/ديزاین کول.
- ج. د معلومات را ټولول، تحليل او په هکله يې راپور ورکول.
- د. د يوې عامې غونډې په ترڅ کې د موندنو شريکول.

25) د نمري ورکولو کارتونه (score cards)

- الف. د کلي د گډه ايزي څارني ډله د کلي په کچه د لږ تر لږه خدمتونو د معيارونو د ارزونې په موخه د نمري ورکولو کارتونه کاروي.
- ب. د کلي د گډه ايزي څارني ډله له رضا کارانو سره همغږي کوي تر څو په عمده او مهمو آسانتياوو (بنسټونو/کلينيکونو) کې د نمري ورکولو کارتونو په کارولو سره د لږ تر لږه خدمتونو معيارونه و ارزوي.
- ج. د نمري ورکولو کارتونو موندنې را ټولېږي او ثبت کېږي او په هکله يې د معلوماتو د مديريت سيټم MIS ته راپور ورکول کېږي.

26) د شکايتونو د حل کميټه

- الف. د کميټې را مينځ ته کول (د دواړو يعنې د کلي پراختيايي شورا او د کلي پراختيايي شوراگانو کلسټر /گذر شورا لپاره).
- ب. د ولسي تړون پروگرام، د لږ تر لږه خدمتونو د معيارونو، اړيکو او شکايتونو د حل په هکله د شکايتونو د حل کميټې روزل.

27) د شکايتونو حل کول

- الف. د شکايتونه د حل د ميکانيزم له خپرولو څخه ډاډ تر لاسه کول (د تليفوني اړيکې په واسطه).
- ب. د شکايتونو د صندوق او د شکايتونو د ثبت کتاب را مينځ ته کول
- ج. د شکايتونو د حل کميټې 1 - 2 غړي به د ولسوالۍ په کچه د ولسي تړون پروگرام د مديريت کميټې DCCMC /د ناحيې په کچه د ولسي تړون پروگرام د مديريت کميټې NCCMS په هرو دوه مياشتنيو غونډو کې برخه اخلي.
- د. له اړوندو فعالينو سره د مهمو موضوعگانو تعقيبول (د ولسوالۍ په کچه د ولسي تړون پروگرام د مديريت کميټې DCCMC /د ناحيې په کچه د ولسي تړون پروگرام د مديريت کميټې NCCMS يا د اړونده وزارتونو ولايتي کارکوونکي).
- ه. د اړتيا په صورت کې، د شکايتونو د حل کميټه له ولايت څخه بهر شکايتونه حل کوي.

لومړی فصل

د کلي هڅول او د کلي په اړه معلومات

د کلي پراختيايي شورا او کلي ته د ولسي تړون پروگرام ور پيژندنه

1. د ولسي تړون پروگرام

الف. لړليد، موخې او اصول

لړليد: ولسي تړون پروگرام د دولت يو نوی پروگرام دی چې موخه يې د راتلونکو 10 کلونو په موده کې د افغانستان ټولو وگړو ته د اساسي خدمتونو وړاندې کول دي. دولت به د بنسټيزو جوړښتونو د جوړولو يا بيارغولو او تر ټولو مهمو خدمتونو - د څښاک اوبو، روغتيا، زده کړو، برېښنا، د اوبو سيستمونو، سرکونو، ويالو، پارکونو او نورو عامه تفريحي سيمو او روغتيا ساتنې/حفظ الصحي د وړاندې کولو لپاره سرچينې او ملاتړ چمتو کړي.

خو، د دولت کار د ولسي تړون پروگرام يوازې يوه برخه ده؛ د کلي پراختيايي شوراگانې او فرعي کميټې، او هغه کسان چې په کليو کې ژوند کوي، يو لوی رول لوبوي. د کار لويه برخه - د اړينو بنسټيزو جوړښتونو رغول، له دولت سره مرسته کوي چې هرې کورنۍ ته خدمتونه ورسېږي، په کليو او ښارونو کې د ژوند حالت ته د ودې ورکولو په موخه په ځاني پروگرامونو (نوبستونو) کې د خلکو بنسټيزو لاس چلې دا هر څه د کلي تر پراختيايي شورا پورې تړاو لري. د دوی په دندو کې به ارزونه، تحليل او تجزيه، له خلکو سره په گډه

پلان جوړول، د پروژو پلي کول او د تر لاسه شوو مالي وجهو څارنه او حساب ورکونه، او په کليو (ښارونو/محلانو) کې د خدمتونو د رسولو تنظيم، د دولت د کړنو څارنه او د خدمتونو د وړاندې کولو د لړۍ د ودې په موخه نظر ورکول شامل وي.

د کلي پراختيايي شورا غړي به دا کار په خپله نه تر سره کوي، ځکه چې د کلي پراختيايي شوراګانې، گذرونه او د کلي پراختيايي شوراګانو کلسټر (5-8 پورې کلي يو پراختيايي واحد جوړوي) به د زده کړو، روغتيا، کرنې، اوبولګولو، ځوانانو او د ښځو د اقتصادي ودې فرعي کميټي ولري، او هر هره کميټه به د کلي پراختيايي شورا/ د کلي پراختيايي شورا کلسټر له غړو، کارپوهانو او د کليو او ښارونو له فعالو وګړو (ښوونکيو، د کلي په کچه روغتيايي رضا کارانو، غوره بزګرو، هڅاندو ځوانانو، استعداد لرونکو ښځو، له بېوزلو برخو څخه ژمن او لږواله کسانو، همدارنګه له زيان منونکو ډلو، لکه راستنېدونکو، داخلي بېخايه شوو، د اقتصادي ستونزو له کبله له کډوالو او کوچيانو) څخه جوړه وي. له دې کميټو سره په کار کولو سره به د کلي پراختيايي شوراګانې دوی ته لارښوونه وکړي، وپه بې هڅوي او ملاتړ به يې وکړي تر څو د کلي په کچه سرچيني تنظيم او برابري کړي، په ځانګړې ډول د خلکو مهارتونه، استعدادونه او د ارادې ځواک تر څو په ګډه سره کار وکړي او خپل ژوند ته وده ورکړي. د کلي پراختيايي شورا غړي ټاکل شوي دي ځکه چې دوی دا حکمت او باور لري چې د خلکو ملاتړ وکړي، او له دولت سره د خلکو مرجع او د اړيکې وسيله ده او د کلي پراختيايي شوراګانې له دولت سره په ګډه، کولای شي قوي او متحد ښارونه، کلي او يو ملت را مينځ ته کړي چې په ترڅ کې به يې ټول وګړي وکولای شي تر څو خپل استعدادونه او وړتياوې په کار واچوي.

د ولسي ترون پروگرام يوه هکره ده چې د دولت او افغان وګړو تر مينځ ملګرتيا ته رسمي بڼه وربښي چې د دوی د ټاکل شوو استازو په واسطه يې لارښوونه او ملاتړ کېږي تر څو په ګډه سره د بېوزلې کچه را ټيټه کړي. دا په دې معني چې دولت او خلک مسؤليتونه لري چې تر ټولو مهم يې په دې ډول دي: حکومت به سرچيني، ملاتړ، سلا وړاندې کړي او د کليو پراختيايي شوراګانې/د کليو پراختيايي شوراګانو کلسټر مسؤليت لري تر څو يو له بل سره د ګډه ايزو ادارو په توګه کار وکړي چې له دې لارې ټاکل شوي نارينه او ښځې له يو بل سره کار کوي تر څو په مناسبه او عادلانه توګه د سرچينو له تخصيص څخه ډاډمن شي او ډاډ تر لاسه کړي چې بېوزله نارينه، ښځې او ماشومان د شتمنو کورنيو د نارينه وو، ښځو او ماشومانو په څېر د دولت له پروګرامونو او خدمتونو څخه برخمن شوي دي. د کليو پراختيايي شوراګانو، گذر او د کليو پراختيايي شوراګانو کلسټر په پلان جوړولو او پلي کولو کې به د ټاکل شوو ښځينه غړو ګډون مهم وي تر څو باوري کړي چې په ټولو پراختيايي بهیرونو کې د ښځو پراختيايي اړتياوو ته ځای ورکړل شوی دی او په نښه شوي دي. په دې توګه، هغه خدمتونه چې دولت به يې وړاندې کړي، کولای شي د ټولو افغانانو د لږ تر لږه خدمتونو د معيارونو حق خوندي کړي چې په دې سره دوی کولای شي د خپلې خوښې وړ ژوند وکړي، د خپلو وړتياوو او استعدادونو د کارونې زمينه ورته برابره وي او په زده کړو سمبال ماشومان را لوی کړي تر څو د يوې ښې راتلونکې د جوړولو جوګه شي.

د کلي پراختيايي شوراګانې او د هغوی فرعي کميټي د بهرنيو مرستو د مديريت، په مناسبه توګه د تخصيص او کارولو مسؤليت لري، دوی همدارنګه دنده لري تر څو د پراختيا په موخه د داخلي سرچينو د کارولو لپاره لارې چارې ولټوي. په کليوالي سيمو کې به ټاکل شوي شوراګانې او د هغوی فرعي کميټي کار وکړي تر څو داسې يو چاپېريال را مينځ ته کړي چې په کلي کې اوسېدونکي خلک له يو بل سره کار وکړي او په پام کې ونيسي چې دوی څه وړتياوې/ مهارتونه او استعدادونه لري او دوی څنګه کولای شي دا وړتياوې او استعدادونه په ښه توګه وکاروي چې په دې توګه به بېوزله کورنۍ وکولای شي ډېر عايد تر لاسه کړي. د کلي د پراختيايي شوراګانو پلانونه او هغه اړتياوې او لومړيتوبونه چې کلي يې په ګوته کوي، به په ملي پلانونو او د بوديجې په تخصيص کې په پام کې ونیول شي. په ښاري سيمو کې به ټاکل شوي شوراګانې او د هغوی فرعي کميټي کار وکړي تر څو پاک، خوندي او روغ چاپېريال را مينځ ته کړي، د ګډ (بېلابېلو محلاتو چې د بېلابېلو برخو درلودونکي وي) سيمه ايز پراختيايي پلان جوړولو او پلي کولو له لارې به پراخ يو والي را مينځ ته کړي، د ټول شموله او بېوزلو په ګټه د ښاري خدمتونو له وړاندې کولو څخه ډاډ تر لاسه کول او د خصوصي سکتور له فعالينو څخه د مالي او يا توکو د مرستو تر لاسه کولو لپاره د غږ او چوتول تر څو د پراختيا په لاره کې مرسته وکړي. په ښاري سيمو کې بدلون راوستل به سوداګر په يادو سيمو کې پانګونې او پيږدونکي پيږ او پلور ته وهڅوي (غوره، پاک، روښانه سرکونه او داسې نور...).

موخې: د ولسي ترون پروگرام موخه د متحدو کليو، محلاتو، ښارونو را مينځ ته کول، د خلکو او دولت تر مينځ اړيکې ته وده ورکول او د اساسي خدمتونو د وړاندې کولو له لارې د بېوزلې د کچې را ټيټول دي. د سرچينو او ملاتړ په برابرولو سره به دولت د کليو او ښارونو پراختيا ته وده ورکړي او د کلي پراختيايي شوراګانې به پراختيايي بهير رهبري کړي او په ټولو پراختيايي پروګرامونو(نوښتونو) او کړنو کې د ټولو نارينه، ښځينه، ځوانانو او ماشومانو له ګډون څخه ډاډ تر لاسه کړي. کلي به د پروژو د رغولو/بيا رغولو په پلان جوړولو، پرمختګ او د دولت له لوري د لږ تر لږه خدمتونو د معيارونو د وړاندې کولو په څارنه کې برخه واخلي. په ورته وخت کې، د کلي پراختيايي شوراګانې او د هغوی فرعي کميټي به له بېلابېلو ډلو (د بېوزله کورنيو په ګډون) سره کار وکړي تر څو په ګډه سره هغه مهمې موضوعګانې چې د پراختيا يا د خلکو د ځانګړو ډلو د ژوند د حالت د ښه کېدو پر وړاندې خنډ کېږي، په ګوته او په هکله يې پوه شي او په ګډه سره هغه لارې چارې ولټوي چې ياد خنډونه پري له مينځه يوسي.

په ښارونو کې ولسي ترون پروگرام په هکله يادونه: د بېوزله کسانو په ګټه په ګډه کار ښايي په کليوالو سيمو او ښايي په نيمه ښاري سيمو کې آسانه وي. په ښارونو کې به ولسي ترون پروگرام په خپل لومړي کال کې د بېلابېل عملياتي چاپېريال په هکله پوه او په پام کې به يې ونيسي (چېرې چې ښايي خلک لږ وخت لري، چېرې چې د نفوس تراکم په پام وړ توګه ډېر دی، او ټولنه ډېره پيچلې او متجانسه وي، چېرې چې ټولنيز اتصال(باور، د متقابلو کړنو تکرار) د کليوالي سيمو په پرتله توپير لري). د افغانستان په څلورو زونونو کې د څلورو ښارونو په هکله معلومات به راتلونکي بهیرونه خبر کړي/معلومات ورکړي.

- اصول:** د ولسي تړون پروگرام او د دولت کار (په ټولو کچو کې)، ټاکل شوي بنسټونه (د کلي پراختيايي شوراګانې، دولسوالی پراختيايي شوراګانې، د گذر شوراګانې)، همکاره مؤسسو ته به د لاندې اصولو په واسطه لارښوونه وشي¹:
1. د افغانستان وګړي د ملت لويه پانګه او د پراختيا په لاره کې د دولت ملګري دي.
 2. د کلي پراختيايي شوراګانې، گذرونه او د کلي پراختيايي شوراګانو کلسټر به په خپلو اړوندو کليو کې پراختيايي چارو ته لارښوونه او د هغوی څارنه وکړي، او د خپلو خلکو، دولت او تمویلونکو پر وړاندې به د ټولو بهرنیو سرچینو د تخصیص او کارونې په برخه کې ځواب ویونکي وي.
 3. د سرچینو له منصفانه او عادلانه تخصیص او د خدمتونو له وړاندې کولو څخه باید ډاډ تر لاسه شي (د څو کسانو په ګټه د سرچینو ځای پر ځای کول یا د بودیجې تخصیص) او د نځبه کسانو له نفوذ څخه باید مخنیوی وشي.
 4. ټولنیز مسئولیت او صداقت به وستایل شي او له درغلی او د پیسو له ناوره کارولو څخه باید مخنیوی وشي، چې کېدلای شي د دولت د بودیجې د له لاسه ورکولو لامل شي.
 5. په کليو کې به پراختيايي بهیرونه ګډه ایز، ټول شموله، د زده کړې او عمل، رویتیا او حساب ورکونې پر بنسټ وي.
 6. بهوزله نارینه او ښځو ته باید په سیمه ایزو ادارو او کړنو کې ونډه ورکړل شي (د کلي پراختيايي شوراګانو/فرعي کمیټو، پلان جوړولو، پلي کولو او څارنه).
 7. د کلي تنوع او یووالی په کار کې مهم رول لري.
 8. د کلي پراختيايي پلان باید د ښځو، همدارنګه د ګوښه شوو او زیانمنونکو ډلو اړتیاوې او ستونزې په پام کې ونیسي.
 9. د کلي پراختيايي شوراګانې او د هغوی کمیټې به د پراختيايي او بشري کارکوونکو امنیت خوندي کړي.
 10. هغوی چې د نا امنیو لامل دي باید بحث ته راوبلل شي، وهڅول شي تر څو د پراختيايي چارو ملاتړ وکړي او د نا امنی لامل نه شي.
 11. په کلي کې د کوکنارو په له مینځه وړلو کې مرسته کول او د کوکنارو د کرکېلې پر وړاندې د مبارزې ملاتړ کول، د کلیوالو په خاصه توګه د بزګرو د عامه پوهاوي د کچې لوړول، تر څو کوکنار ونه کړي او بدیل یې پیدا کړي (سیمه ایزې او نیمه ښاري سیمې).

ب: د بنسټیزو جوړښتونو پراختیا

د کلي پراختيايي شوراګانې او د هغوی کلي به له اړوندو وزارتونو څخه مالي مرسته تر لاسه کړي تر څو نوي بنسټیز جوړښتونه پرې ورغوي او یا هم شته عامه بنسټیز جوړښتونه بیا ورغوي او دوی به د اساسي خدمتونو یو نوملړ ته لاس رسې ولري. د افغانستان دولت به هر افغان وګړي ته د څښاک اوبه ورسوي او کلي کولای شي یو له لاندې خدمتونو څخه وټاکي: اساسي سرک ته لاس رسې، د ټیټې کچې اوبو لګولو سېسټم، او له بیا نوي کېدونکو سرچینو څخه برېښنا. شته دولتي ښوونځي به د مهمو معیارونو پر بنسټ خپلې چارې پر مخ وړي او شته روغتيايي آسانتیاوې به د روغتيايي خدمتونو یوه اساسي بڼه وړاندې کړي. د نویو عامه بنسټیزو جوړښتونو د رغولو او شته بنسټیزو جوړښتونو د بیا رغونې لپاره د مالي وجهې تخصیص به د بنسټیز جوړښت د اړتیاوو په تړاو د کلي د اټکل او لید لوري پر بنسټ وي، خو د پروژې د پلان جوړول، پلي کول، د عامه بنسټیزو جوړښتونو څارنه او ساتنه به د هر ټول شموله، ګډه ایزو او رڼو بهیرونو له لارې تر سره شي چې د مرستو په اړه له ټیټ لوري (کلیو) او پورته لوري (دولت او تمویلونکو) ته ځواب ویونکي وي. د تهر په څېر، کلیوالي سیمې به د فرعي پروژې د لګښت 10% برخه پر غاړه واخلي. په ښاري سیمو کې به د کلي پراختيايي شورا په کچه ونډه 25% سلنه وي، د هغو سیمو په انتنټا چې بې‌خایه شوو او بې‌رته راستانه شوو کسانو په کښې استورنه غوره کړي ده چې په دې سیمو کې به کلي او گذرونه وهڅول شي تر څو ونډه واخلي، خو دوی باید دې کار ته اړ نه ایستل شي.

(له دې وروسته فارمت هم په پام کې نیول شوی دی)

ج: د خدمتونو وړاندې کول – د لږ تر لږه خدمتونو معیارونه / نوملړ

(چې په کلي کې به د عامه خبرتیاوو په دره کې و ښلول شي)

1 د کلیوالو او 2 د ښاري سیمو لپاره په پام کې ونیسي/وګورئ

1. دولت به په کلیوالو سیمو کې لاندې آسانتیاوې تامین کړي:
 - I. د څښلو پاکو اوبو ته هر اړخیز لاس رسې: د هرو 25 کورنیو لپاره د اوبو یوه سرچینه چې د 24 ساعتونو په موده کې به د هر کس لپاره د 25 لیټرو اوبو د چمتو کولو وړتیا ولري.
 - II. کلیوالي زېربناوې: کلي به لږ تر لږه له لاندې خدمتونو څخه یوه ته لاس رسې ولري (د خلا/تشي د تحلیل او تجزیې، د کلي د لومړیتوب ورکونې او لاسرسي پر بنسټ):
 - اساسي سرکونو ته لاس رسې: تر ټولو نږدې د لاسرسي وړ کلیوالي اساسي سرک څخه د 2 کیلومترو په واټن.
 - د اوبو لګولو د ټیټې کچې درلودونکې بنسټیز جوړښت: چې لاندې ډولونه په کښې شامل دي: سر بندونه (د مینځنیو/دریمه درجه ویالو لپاره) د اوبو وپښونکي، د اوبو د کابو کولو دروازي، سیفون، د 10000m3 ظرفیت درلودونکي د اوبو یوه ذخیره، د اوبو لګولو د ټیټې کچې درلودونکي کانال رغول یا بیا رغول، محافظوي دیوال، ګیبوني دیوال، ناوي، سوپر پسیج

¹ داصولو ډېر شمېر یې د 2015 کال د کلي پراختيايي شوراګانو په پرېکړه لیک کې شتون لري چې د افغانستان د نیردې ټولو ولسوالیو د پراختيايي شوراګانو د سلګونه غړو له لوري لاسلیک شوی دی.

دولسی ترون ملی پروگرام

▪ **اساسي برېښنا:** د لمر، اوبو، بيو گاز او باد له لاري د هرې کورنۍ لپاره د 100W برېښنا چمتو کول (يوازې په هغه سيمو کې چې هلته د برېښنا شبکې نه رسېږي)

III. **په دولتي بنسټونو کې د کیفیت وړ زده کړې د پوهنې وزارت د زده کړو د موجوده معيارونو د ټولګې د يوې برخې په توګه:**

▪ له 1 څخه تر 3 ټولګې پورې زده کوونکي به په اونيزه توګه 24 ساعته زده کړې کوي، له 4 څخه تر 6 ټولګې پورې زده کوونکي به په اونيزه توګه 30 ساعته زده کړې کوي، او له 7 څخه تر 12 ټولګې پورې زده کوونکي به په اونيزه توګه 36 ساعته زده کړې کوي.

IV. **د اساسي روغتيايي خدمتونو د ټولګې وړاندي کول، د عامې روغتيا وزارت د موجوده روغتيايي خدمتونو د ټولګې د يوې برخې په توګه:**

- روغتيايي آسانتياوې به د اړتيا وړ قانوني ساعتونو (دسهار له 8 څخه د بېګا تر 4 بجو پورې) مطابق، د ګومارني له اړينو شرايطو، او د منل شوو اجباري خدمتونو سره سم وړاندي شي.
- **روغتيايي مرکز:** د ملاريا، نس ناستي او حادو تنفسي ناروغيو په هکله پوهاوی او د يادو ناروغيو د شتون په صورت کې روغتيايي آسانتياوو او روغتيايي زده کړو ته مراجعه کول.
- **فرعي روغتيايي مرکز:** د سينه بغل، نس ناستي او ملاريا درملنه، د زېږون پر وخت پاملرنه، دکورنۍ تنظيم، د نري رنځ ډيپي شو موندنه او راجع کول او د واکسيناسيون خدمتونه.
- **اساسي روغتيايي مرکز:** غیر بستري ناروغانو ته پاملرنه، واکسين کول او مور او ماشوم ته پاملرنه، د تغذيي اړوند چارې.
- **جامع روغتيايي مرکز:** تر زېږون وړاندي، د زېږون پر مهال، تر زېږون وروسته او نوي زېږېدلي ماشوم ته پاملرنه او د واکسيناسيون، تغذي اړوند کړنو ترسره کول.

2. دولت به په ښاري سيمو کې لاندې آسانتياوې تامین کړي:

د کلي ښاري پراختيايي شوراګانې به د څلورو کلونو په موده کې په منځنۍ توګه \$70,000 امريکايي ډالر مالي مرسته تر لاسه کړي. ښاري کلي (د يوې پراختيايي شورا تر پوښښ لاندې) کولای شي له لاندې نوملړ څخه يوه يا څو آسانتياوې وټاکي:

- **کوڅو او ويالو ته وده ورکول:** چې د کوڅو، پياده روونو او ويالو کانکرېټ کول او د کوڅې په اوږدو کې د ونو اېښودل په کېښې شامل دي.
- **د جامدو فاضله موادو مدیریت:** د کورنۍ په کچه د فاضله موادو مدیریت چې د ښاروالۍ له لوري د فاضله موادو د را ټولولو د ميکانيزمونو په تړاو عامه پوهاوی په کې ګډون لري.
- **د څښاک د اوبو برابرول:** کېدلای شي په دې برخه کې د ښاروالۍ د اوبو د موجوده شبکې غځول، د اوبو رسولو کوچنی سيستم يا د لاسي پمپونو نصبول شامل وي.
- **کورونو ته نمبر ورکول**
- **د څښلو د اوبو د شبکې برابرول:** د ښاروالۍ د اوبو د موجوده شبکې غځول
- **د پارک/تفرېحي سيمې/لوبو ميدان:** د ماشومانو او ښځو لپاره
- **د جامدو فاضله موادو مدیریت:** د ښاروالۍ په مرسته له ټاکل شوي ځای څخه د فاضله موادو سيمې ته د فاضله موادو لېږد
- **د ښځو لپاره معيشتي پروژې:** د گذر د مالي مرستې يوه سلنه به د ښځو پروژو ته ځانګړې شي، په ځانګړې توګه، په سيمه کې د اړوند ښاري مارکېټ له غوښتنو سره سم او د ښځو اقتصادي پياوړتيا او ښځو ته لومړيتوب ورکونه
- **روښنايي/ برېښنا:** د برېښنا د ترانسفر مرونو د لګولو په ګډون، د برېښنا د شبکې غځول په کې شامل دي. سربيره پر دې، د څراغونو د نصبولو کار به په دوهمه درجه کوڅو کې تر سره شي.

د: په شاملولو او بې وزلۍ د کچې په را ټيټولو باندې تمرکز

(د کلي پراختيايي شوراګانو په لاسته راوړنو او پاتې کارونو چې بايد تر سره شي، د نظرونو ورکول)

د تېرو 14 کلونو په موده کې، دولت 36,000 کليو ته مالي وجهه په واک کې ورکړې ده او د تېرو 4 کلونو په موده کې 800 ښاري کليو ته مالي وجهه ورکړل شوې ده تر څو د کليو د هغه پراختيايي شوراګانو له لاري نوي بنسټيز جوړښتونه ورغوي او يا هم موجوده بنسټيز جوړښتونه بيا ورغوي، چې د ځايي سيمه ايزې پراختيا څارنه او د عامه مالي وجهو مدیریت يې تر سره کولای. د دې کار په تر سره کولو سره د هيواد په کچه د پام وړ کليوالو او ښاري سيمو د څښاک اوبو، برېښنا، زده کړو او روغتيايي آسانتياوو ته لاس رسې

وموند او په پراخه کچه اړیکې تر لاسه شوي، او د اوبو د مدیریت د پرمختللي سیستم پر مټ یې کرنیزو محصولاتو وده وکړه او ټولنیز مرکزونه یې ورغول. له 2001 کال څخه را پدېخوا، زموږ ټولیزې لاسته راوړنې فوق العاده وې: 9 میلیونه ماشومانو بسونځي ته لار ومونده، په زرگونه کلیومتره سرک رغول شوی دی، او په زرگونه جریبه اضافي ځمکه اوس خروبه شوې ده. ډېری کلي اوسمهال برېښنا لري او روغتیايي کلي نیکونو ته لاسرسی لري. خو دولت په سېسټماتيکه توګه ټولو کورنیو ته لاسرسی نه دی موندلی او د ولسي تړون پروګرام به ستاسو په کلک زیار او کار کولو سره پاتې کورنیو ته لاسرسی ومومي. په کلیو کې پراختیا تل په کافي توګه ټول شموله نه وه. نو له همدې امله، د ولسي تړون پروګرام به د کلي پراختیايي شوراګانو او فرعي کمیټو په ظرفیتونو باندې ډېر ټینګار وکړي تر څو له بېوزلو ډلو سره کار وکړي او د ټولو ګوښه شوو او زیانمنونکو وګړو له شمولیت/ګډون څخه ډاډ تر لاسه کړي.

د تیرې لسيزې په موده کې زموږ هڅو او کار په پوره توګه د بېوزلي کچه نه ده را ټیټه کړې او د پام وړ شمېر وګړي لا تر اوسه هم د خدمتونو او هغه لارو چارو له نه شتون سره مخ دي چې په واسطه یې کولای شي خپل ژوند/معیشت ته وده ورکړي. بی‌خایه شوي کسان، د اقتصادي ستونزو له امله ګډوال شوي کسان او نور لیرې پراته محلات په خپل حال پاتې شوي دي او د کلي په پراختیايي شوراګانو، ګډ شوراګانو یا د کلي پراختیايي شوراګانو په کلسټر کې د دوي غږ نه دی اورېدل شوی. دا هر څه باید بدلون ومومي. د فرعي پروژو (کیفیت، فعال والی، ساتنه او مالي مدیریت) پر څارني سربېره، د بېوزلو په ګټه د پراختیايي کړنو په برخه کې به د کلي پراختیايي شوراګانو، د ګډ شوراګانو او د کلي پراختیايي شوراګانو کلسټر دنده وڅارل شي.

ه: د ولسي تړون پروګرام په عمل کې – د دولت او کلیو تر مینځ ملګرتیا

i. د کلي پراختیايي شوراګانو او فرعي کمیټو دندې او مسؤلیتونه

د کلي پراختیايي شوراګانو (CDCs) (پوازي ټاکل شوي غړي)

- د ګډه ایزو طریقو له لارې، د خپل کلي د ټولنیز- اقتصادي حالت ارزول، او د کلي په اړه د معلوماتو په چمتو کولو کې مرسته کول.
- په غونډو او پراختیايي کړنو کې د ګډون په موخه د تر ټولو بېوزله کورنیو (هغه بنځي چې د خپلو کورنیو مشرانې دي، هغه کورنۍ چې د کورنۍ مشر یې معیوب وي او نورې زیان منونکي ډلې) هڅول او د دوی له ګډون او مشورو اخیستلو څخه ډاډ تر لاسه کول.
- د بهرنیو پراختیايي سرچینو د عادلانه، ټول شمول او ګډه ایزو تخصیص او کارولو، څارني او مدیریت مسؤلیت پر غاړه اخیستل.
- د عامه ځمکو مدیریت او د عامه سرچینو (طبیعي او بنسټیز جوړښت) ساتنه کول.
- د کلي/په محلي کچه د خدمتونو د وړاندې کوونکو څارنه (لکه د نمرې ورکولو کارونه).
- د فرعي کمیټې څارل او مرسته ورسره کول.
- له بهرنیو مالي وجهو څخه پرته د ځایي کارپوهانو او هڅاندو کسانو او ډلو له لارې د بېوزلو په ګټه د پراختیايي پروګرامونو (نوبتونو) ملاتړ کول.
- د عامه خدمتونو (لکه زده کړو، روغتیا) او د هغې د غوښتنې په هکله د عامه پوهاوي د کچې لوړول؛ د کلیو الو نظریاتو ته ځواب ویل.
- اړوندو دولتي ادارو ته د شکایتونو او د خدمتونو په وړاندې کولو کې د شته تشو راجع کول
- د دولت له لورې د کلي په مشرۍ د روغتیا ساتنې/حفظ الصحي له هلو ځلو څخه ملاتړ کول او د روغتیا ساتنې له فرعي کمیټو او عادي خلکو سره مرسته کول تر څو په آزاده فضا کې له حاجت رفع کولو څخه کلي خالي کړي، فاضله مواد په خوندي توګه دفع/څښ کړي او د روغتیا ساتنې کړنې ترسره شي.
- په خپلو کلیو کې د دولتي او غیر دولتي پراختیايي کارکوونکو د امنیت او خونديتوب تامینول.

د کلي پراختیايي شورا فرعي کمیټې (د زده کړو، روغتیا، کرنې، روغتیا ساتنې/حفظ الصحي، ځوانانو او چاپیریال) (ټاکل شوي او عام خلک):

په فرعي کمیټو کې د کلي په کچه په پراخه توګه فعالین ګډون لري: د کلي پراختیايي شورا غړي، کارپوهان (بنسونکي، بزګر، او داسې نور ...)، هغه کسان چې د ځاني مرستندویه/لېواله ډلو (نالوستو والدينو، د لږ ځمکې درلودونکو، د ځمکې نه درلودونکو نارینه او بنځنه وو، معیوبينو، با استعداد، پیاوړو او هڅاندو ځوانانو، داخلي بی‌خایه شوو کسانو او داسې نورو ...) استازیتوب کوي.

- د پوهاوي د تګلارو را مینځ ته کول (د دوی د ځانګړي کاري برخې لپاره)
- د عامه خدمتونو لپاره د غوښتنو تولیدول (د دوی د ځانګړي کاري برخې لپاره)
- خلک د عامه خدمتونو د کارونې لپاره هڅول (د بېلګې په توګه، بسونځيو ته د نجونو په ګډون د خپلو ماشومانو استول، او بنځو ته وړتیا وربښل تر څو د معاینې او درملنې په موخه روغتیايي مرکزونو ته لاړي شي)
- په غونډو او پراختیايي چارو کې له تر ټولو بېوزلو کورنیو (هغه بنځي چې د خپلو کورنیو سرپرستي ور په غاړه وي، هغه کورنۍ چې د کور سرپرست یې معیوب وي، او نورو زیان منونکو ډلو) څخه د مشورو اخیستل او د هغوی له ګډون څخه ډاډ ورکول او په دې برخه کې د دوی هڅول.

دولسی ترون ملی پروگرام

- د خايي کارپوهانو (بنوونکو، برياليو او نوښتگرو بزگرو او داسي نورو) په گوته کول او هڅول تر څو مشورې او لارښوونې وړاندې کړي.

- د محلاتو په واسطه د مهمو خدمتونو د کارونې څارنه او د کلي له پراختيايي شورا سره يې شريکول
- د خلکو هڅول تر څو په پراختيايي چارو کې له بهرنيو سرچينو پرته مرسته وکړي
- په کلي کې لږواله/ ځاني مرستندويه ډلې (د دوی د ځانگړي کاري برخې لپاره) له کارپوهانو سره په اړيکه کې کول، د دوی لپاره د سرچينو په برابرولو او عدالت غوښتنې په برخه کې د دوی ملاتړ کول.

ii. د کلي پراختيايي شوراگانو کلسټر/گذر شورا گانو او فرعي کميټو دندې او مسنوليتونه

د کلي پراختيايي شوراگانو کلسټر/گذر شوراگانې:

- د کليو/ محلاتو د کلسټر په کچه په عادلانه، ټول شموله او ډله ايزه توگه د بهرنيو پراختيايي سرچينو د تخصيص او کارونې مسنوليت په غاړه اخيستل او له دې بهير څخه څارنه او مديريت کول، چې د عامه بنسټيزو جوړښتونو بيا رغونه او جوړول په کې شامل دي

- په غونډو او پراختيايي چارو کې له تر ټولو بېوزلو کورنيو (هغه بنسټي چې د خپلو کورنيو سرپرستي ور په غاړه وي، هغه کورنۍ چې د کور سرپرست يې معيوب وي، او له نورو زيان منونکو ډلو) څخه د مشورو اخيستل او د هغوی له گډون څخه ډاډ تر لاسه کول او په دې برخه کې د دوی هڅول.

- له فرعي کميټو سره مرسته کول ترڅو د عامه ځمکو او سرچينو مديريت او ساتنه وکړي (طبيعي او زېربنايي)

- د آسانتياوو پر بنسټ او نورو خدمتونو د وړاندې کولو څارنه کول

- د فرعي کميټو څارنه او ملاتړ کول

- په کلسټر کې شاملو تر ټولو بېوزلو، بې برخې يا لږې پرتو کليو ته په ځانگړي پاملرنې سره د کليو تر مينځ د يووالي او همکارۍ د احساس را مينځ ته کول

- د کلسټر تر پوښښ لاندې د ټولو کليو هڅول او د هغوی ملاتړ کول تر څو د بهرنيو سرچينو له لوري تمويلي ډونکو او له بهرنيو سرچينو پرته پراختيايي موضوعگانو په نښه کولو کې برخه واخلي.

- د خدمتونو د غوښتنې، نظرونو او شکايتونو د وړاندې کولو په موخه د ولسوالي/ښاروالي په کچه د عامه خدمتونو د وړاندې کوونکو تر مينځ د وظيفوي اړيکو را مينځ ته کول

د کلي پراختيايي شوراگانو کلسټر فرعي کميټې (د بنوونکي د مديريت شورا SMS، د روغتيايي آسانتياوو مديريت، د ابو لگولو اتحاديې، د طبيعي سرچينو مديريت NRM) (ټاکل شوي او عام خلک) :

د کليوالو او ښاري سيمو په فرعي کميټو کې له کلي څخه په پراخه توگه فعالين گډون لري: د کلي پراختيايي شورا غړي، کارپوهان (بنوونکي، بزگر، او د اوبو وپيښونکي (په سيمه ايزو او نيمه ښاري کليو کې)، او داسې نور...)، او هغه کسان چې د ځاني مرستندويه/ لږواله ډلو (بزگرو، اوبو کاروونکو، نالوستو ميندو او پلرونو، د لږ ځمکې درلودونکو، د ځمکې نه درلودونکو نارينه او ښځينه وو، معيوبينو، با استعداد، پياوړو او هڅانده ځوانانو، داخلي بېخايه شوو کسانو او داسې نورو ...) استازيتوب کوي.

- د اړونده پراختيايي شورا له فرعي کميټې سره په همغږۍ - د پوهاوي د تگلارې را مينځ ته کول (د دوی د ځانگړي کاري برخې لپاره).

- د اړونده پراختيايي شورا له فرعي کميټې سره په همغږۍ - د خدمتونو لپاره د غوښتنو را مينځ ته کول (د دوی د ځانگړي کاري برخې لپاره).

- په غونډو او پراختيايي چارو کې له تر ټولو بېوزلو کورنيو (هغه بنسټي چې د خپلو کورنيو سرپرستي ور په غاړه وي، هغه کورنۍ چې د کور سرپرست يې معيوب وي، او نوري زيان منونکي ډلې) څخه د مشورو اخيستل او د هغوی له گډون څخه ډاډ تر لاسه کول او په دې برخه کې د دوی هڅول.

- د آسانتياوو پر بنسټ څارنه کول

- د طبيعي سرچينو مديريت او ساتنه کول او د دې سرچينو (لکه د اوبو، څرخايونو، ځنگلونو) د مساويانه تخصيص څارنه کول

- په کلي کې د لږواله/ ځاني مرستندويه ډلو (د دوی د ځانگړي کاري برخې) ملاتړ کول

- په کلي کې لږواله/ ځاني مرستندويه ډلې (د دوی د ځانگړي کاري برخې لپاره) له کارپوهانو سره په اړيکه کې کول، د دوی لپاره د سرچينو په برابرولو او د عدالت غوښتنې په برخه کې د پراختيايي شوراگانو د کلسټر په وړاندې د دوی ملاتړ کول.

iii. دوگړو دندې او مسنوليتونه

- د کلي پراختيايي شورا په ټاکنو کې رايه ورکول

- د ټولنيزو کارکوونکو او د کلي پراختيايي شورا گانو له لوري په تنظيمي ډونکو شننو/تحليلونو، بحث او پلان جوړولو په غونډو کې په برخه اخيستلو سره، په فعاله توگه په پراختيايي بهير کې گډون کول

- بنوونځيو ته د ماشومانو له تگ او لومړنيو روغتيايي خدمتونو ته د ټولو کورنيو د غړو له لاس رسې او برخمن کېدو څخه ډاډ تر لاسه کول (د بېلگې په توگه واکسين).

- د بهرنیو سرچینو له لوري د تمویلېدونکو کړنو په اړه د شته مهارتونو، استعدادونو او پوهې په کارولو سره رضاکارې او مرسته کول او له بهرنیو سرچینو څخه پرته د پراختیایي پروگرامونو (نوښتونو) طرح او پلي کول (د بېلگې په توګه په ښاري سیمو کې: د سرکونو پاکول، د ونو کېنول، د فاضله موادو راټولول، او داسې نور...)
- د کلي پراختیایي شوراګانو څارنه (د مالي او سرچینو د تخصیص له مخې)
- له هغو کسانو سره مرسته کول چې معیوب، کمزوري یا ګوښه شوي دي تر څو د یو ښه ژوند خاوندان شي
- د هر اړخیزې پراختیا او په کلي کې د ټولو ډلو د غوښتنو لپاره د غږ پورته کول
- د لږ تر لږه 10 / 25٪ ونډې اخیستلو په موخه په رضاکارانه ډول کار کول
- لاس رسي ته وده ورکول او د دولتي پراختیایي او بشردوستانه کارکوونکو له خونديتوب څخه ډاډ تر لاسه کول

iv. د ټولنیزو کارکوونکو دندې او مسؤلیتونه

- ټولنیز کارکوونکي (SOs) هغه مخکښ کارکوونکي دي چې د همکاره مؤسسو له لوري د کلي له پراختیایي شوراګانو، د کلي پراختیایي شوراګانو کلسټر او گذرونو او نورو بېلابېلو فرعي کمیټو، او همدارنګه له لږوالو ډلو سره د کار کولو په موخه ګمارل شوي دي. ټولنیز کارکوونکي لاندې دندې او مسؤلیتونه لري:
 - د ولسي تړون پروګرام په هکله د عامه پوهاوي وړاندې کول
 - د ټاکنو د بهیر تسهیل کول
 - د کلسټرونو تسهیل کول
 - د کلي له پراختیایي شورا سره د بانکي حسابونو او فرعي بانکي حسابونو په پرانيستلو کې مرسته کول
 - د کلي له پراختیایي شورا سره د کلي په اړه د معلوماتو په چمتو کولو کې مرسته کول
 - د پلان جوړولو د پروسې د غني کولو په موخه د ګډه ایزو وسیلو تسهیل او د کلي له پراختیایي شورا سره د ګډه ایزو او د بېوزلو په ګټه د کلي د هر اړخیزو پلانونو په جوړولو کې مرسته کول
 - په غونډو او پراختیایي چارو کې له تر ټولو بېوزلو کورنیو (هغه ښځې چې د خپلو کورنیو سرپرستي ور په غاړه وي، هغه کورنۍ چې د کور سرپرست یې معیوب وي، او نورې زیان منونکې ډلې) څخه د مشورو اخیستل او د هغوی له ګډون څخه ډاډ تر لاسه کول او په دې برخه کې د دوی هڅول.
 - د تشو/خلا تحلیل
 - له فرعي کمیټو سره د دوی د دندو او مسؤلیتونو په تر سره کولو او له هغوی سره په ځاني ارزونو کې مرسته کول
 - د کلي پراختیایي شوراګانو او د کلي کلسټري پراختیایي شوراګانو او ټولو فرعي کمیټو د وړتیاوو لوړول تر څو خپلې دندې او مسؤلیتونه په ښه توګه سر ته ورسوي
 - بېوزله نارینه وو، ښځو او ګوښه شوو ډلو ته په ځانګړې پاملرنې سره، په کلیو کې د لږواله او ځاني مرستندویه ډلو تسهیل کول
 - د کلي په مشرۍ د روغتیا ساتنې/حفظ الصحي تسهیل او ملاتړ کول
 - د ولسوالۍ په کچه د همکاره مؤسسي مدیر ته راپور ورکول
 - د ولسي تړون پروګرام د پلي کولو په برخه کې د درغلیو/انحراف په هکله راپور ورکول (فساد / چل / غلا / بد چلند)
 - د لږۍ په نیمايي کې د روزنې په برخه کې د کلي د پراختیایي شوراګانو او فرعي کمیټو د اړتیاوو ارزونه او د بیا ځلي روزنیزو پروګرامونو چمتو کول او
 - د چاپېریالي ټولنیز مدیریت د کاري چوکاټ د لارښوونو تعقیبول
- #### v. د انجنیرانو دندې او مسؤلیتونه
- د کلي پراختیایي شوراګانو او د کلي پراختیایي شوراګانو کلسټر ته د مرستې، ملاتړ او تخنیکي لارښوونې د لاس ور غځول تر څو وکولای شي د کلي د پراختیایي پلانونو د بنسټیز جوړښت برخه پلي کړي چې په دې سره به د بنسټیزو جوړښتونو پروژې د کیفیت او دوام له پلوه ډاډ ور وي.
 - د تخنیکي سروې ترسره کول او پر ډیزاین، لګښت ټاکنې، د پروژې د وړاندیز په چمتو کولو باندې کار کول
 - د توکو په تدارکاتو کې له کلیو سره مرسته کول
 - د بنسټیزو جوړښتونو د رغونې/بیا رغونې د کار پر مهال د تخنیکي څارنې د توکو برابرول
 - په غونډو او پراختیایي چارو کې له تر ټولو بېوزلو کورنیو (هغه ښځې چې د خپلو کورنیو سرپرستي ور په غاړه وي، هغه کورنۍ چې د کور سرپرست یې معیوب وي، او نورې زیان منونکې ډلې) څخه د مشورو اخیستل او د هغوی له ګډون څخه ډاډ تر لاسه کول او په دې برخه کې د دوی هڅول.
 - د محاسبې د اساسي اسنادو په چمتو کولو او ساتنه او همدارنګه د پروژو په اړه په راپور ورکولو کې د کلي له پراختیایي شوراګانو سره مرسته کول
 - ولایتي ادارې واحدونو ته د فرعي پروژو د پرمختګ په هکله راپور ورکول
 - د عملیاتي او حفظ او مراقبت د پلانونو په جوړولو کې د کلي له پراختیایي شورا سره مرسته کول او په هکله یې د دوی روزل

دولسی ترون ملی پروگرام

- د کلي له پراختيايي شوراگانو سره د فاضله موادو د مديريت او چاپيريال ته د ودې ورکولو او خونديتوب د پاملرني په تړاو د کليو په هڅونه کې مرسته کول.
- د بنسټيزو جوړښتونو د عملياتو او ساتنې په لاره کې د لارښوونو د وړاندې کولو په موخه د خايي کارپوهانو (ختگرو، ترکانانو، او برقيانو) د وړتياوو لوړول
- د کلي له پراختيايي شوراگانو سره د فرعي پروژو د پلان او پلي کولو پر مهال د چاپيريالي او ټولنيز خونديتوب د کرنلارو په تعقيبولو کې مرسته او ملاتړ کول.
- د کلي له پراختيايي شوراگانو او د کلي پراختيايي شوراگانو له کلسټر سره په هغو پروژو کې مرسته کول چې د کلي د داخلي سرچينو او رضاکاره کارکوونکو له لوري تمويلېږي
- په نقشه جوړولو، تجزيه او تحليل، پلان جوړولو او نورو کړنو کې د همکاري مؤسسي له ټولنيزو کارکوونکو سره مرسته کول.
- د کلي له پراختيايي شوراگانو، گذر شوراگانو، د کلي پراختيايي شوراگانو له کلسټر سره د چارو د بشپړېدو د راپورونو په ليکلو او مالي توکو په تسليمې او داسې نورو برخو کې مرسته وکړي
- د چاپيريالي او ټولنيز مديريت د سيستم (ESMS) او بيا ميشت کېدو د پاليسي د چوکاټ (RPF) تعقيبول او د چاپيريال د مديريت پلان جوړول (EMP)

vi. د دولت دندي او مسؤليتونه (ولايت، ولسوالي او اړوند وزارتونه)

والسيان

- د کليو موخو د لاسته راوړنو څارنه او په هکله يې د مالي وزارت ته راپور ورکول
- د حساب ورکونې په موخه د بحث کوربه توب کول او د ولسي ترون د چارو د پلي کېدو په هکله د کليوالو نظريات اخيستل/ترلاسه کول
- په خپل اړوند ولايت کې د ولسي ترون پروگرام ملاتړ او د اړتيا په صورت کې د شخړو هوارول
- اړوندو وزارتونو او همکارو مؤسسو ته نظر په/فيډبک ورکول
- په ولايتونو کې د ولسي ترون د لومړني وياند په توگه کار کول
- د ولسوالي په کچه د ولسي ترون پروگرام د مديريت د کميټو (DCCMC) څارنه کول (تکرار او کيفيت)
- د اړوندو وزارتونو د کړنو څارل (د بشري سرچينو تخصيص او د لږ تر لږه خدمتونو د معيارونو وړاندې کول)

ولسوالان

- د ولسي ترون پروگرام د چارو ملاتړ او د اړتيا په صورت کې د شخړو په هوارې کې مرسته کول
- د ولسوالي په کچه د ولسي ترون پروگرام د مديريت د کميټې (DCCMC) د غونډو همغږي کول
- د ولسوالي په کچه د اړوندو وزارتونو همغږي کول
- د ولسوالي په کچه د اړوندو وزارتونو د کارکوونکو او د کلي پراختيايي شوراگانو له کلسټر سره د دوی د متقابلو کړنو څارنه
- د ولسوالي د پراختيايي شورا يا د ولسوالي د همغږي شورا (که چېرې شتون ولري) ، د سيمه ايزو ارگانونو د خپلواکي ادارې او اړوندو (کرنې او مالداري، بنسټيزې، روغتيا او د کليو د بيارغونې او پراختيا) وزارتونو له استازو سره په سلا مشوره د کلسټر جوړونې د بهير څارل

اړوند وزارتونه

مرکز:

- د مالي سرچينو وړاندې کول او د هغوی د کارونې څارنه
- د بنسټيزو جوړښتونو د جوړولو او ساتنې په موخه د کلي له پراختيايي شوراگانو، گذر شوراگانو او د کلي پراختيايي شوراگانو له کلسټر سره د تخنيکي مرستې ترسره کول.
- په غونډو او پراختيايي چارو کې د تر ټولو بېوزلو کورنيو (هغه بنسټيزې چې د خپلو کورنيو سرپرستې ور په غاړه وي، هغه کورنۍ چې د کور سرپرست يې معيوب وي، او نورې زيان منونکې ډلې) څخه د مشورو اخيستل او د هغوی له گډون څخه ډاډ تر لاسه کول او په دې برخه کې دوی هڅول.
- د تمويل، څارنې او کيفيت وړ کار د ترسره کولو په موخه د همکارو مؤسسو مسئول او حساب ورکونکي گڼل
- په ولايتونو او ولسوالي کې د اړوندو وزارتونو د کارکوونکو څارل او هغوی ته لارښوونه کول
- د ولسي ترون پروگرام د بنسټيزو کولو په موخه د پاليسي د موادو وړاندې کول
- د کلي پراختيايي شوراگانو، گذر شورا د کلي پراختيايي شوراگانو د کلسټر په گوته شوو اړتياو ته ځواب ويل.
- له ولايتي ادارې واحدونو سره مرسته کول

ښاروالي/ ولايتي ادارې واحد:

- د ولايت په کچه د ولسي ترون د پلي کولو همغږي کول
- ټولو تخنيکي کارکوونکو ته لارښوونه او د هغوی څارنه

- په غونډو او پراختیایي چارو کې د تر ټولو بېوزلو کورنیو (هغه بنسټي چې د خپلو کورنیو سرپرستی ور په غاړه وي، هغه کورنۍ چې د کور سرپرست یې معیوب وي، او نورې زیان منونکې ډلې) څخه د مشورو اخیستل او د هغوی له گډون څخه ډاډ تر لاسه کول او په دې برخه کې دوی هڅول
- د معلوماتو څارنه (د کلي په هکله معلومات)
- د تخنیکي کارکوونکو لپاره له لوجیستیکي ستراتیژۍ او ملاتړ څخه ډاډ تر لاسه کول
- د دولت له کارکوونکو سره د همکارو مؤسسو او د هغوی د متقابل عمل همغږي کول
- د ښاروالۍ له مشورتې بورډ MAB سره همغږي

اړیکې

1. د دولت/کلي د اړیکې موخه

دولت دا مني چې د دولت، د کلي پراختیایي شوراگانو او د کلي پراختیایي شوراگانو کلسټر/گذرونو تر مینځ اړیکه یوازې هغه وخت را مینځ ته کېدلای شي چې داسې کړنلارې / ځایونه شتون ولري چې د متقابل عمل د پېښېدو شونتیا په کېښی ولیدل شي. د ولسي تړون پروگرام به د ولسوالۍ په کچه په سیمه ایزو برخو کې د ولسي تړون پروگرام د مدیریت کمیټه (DCCMC) او په ښاري برخو کې د ناحیې/ښاروالۍ په کچه د ولسي تړون کمیټه (NCCMC/ MCCMC) ولري. د مدیریت هغه کمیټې چې د ولسي تړون پروگرام ټول اړوند وزارتونه په کې شامل وي، به نه یوازې د اړوندو وزارتونو له لوري د خدمتونو وړاندې کول همغږي کړي، بلکې همدارنگه به د کلي د ټاکل شوو استازو او دولتي کارکوونکو تر مینځ د اړیکې مسؤلیت ولري.

مهالیزي غونډې به ټاکل شوو استازو ته وړتیا ور وېښي تر څو

- له بنسټ خدمت څخه د ډاډ په موخه نظر وړاندې کړي او بحث وکړي (د دولت له لوري د ټاکل شوو لږ تر لږه خدمتونو په معیارونو باندې په تمرکز سره)
- د کیفیت وړ خدمتونو په وړاندې کولو کې له ولسوال او اړوندو وزارتونو څخه د ملاتړ غوښتنه وکړي
- د پراختیایي کړنو په اړه بحث او له بېلابېلو فعالینو لکه نادلتي ادارو او خصوصي سکتور سره د اړتیا وړ مرسته وکړي
- تر ټولو ښې کړنې/تجربې سره شریکې کړي
- هغه شکایتونه په بنسټه کړي چې د کلي په کچه نه دي حل شوي او د اړتیا په صورت کې یې د حل په موخه لوړو مراجعو ته راجع کړي
- د مهمو فعالیتونو ملاتړ وکړي، د بېلگې په توگه د تر ټولو اړمنو خلکو (لکه د بنسټه سرپرست لرونکي کورنۍ یا هغه کورنۍ چې مشري یې معیوبو کسانو ته ور په غاړه ده) د خوراکي توکو خونديتوب په نښه کړي
- په ولسوالۍ کې د طبیعي/ عامه شتمنیو او سرچینو په اړه بحث او مدیریت ته پاملرنه وکړي
- د مهمو پراختیایي موضوعگانو په هکله د عامه پوهاوي کچه لوړه کړي
- د ولسوالۍ/ناحیې/ښاروالۍ په کچه د پلان جوړولو لپاره مواد برابر کړي او د ولسي تړون پروگرام د فرعي کمیټو او د ولسوالۍ/ناحیې/ښاروالۍ په کچه د پلان جوړولو تر مینځ د تړاو پر څرنگوالي بحث وکړي
- عادلانه پراختیا تشریح کړي
- د پراختیایي کارکوونکو د خونديتوب په هکله بحث وکړي
- موضوعگانې مطرح کړي او د شخړو د حل ملاتړ او په لټه کې شي
- د ناورین د خطرونو د کچې را ټیټول او د ناورین مدیریت همغږي کړي

2. د غونډو او مهمو فعالینو مهالویش

په کلیوالو سیمو کې، د کلي پراختیایي شورا هر کلسټر به د ولسوال په مشرۍ، د ولسوالۍ په کچه د هر اړوند (ښوونې، عامې روغتیا، کرنې او د کلیو د بیا رغونې او پراختیا) وزارت له استازو څخه جوړه شوي د ولسي تړون د مدیریت له کمیټې DCCMC سره ربع واره غونډې ولري. د کلي په اړوندو پراختیایي شوراگانو، د کلیو پراختیایي شوراگانو په کلسټر کې د پلي کولو په موخه مسنول ټولنیز کارکوونکي او انجنیران باید همدارنگه د کتونکو په توگه حاضر وي او ډاډ ورکړي چې د دوی کار په دې غونډه کې را ولارې شوي موضوعگانې او هغه ټکي په پام کې نیسي چې هوکړه ورباندې وشوه.

که چېرې شونې وي، په خوندي سیمو کې، لکه بامیان، د کلي پراختیایي شوراگانو کلسټر مرکزي برخې ته د دولتي کارکوونکو په سفر کولو سره به د ولسوالۍ په کچه د ولسي تړون د مدیریت کمیټې او د کلي پراختیایي شورا کلسټر غونډې د کلسټر په کچه تر سره شي او دا غونډې به په ساحه (ښوونځي یا ټولنیز مرکز) کې تر سره شي. په هغه سیمو کې چې د دولتي کارکوونکو تگ او راتگ شونې نه وي، د کلي پراختیایي شوراگانو د کلسټر غړي به ولسوالۍ ته سفر وکړي چې هلته به دا غونډې تر سره شي.

په ښاري سیمو کې، چېرې چې د وگړو د تراکم کچه ډېره لوړه ده او په دې توگه به ډېر شمېر ټاکل شوي شوراگانې، د ناحیې په کچه د ولسي تړون د مدیریت کمیټه په یو وخت له دريو گذرونو سره ناسته ترسره کړي. د ناحیې په کچه د ولسي تړون د مدیریت کمیټه NCCMC به د ښاروال په مشرۍ د ولسوالۍ په کچه د ولسي تړون د مدیریت کمیټې غړو ته ځای ورکړي. یوازې لکه په کلیوالو سیمو کې، دا غونډې به په ربعه واره توگه تر سره شي.

هر شپږ میاشتي وروسته به د ولسوالۍ/ښاروالۍ په کچه غونډې تر سره شي چې په ولسوالۍ/ښاروالۍ کې به د کلي پراختیایي شوراگانو له هر کلسټر/گذر څخه لږ شمېر استازي (1 - 2) سره راټول شي تر څو د ولسوالۍ/ښاروالۍ په کچه پراختیایي موضوعگانې او ستونزې په پام کې ونیسي او په هکله یې بحث وکړي. په دې ډول د خلکو را غونډېدل به د کلي پراختیایي شوراگانو له یو کلسټر یا مختلفو گذرونو څخه د باندې موضوعگانو په هکله د بحث کولو فرصت برابر کړي، لکه د ناورینونو پر وړاندې چمتو والی، د طبیعي سرچینو مدیریت (د اوبو لرونکي ځمکه، د څرخای ځمکه)، پراختیایي پلانونه او داسې نور. دا غونډې به همدا ډول د ولسوالانو او ښاروالانو په مشرۍ تر سره شي.

په ولسوالۍ او ښاروالۍ/ناحیه کې له کلیو سره د ولسي ترون د مدیریت کمیټې د متقابل عمل د بېلابېلو موخو سر بېره (چې پورته په گوته شوي دي)، دا کمیټې باید کار وکړي تر څو د دولت او کلیو تر منځ اړیکه بنسټیزه کړي او د وخت په تېرېدو سره د باور پر بنسټ اړیکې جوړې کړي، چې په دې سره د خلکو ټاکل شوي استازي او عام خلک د ویاړ احساس کوي او خپلې ولسوالۍ ته د 'زمور ولسوالۍ' او 'زمور د ولسوالۍ اداره' په نظر کوي او پوهېږي چې دلته د اړتیا په صورت کې همکاري، همغږي او خلکو ته د خدمت او د هغوی د ستونزو د هوارولو لپاره اراده شتون لري.

3. د ولسوالۍ په کچه د ولسي ترون پروگرام د مدیریت کمیټې DCCMC، د ناحیې/ښاروالۍ په کچه د ولسي ترون د مدیریت کمیټو NCCMC/MCCMC او د کلي پراختیایي شورا/گذر غونډې

د کلیوالو سیمو په کچه (دولسوال) یا په ښاري سیمو کې (د ښاروال) په مشرۍ، د ولسوالۍ په کچه د ولسي ترون د مدیریت کمیټې DCCMC او د ناحیې/ښاروالۍ په کچه د ولسي ترون د مدیریت کمیټې NCCMC/MCCMC هر ه درې میاشتني غونډه به له هر اړوند وزارت سره چې په دې فعالیت کې ونډه اخلي مستند شي. یادښتونه به ولیکل شي او د ټولو اړوندو وزارتونو تر منځ به ووېشل شي، او همدارنگه به د کلي پراختیایي شوراگانو کلسټر/گذر رئیس او اړونده همکاري مؤسسي په واک کې ورکړل شي. د عمل ټکي به له ټاکل شوو مسئولو کسانو (ښايي اړوند وزارت، د کلي پراختیایي شورا کلسټر/گذر یا همکاره مؤسسه وي) سره یو ځای ولیکل شي او په هره راتلونکې غونډه کې به د عمل ټکي وکتل شي او مسئول کسان به له گډون کونکو سره معلومات شریک کړي چې لاس ته راوړني څه دي یا دا چې ولې یو شمېر کارونه نه دي ترسره شوي او موخې ته د رسېدو لپاره څه ملاتړ ته اړتیا ده. د رېبه وارو غونډو یادښتونه باید د ولسوالانو له لوري د والي په واک کې ورکړل شي او هر اړوند وزارت باید د غونډې یادښتونه د ولایت په کچه خپلو څارونکو (سوپروایزرانو) ته واستوي.

4. د ولسوالۍ په کچه د ولسي ترون پروگرام د مدیریت کمیټې DCCMC، د ناحیې/ښاروالۍ په کچه د ولسي ترون پروگرام د مدیریت کمیټې NCCMC/MCCMC او د ولایت په کچه د ولسي ترون پروگرام د مدیریت کمیټې PCCMC، او ښاروالۍ په کچه د ولسي ترون د مدیریت کمیټې MCCMC د همغږی غونډې

د ولسوالۍ په کچه د ولسي ترون پروگرام د مدیریت کمیټه به د والي په مشرۍ د ولایت په کچه د ولسي ترون پروگرام د مدیریت له کمیټې (سیمه ایزه او ښاري) سره د همغږۍ دوه میاشتني غونډې تر سره کړي. د ناحیې په کچه د ولسي ترون پروگرام د مدیریت کمیټه به په لومړي گام کې د ښاروالۍ په کچه د ولسي ترون پروگرام د مدیریت کمیټې ته د درې میاشتني راپور ورکونې پر بنسټ راپور ورکړي او همدارنگه به د والي په مشرۍ د ولسي ترون پروگرام د مدیریت ولایتي کمیټې په دوه میاشتنيو غونډو کې برخه واخلي او په هکله به یې راپور ورکړي. د همغږۍ دا غونډې د ښاروالانو او والیانو له لوري د څارنې او د ولسي ترون پروگرام د پلي کېدو د اصولو په پام کې نیولو، او د کلي پراختیایي شوراگانو د کلسټر، د ولسوالۍ په کچه د ولسي ترون پروگرام د مدیریت کمیټې، گذر او ناحیې په کچه د ولسي ترون پروگرام د مدیریت کمیټې تر منځ مهالني/دوره یي لېدنو کتنو (اړیکې) له شتون څخه ډاډ ورکوي او د خدمتونو د وړاندې کولو په برخه کې به هغه مهمې موضوعگانې حل او په نښه شي، چې د ټاکل شوو استازو له لوري په گوته شوي دي (د شکایتونو حل ته په یوه جلا لارښوود اشاره شوې ده).

5. د ولسي ترون پروگرام د مدیریت ولایتي کمیټه PCCMC او د ولسي ترون پروگرام تخنیکي کاري ډله CCTWG (مرکز)

د ولسي ترون پروگرام د مدیریت ولایتي کمیټې (ښاري او کلیوالي) به په دوره ای توگه د ماليې، د کلیو د بیا رغونې او پراختیا، کرنې او مالدارۍ، عامې روغتیا او پوهني وزارتونو او د سیمه ایزو ارگانونو د خپلواکه ادارې په مشرۍ د ولسي ترون پروگرام له تخنیکي کاري ډلې سره اړیکه ټینگه کړي او په همغږۍ کې به و اوسي.

د کلي په هکله معلومات – کلیوالي

د کلي په هکله د معلوماتو موخه، د کلي پراختیایي شورا غړو او د هغې فرعي کمیټو، او همدارنگه د کلي پراختیایي شوراگانو کلسټر، د ولسوالۍ په کچه د ولسي ترون پروگرام د مدیریت کمیټې، د ولایت په کچه د ولسي ترون پروگرام د همغږۍ کمیټې او ټولو اړوند وزارتونو (هغه چې د ولسي ترون پروگرام یوه برخه دي او هغه چې د ولسي ترون پروگرام برخه نه دي (لکه د کار، ټولنیزو چارو، شهیدانو او معلوماتو وزارت) او د ماليې وزارت ته وړتیا ور بښل دي تر څو د هدف وړ مهمو ډلو لپاره ځانگړې اقدامات پلان، طرح/ډیزاین او بودیجه کړي.

د کلي په هکله معلومات کومه سرشمېرنه نه ده. دا ځکه چې ټولنیز کارکوونکي باید خپل ډېر وخت د کلي له پراختیایي شوراگانو/د کلي پراختیایي شوراگانو له کلسټر، د دوی له فرعي کمیټو او د کلي په کچه له ډلو سره تېر کړي، او همدارنگه ځکه چې د ولسوالۍ په کچه د معلوماتو د درج کولو ډله (1 کس) نه شي کولای ډېر معلومات په ټاکل شوي سېسټم کې داخل کړي. هغه معلومات چې په لاندې توگه به راټول او بحث به پرې وشي پورته ذکر شوي موخه بیانوي.

په دوه پړاوونو کې د کلي په هکله معلومات

لومړی پړاو: د ولسي ترون پروگرام په هکله د عامه پوهاوي د کچې لوړولو د کتنې تعقیبول او له ټاکنو څخه د مخه دوهم پړاو: د کلي پراختیایي پلان له بهیر څخه د مخه د بېوزلۍ د تحلیل او اړتیاوو د ارزونې تعقیبول.

لومړی پړاو: د کورنۍ اړوند معلومات. طریقه: سروې. د هرې کورنۍ پر سر به د همکارې مؤسسې د ټولنیزو کارکوونکو په واسطه د روزل شوو ټولنیزو رضاکارانو له لوري د یوې پانې درلودونکې یوه ساده سروې تر سره شي (په اټکلې توګه 3 ساعته روزنه). یاده سروې به د کورنیو په اړه لاندې معلومات را ټول کړي (هغه خلک چې له یوه لوبښي څخه خواره خوري (فامیل)):

- الف: د کسانو شمېر
 ب: د کورنۍ د ټولو غړو د عمر کچه
 ج: د کونډو شمېر
 د: د ښځینه سرپرست درلودونکو کورنیو شمېر
 ه: د معیوبو کسانو شمېر
 و: آیا په کلي کې داخلي بې‌خایه شوي/بېرته راستانه شوي/د اقتصادي ستونزو له امله کډوال شوي شتون لري؟
- ز: آیا په کلي کې کوچیان شتون لري؟
 ح: کور یې کرایي/خپل ملکیت دی
 ط: د جنس له مخې د لوستو/نالوستو کسانو شمېر (18+)
 ی: ښوونځي ته د تلونکو هلکانو او نجونو شمېر (6 – 18 کلونو)
 ک: د څښاک د اوبو سرچینه (کاریز، کوهی، وپاله، نل، د اوبو شېکه، لاسي پمپ او نور)

لومړی پړاو په دريو برخو ویشل شوی دی²:

لمړی پړاو الف): د کورنۍ معلومات: ټولنیز کارکوونکي او انجنیران د کلي له پراختیایي شوراګانو او ښوونکو (که شورا شتون ونلري، نو له ښوونکو، ملکاتو، سپین ریزو) څخه غوښتنه کوي تر څو هغه ځوان کسان په ګوته کړي چې د حسابي چارو په هکله زده کړه ولري او د یوې اونۍ (5 ورځو) لپاره وزگار وي تر څو معلومات را ټول کړي. کله چې دا کسان په ګوته شول، ټولنیز کارکوونکي او انجنیران د کلي له پراختیایي شورا (که چېرې یوه وي)، د معلوماتو له را ټولونکو، ځایي ښوونکو (که چېرې هلته یو وي) – او که شتون ونلري نو له ګاونډي کلي څخه یو ښوونکي کولای شي ګډون وکړي یا هر هغه کس سره چې لوستی وی او وزگار وي یوه غونډه تنظیموي. په دې غونډه کې موخې، د سسمو معلوماتو اهمیت، د معلوماتو کارولو، د ناسمو معلوماتو د اغیزو، د معلوماتو د پانې او د معلوماتو د را ټولولو لارو چارو، مهالوېش او د معلوماتو راټولونکو ژمنتیا (په یوه پوستېر باندې لیکل کېږي چې په کلي کې د معلوماتو را ټولولو د بهیر د رهبري کولو پر اساس د کلي پراختیایي شورا/ملک/سپینزیري یا ښوونکي له لوري ساتل کېږي) او د څارونکو/همغره کوونکو کسانو (باید دوه کسه وي: یو ښوونکي او ...) د دندو په هکله بحث او توضیحات وړاندې کېږي. د منځنۍ کچې په درلودونکي یوه کلي کې، به دا کار د ټولنیزو کارکوونکو او انجنیرانو له لوري د محدودو معلوماتو په وړاندې کولو (د کلي د پوهاوي ملاقات: روزنه (3 ساعته)، د انجنیرانو مسنولیت) ساحوي ازمایښت (4 ساعته) او تائید (4 ساعته)) سره یوه اونۍ وخت ونیسي. د کلي هر رضاکار کس به په منځنۍ توګه د 25 کورنیو په هکله معلومات را ټول کړي. په یوه لوی کلي کې به د کلي رضا کار ښایي د 50 کورنیو په هکله معلومات را ټول کړي.

لومړی پړاو ب): رضاکاران به د ښوونکو یا نورو لوستو کسانو په مرسته، د کورنیو د سروې انفرادي پانې په منځنیو پانېو (intermediate sheets) کې راغونډوي. انجنیرانو ته په کار ده تر څو له ساحې څخه لیدنه وکړي (د کتنې او مرستې په موخه 2-3 په یوه ورځ کې د دريو-څلورو ورځو لپاره)

لومړی پړاو ج): انجنیران د مینځنیو معلوماتو پانې را ټولوي او د کلي د معلوماتو وروستی پانې بشپړوي. د معلوماتو په را غونډېدو او د کلي په هکله د وروستیو معلوماتو په چمتو کېدلو سره، ټولنیز کارکوونکي کولای شي له ټاکنو څخه د مخه غونډو په تر سره کولو پیل وکړي.

دوهم پړاو: عامې سرچینې او ټولنیز - اقتصادي حالت. طریقه: ګډه ایزې کړنې (تمرینونه): د همکارې مؤسسې ټولنیز کارکوونکي به د پلان جوړولو په بېلابېلو کړنو کې کلي را ښکېل کړي. هغه مهمې او عمده کړنې چې د کلي په اړه د معلوماتو چمتو کول به آسانه کړي د سرچینو نقشه جوړولو او د معیشت تحلیل او همدارنګه د کلي پراختیایي شورا له غړو سره د دوهم پړاو د فورمې د بشپړولو په موخه په تعقیبي کار کې له ګډون څخه عبارت دي.

په عمل کې د ګډه ایزو زده کړو PLA کړنې (تمرینونه) د سرچینو، ټولنیزو - اقتصادي واقعیتونو په اړه هغه معلومات تولیدوي چې د عامه بحثونو له لارې را مینځ ته کېږي او د کلي پراختیایي پلان په جوړولو کې کارول کېږي او په عامه توګه نندارې ته وړاندې کېږي، د تېروتنو چانس را کموي. سره له دې تائید ته اړتیا ده او وپه شي. په عمل کې د ګډه ایزو زده کړو PLA کړنې (تمرینونه) به د تشو/خلو د تحلیل (د لورې په تحلیل او تجزیه کې شاخصونه یادښت کړی او دا شاخصونه د دوهم پړاو د معلوماتو په فارمې کې راغلي دي) لپاره اړین معلومات په لاس راوړي. د دوهم پړاو فورمه د ولسي تړون پروګرام د پیل پر مهال د هغه آسانتیاوو (د ابو د سرچینو، اوبو لګولو، برېښنا، سرکونو، زده کړې او رغتیایي خدمتونو) په هکله اساسي معلومات وړاندې کوي چې خلک یې په واک کې لري. **د دوهم پړاو نمونه همدارنګه د بیوزلی،** ځمکې، څارویو، عاید، لورې، پور او زده کړې په اړه معلومات لاس ته راوړي. د پروژوې دوران د پای پر لور، ټولنیز کارکوونکي کولای شي د بیوزلی تحلیل او تجزیه تکرار کړي او بدلونونه تر سترګو کړي/وګوري. د کلي پراختیایي پلان له موخو څخه یوه ښایي له ښکتنیو کتګوریو څخه د خلکو را ایستل وي - ډېر بیوزله د بیوزل پر لور او بیوزله د لږ بیوزله یا میانه په لور. همدارنګه د عامه سرچینو نقشه باید د کاري سند او څارنې د وسیلې په توګه په پام کې ونیول شي، لکه څنګه چې سرچینې برابرې شوي دي (د اوبو سرچینې/شېکې، او نور...) سرکونه او داسې نور، به په نقشه کې وښودل شي او د کلي پراختیایي شورا د رئیس له لوري به وساتل شي. په بل عبارت، د دوهم پړاو موندنې کولای شي:

² د معلوماتو د را ټولولو او معلوماتو یو ځای کولو د پانې لپاره، ضمیمې ته مراجعه وکړئ.

دولسی ترون ملی پروگرام

(الف) د سرچینو په برخه کې د کلیو د اړتیاوو په هکله معلومات په لاس راوړي، معلومات راټول او د کلیو کلسټر، ولسوالۍ، ولایت او ملي کچه په پلان جوړولو کې وکاروي، ب (بدلون وڅاري، ج) کلی (رونتیا، شاملول/گډون) او ټاکل شوي غړي د خپل کلي په تحلیل او تجزیه کې شامل کړي او له لاس ته راوړنو څخه په پلان جوړولو کې کار واخلي. لکه څنګه چې دا وسیلې پلي کېږي، دا پړاو د تحلیل او تجزیې له بهیر سره (موازی) پیليږي او باید د یو میاشتي څخه تر شپږو اونیو په موده کې بشپړ شي.

د عامه سرچینو نقشه (په محلاتو کې تنظیمونکي) به لاندې ټکي وړاندې کړي:
د جوماتونو شمیر
د مدرسو شمیر

د بښونځیو/ د بښونځیو د ټولګیو شمیر ((د زده کوونکو ظرفیت) (د بښونځي ډول B/G یا لومړنی، منځنی، لیسې او نور...)
د څښاک اوبو، احاطوي دیوال او تشنابونو درلودونکو یا نه درلودونکو روغتیايي مرکزونو شمیر
د څښاک اوبو، احاطوي دیوال او تشنابونو درلودونکو یا نه درلودونکو فرعي روغتیايي مرکزونو شمیر
د څښاک اوبو، احاطوي دیوال او تشنابونو درلودونکو یا نه درلودونکو اساسي روغتیايي مرکزونو شمیر
د څښاک اوبو، احاطوي دیوال او تشنابونو درلودونکو یا نه درلودونکو جامع روغتیايي مرکزونو شمیر
د باران په واسطه د خړوبېدونکي، د خړوبېدو د امکاناتو درلودونکي خړوبې شوي / نه خړوبې شوي ځمکې د جربونو شمیر
د برېښنا د مزو / ترانسفارمر شمیر
د 100w برېښنا درلودونکو او نه درلودونکو کورنیو شمیر
د سرکونو شمیر (تر ټولو نږدې مارکیټ ته واټن)
د عامه تشنابونو شمیر
د ژورو کو هیانو شمیر
د داخلي بی‌خایه شوو د محلاتو/کمپونو شمیر
د کوچیانو د استوګنځایونو شمیر
د بی‌وزلی تحلیل به د ټولنیزو- اقتصادي مشخصاتو لپاره لاندې معلومات وړاندې کړي:
عایداتي ډلې:

یو شمیر خلک چې د اقتصادي حالت له مخې ښه، متوسط، بی‌وزله او ډېر بی‌وزله دي (د کورنۍ له مخې) او د شتمنتوب/ بی‌وزلی مهم شاخصونه ځمکه، څاروي، عاید، د خوراکي توکو له مخې خوندي، روغتیا، پور، په پیشکي توګه د مزد تر لاسه کول، د پیسو حواله او د بې‌کارۍ په فصل کې د خړو د وختونو شمیر او

نور

د هغه کورنیو شمیر چې بزګر یې تر خپلې اړتیا ډېر حاصلات پلوري
د هغه کورنیو شمیر چې د خوراکي توکو د کمښت ستونزه نلري
د هغه کورنیو شمیر چې ځمکه نلري
د هغه کورنیو شمیر چې له 1 جرب څخه کمه ځمکه ولري
د هغه کورنیو شمیر چې له 1 - 2 جرب په پورې ځمکه ولري
د هغه کورنیو شمیر چې له 2 - 4 جربو پورې ځمکه ولري
د هغه کورنیو شمیر چې له فصلواره لوړې سره مخ کېږي
د هغه کورنیو شمیر چې پوروري دي

د هغه کورنیو شمیر چې په فصلواره توګه د خپلې کورنۍ غړي د کار کولو په موخه نورو ښارونو، ایران، پاکستان ته استوي کله چې د لوړې تحلیل بشپړ شو، ټولنیز کارکوونکي به په تصادفي ډول د معلوماتو آزمویل پیل کړي (له بی‌وزلو او تر ټولو بی‌وزلو ډلو څخه تر څو د هغوی حالت تائید کړي، دوی به همدارنګه د کلي د ټولو پراختیايي شوراګانو له غړو سره وګوري تر څو د څښاک اوبو، برېښنا د نه لرونکو او سرکونو ته د لاس رسې نه لرونکو کورنیو شمیر تصدیق کړي. که چېرې اړتیا وي، نو د پراختیايي شورا غړو ته په کار ده تر څو خپلو محلاتو ته لار شي او سم معلومات راټول کړي.

د بی‌وزلی د تحلیل او تجزیې څخه وروسته (تصدیق او د کلي پراختیايي شورا معلومات):

(الف) ټولنیز کارکوونکو او انجنیرانو ته په کار ده تر څو کارونه واخلي او د محلاتو څخه په لیدنه او په ټولنیزو - اقتصادي مشخصاتو کې د دوی د مقام/خای پر سر په بحث کولو سره معلومات تائید/تصدیق کړي.

(ب) د کلي پراختیايي شورا له ټولو غړو سره لیدنه وکړي (نارینه او ښځینه د اړتیا په صورت کې په جلا جلا توګه) او د معیشت د تحلیل پر بنسټ WBA د پراختیايي شورا غړي په ګوته کړي (او د هغوی ټولنیز- اقتصادي حالت یادښت کړي - فارمټ به په واک کې ورکړل شي) د کلي پراختیايي شورا د غړو عمرونه، د دوی د زده کړې کچه او که چېرې دوی د عامه صلاحیت په توګه (سپین ږیری، د اوبو ویشونکي، باشي، قوماندان...) کوم بل مهم رول لري یادښت کړئ.

د کلي په هکله معلومات - ښاري

د کلي په هکله د معلوماتو موخه، د کلي پراختیايي شورا غړو او د هغې فرعي کمیټو، او همدارنګه د کلي پراختیايي شوراګانو کلسټر، د ولسوالۍ په کچه د ولسي ترون پروګرام د مدیریت کمیټې، د ولایت په کچه د ولسي ترون پروګرام د همغږۍ کمیټې او ټولو اړوند وزارتونو (هغه چې د ولسي ترون پروګرام یوه برخه دي او هغه چې د ولسي ترون پروګرام برخه نه دي (لکه د کار، ټولنیزو چارو،

شهیدانو او معلوماتو وزارت) او د مالیې وزارت ته وړتیا ور بېنسل دي تر څو د هدف/پام وړ مهمو ډلو لپاره ځانگړي اقدامونه پلان، طرح/دیزاین او بودیجه کړي.

د کلي په هکله معلومات کومه سرشمېرنه نه ده. دا ځکه چې ټولنیز کارکوونکي باید خپل ډېر وخت د کلي له پراختیایي شوراگانو/د کلي پراختیایي شوراگانو له کلسټر، د دوی له فرعي کمیټو او د کلي په کچه له ډلو سره تېر کړي، او همدارنگه ځکه چې د ولسوالۍ په کچه د معلوماتو د درج کولو ډله (یو کس) نه شي کولای ډېر معلومات داخل په ټاکل شوي سیستم کې داخل کړي. هغه معلومات چې په لاندې توگه به راټول او بحث به پرې وشي پورته ذکر شوي موخه بیانوي.

په دوه پړاوونو کې د کلي په هکله معلومات

لومړی پړاو: له ټاکنو څخه د مخه د ولسي تړون پروگرام په هکله د عامه پوهاوي د کچې لوړولو د کتنې تعقیبول. دوهم پړاو: د کلي پراختیایي پلان جوړولو له بهیر څخه د مخه د بیوزلی د تحلیل او اړتیاوو د ارزونې تعقیبول.

لومړی پړاو: د کورنۍ اړوند معلومات. طریقه: پلټنه (سروي). د هرې کورنۍ پر سر به د همکارۍ مؤسسې د ټولنیزو کارکوونکو په واسطه د روزل شوو ټولنیزو رضاکارانو له لوري د یوې پانې درلودونکې یوه ساده سروی تر سره شي. (په اټکلي توگه 3 ساعته روزنه). یاده سروی به د کورنیو په اړه لاندې معلومات را ټول کړي (هغه خلک چې له یوه لویښي څخه خواره خوري (فامیل)):

- ط: د جنس له مخې د لوستو/نالوستو کسانو شمېر (+18)
- ی: بنسټونځي ته د ټلونکو هلکانو او نجونو شمېر (6) -
- 18 کلونو)
- ک: د څښاک اوبه
- ل: د صفایي کتابچه
- م: تذکره (د هر غړي)
- ن: د تشنابونو درلودل او ډول یې
- ص: برېښن
- الف: دکسانو شمېر
- ب: د کورنۍ د ټولو غړو د عمر کچه
- ج: د کونډو شمېر
- د: د ښځینه سرپرست درلودونکو کورنیو شمېر
- ه: د معیوبو کسانو شمېر
- و: آیا په کلي کې داخلي بی‌خایه شوي/ بېرته راستانه شوي/د اقتصادي ستونزو له امله کډوال شوي شتون لري؟
- ز: آیا په کلي کې کوچیان شتون لري؟
- ح: کور یې کرایي/خپل ملکیت دی

لومړی پړاو په دريو برخو ویشل شوی دی:

لومړی پړاو الف): د کورنۍ معلومات: ټولنیز کارکوونکي او انجنیران د کلي له پراختیایي شوراگانو او بنسټونکو (که شورا شتون ونلري، نو له بنسټونکو، ملکاتو، سپین ریزو) څخه غوښتنه کوي تر څو هغه ځوان کسان په گوته کړي چې د حسابي چارو په هکله پوهاوی ولري او د یوې اونۍ (5 ورځو) لپاره وزگار وي تر څو معلومات را ټول کړي. کله چې دا کسان په گوته شول، ټولنیز کارکوونکی او انجنیر د کلي له پراختیایي شورا (که چېرې یوه وي)، د معلوماتو له را ټولونکو، ځایي بنسټونکو (که چېرې هلته یو وي) او که شتون ونلري نو له گاونډی کلي څخه یو بنسټونکی کولای شي گډون وکړي) یا هر هغه کس سره چې لوستی وی او وزگار وي یوه غونډه تنظیموي. په دې غونډه کې موخې، د سمو معلوماتو اهمیت، د معلوماتو کارولو، د ناسمو معلوماتو د اغیزو، د معلوماتو پانې او د معلوماتو د را ټولولو لارو چارو، مهالوېش او د معلوماتو راټولونکو ژمنتیا (په یوه پوستېر باندې لیکل کېږي چې په کلي کې د معلوماتو را ټولولو د بهیر د هرې کولو پر اساس د کلي پراختیایي شورا/ملک/سپینږیري یا بنسټونکي له لوري ساتل کېږي) او د څارونکو/همغږه کوونکو کسانو (باید دوه کسه وي: یو بنسټونکی او ...) د دندو په هکله بحث او توضیحات وړاندې کېږي. د منځنۍ کچې په درلودونکي یوه کلي کې، به دا کار د ټولنیزو کارکوونکو او انجنیرانو له لوري د محدودو معلوماتو په وړاندې کولو (د کلي د پوهاوي ملاقات: روزنه (3 ساعته)، (د انجنیر مسئولیت) ساحوي ازمايښت (4 ساعته) او تائید (4 ساعته)) سره یوه اونۍ وخت ونیسي. د کلي هر رضاکار کس به په منځنۍ توگه د 25 کورونیو په هکله معلومات را ټول کړي. په یوه لوی کلي کې به د کلي رضا کار بنسایي د 50 کورونیو په هکله معلومات را ټول کړي.

یادښت: د سیمه ایزو ارگانونو خپلواکه اداره به د برقي وسیلو، لکه ټېلېټ پر مټ خپل معلومات را ټول کړي. د معلوماتو د پلټنې/سروي ضمیمه شوي پانې دا منعکس کوي.

دوهم پړاو: طریقه: گډه ایزې کړنې (تمرینونه): د همکارۍ مؤسسې ټولنیز کارکوونکی به د پلان جوړولو په بېلابېلو کړنو کې کلي را ښکېل کړي. هغه مهمې او عمده کړنې چې د کلي په اړه د معلوماتو چمتو کول په آسانه کړي د سرچینو له نقشه جوړولو څخه عبارت دي.

د عامه سرچینو نقشه (په محلاتو کې تنظیمي دونکي) به د عامه بنسټیزو جوړښتونو په هکله لاندې معلومات وړاندې کړي: د جوماتونو شمېر (د جمعي او عیدگاه جومات وښایاست) د مدرسو شمېر

د مارکي ټونو شمېر (کوچني، منځني او لوی) د بنوځیو/د بنوځیو د ټولگيو شمېر ((د زده کوونکو ظرفیت) (د بنوځي ډول B/G یا لومړنی، منځنی، لږسه او نور...) (عامه او خصوصي) د څښاک اوبو، احاطوي دیوال او تشنابونو درلودونکو یا نه درلودونکو

د پوهنتونونو او **کالونو** شمېر (عامه او خصوصي) د څښاک اوبو، احاطوي دیوال او تشنابونو درلودونکو یا نه درلودونکو روغتیايي مرکزونو شمېر د څښاک اوبو، احاطوي دیوال او تشنابونو درلودونکو یا نه درلودونکو روغتیايي کلېنیکونو شمېر د درملتونونو شمېر: جواز او د درملو نوملړ سره له قیمتونو

دولسی ترون ملی پروگرام

د اوبو د سرچینو شمیر (د اوبو د سرچینو درلودونکو او نه درلودونکو کورنیو شمیر)
د برېښنا مزو/ترانسفار مرونو شمیر
د اوبو د سرچینو شمیر
د سرکونو شمیر (تر ټولو نېردي مارکېت پورې واټن)
د عامه پارکونو/څلور لارو شمیر
د عامه تاسیساتو شمیر (ټولنیز مرکزونه)
د عامه تشنابونو شمیر
د ژورو ځاگانو شمیر
د خصوصي کلي نیکونو او روغتونونو شمیر
د کورنیو بی‌خایه شوو د استوګنځیو، محلاتو شمیر
د کوچیانو د استوګنځیو شمیر
د ویالو شمیر
د جامدو فاضله موادو غونډېو د خایونو شمیر
او چاپیریالي خطر ونه
د نقشي تر بشپړېدو وروسته، ټولنیز کارکونکي به د ټولنيزې شورا له ټولو غړو سره وگوري تر څو د اوبو، برېښنا او سرکونو ته د لاس رسي نه درلودونکو کورنیو کره شمېره تصدیق کړي.

دولسی ترون ملی پروگرام

دوهم فصل

د کلي پراختيايي شورا او د کلي پراختيايي شورا کليستر/گذر شورا ټاکنې

تعريفونه:

په شرايطو برابر رايه ورکونکي:

- بايد د افغانستان اسلامي جمهوريت تبعه وي
- لږ تر لږه بايد 18 کاله عمر ولري
- د کلي پراختيايي شورا د ټاکنو له نيتي څخه د مخه بايد په ټاکلي کلي کې په پرله پسې توگه لږ تر لږه د 1 کال لپاره مېشت شوی وي (د راستنيدونکو / بي ځايه شوو په استثنا، چې د يادو کسانو لپاره شرط په پرله پسې توگه د 3 مياشتواستوگنه ده)
- بايد درواني اختلالاتو اړوند بسکاره اسناد ونلري او
- بايد په کلي کې خپل لومړنی استوگنه ولري (تر دې مهاله که چېرې يو کس په بي لابي لو کليو/بناشرونو کې د استوگنې 2 يا ډېر ځايونه ولري، نو ياد کس يوازې په يوه کلي کې د رايه ورکولو حق لري او بس. نو دې ته په کتلو سره دا ډول کس ته په کار ده تر څو د روان کال لږ تر لږه 9 مياشتو په موده په يو له خپلو ټولو استوگنځايونو کې واوسي ترڅو د اصلي استوگن په توگه د رايې ورکولو مستحق وگڼل شي).

د ټاکنو واحد:

د 'کورنيو يو کليستر' يو او بل ته د نږدې پرتو کليو په پرتله د لوی کلي اندازې ته په کتلو سره ټاکل کېږي (لاندې يې وگورئ). ټاکنيز واحدونه په دې موخه را مينځ ته کېږي تر څو هغه کورنۍ مشخصې کړي چې د کلي په پراختيايي شورا کې له دوی څخه د استازيتوب کولو لپاره په دې واحدونو کې يونارينه او يوې بنځينه نوماندانو ته رايه ورکړي. د ټاکنو واحدونه کوچني کلي يا محلات نه دي، هغه يوازې هغه واحدونه دي چې د ټاکنو د تر سره کولو په موخه د کورنيو د را ټولولو لپاره کارول کېږي. د ټاکنيزو واحدونو د اندازې معيار د هغه کليو تر اندازې پورې تړاو لري چې ټاکنيز واحدونه به په کېنسي جوړ شي (لاندې لومړي جدول ته مراجعه وکړئ). لکه څنگه چې کلي هم وده کوي (په کلي کې نوې کورنۍ رامينځ ته کېږي او همدې کلي ته نورې کورنۍ راځي)، د ټاکنو واحدونه (د اندازې او جغرافيايي بعد له اړخه) بنسايي د کالونو په تېرېدو سره بدلون ومومي.

د کلي پراختيايي شوراگانو (CDCs) د غړو شمېر بايد تر 30 کسانو (15 نارينه او 15 بنځينه) ډېر نه شي او 1 جدول هغه فارمول وړاندې کوي چې په ټاکلي کلي کې د وگړو د تراکم له مخې د ټاکنيزو واحدونو اندازه ټاکي. دا فارمول بايد تعقيب شي او ټولنيز کارکونکي بايد د واحدو ټاکنو تر پوښښ لاندې د هرې کورنۍ د راتلو او د کلي په پراختيايي شورا کې د خپلې خوښې استازو له ټاکلو څخه ډاډ تر لاسه کړي.

1 جدول. د کلي د وگړو پر بنسټ د ټاکنيزو واحدونو اندازه.

له 50 څخه لږ کورنۍ: د ټاکنو يو واحد به 5 کورنۍ وي	له 50 - 100 کورنيو پورې، د ټاکنو يو واحد 6-7 کورنۍ
له 101 - 150 کورنيو پورې، د ټاکنو يو واحد 8-10 کورنۍ	له 151 - 200 کورنيو پورې، د ټاکنو يو واحد 11-13 کورنۍ
له 201 - 250 کورنيو پورې، د ټاکنو يو واحد 14-17 کورنۍ	له 251 - 300 کورنيو پورې، د ټاکنو يو واحد 18-30 کورنۍ
له 301 - 350 کورنيو پورې، د ټاکنو يو واحد 21-23 کورنۍ	له 351 - 400 کورنيو پورې، د ټاکنو يو واحد 24-26 کورنۍ
له 401 - 450 کورنيو پورې، د ټاکنو يو واحد 27-30 کورنۍ	له 451 - 500 کورنيو پورې، د ټاکنو يو واحد 31-33 کورنۍ
له 501 - 550 کورنيو پورې، د ټاکنو يو واحد 34-36 کورنۍ	له 551 - 600 کورنيو پورې، د ټاکنو يو واحد 37-40 کورنۍ
له 601 - 650 کورنيو پورې، د ټاکنو يو واحد 41-43 کورنۍ	له 651 - 700 کورنۍ، د ټاکنو يو واحد 44-46 کورنۍ
له 701 - 750 کورنيو پورې، د ټاکنو يو واحد 47-50 کورنۍ	له 751 - 800 کورنيو پورې، د ټاکنو يو واحد 51-53 کورنۍ
له 801 - 850 کورنيو پورې، د ټاکنو يو واحد 54-56 کورنۍ	له 851 - 900 کورنيو پورې، د ټاکنو يو واحد 57-60 کورنۍ
له 901 - 950 کورنيو پورې، د ټاکنو يو واحد 61-63 کورنۍ	له 951 - 1000 کورنيو پورې، د ټاکنو يو واحد 65 کورنۍ

1. کتنه: تر ټاکنو د مخه، په کليو کې د ټولنيزو کارکونکو دندې:

1. يادونه: ټولنيز کارکونکي بايد د کورنيو شمېرنه تر سره کړي (چې په کلي کې د يوې پراختيايي شورا تر چتر لاندې د رايه ورکونکو شمېر ښيي). د دې شمېرنې په کارولو سره بايد په ډاگه شي چې په شرايطو د برابرې رايه ورکونکو 60% کومه اندازه خلک کېږي.

لومړۍ کړنه:

- يوه لويه غونډه برابره کړئ: په هغه کليو کې چې نارينه او بنځينه کولای شي په گډه سره په غونډه کې گډون وکړي، په غونډه کې د گډون په موخه بايد بنځي وهڅول شي؛ په هغه کليو کې چې بنځي او نارينه يو له بل سره په گډه ملاقات/لیدنه نه شي کولای، نو بنځينه ټولنيزي

کارکونکي باید په جلا توگه د بنځو لپاره ورته غونډه جوړه کړي. په لنډه توگه خلکو ته د ولسي تړون پروگرام په هکله د هغه بحث یادونه وکړئ چې پخوا مو له دوی سره درلود او عمده ټکي بیا تکرار کړئ. (یادونه وکړئ چې مالي وجهې د کورنیو له شمېر سره اړیکه نلري). همدارنگه باید یادونه وشي چې ټول پراختیایي پروگرامونه به د کلي پراختیایي شوراگانو له لاري تر سره شي. اوس د کلي پراختیایي شوراگانو د ټاکنو لپاره نېټه، وخت او ځای اعلان کړئ (په اټکلي توگه دوه اونۍ وروسته). د ټاکنو د تر سره کېدو د څرنګوالي، د ټاکنیزو کمیټو او عامو وګړو د دندو او مسئولیتونو په هکله معلومات وړاندې کړئ. د رایې ورکولو د پانې په اړه له بحث کولو څخه ډاډ تر لاسه کړئ چې نوموړې پاڼه د یونارینه نوماند او یوې بنځینه نوماندې د ټاکلو لپاره ټاکلی ځای لري او دا چې دواړه نارینه او بنځینه هر یو ته رایه ورکولای شي یا هم کولای شي یوازې یو کس ته رایه ورکړي.

- د کلي په اړه د لومړنۍ سروې د وګړو د شمېر پر بنسټ، د ټاکنیز واحد د اندازه معلومه کړئ (پورته 1 جدول وکاروئ).
- د کلي له هرې برخې څخه له 4 – 5 کسانو (همدارنگه له اوسني پراختیایي شورا) څخه غوښتنه وکړئ تر څو له تاسو سره کښیني او یوه نقشه رسم کړي (یا موجوده نقشه وکاروئ که چېرې شتون ولري) او د ټاکنو د واحد پولې معلومې کړي (ښايي له سیمې څخه د لیدني transect walk اړتیا ولیدل شي)

- په خپله خوښه کارکونکي/رضاکاران په گوته کړئ
- د ټاکنې د کمیټو غړي په گوته کړئ (د ټاکنې د کمیټې په هکله لنډ معلومات وګورئ)
- 2. یادونه: د ښارونو لپاره په ولسي تړون پروگرام کې د پراختیایي شورا جوړولو لپاره 250 کورنۍ حد ټاکل شوی دی. د کلیوالو سیمو په کچه د پراختیایي شورا د جوړولو لپاره دکورنیو شمېر نه دی محدود شوی (ډېر تر ډېره 15 نارینه او بنځینه).
- 3. یادونه: په ملي بیوسټون پروگرام کې (ښاري او کلیوال) به مور فامیل (مور، پلار او ماشومان) د یو واحد په توگه په پام کې نیوله، خو اوس زموږ لپاره مهم واحد کورنۍ ده چې ټول هغه وګړي په کې شامل دي چې له یوه لویني څخه خواره خوري (کور). ټاکنې به تل له ټاکنیزو هڅو او مخکې له مخکې د نوماندانو له ټاکلو څخه پرته تر سره شي.

دوهمه کړنه:

- ټولنیز کارکونکي د ټاکنیزو کمیټو 6 غړو ته د دوی دندو او مسئولیتونو په هکله معلومات ورکوي او هغوی ته لارښوونه کوي تر څو دکلي له وګړو سره لیدنه وکړي او هغوی ته د کلي پراختیایي شورا د موخې، دندو او مسئولیتونو په هکله معلومات ورکړي.

2. کتنه: د ټاکنو تنظیمول:

- الف. د کلي پراختیایي شورا د ټاکنو لپاره د کلي په کچه د یوې لویې غونډې را بلل
- ب. په کلي کې په شرایطو له برابرې لارې تر لارې 60% رایه ورکونکو سره دکلي په کچه لویه غونډه تنظیم کړئ تر څو د کلي پراختیایي شورا غړي په کښې وټاکل شي. د کلي د غړو تر څنګ، نور ښکېل اړخونه لکه د ښاروالۍ استازي، د گذر وکیل، د ناحیې رئیس او د څارنې تخنیکي کارکونکي (یوازې په ښاري کچه) ښايي ګډون وکړي. د ټاکنو بهیر به د همکارو مؤسسو له لوري تسهیل شي.

I. د کلي پراختیایي شورا د غړو ټاکنې

- الف) د پرانېستې دعا. د کلي یو اوسېدونکي به د قرآنکریم څو آیتونه تلاوت کړي
- ب) غونډه به د بهرنۍ پراختیایي شورا د رئیس/مرستیال یا نورو اداري کارکونکو په واسطه پیل شي.
- ج) کلی (د یوې پراختیایي شورا تر پوښښ لاندې) به د کورنیو له ټول ټال شمېر سره یو ځای په لنډه توگه معرفي کېږي
- د) همکاره مؤسسه کلي ته د ټاکنو کمیټه ورپېژني.
- ه) د ټاکنو د کمیټې دندې او مسئولیتونه به د ټاکنو د یوې کمیټې د یو غړي په واسطه په لنډه توگه اورېدونکو ته ور وپېژندل شي (دا کېدلای شي د کلي د رضاکارانو په څېر وي)
- و) د ټاکنو کمیټه به د کلي پراختیایي شوراگانو د دندو او مسئولیتونو په هکله معلومات ورکړي
- ز) د کلي اوسېدونکي اوس د کلي پراختیایي شورا د یو آډیال غړي د ځانګړتیاوو په هکله نظرونه سره ورکوي او د سیرت، کیفیت او ظرفیتونو په یوه داسې نوملړ هوکړه کوي چې باید د کلي پراختیایي شورا غړي یې ولري.
- ح) د ټاکنو کمیټه به د محلاتو د ټاکنو طریقې وړاندې کړي. د کلي اندازې ته په کتلو سره، یو ټاکنیز واحد له 5 – 65 کورنیو څخه جوړ شوی دی (پورته 1 جدول ته وګورئ). له هر ټاکنیز واحد څخه به دوه استازي (1 نارینه او 1 بنځینه) د کلي پراختیایي شورا د غړو په توگه وټاکل شي.

یادونه: د نوماند په ګډون، هیڅوک دا حق نه لري چې کوم څوک وړاندیز کړي یا د کوم ځانګړي نوماند په استازیتوب خبرې وکړي.

ط) دکلي اوسېدونکو د هوکړې له مخې به دهر ټاکنیز واحد په مخ کې دولسي تړون په نښان پوښل شوی درایوبکس ځای پر ځای کړل شي.

ی) تر ټاکنو د مخه، ټولنیز کارکونکي به د رایو بکس پرانيزي او تش بکس به ټولو حاضرې رایه ورکونکو ته وښودل شي تر څو هغوی ډاډ تر لاسه کړي چې نوموړي بکس تش دی.

ک) د ټاکنو کمیټه به د رایه ورکونې د بهیر پر مهال د هر بکس لپاره دوه کسه (په خپله خوښه/رضاکار) وټاکي.

ل) د رایه ورکونې پاڼه (باید تش ځای ولري تر څو یو نارینه او یوې بنځینه ته په کښې رایه ورکړي او رایه ورکونکي به پوره واک ولري تر څو دواړو ته رایه ورکړي یا ښايي نارینه پرېکړه وکړي چې یوازې نارینه ته رایه ورکړي او بنځینه پرېکړه وکړي چې یوازې بنځینه ته رایه ورکړي، چې دا دهر رایه ورکونکي تر خپلې خوښې پورې تړاو لري).

م) که چیرې د بېلابېلو دلیلونو له مخې د کلي پراختیایي شورا ته هیڅ کومه بنځه نه وي ټاکل شوې، نو د کلي پراختیایي شورا د اداري پلاوي په مینځ کې د ښځو لپاره ځانګړې شوې څوکۍ به خالي پرېښودل شي او ټولنیز کارکوونکي به له کلي سره کار وکړي تر د ښځو لپاره د ذکر شوې ځانګړې شوې څوکۍ د ډکولو لپاره یوازې د ښځو تر مینځ ټاکنې تر سره کړي، شپږ میاشتې وروسته.

ن) هر وګړی به د رایې ورکونې پاڼه ډکه او په بکس کې واچوي
س) د رایې ورکونې ټولې پاڼې به د ټاکنو بکس ته ولوېږي

ع) د رایو شمېرونکي کسان به له بکس څخه د پاڼو تر را ایستلو او شمارلو وروسته ژر تر ژره پایلې اعلان کړي او د رایو پاڼې به د ټولو کلیوالو په مخ کې کېږدي.

ف) د څارنې ډله به رایې وشماري او هغه کسان به اعلان کړي چې تر ټولو لوري رایې یې تر لاسه کړي وي. په پایله کې به د هر کلسټر پر سر دوه ټاکل شوي استازی وي (1 نارینه او 1 ښځینه)

ص) د هر کلسټر لپاره ټاکل شوي استازي به خپل ځانونه کلیوالو ته ور وپېژني.

ق) که چیرې کلیوال په همدې ورځ وخت ولري، نو د کلي پراختیایي شورا د اداري پلاوي ټاکنې به هم تر سره شي، له هغې پرته دوی به اعلان وکړي چې د کلي پراختیایي شورا د اداري پلاوي ټاکنې په _____ نېټه د راتلونکي جمعي په ورځ جومات ته نږدې په _____ بجو تر سره شي.

د پای دعا

II. د کلي پراختیایي شورا د کارکوونکو (اداري پلاوي) ټاکنې

الف) په لنډه توګه د کلي پراختیایي شورا د اداري پلاوي چې وېه ټاکل شي، دندې او مسئولیتونه بیان کړئ او یادونه وکړئ چې د کلي پراختیایي شورا د اداري پلاوي 50% برخه غړي به ښځینه وي. همدارنګه یادونه وکړئ چې دا به په مراتبو غوره وي که چیرې د ټاکل شوي اداري پلاوي له غړو څخه یو کس لوستی وي، خو دا اړینه نه ده. د کلي پراختیایي شورا تل د کلي په کچه له لوستي کس څخه غواړي تر څو له دوی سره د فورمو په لیکنه او بشپړولو کې د مرستیال په توګه رول ولوبوي.

ب) د ټاکنو کمیټه باید حضور ولري

ج) د ټاکنو له کمیټې څخه دوه کسانو ته رایو د شمېرنې مسئولیت ورکړئ.

د) د شورا غړو ته یادونه وکړئ چې د اداري پلاوي ټاکنې د پراختیایي شورا ټاکنو ته ورته ” له نوماند پرته ټاکنې“ تر سره کېږي

ه) د رایې ورکونې تشې پاڼې وپېښئ

و) لومړی به د شورا رئیس وټاکل شي: د کلي پراختیایي شورا له غړو څخه و غواړئ تر څو د رایو په خپلو خالي پاڼو کې د شورا د هغه غړي نوم ولیکي کوم چې د دوی په آند د وړتیا، سیرت او کیفیتونو له مخې د شورا د ریاست لپاره غوره کس وي. (رایې وشمېرئ او تر مخکې تللو د مخه پایله اعلان کړئ).

ز) دوهم، به د رئیس مرستیال وټاکل شي: د کلي پراختیایي شورا له غړو څخه و غواړئ تر څو د رایو په خپلو خالي پاڼو کې د شورا د هغه غړي نوم ولیکي کوم چې د دوی په آند د وړتیا، سیرت او کیفیتونو له مخې د شورا ریاست د مرستیالی لپاره غوره کس وي. (رایې وشمېرئ او تر مخکې تللو د مخه پایله اعلان کړئ).

ح) دریم، به د کلي پراختیایي شورا منشي وټاکل شي: د کلي پراختیایي شورا له غړو څخه و غواړئ تر څو د رایو په خپلو خالي پاڼو کې د شورا د هغه غړي نوم ولیکي کوم چې د دوی په آند د وړتیا، سیرت او کیفیتونو له مخې د شورا د منشي څوکۍ لپاره غوره کس وي. (رایې وشمېرئ او تر مخکې تللو د مخه پایله اعلان کړئ).

ط) څلورم به د کلي پراختیایي شورا خزانه دار وټاکل شي: د کلي پراختیایي شورا له غړو څخه و غواړئ تر څو د رایو په خپلو خالي پاڼو کې د شورا د هغه غړي نوم ولیکي کوم چې د دوی په آند د وړتیا، سیرت او کیفیتونو له مخې د شورا د خزانه دارۍ لپاره غوره کس وي. (رایې وشمېرئ او تر مخکې تللو د مخه پایله اعلان کړئ).

ي) د ټاکنو په پای کې به، د ټاکنو کمیټه د شورا د کارکوونکو د ټاکنو د پایلو په باره کې یو لیکلی راپور چټو کړي. د شورا منشي به د یاد راپور یوه کاپي په دوسیه کې وساتي او بله کاپي به د عامه خبرتیاوو په ډره کې ونښلوي.

ک) د کلي پراختیایي شورا غړي او اداري پلاوي کلي ته ور وپېژنئ او د ثبت فورمې بشپړې کړئ.

ل) کله چې د رایې ورکولو لړۍ پای ته ورسېږي، ټولنیز کار کوونکی باید یوه نېټه وټاکي تر څو د کلي پراختیایي شورا نوي ټاکل شوي غړي را ټول کړي. ټولنیز کارکوونکي د نوي ټاکل شوي پراختیایي شورا په لومړۍ غونډه کې برخه اخلي تر څو د کلي له پراختیایي شورا سره بهیرونه او پروتوکولونه را مینځ ته کړي.

د پای دعا

III. د کلي پراختیایي شوراګانو کلسټر/گذر شورا غړي

الف. د گذر شورا/د کلي پراختیایي شورا کلسټر غړي د اړوند گذر شورا/د کلي پراختیایي شوراګانو کلسټر د ټولو پراختیایي شوراګانو له رئیسانو او مرستیالانو څخه عبارت ده. سربېره پر دې، د کلي هره پراختیایي شورا باید یو اضافي نارینه او ښځینه غړي په پام کې ونيسي تر څو د کلي پراختیایي شوراګانو د کلسټر غړی شي. (په دې توګه به د کلي پراختیایي شورا کلسټر کافي غړي شتون ولري تر څو د کلي پراختیایي شوراګانو د کلسټر فرعي کمیټه را مینځ ته کړي). د گذر شورا تر را مینځ ته کېدو وروسته، باید د گذر شورا/د کلي پراختیایي

شوراگانو د کلسټر د څلورو اداري کارکوونکو ټاکنې د گذر جرگې/ د کلي پراختيايي شورا د کلسټر غړو تر مينځ د پټو رايو په کارولو سره ترسره کېږي.

ب. ټولنيز کارکوونکی، بايد د ټاکنو د دې بهير څارنه وکړي او بايد غړو ته د دوی د دندو مسئوليتونو په هکله معلومات ورکړي.

ج. څرنګه چې ټاکل شوي رئيسان او مرستيالان له يو بل سره نه پيژني، ټولنيز کارکوونکي بايد دوی ته زمينه برابره کړي او له هر يوه څخه په غوښتنه کولو د څو دقيقو په ترڅ کې د لاندې ټکو په اړه د خپل نظر په وړاندې کولو سره د يو او بل په هکله وپوهېږي:

- ❖ زموږ د کليو تر ټولو مهمې موضوعګانې څه دي
- ❖ تاسو به د کلي پراختيايي شورا کلسټر/گذر جرگې د رئيس يا مرستيال مقام ته څه پياوړتيا ور په برخه کړئ

د. کله چې ټولو خبرې وکړي، ټاکنې پيل کېدلای شي، هر څوک د هغه چا نوم لیکي چې د رئيس په توګه رايه ورکوي او په بکس کې يې اچوي. کله چې ټولو کسانو رايه ورکړه، ټولنيز کارکوونکی رايې شمېري او رئيس اعلانوي (د مرستيال د ټاکنې لپاره هم ورته کړنه تر سره کړي). ه. که چېرې د گذر شورا/ د کلي پراختيايي شوراګانو کلسټر رئيس نارينه وي، بايد ټينګار وشي چې د گذر شورا/ د کلي پراختيايي شوراګانو کلسټر مرستيال بايد ښځينه وي. ټاکنې يوازې هغه مهال د اعتبار وړ دي چې په شرايطو د برابرې نارينه او ښځينه رايه ورکوونکو 60% په پورته ذکر شوو ټاکنو کې برخه اخيستي وي.

دریم فصل

د سرچينو/لوري تحليل او د اړتياوو ارزونه

يادونه: په هغه کليو کې چې ښځې او نارينه کولای شي له يو بل سره وګوري، د ښځو ګډون بايد وهڅول شي او په دې تمرين کې بايد د کلي د حاضرې غړو نيمه برخه ښځې وي. په هغه کليو کې چې ښځې او نارينه يو له بل سره نه شي کتلاي، د نقشي جوړولو تمرين له نارينه وو سره تر سره کېدلای شي چې د نارينه وو له لوري د جوړې شوي نقشي طرحه به دوی (ښځو) ته وړاندې شي او په نقشه کې به د دوی لپاره لاندې پوښتنې ځای پر ځای کړل شي:

آيا کوم داسې بنسټيز جوړښت شتون لري چې په نقشه کې نه وي راغلی او تاسو غواړئ چې په نقشه کې ورته ځای ورکړئ؟ د ښځو نظرونه او وړانديزونه بايد په نقشه کې شامل او منعکس شي. د ښځو له لوري په نقشه کې د بدلون راورستلو څخه وروسته، به په نقشه يو ځل بيا د نارينه وو له لوري بحث وشي او وروستی هوکړه بايد وشي.

1. د کليو د نقشي جوړول

د نقشي موخه

د نقشي جوړول د کلي په اړه د عمومي معلوماتو درلودلو په لاره کې يو بنسټيز ګام دی. د نقشي وروستی بڼه د عامه سرچينو، د همدې سرچينو وېش او د کلي د ټاکل شوي پراختيايي شورا د غړو د استازيتوب د نمونو په اړه عمومي کتنه/ معلومات وړاندې کوي. د نقشي جوړولو بهير د کلي پراختيايي شورا په چوکاټ کې د مشرتابه د محرکاتو په اړه لومړني معلومات ورکولای شي. دا نقشه د سرچينو د فزيکي موقعيت: ښوونځي (عامه، خصوصي، مذهبي)، سرکونه، د اوبو سرچينې: عادي کوهيان، ژور کوهيان، کاريز، د اوبو لګولو کاناونه، پلچکونه او داسې نور، همدارنګه د پراختيايي شورا ټاکل شوو غړو او ملکانو ښودنه کوي. د نقشي جوړولو بهير د څو موخو لپاره په کارېږي: الف) په اغېزمنه توګه د سرچينو او مهمو برخو د نقشي جوړول د هغو کسانو په ملتيا چې د سيمې د هر جغرافيايي موقعيت په هکله معلومات ولري. ب) د کلي په ټاکل شوي پراختيايي شورا کې د رئيس او ټاکل شوو غړو تر مينځ د تعامل کتنه او تحرکاتو په هکله پوهېدل. ج) د يوې داسې نقشي را مينځ ته کول چې د کلي پراختيايي شورا په واسطه د مختلفو پراختيايي فعالينو له لوري د سرچينو د برابرولو لپاره وکارول شي. سر بېره پر دې، وروسته کېدلای شي دا نقشه د تر ټولو بيوزلو کليو لپاره د سرچينو په تخصيص کې له نورو پراختيايي شوراګانو سره په کار کولو کې وکارول شي. دا نقشه به همدارنګه د کليو د کلسټر نقشي په را مينځ ته کولو کې مرسته وکړي چې د کلي پراختيايي شوراګانو له لوري به د سرچينو په تخصيص کې وکارول شي.

د نقشي جوړولو بهير

1. د کلي د سرچينو د نقشي جوړولو لپاره چمتووالی

په هر محل کې د ځايي ټاکل شوي پراختيايي شورا له غړو سره په اړيکه کې شئ او له دوی څخه وغواړئ چې که چېرې دوی وکولای شي په يوه غونډه (2 - 3 ساعتونو) کې ګډون وکړي چې تاسو غواړئ دوی د نقشي جوړولو په کار کې ښکېل کړئ تر څو د سيمې په هکله په ښه توګه وپوهېږئ. له دوی څخه وپوښتئ چې د پراختيايي شورا د ټولو ټاکل شوو غړو او بېلابېلو فرعي کميټو د غړو د ناستې/غونډې لپاره به تر ټولو ښه ځای کوم وي او همدارنګه د نقشي د جوړولو لپاره د يو ښه ځای ولټوي. د نقشي جوړولو تمرين يوه پراخ ځای (د باران د نه شتون په صورت کې، به ښه دا وي چې په بهر کې وکارول شي) ته اړتيا لري. دا به ډېره ښه وي چې پوښتنه وشي چې که کوم بل وخت کومې بلې ادارې د دې ادارې واحد نقشه جوړه کړې وي، که چېرې جوړه شوې وي نو د هغې د يوې کاپي غوښتنه وکړئ. وګورئ چې په دې نقشه کې څه شې دي او په دې نقشه کې د کوم شي وړ ډېرولو ته اړتيا ليدل کېږي او همدارنګه وګورئ چې دا نقشه په کوم وخت کې جوړه شوې ده تر څو وکتل شي چې ډېره پخوانۍ نه وي.

د دې تمرين د تر سره کولو لپاره، تسهيل کوونکي ډله بايد لږ تر لږه له څلورو کسانو څخه جوړه شوې وي او نورو کسانو ته به په کلي کې د محلاتو د شمېر پر بنسټ اړتيا وليدل شي. د نقشي جوړولو د بهير تسهيلوونکي ډله بايد پرېکړه وکړي چې څوک به اصلي/عمومي تسهيل

کوونکی (چې دنده به یې د ادارې معرفي کول او د دوي د پلان په هکله معلومات وړاندې کول وي) وي، څوک به د کارتونو په لیکلو، نوبت اخیستلو، د ډلو تسهیل، د دروازه ساتونکو او ماشومانو په سمبالولو، او داسې نورو کې مرسته وکړي. د دې کړنې در تر سره کولو لپار اړین توکي له فلش کارتونو او کافي اندازه مارکونو څخه عبارت دي. که شونې وي د ساحې ډله/تیم باید د هغو فرعي ولسوالیو نقشه جوړه کړي چې د کلي د مهمو سړکونو، سیندونو او نور مهمو ټکو او نورو ... څرگندونه وکړي. د نقشې جوړولو په ورځ، تسهیل کوونکي باید تر ټولو د مخه را ورسېږي. له هغه ګډون کوونکو څخه چې پر ټاکلي وخت حاضر شوي وغواړئ تر څو له تاسو سره د ځای په چمتو کولو، د کینناستلو په ترتیباتو نیولو، له پانیو او اضافي توکو د یاد ځای په پاکولو کې مرسته وکړي.

2. د نقشې جوړولو د بهیر تسهیل

کله چې ډېری (که ټول نه وي) ګډون کوونکي را ورسېدل نو اصلي تسهیل کوونکی :

- له ټولو ګډون کوونکو سره روغ بر کوي، خپل ځان او خپله ډله وپېژني، او ګډون کوونکو ته وخت ورکوي تر څو یو بل تسهیل کوونکو ته ور وپېژني؛ وروسته اصلي تسهیل کوونکی د دې غونډې موخه تشریح کوي: د دې غونډې موخه د کلي په اوږدو کې د فزیکي او بشري سرچینو د نقشې جوړول دي. د نقشې جوړولو د کار تر بشپړېدو وروسته، یوه کاپي باید د کلي پراختیایي شورا د رئیس په واک کې ورکړل شي. دا ډېره مهمه ده چې په پیل کې باید هر څه روښانه وي چې دا څیړونکي ډله دلته د دې لپاره نده راغلي چې د ستونزو د حل لارې او یا نورې مرستې وکړي، بلکې د دې کړنې موندنې او لاس ته راوړنې به له دولت سره مرسته وکړي تر څو خپلې کړنې او پراختیایي بهیر په ښه توګه تنظیم کړي. د یادولو وړ ده چې باید یادونه ونه شي چې دا نقشه به د تر ټولو بېوزلو محلاتو په ګوته کولو کې وکارول شي، چې دا به د ګډون کوونکو په ښکېلتیا او د نقشې په کره والي اغېز ولري.
- له دې وروسته به له ګډون کوونکو څخه وغوښتل شي تر څو ځانونه په کلي کې د محلاتو له مخې په ډلو سره وویشي چې دا ډلې به وروسته د نقشې په بېلابېلو برخو په ناپېیلي/مستقله توګه کار وکړي.
- کله چې ګډونوال سره تنظیم شول، تسهیل کوونکی د ګډونوالو په مرسته کولای شي د فرعي ولسوالیو په کچه د نقشې په کارولو سره، پر ځمکه باندې د کلي بڼه رسم کړي. که چېرې داسې کومه نقشه شتون ونلري، له یوه ګډون کوونکي څخه وغواړئ چې په ځمکه باندې (که له دروازي څخه د ننه وي نو تباشیر وکاروئ) د لرګي په کارولو سره د کلي نقشه/یوه کلي طرحه رسم کړي او مهم سړکونه، سیندونه او بېلابېل فرعي واحدونه لکه کوچني کلي په کبسي ځای پر ځای کړي. د دې نقشې/طرحې اندازه باید له 6 – 8 مترو پورې وي چې په دې سره د ټولو ګډونوالو لپاره کافي ځای شتون لري تر څو په نقشه باندې کار وکړي او د خپلو اړوندو سیمو نقشه جوړه کړي.
- کله چې یاده طرحه بشپړه او د ځمکې مهمې نښې په ګوته شوي، نو خلک کولای شي چې پرې پوه شي، اصلي تسهیل کوونکی باید له ګډون کوونکو څخه وپوښتي چې آیا دوی له دې طرحې، فزیکي شکلونو او د کوچنیو کلیو له پولو سره چې په دې طرحه کې ځای پر ځای شوي دي موفق دي؛
- د هر یوه تر هوکړې وروسته، د ټاکل شوو شوراګانو د غړو له ترکیب څخه جوړې شوې ډلې هره یوه د خپلې سیمې (محلاتو) په استازیتوب او له هر محل څخه د 5 – 10 پورې عادي خلک په کار پیل کوي.
- په پیل کې، دوی په هر محل کې د کورنیو اټکلي شمېره ټاکي، په خپلو اړوندو کوچنیو کلیو کې د سرچینو: جوماتونو، عمومي سرک، لویو لارو، ښوونځیو او روغتیایي آسانتیاوو (که شتون ولري)، د اوبو زېرمو، برېښنا، پلچکونو، مارکیټونو (که شتون ولري) او نا دولتي ادارې شتون (یا پخوا وخت کې د نا دولتي ادارې شتون) او داسې نورو په هکله نظرونه سره تبادله کوي او د نظر ورکونې په کارتونو کې یې لیکي.
- دا فزیکي سرچینې او پراختیایي ادارې وروسته په هغه لویه نقشه کې ځای پر ځای کېږي چې پولې یې د مخه رسم شوي دي. له هیلې سره سم دوی باید په مناسبو ځایونو کې ځای پر ځای شي چې په دې سره به نقشه کره وګڼل شي. که څه هم امکان لري چې وخت په تیرېدو وي او د دې کړنې ترسره کول شونې نه وي، نو په دې حالت کې، د نظر ورکونې کار تونه له سرچینو سره په تصادفي توګه په کوچنیو کلیو (hamlets) کې ځای پر ځای کېږي.
- کله چې ټولې سرچینې په نقشه کې ځای پر ځای شوي، ټول ګډونوال بېرته خپلو ځایونو ته راستنېږي او د هر فرعي واحد له مخې، له هر فرعي واحد څخه یو کس د نظر ورکونې هر یو کارت د ټولو ګډونوالو پر وړاندې لولي تر څو ډاډ تر لاسه کړي چې ټول ګډونوال له هغو فزیکي سرچینو سره موافق دي چې په نقشه کې ځای پر ځای شوي دي.
- له هرې ډلې څخه غوښتنه کېږي تر څو په مناسب موقعیت کې د هرې ټاکل شوې پراختیایي شورا استازو او د کلي پراختیایي شورا ادارې پلاوي ځای پر ځای کولو په موخه نظرونه ورکړي. ملک سره له خپلو بېلابېلو رسمي دندو سره باید همدارنگه په نقشه کې راشي. په پای کې، له کلیوالو څخه پوښتنه کېږي چې آیا بل څوک د شخړو په هوارې او ټیکاو یا په بهر کې له دوی څخه د استازیتوب په برخه کې له دوی سره مرسته کوي. دا کسان باید همدارنگه په نقشه کې ځای پر ځای شي.
- (هیله ده په یاد ولرئ: د نقشې جوړولو دا برخه په پاملرنې سره سمبالولو ته اړتیا لري.
- د نقشې د دې برخې اجراکول ډیر زیار او پاملرنې ته اړتیا لري. د شورا غړی او حتی ملکان کېدای شي په ښه روڼتیا سره په نقشه کې ځای په ځای شي، کله چې د غیر رسمي مشرانو په اړه پوښتنه کوئ، هیله ده په داسې توګه وپوښتنئ چې د هغوی د رول او کار، پوهې او حکمت ستاینه مو کړي وي. د هغو مهمو فعالیتونو په توګه ورسره چلند وکړئ چې د عامه خیر بڼې ګڼې په لاره کې هڅه کوي).
- د دې بهیر له لارې، تاسو هغه عامه او بشري سرچینې را منیځ ته کړي دي چې د یوه کلي لپاره مهمه پانګه ده یا ښايي هغه د واک څښتنان (زورواکي) مشخص کړل چې هیر شوي وو.

- همدارنگه امکان لري چې بېلابېل فرعي واحدونه د مهمو سرچينو د موقعيت په اړه مخالف وي. په دې حالت کې، اصلي تسهيل کورنکي بايد هڅه وکړي تر څو د مخالفت لاملونه وپلټي او داسې يوه لاره ومومي چې د ټولو توافق تر لاسه کړي.
- تاسو همدارنگه کولای شئ وپوښتنئ که چېرې کوم محل خاصي ځانگړتياوي ولري لکه داخلي بېخايه شوي کسان، يا کوچيان او نور... که چېرې شتون ولري، نو دا په همغه محل کې وښايست او د وگړو شمېر يې نوټ کړئ.
- کله چې هر څه په نقشه کې راغلل، تاسو کولای شئ له اورېدونکو څخه پوښتنه وکړئ چې مور له دې نقشې څخه څه زده کولای شو. که چېرې تاسو وخت ولرئ، نو کولای شئ بحث وکړئ چې دا نقشه د سرچينو د وېش په اړه د څه شي ښکارندويي کوي، آيا کوم يو محل کوبنه شوی دی، يا دا کيدلای شي د کلي په راتلونکو پراختيايي پلانونو کې په نښه شي؟
- د تسهيل کورنکي هغه غړی چې د پان پر مخ د نقشې د کاپي کولو لپاره گومارل شوی دی، د تسهيل پر مهال نقشه کاپی کوي.
- په پای کې، له گډونوالو څخه ددوی د مرستې له کبله په مننې سره دوی ويل کېږي چې ددې نقشې يوه کاپی به له دوی سره شريکه کړل شي.

د معلوماتو پروسس، تجزيه او تحليل کول

دفتري ته په راستنېدو سره، د څېړنې ډله بايد د نقشې د کاپي په کارولو سره چې د همدې ډلې د يوه غړي له لوري چمتو شوي ده، يوه لويه نقشه جوړه کړي چې نښې او اختصاري علامې په کې موجودې وي. دا مهمه ده چې د نښو او اختصاري علائمو ټاکنه بايد منطقي وي، چې په دې توگه لوستونکي په آسانه توگه کولای شي په هره نښه پوه شي او نقشه تحليل کړي. په پای کې، دا ډله بايد په نقشه باندې د نقشې د جوړوونکو نومونه او نيټه وليکي تر څو د نقشې له کاروونکو کسانو سره د نقشې په اړه د پوښتنو را ولاړېدو په صورت کې له دوی سره په آسانه توگه په اړيکه کې شي. په ياد ولرئ چې د ځايي شورا لپاره د نقشې يوه کاپي چمتو کړئ.

کله چې نقشه جوړه شوه، نو په نقشه کې نښې او اختصاري علامې وگورئ. د لاندې پوښتنو پوښتل به په دې برخه کې گټور وي: په نقشه کې د فزيکي او بشري سرچينو له پاره کارول شوي نښې/نموني په کلي کې د سرچينو د تخصيص په هکله د څه وپېندويي کوي؟ ايا دا نمونې د سرچينو تمرکز نښي؟ که چېرې همداسې وي، نو تاسې ولي فکر کوئ چې سرچيني متمرکزې دي: زورواکو کسانو د خپلې استوگنې په سيمه کې سرچيني متمرکزې کړي؟ دې کلي محدودې مالي مرستې په واک کې درلودې چې ويې نه شو کړای تر څو د کلي ټولې برخې تر پوښښ لاندې راولي؟ په کلي کې کومه برخه، اوبه/ښوونځي/سرکونه/او داسې نور لري او کومه برخه يې نلري؟ آيا په ځانگړو کليو کې لږکې ډلې (دوی کيدلای شي نژادې ډلې، داخلي کډوال او يا نور وي) شتون لري او آيا نقشه د نژاد او سرچينو ته د لاس رسې تر مينځ د اړيکې ښودنه کوي؟

دا پوښتنې به يې له شکه هغه نمونو ته اشاره وکړي چې د ځانگړو محرکو قوو ښودنه کوي چې ټولنيزو کارکوونکو ته په کار ده چې ورباندې وپوهېږي. که چېرې د نفوذ لرونکو کسانو مداخله او يا هم د ځانگړو کسانو گوبنه کيدنه شتون ولري، نو دا به په نقشه کې په ښکاره توگه وښودل شي. ټولنيز کارکوونکي بايد په دې هکله خبر وي او کوبښن وکړي چې په راتلونکي کې دا برخې پاتې نه شي.

هغه څه چې بايد په پام کې نيول شي

- د نقشې جوړولو بهير تسهيل کونکو ته اجازه ورکوي تر څو د شورا د غړو او د شورا د غړو او رئيس د خپلمنځي د محرکو قوو په اړه وپوهېږي، په ورته وخت کې، ښايي داسې پېښې هم شتون ولري چې د شورا رېيس او ځيني غړي دا بهير په بشپړه توگه تر خپله ولکه لاندې راولي او په نقشه کې پولي له خپلې خوښې سره سمې په رسم کړي. دا مهمه ده چې بايد يادښت (يادداشت) کړل شي چې څوک له خپل تسلط څخه کار اخلي او څوک د چا ملاتړ کوي، خو بيا هم هڅه وکړئ تر څو ټول گډون کوونکي په دې بهير کې ښکېل کړئ. په ډلو باندې د خلکو وېش، تر څو په خپلو اړوندو سيمو/حوزو باندې کار وکړي، يوه مهمه طريقه ده چې له هرې سيمې/حوزې څخه د خلکو د ونډه اخيستلو په هکله ډاډ ورکوي.

- د نقشې جوړولو بهير بايد په ټوليزه توگه د اصلي پولو د کره والي/سموالي په هکله چې کيدلای شي د نقشې جوړولو يوه ستونزمنه برخه وي، ډېره پاملرنه/اندېښنه ونه کړي، بلکې په نقشه کې د ځای پر ځای شوو فزيکي او بشري سرچينو کره والي/سموالی ته ډېره پاملرنه وکړي.

- دا مهمه ده چې دا نقشه د 'يو کاري سند' په توگه په پام کې نيول شي چې په فزيکي توگه له هرې سيمې/حوزې څخه په ليدنې او له ځايي اوسېدونکو سره د نقشې د محتوا په اړه په بحث کولو سره به تائيد/تصديق او د اړتيا په صورت کې بدلونونه په کښې راشي.

د نقشې د کارونې گټور ځايونه

- په ځايي کچه له ټاکل شوو کسانو سره، د سيمې نقشه جوړول د يوې څېړنې يا پروژې/پروگرام د کړنې د وړ پېژندلو لپاره يوه مهمه وسيله گڼل کېږي.

- دانقشه د ملکانو، با نفوذه کسانو او زورواکو د استورني ځايونه (power centers) او هغه سيمې نښي چې د سياسي/ټولنيزو ملحوظاتو له مخې گوبنه شوي دي يا په ليرې سيمو (سرکونو ته د لاس رسې په برخه کې) کې پرته دي او کيدلای شي په کلي کې د هغو جغرافيايي برخو په اړه د ستراتيژي په جوړولو کې ترې کار واخيستل شي چې تمرکز ته اړتيا لري.

- دا نقشه په کلي کې د هغو برخو د پېژندلو په برخه کې گټوره پرېوزي چې احتمالاً د پراختيايي ادارو پاملرنه ځان ته را اړوي او يا په عمومي توگه له پراختيايي بهيرونه څخه پاتې شوي دي.

- دا نقشه مرسته کوي تر د ملکانو، با نفوذه کسانو او زورواکو د استورني ځايونو (power centers) په تړاو د پراختيايي ادارو د کړنو موقعيت وکتل شي.

- نقشه جوړول يوه هغه ساده لاره ده چې د واک د نا برابرې اړيکې ليد/بصيرت را مينځ ته کوي چې د ټولنيزو کارکوونکو لپاره مهمه ده تر څو په اړه يې خبر وي.

- دا نقشه کيدلای شي د تر ټولو بېوزلو برخو (د سرچينو د نه شتون، زورواکو کسانو شتون، لږې واټن، د نا دولتي ادارو د نه شتون او داسې نورو پرېښت) په پېژندلو کې وکارول شي

- دا نقشه کېدلای شي له سیمه ایزو دولتي ادارو څخه د سرچینو د تر لاسه کولو په موخه د حق غوښتنې د وسیلې په توګه وکارلو شي.

2. د بیوزلې تحلیل او تجزیه

یادونه: په هغه کلیو کې چې نارینه او ښځینه کولای شي په ګډه سره په غونډه کې ګډون وکړي، په غونډه کې د ګډون په موخه باید ښځې وهڅول شي؛ او په غونډه کې د کلي د حاضر و غوړو نیمه برخه باید ښځې وي. په هغه کلیو کې چې ښځې او نارینه یو له بل سره په ګډه ملاقات/لیدنه نه شي کولای، نو د بیوزلې تحلیل او تجزیه کېدلای شي له نارینه وو سره تر سره شي چې وروسته به د دې تحلیل او تجزیه لومړۍ طرحه ښځینه وو ته وړاندې کړل شي او د دوی لپاره به لاندې پوښتنو ته په کښې ځای ورکړل شي:

آیا د تاسو په آند داسې کومې ځانګړتیاوې شتون لري چې په دې تحلیل او تجزیه کې نه وي راغلي او تاسو غواړئ چې په کې اضافه یې کړئ؟ ټولنیز کارکوونکي باید په ټولو هغو ځانګړتیاوو بحث وکړي چې د ښځو له لوري اضافه شوي دي هره ځانګړتیا په مختلفو ډلو (ښه، مینځنۍ/متوسط، بیوزله او نور...) کې په پام کې ونیسي. د بېلګې په توګه، که چېرې ښځو یادونه کړي وي چې شبکې/په واک کې کسانو ته لاس رسې تویپر لري، له دوی څخه دلارو چارو او وسیلو په اړه پوښتنې.

د ښځو تبصرو او وړاندیزونو ته باید ځای ورکړل شي او د بیوزلې د تحلیل په پوستر کې منعکس شي. د ښځو له لوري د تبصرو او وړاندیزونو تر اضافه کولو وروسته، د یاد پوستر په هکله باید له نارینه وو سره یو ځل بیا بحث وشي او باید وروستی هوکړه تر لاسه شي.

د بیوزلې د تحلیل او تجزیه موخه :

د بیوزلې تحلیل او تجزیه د کلي، د کلي د بیوزلې د کچې، او بیوزلې او ګوښه توب تجربه کوونکو بېلابېلو خلکو په اړه د پوهې ډلو بنسټ بلل کېږي. د بیوزلې تحلیل او تجزیه یوه مهمه ګډه ایزه طریقه ده چې د بیوزلې په هکله د خلکو درک تر لاسه کوي او هغه بېلابېل ټولګي او لېواله ډلې په ګوته کوي، له چا سره چې کېدلای شي ستونزې او د خوښې وړ فعالیتونه و سپړل شي. د بیوزلې ارزونه چې دلته ذکر شوي ده له هرکلی سره د خپلو معیارونو له ټاکلو سره فاعلي یا شخصي بڼه لري.³ که څه هم، په دې ځای کې ذکر شوی تحلیل او تجزیه، به اجازه ورکړي تر څو تر اغیز لاندې بېلابېل وګړي په ګوته کړي: لکه د ځمکې نه درلودونکي، د خوراکي توکو له کمښت سره مخ شوي بزګران، د ښځینه سرپرست لرونکي کورنۍ، معیوبین، هغه بزګر چې تر خپلې اړتیا ډېر حاصلات پلوري، د څارویو د لویو رمو خاوندان، او داسې نور...

د بیوزلې د شننې/تحلیل او تجزیه بهیر:

1. د بیوزلې شننې/تحلیل او تجزیه ته چمتووالی

د دې کړنې د تر سره کولو لپاره اړتیا لیدل کېږي چې تسهیل کوونکي (لږ تر لږه 3 – 4 کارکوونکو ته اړتیا ده) یو ځل د مخه کلي ته لاړ شي او د کلي پراختیایي شورا له رئیس او غړو څخه وغواړي تر څو د هر محل د هرې کورنۍ نومونه د نومونو په کارتونو (name cards) کې ولیکي.

د یو مناسب ځای په ګوته کول (یو بې طرفه ځای، چې د نفوذ لرونکو کسانو د کور مخه نه وي) چې د تر ټولو بیوزلو او ګوښه شوو کسانو په ګډون د کلي ټول او سیدونکي په کې راحت وي. د کلي پراختیایي شورا له رئیس څخه وغواړئ تر څو له ټولو محلاتو څخه د کلي پراختیایي شورا د غړو له لارې په غونډه کې د ګډون په موخه د هر محل له بېلابېلو کورنیو څخه 7 – 10 کسانو پورې راوبولي.

د کړنې په ورځ، تسهیل کوونکي باید فلش کارټونه او مارکرونه په وخت سره راوړسوي. تسهیل کوونکي به وګوري چې څومره خلک شتون لري و له هر محل څخه استازیتوب به وګوري: که چېرې په ښکاره توګه لږ استازیتوب تر سترګو شي، د کلي پراختیایي شورا له غړو څخه باید وغوښتل شي تر څو خلک غونډې ته راوبولي. که چېرې کلی کوچنی وي، 25 – 50 کورنیو پورې نو د کورنیو یوه لویه سلنه (60 – 80 سلنه) کولای شي حاضر وي، که چېرې کلی لوی وي – 200 کورنۍ – نو د کورنیو سلنه به کوچنۍ وي. تر ټولو مهمه، د هر کلي د محل له بېلابېلو کورنیو څخه باید بېلابېل کسان شتون ولري! دا هم مهمه ده چې یقیني کړل شي چې له هر محل څخه خلک د خلکو د بېلابېلو برخو استازیتوب کوي. او په وروستۍ برخه کې باید، له کلیو څخه یوازې د شتمنو او منځیو طبقو خلکو د استازیتوب مخنیوی وشي.

2. په کلي کې د تسهیل بهیر

1. لومړۍ ګام – پیژندګلوي او موخه

تسهیل کوونکي⁴

- له ټولو ګډونوالو سره روغېر کوي، خپل ځان وپېژني او د کلي اوسېدونکو ته وخت ورکوي تر څو هر یو خپل ځان تسهیل کوونکو ته ور وپېژني.
- د غونډې موخه تشریح کوي: د دې کړنې موخه داده تر څو د کلي د اوسېدونکو د اقتصادي او ټولنیز وضعیت په هکله پوه شو. دا مهمه ده چې په پیل کې هر څه د شونتیا تر کچې روښانه وي چې د دې کړنې موندنې به د کلیو د بیا رغونې او پراختیا له وزارت سره مرسته وکړي تر څو خپلې کړنې او پراختیایي بهیر په ښه توګه تنظیم کړي، (او د نورو کلیو سره په تړاو د دې کلي په هکله په پوهېدلو کې له مور سره مرسته کوي)
- د نقشې پر بنسټ، تاسو د محلونو په هکله له مخکې پوهېږئ، اوس له خلکو څخه وغواړئ تر څو په خپل کلي کې د بېلابېلو محلونو/برخو پر بنسټ په ډلو سره ووېشل شي (د بېلګې په توګه شمال، جنوب، ختیځ، لویدیځ یا زاړه کلی، نوي کلي، او داسې نور) اوس ولټوئ چې هلته څو محلونه دي، (دا به له تاسو سره مرسته وکړي تر څو معلوم کړئ چې د کومو محلونو پوره، کمزور او یا هم هیڅ استازیتوب نه دی

³ په ځینو کلیو کې ښایي ډیرې شتمني کورنۍ شتون ولري (لکه د ځمکې خاوندان چې ډیره ځمکه او یا سوداګري لري، او همداراز په ځینو کلیو کې، تر ټولو شتمني کورنۍ چې یوازې څو محدود هکټاره ځمکه لري.)

⁴ د بیوزلې تحلیل یو پېچلی تمرین دی او له 3 – 4 کسانو ته اړتیا لري. تسهیلونکي ډله باید پرېکړه وکړي چې څوک به تسهیلونکي وي او څوک به د معلوماتو په تنظیمولو کې مرسته کوي، چې په دې توګه ټول ګډونکوونکي کولای شي په څرګند ډول وګوري چې څه شی لاس ته راځي. یو تسهیلونکي باید دروازه ساتونکي سمبال کړي او یو هم د ماشومان.

شوي - که چیري د کوم محل استازیتوب نه وي شوی، نو مهمه ده چې له نوموړي محل څخه خلک په گوته کرل شي او په غونډه کې د گډون لپاره را وبلل شي. دا به د دبېوزلی د تحلیل پوره کره والي (داجمن کړي).

- داد تر لاسه کړی چې د هر گډون وال د ناستي ځای راحت دی او کولی شي چې گډون وکړي

2. دوهم گام - د کتگوریو را مینځ ته کول

اصلي تسهیل کونکی

- غونډه له حاضر و خلکو څخه د لاندې پوښتنو په پوښتلو سره پیل کوي ، آیا مور ټول د ژوند کولو د شرایطو له مخې سره ورته یو؟ مور څومره ځمکه لرو؟ مور څنګه کرل کوو؟ مور څومره څاروي لرو؟ مور څه کار کوو؟ مور څه خورو؟ مور د کال په اوږدو کې څومره ځمکه لرو؟ مور څه اغوندو؟ زموږ د ماشومانو زده کړې؟ هغه شتمنی چې زموږ ملکیت دی، د کورونو ډول، او داسې نور. دا به خلکو ته د هغه څه په اړه یوه مفکوره ورکړي چې تاسو هڅه کوئ تر لاسه یې کړئ او دوی ته به ورتیا ور په برخه کړي تر څو د خلکو/کورنیو تر مینځ د شته توپيرونو د ډول په هکله نظرونه سره تبادله کړي. هیله ده په یاد ولرئ چې تاسو باید د هغو مهمو برخو (په ټولو کلیو کې به وپوښتل شي) په هکله پوښتنه وکړئ چې د شاخصونو په توګه وکارول شي. د درلودونکي ځمکې کچه، د څارویو شمېر، عاید (افغانی میاشت)، د خواراکي توکو خوندیتوب (د هغه میاشتو شمېر چې پکې د خواراکي توکو له مخې خوندی وي)، د بېکارۍ په فصل کې د خوراک کولو وختونه، د ماشومانو زده کړې، د پورونو راکړه/ورکړه، پېښکي مزدونه، د پیسو حوالې (کومه سیمه/هېواد او په کال کې څومره).

- گډونوالو ته قلمونه او کارتونه په واک کې ورکړئ او له دوی څخه وغواړئ تر څو توپيرونه د نظر غوښتنې په کارتونو کې ولیکي. په حقیقت کې دا ځانګړتیاوي دي. په دې وخت کې شونې ده چې له خلکو څخه د نمونو په هکله مخکې له مخکې څخه وپوښتل شي - د ځمکې درلودنې، درلودونکو څارویو او د کورونو ډولونه، او داسې نورو د اندازې تر مینځ توپیر څه دي. د کړنې د دې برخې تر بشپړېدو وروسته، لڅ خلکو څخه وغواړئ تر څو دا ځانګړتیاوي ډلبندي کړي - د درلودونکي ځمکې، څارویو اندازه، د کور ډول، د خواراکي مصرفي توکو ډول، زده کړه او داسې نور...

- د ځانګړتیاوو د ډلبندي پر بنسټ، له خلکو څخه وپوښتنئ چې په کلي کې څو ټولنيزي- اقتصادي ډلې شتون لري او له دوی څخه وغواړئ چې نېټه/علامه گذاري یې کړي. په ډېر احتمال، خلک به د شتمنو، منځنیو، بېوزله او ډېرو بېوزله نښې وړاندې کړي. بڼايي تاسو ونه غواړئ چې د شتمن، منځنۍ، بېوزله او ډېر بېوزله نښې وکاروئ ځکه خلک به له دې نښو سره هوسا/راحت نه وي، خو دا مهمه ده چې په واضح ډول داسې را مینځ ته شوي کتگورۍ شتون ولري چې یو له بله د پوهیدو وړ وي.

- د ټولو خلکو له هوکړې څخه د ډاډ تر لاسه کولو په موخه، له یو کس څخه وغواړئ تر څو یو ځل بیا د هرو کتگوریو ځانګړتیاوي ولولي او خلکو ته فرصت ورکړئ تر څو بدلونونه په کې راولي.

3. دریم گام - ډلبندي/طبقه بندي

- اوس، د نومونو هغه کارتونه وکاروئ چې د کلي پر اړخیايي شورا له رئیس څخه مو تر لاسه کړي دي او د هر محل نوم واخلئ او د ځانګړي محل له خلکو څخه وغواړئ تر څو دا نوم په یوه له کتگوریو کې کیږدي. دا مهمه ده چې د هرې کورنۍ (د نوم کارت) په اړه، خلک بحث کوي چې ولې دا کارت په یوه ځانګړي کتگورۍ کې اېښودل کېږي، ډاډ تر لاسه کوي چې د اړوند محل د خلکو او له نورو ټولو سره د دوه ځله ازمویلو تر مینځ هوکړه موجوده ده. دا بهیر احتمال لري چې د نورو ځانګړتیاوو د رامینځ ته کېدو سبب شي، لکه پوروریتوب، کډوالي، د خواراکي توکو خوندیتوب، په ځانګړو فصلونو کې د ځانګړو خوړو خوړل، او داسې نور. دا بهیر به د گډونوالو تر مینځ مناظرې ته لاره هواره کړي او تسهیل کونکي باید دې مناظرې ته اجازه ورکړي تر څو دوام ومومي او یوه رڼنده پایله په لاس راشي. د دې بهیر پر مهال، احتمالاً چې نوې کتگورۍ/ټولګي، لکه ټیټ منځنۍ، خورا بېوزله، لوړه مینځنۍ، برخې را مینځ ته شي، لکه څنګه چې یو شمېر کورنۍ له را مینځ ته شوو کتگوریو/ټولګیو سره سمون نه خوري. نورې رامینځ ته شوي کتگورۍ باید ور زیاتې شي او د نومونو هغه کارتونه چې له شتمن، مینځني یا بېوزله سره سمون نه خوري، باید په نوو کتگوریو کې کېښودل شي.

- په دې برخه کې، له گډونوالو څخه وغواړئ تر څو د زوی، ورپرونو یا هر هغه نوم کیږدي چې د بڼڅو په مشرۍ د کورنیو لپاره کارول کیږي او ډاډ تر لاسه کړي چې دا په روښانه توګه په گوته شوي دی چې په دې سره به وروسته (د بڼڅو د هڅونې د کړنو/تمرینونو لپاره) دوی د گټه **څیښتونکو ډلو** په توګه په آسانه ډول په گوته کرل شي.

- د دې کړنې په پای کې، تسهیل کونکی باید له گډونوالو څخه معلومات تر لاسه کړي، چې آیا دوی غواړي په دې برخه کې څه نور شي اضافه کړي او هم بدلون راوړي او د گډونوالو له گډون او وخت ورکولو څخه مننه وکړي.

- په پای کې، ټولو کارتونو ته باید په داسې ډول شمېره او کود ورکړل شوي وي چې کتگورۍ/ټولګي له ځانګړتیاوو او د کورنیو له نومونو سره په دفتر کې په آسانه توګه سره سر ورکړل شي.

هغه احتیاطي اقدامات چې باید د ناستي پر مهال په پام کې ونیول شي

- بڼايي په غونډه کې زورواکي کسان شتون ولري او هڅه وکړي چې غونډه تر خپل واک لاندې راولي/مداخله وکړي. دا ځکه چې ډېر شمېر نا دولتي ادارې د معیشت شننه/تحلیل تر سره کوي تر څو معلوم کړي چې څوک باید مرستې تر لاسه کړي او یا د راشن/څیړي د وېش په نوملړ کې شامل شي، او یا د تخم پیسې تر لاسه کړي، او داسې نور. نو په غونډه کې به نوموړي کسان به هڅه وکړي تر څو بحث په داسې توګه پر مخ بوزي چې د خپل قوم، قبیلې غړي یا د هغوی کارېګر، بزګران او داسې نورو ته په کې لومړیتوب ورکړي او په پایله کې یې اعتبار تر لاسه کړي. هغو سرچینو ته لاس رسې ومومي چې نا دولتي ادارې یې راوړي. دا مهمه ده چې له دا ډول کسانو سره په داسې توګه چلند وشي چې له غونډې څخه گوښي کرل شي او په جلا توګه له دوی سره کار یا مرکه وشي تر څو له غونډې څخه لرې وساتل شي او د سیمې په هکله له دوی څخه معلومات تر لاسه شي او یا هم له غونډې څخه وایستل شي.

• دا هم امکان لري چې خلک به هڅه وکړي، چې د امکان تر حده گڼ شمير کورنۍ د بېوزلو په کتگورۍ کې ځای پر ځای کړي او تاسو بايد په دې هکله وپوهېږئ. نو له دې امله تاسو بايد د هرې کورنۍ په هکله له لويې ډلې څخه وپوښتئ - نه په ډله کې يوازې له يو يا دوه کسانو څخه - بحث وکړئ چې ولې دا کارت بايد په يوه ځانگړې کتگورۍ کې کېښودل شي. ډله بايد د يوې ځانگړې کتگورۍ د ډېرې ځانگړتياوو په هکله بحث وکړي چې دوی غواړي کارت په کې کېږدي. په ياد ولرئ چې، لږ تر لږه 3 - 4 - 5 ځانگړتياوې بايد وکارول شي که چېرې کارت په همغه کتگورۍ کې کېښودل شوی وي.

• هر کلی يو لوی شمير واره ماشومان لري، چې احتمالاً غونډه اخلاص لري. هرې تسهيل کونکې ډلې ته په کار ده تر څو يو کس ته دنده ورکړي چې ماشومان له غونډې څخه خوا ته کړي له دوی سره لوبې وکړي او يا داسې کړنه تر سره کوي چې په کلي کې د ماشومانو له نظره ورته کتل کېږي.

• تسهيل کونکو ته په کار ده تر څو ځانونه ډاډمن کړي چې په کلي کې له ټولو برخو څخه نارينه گډون کوي او د معيشت په تحليل او تجزيه کې مرسته کوي او ډاډ تر لاسه کړي چې د گډون کونکو تر مينځ متقابل عمل شتون لري تر څو معلومه شي چې د نوم کار تونه په کومه کتگورۍ کې راځي چې په کې کېښودل شي او د هرې ډلبندي د ځانگړتياوو په هکله په شريکه پرېکړه وکړي. دا به د معيشت خورا کره تحليل تامين کړي.

• دا مهمه ده چې تاسو به کلي ته په تللو او د يو شمير کورنيو په کتلو سره دا معلومات يو ځل و ارزوئ تر څو وگورئ چې د معيشت په کتگورۍ کې د کورنۍ ځای سم دی يا بدلون ته اړتيا لري؛ يا د دې پر ځای، که چېرې تاسو اضافي کړنې تر سره کوئ، تر ټولو بېوزله يا ډېر بېوزله وټاکئ (ستاسو د موخې بر بنسټ) او کله چې تاسو له دوی سره وينئ نو د دوی حالت تصديق/تائيد کړئ.

د معلوماتو پروسس، تحليل او تجزيه

کله چې تاسو دفتر ته راستون شؤئ، په يوه لوی پوستير يو جدول جوړ کړئ چې درې ستنې/کالمونه ولري: ټولگي، ځانگړتياوې او د کورنۍ نومونه. د دې جدول يوه کاپي بايد د کليوالو په واک کې ورکړل شي او يوه کاپي بايد د سيمه ايز دفتر د ډلې له خوا وساتل شي.

دا جدول د کلی د ټولگيو/ډلو د جوړښت يو انځور وړاندې کوي، د بېلگې په توگه: په کومه کتگورۍ کې څومره کورنۍ راځي. د بېلابېلو ټولگيو ځانگړتياوې به تاسو ته ووايي چې د کلي اوسېدونکي شتمن، مينځني، بېوزله او ډېر بېوزله څه ډول تعريفوي. د بېلگې په توگه، هغه بنايي ځمکه (يا د ځمکې نه شتون)، کار، د کور ډول، شتمني، لوږه، ورځنۍ مزدوري، زده کړه او داسې نور وي. د معيشت شننه/تحليل او تجزيه تاسو ته اجازه درکوي تر څو وگورئ چې آیا شتمني متمرکزه ده - د يو محدود شمير کورنيو په واک کې ده - او که تيت ده. دا تاسو ته د شتمنو، مينځنيو او بېوزلو کسانو د درلودونکي ځمکې د اندازې او پر ځمکه باندې د بېلابېلو ډلو د کار څرنگوالي په اړه، د بېلگې په توگه: د تراکتور، څارويو يا بېلچې په واسطه، معلومات درکوي. دا په گوته کوي چې څوک د قوليبه/يويي کولو لپاره تراکتورونه يا څاروي لري او يادې وسيلې څه ډول په کرايه اخيستل کېږي او څوک د يادو وسيلو د کرايه کولو توان نلري. په همدې ډول، دا د بېلابېلو ټولگيو د اوسېدونې دکورونو د ډول، د هغو زده کړو د ډول چې ماشومان يې تر لاسه کوي، او داسې نورو... ښوودنه کوي. دا کړنه مهمه ده ځکه چې د کورنۍ يا مالدارۍ (او په دې توگه د معيشت)، د ځمکې مالکيت او د ځمکې تخصيص، زده کړو ته لاس رسې او داسې نورو اړوند د څېړنې نورې برخې پرانيږي. کېدلای شي نورې گډه ايزې کړنې رامینځ ته شي تر څو ياد مور دونه په راتلونکي کې په تفصيل سره ولټوي. د برابر اهميت له مخې، د بېوزلې تحليل او تجزيه تاسو ته وړتيا در بښي تر څو په اړوند کلي کې مو اغېزمنې ډلې په گوته کړئ او د دوی د ژوند د حالت په اړه په پراخ تفصيل پلټنه وکړئ.

د کلي له پراختيايي شورا سره په وروستۍ کتنه کې به، تاسو د بېوزلې د تحليل د پوستير په کارولو سره د کلي پراختيايي شورا له رئيس او غړو څخه پوښتنه وکړئ چې د کلي په دې ټولنيزو - اقتصادي مشخصاتو کې په کومه برخه کې ياست.

د بېوزلې د شننې د کارونې گټور ځايونه

- د کلي د ټولگيو/طبقو د جوړښت په څرنگوالي او د شتمنۍ، بېوزلې او گوبڼه توب د کچې په هکله پوهېدل (د خلکو شمير په کومو ډلو کې، او د ځمکې نه درلودونکو، يا له يو جريب څخه د کمې ځمکې درلودونکو کسانو شمير، او داسې نور)
- تر اغېزې لاندې د راغلو ډلو په گوته کول
- د کلي په مشرۍ د کورنو لپاره د **ځايواله ډلو** (کونډو، ورځنيو کرنيزو کاريگرو او نورو) په گوته کول
- د شتمنو او بېوزلو او مينځنيو او بېوزلو تر منځ د اقتصادي اړيکو (څوک د چا لپاره کار کوي) په اړه په پوهېدو پيل کول او د دې عمودي تړاو د راکمولو په موخه د لارو چارو لټول
- دا گډه ايز تحليل او تجزيه کېدلای شي د کلي پراختيايي شوراگانو په واسطه راشن/څيرې ته د اړو يا د دولت له لوري د تمويل شوو عامه کار پروگرامونو ته د مستحقو تر ټولو بېوزلو کورنيو په گوته کولو کې وکارول شي.
- دا تحليل په پور، پيشکي مزد او يا د لږ پور په بدل کې د لوړې گټې په لومه کې راگير کسانو په گوته کولو او وروسته له دا ډول نابرابرو اړيکو څخه د راوتلو په موخه له دې کورنيو سره د ستراتيژيو په رامینځ ته کولو کې کارېدلای شي.

موسمي کليزه

يادونه: موسمي کليزه به د بېوزلو کورنيو د نارينه وو له يوې ډلې او ډېرو بېوزلو کورنيو د ښځينه وو له يوې ډلې او د بېوزلو کورنيو د ښځينه وو له يوې ډلې سره تر سره شي. په دې توگه، کله چې د کلي پراختيايي پلان جوړونه تر سره کېږي، د تر ټولو بېوزلو کورنيو د خوراكي توکو نه خونديتوب په پام کې نيول کېږي.

د موسمي کليزې موخه

د موسمي کليزې جوړول د هغه ستونزو په گوته کولو په لاره کې يوه گټوره کړنه ده چې په موسمي توگه را مينځ ته کېږي او په بېلابېلو ډلو او يا ټول کلي اغېزې پري باسي. همدارنگه، کېدلای شي په ډاگه کړي چې بېلابېلې ډلې به کوم وخت لږې بوختي وي او د هرو ټاکل شوو کورنو د پيل لپاره به تر ټولو مناسب وخت کوم وي. زموږ د موخې په توگه به موسمي کليزه د مهمو محصولاتو او د شته کاري کورنو(د بېلگې په توگه.

کښت کول، خشاوه او حاصل اخیستل) او مزدونو تر مینځ اړیکه وپلټي. دا به له مونږ سره مرسته وکړي تر څو په بېلابېلو سیمو کې د کال په اوږدو کې د مزد د توپیر او د هغو ورځو د شمېر په هکله وپوهېږو چې په اړونده سیمه کې په کار موجود وي. په دې توګه، مور کولای شو د کاري موسمونو اوج، د بیکاري موسمونه چې کار او عاید په کې نه وي، او له اقتصادي فشارونو سره د کورنیو د مقابلي ستراتیژي په ګوته کړو. په دې اړه پوهېدل به د کلي پراختیایي شوراګانو او فرعي کمیټو ته اجازه ورکړي تر څو د بېوزلو په ګټه کړنې په پام کې ونیسي

د موسمي کلیزي د رامینځ ته کولو بهیر

د موسمي کلیزي د رامینځ ته کولو لپاره چمتو والی

د معیشت د تحلیل او تجزیې پر بنسټ، هغه کورنۍ په ګوته کړئ چې ځمکه نلري یا یوازې یوه وړه ټوټه ځمکه لري چې د یوې مینځنۍ کچې درلودونکې کورنۍ اړتیاوې نه شي پوره کولای. د کارتونو له نوملړ څخه، له بېلابېلو محلونو څخه 15 – 20 کورنۍ وټاکئ. اوس د کورنۍ هغه عمده عاید تر لاسه کوونکې غونډې ته را وټولئ. دا ډله به د دې کورنۍ ګډونوال وي، او اوس له دوی سره اړیکه نیول کېدلای شي او له دوی څخه غوښتنه کېږي تر څو په یوه مناسب وخت کې له ټولنیزو کارکوونکو سره وګوري. دا کورنۍ پراخه ځای او ډېر چمتو والي ته اړتیا نلري.

د دې کورنۍ لپاره، د تسهیل په ډله کې باید لږ تر لږه 3 کسان (هغه کس به خورا مهم وي چې دروازه ساتونکي تنظیم کړي) موجود وي. کلي ته تر رسېدو دمخه، د تسهیل کوونکو ډله باید پرېکړه وکړي چې څوک به اصلي تسهیل کوونکی (چې دنده به یې د اداري معرفي کول او د دوي د پلان په هکله معلومات وړاندې کول وي) وي، څوک به د کارتونو په لیکلو، نوټ اخیستلو، د ډلو تسهیل، د دروازه ساتونکو او ماشومانو په سمبالولو، او داسې نورو کې مرسته وکړي. د دې کورنۍ په ورځ، تسهیل کوونکي باید تر ټولو د مخه را ورسېږي. له هغه ګډون کوونکو څخه د وغواړي چې پر ټاکلي وخت حاضر شوي دي تر څو له دوی سره د ځای په چمتو کولو، د کښناستلو په ترتیباتو نیولو، له پانو او اضافي توکو د یاد ځای په پاکولو کې مرسته وکړي.

د موسمي کلیزي د تسهیل بهیر

کله چې ډېرې (که ټول نه وي) ګډونوال را ورسېدل، نو اصلي تسهیل کوونکي

- له ټولو ګډونوالو سره روغېږ کوي او بڼه راغلاست ورته وايي، خپل ځان او خپله ډله ورپېژني او ګډونوالو ته وخت ورکوي تر څو هر یو خپل ځان تسهیل کوونکو ته ور وپېژني. وروسته اصلي تسهیل کوونکي د کورنۍ موخې تشریح کوي: موخه داده تر څو د حاصل اخیستلو د نمونو او د کار د موجودیت او خوږو تر مینځ اړیکه او د کورنیو د معیشت په خوندیتوب باندې یې اغېز ولټول شي. د کار تر بشپړېدو وروسته، د دې کورنۍ یوه کاپي باید د کلیوالو په واک کې ورکړل شي.
- دا کورنۍ له ګډونوالو سره د باران د اورښت د نمونو د انځور په جوړولو سره پیل کېږي. لومړي ټکی چې را مینځ ته شي هغه دا دی چې خلک کال ته په څه نظر/ډول گوري — په کومو میاشتو کې کال پیلېږي — او په یوه کارت باندې د هرې میاشتې نوم ولیکي او په ځمکه یې کېږدي. له دې وروسته تسهیل کوونکي له ګډون کوونکو څخه غواړي تر څو په خپلو مینځو کې بحث وکړي چې په کومو میاشتو کې تر ټولو ډېر او په کومو میاشتو کې تر ټولو لږ باران وریږي. د ډېر باران درلودونکې میاشتې د کارت په پورتنۍ برخه کې د پانو (نخل، ګني)، لرګیو یا تیرو په واسطه بنسودل کېږي چې په یوه لیکه پرته وي، د پانې یا لیکې اوږدوالی د اندازې بنسودنه کوي. تر ټولو لږ باران (یا هیڅ باران) به کومې پانې یا تیرې ونلري. کله چې حد اکثر میاشتې وټاکل شوي، له ډلې څخه غوښتنه کېږي تر څو پاتې میاشتې د باران د تر ټولو لوړې او ټیټې کچې په تړاو ډکې کړي.
- اوس تسهیل کوونکي له ګډون کوونکو څخه غواړي تر څو د باران وړېدو نمونې په پام کې ونیسي او د ټولو هغو حاصلاتو (هیله ده یوازې په هغه مهمو حاصلاتو تمرکز وکړئ چې د پام وړ خلکو ته د کار زمینه برابروي) په هکله بحث وکړي چې کرل کېږي. د هر حاصل نوم په کارت لیکل کېږي.
- وروسته هر حاصل له زماني اړخه له باران سره په تړاو تر بحث لاندې نیول کېږي چې یاد حاصل د څو میاشتو لپاره ځمکه اشغالوي.
- کله چې ټول کرنیز محصولات د باران د اورښت د نمونو په تړاو ترتیب شول، نو تسهیل کوونکي له ګډونوالو څخه غواړي تر څو د کرنیز حاصل اړوند هره کرنه (لکه: کښت، خوی/خې شاول، رېبل) تر بحث لاندې راولي، هره کرنه په کلیزه کې په نښه کړي او د هغو کاري ورځو شمېر او د مزد کچه چې کارېگر په دې کرنه کې کار کوي ولیکي.
- کله چې د کرنیز حاصل کورنۍ، مزدونه او د ورځو شمېر بشپړ شول نو تسهیل کوونکي باید د نورو عایداتي کورنو په هکله وپوښتي. د کرنیزو محصولاتو په څېر، دا کورنۍ په کلیزه کې د باران د اورښت او کال د میاشتو په تړاو په کلیزه کې بنسودل کېږي.
- اوس د کال په اوږدو کې هغه ورځې سره جمع کړئ چې خلک یې په ترڅ کې کار لري او دا په یوه کارت کې ولیکئ. له خلکو څخه وپوښتنئ چې آیا دوی د دې موندنې په هکله موافق دي، که موافق نه وي، بنسایي کوم څه هېر شوي وي او اړینه ده چې تاسو باید د کلیزي د بشپړېدو په موخه هغه ولټوئ.
- اوس د رامینځ ته شوي کلیزي په اړه، په میاشتني عاید باندې په کرنیزو محصولاتو کې د کار کولو او نورو عایداتي سرچینو د اغېزو په هکله بحث وکړئ.
- کله چې د عاید نمونې (شکلونه) رامینځ ته شوي، نو له ګډونوالو څخه به وپوښتل شي چې په هغه وخت کې چې عایدات محدود یا هیڅ شتون ونلري له ستونزو سره په څه ډول مقابله کوي؛ په هره میاشت کې چې عاید کم وي یا هم شتون ونلري، تسهیل کوونکي پوښتنه کوي تاسو په څه ډول خوراکي توکي تر لاسه کوئ.
- ځواب ویونکي په عمومي توګه له ملګرو او خپلوانو څخه د پور تر لاسه کولو، د ځمکو له خاوندانو څخه په پېشکې د مزد اخستلو، د خوراکي توکو په مصرف کې کموالی راوستلو، د خوراکي توکو کیفیت را ټیټولو، د شتمنیو (څارویو) پلورلو او داسې نورو په هکله خبرې کوي. او د ذکر شوي هرې یوې ستراتیژي په هکله بحث کېږي. د بېلګې په توګه، که چېرې پیسې په پور اخیستل کېږي، تسهیل کوونکي یې د شترونو په هکله پوښتنه کوي (د بېلګې په توګه د هغې د سود ورکړه، د پیسو موجوده اندازه او داسې نور). که چېرې د خوراکي

توکو په مصرفولو کې کمی راوستل کېږي نو تسهیل کوونکي باید د هغې د جزئیاتو په هکله پوښتنه وکړي: د ورځې په ترڅ کې څو وخته خوراکی توکي خورل کېږي، په کورنۍ کې څوک لږ/ډېر خوراکی توکي خوري او ولې، او په دې وخت کې خوراکی رژیم څه ډول بدلون مومي او داسې نور.

- اوس ټوله کلیمه د یوه ګډون کوونکي له لوري نورو ګډونوالو ته وړاندې کېږي او تسهیل کوونکي ته د هر ډول جزئیاتو په هکله د توضیحاتو فرصت ورکوي، دا همدارنګه هغه وخت دی چې ټول ګډونوال د دې تمرین د پایلو په هکله هوکړه کوي (که چېرې هوکړې ته نه رسېږي نو باید بدلونونه را مینځ ته شي)
- یادښت لیکونکي باید په کارتونو باندې د لیکل شویو معلوماتو او جدول یوه کاپي چمتو کړي وي.
- د ګډونوالو ګډون کول باید وستایل شي او دوی وریاده کړل شي چې د جدول یوه کاپي به د دوی په واک کې ورکړل شي.

د معلوماتو پروسس، تحلیل او تجزیه

دفتر ته په راستنېدو سره، د دې تمرین ډله د یادښت لیکونکي له لوري د موسمي کلیمې چمتو شوي کاپي وکاروي او یو لوی پوستر جوړ کړي او هغه نېټه چې دا نقشه په کې جوړه شوې وه او د چمتو کوونکي ډلې د غړو نومونه باید په کې ولیکل شي چې په دې سره هغه کسان چې دا نقشه کاروي د کومې پوښتنې د درلودلو په صورت کې په آسانی سره کولای شي د نقشي له چمتو کوونکو سره په اړیکه کې شي. یوه اضافي کاپي باید جوړه کړل شي او د کلي په واک کې ورکړل شي.

کله چې پوستر چمتو شو نو تمایلاتو/خانګر ټیاوو ته په کتو سره په ښه توګه د دې کار د ترسره کولو په موخه به د لاندې پوښتنو پوښتل له ګټې خالي نه وي: خلک په هر کال کې څو ورځې کار کوي؟ کوم کرنیز حاصلات د کار ډېری فرصتونه را مینځ ته کوي؟ هر کارېګر د هرې کاري کړنې (کښت، لو او داسې نور) په ترسره کولو سره څومره مزد لاس ته راوړي او په کال کې ټولټال څومره مزد په لاس راوړي؟ په کومو وختونو کې خلک عاید نلري؟ د عاید د نه شتون په وخت کې خلک له ستونزو سره په څه ډول مقابله کوي؟ د عاید د نه شتون په وخت کې خلک په چا باندې تکیه کوي؟ د عاید د نه شتون په وخت کې له خلکو سره مرسته کوونکي وګړي په دوی باندې کوم شرطونه رږدي؟ د خوراکی توکو د بشپړ خونديتوب له پلوه په کورنیو باندې د دې شرطونه اغېزې څه دي؟ آیا دا شرطونه عادلانه دي؟ آیا کوم پټ سود شتون لري؟ د بېلګې په توګه: کله چې د ځمکو خاوندان له وخت څخه د مخه کارېګرو ته مزد ورکوي، آیا دا مزدونه د بېکارۍ د فصل او که د کار د فصل پر بنسټ ورکول کېږي او کورنۍ د دې مزد په بدل کې څه وخته کار کوي؟ آیا دوی د کار په فصل کې کار کوي کله چې د مزد کچه لوړه وي؟ آیا دا هغه نرخونه دي چې له وخت څخه د مخه اخیستل شوي مزدونه به وروسته ترې کم شي؟ که چېرې د خوراکی توکو د مصرف کچه کمېږي، آیا په برابر توګه په کورنۍ باندې اغېز کوي او که د کورنۍ یو شمېر ډېر خواړه تر لاسه کوي او یو شمېر او ولې؟ د جنډر (جنسیت) د اړیکو له اړخه یې اغېزې څه دي.

هغه ټکي چې باید په پام کې ونیول شي:

- دا تمرین ساده او تسهیل یې نسبتاً آسانه چاره ده. ښایي یو څه وخت نیونکي وي او تسهیل کوونکي ته په کار ده تر څو وخت په پام کې ونیسي، ډاډ تر لاسه کړي چې کار مخکې ځي او موسمي کلیمه په 2 ساعتونو کې بشپړه شي (په خپل ذهن کې مو غونډه په بېلابېلو پړاوونو و وېشئ او په پام کې ونیسي چې هر پړاو ته څومره وخت ورکړئ- په دې توګه تاسو پوهېږئ چې یو ساعت وروسته به تاسو په کوم ځای کې یاست).
- هڅه وکړئ تر څو د ګډون کوونکو له برخه اخیستنې څخه ډاډ تر لاسه کړئ او دا تمرین د تسهیل کوونکو له ډېرې برخه اخیستنې څخه پرته بشپړ کړئ. ښه ده چې دوی په خپل مینځ کې بحث وکړي. که داسې کسان شتون ولري چې غونډه تر خپله ولکه لاندې راولي او نورو ته د برخه اخیستنې وخت ورکړي نو ښه ده چې مداخله وکړئ.

• که څه هم د دې تمرین تسهیل آسانه دي خو بیا هم ښایي د لیدونکو (تماشاچیانو) د شتون له کبله ستونزې شتون ولري چې د دوی شتون ستونزې جوړوي تر څو ګډونوال د مقابلي د میکانیزمونو، په خانګرې توګه، که چېرې د شتمنو کورنیو یا د ځمکو د خاوندانو له لوري د بېکارۍ په فصل کې له بېوزلو کورنیو سره د هغوی د ستونزو د حل په اړه د کیدونکې مرستې په هکله بحث وکړي. نو په دې صورت کې، د دروازي ساتونکي باید لاس په کار شي او دا خلک باید دموسمي کلیمې په هکله له بحث کولو څخه لرې کړي.

د موسمي کلیمې د کارونې ګټور ځایونه:

- موسمي کلیمه د بېکارۍ د دورو (د حاصل نه شتون) - اونیو یا میاشتو د معلومولو، چې پر مهال یې خلک کافي خوراکی توکي یا پیسې نلري تر څو خوراکی توکي وپېږي او همدارنګه د مقابلي د ستراتیژيو د معلومولو لپاره یوه مهمه طریقه ده. مور کولای شو له دې معلوماتو څخه کار واخلو تر څو فکر وکړو چې د مقابلي د میکانیزمونو د مخنیوي په برخه کې د څه شي بدلون ته اړتیا لیدل کېږي تر څو په راتلونکي کې د شاتګ لامل کېږي (لکه د پورونو اخیستل، له وخت څخه د مخه د مزد اخیستل، د شتمنیو پلورل او داسې نور) او ستراتیژي (د غلو زېرمه، د سپما ډلې، د عامه کارونو پروګرامونه) په پام کې ونیسو تر څو له کورنیو سره د خوراکی توکو د کمښت پر مهال مرسته وکړي. دا کړنه کېدلای شي په راتلونکي کې د ولسي تړون پروګرام د ټولنیزو کارکوونکو له لوري وکارول شي تر څو له کلیو سره د اوږدمهاله ستراتیژيو په برخه کې ښایي په موجوده ځمکه باندې د هغه محصولاتو کرلو ګډه ایزه ستراتیژي په کې شامله وي چې د بېکارۍ په فصل کې را ټولېږي. هغه کورنۍ چې له لوري سره مخ دي او مزد په پېشکي توګه تر لاسه کوي او یا د ځمکې له خاوندانو څخه پور اخلې په ډله ایزه توګه د ځمکې له ځایي خاوندانو سره د پېشکي مزد اخیستنې په اړه خپلې کړنلارې ته د بدلون ورکولو، مزد او نورو د ښه والي په موخه د ډله ایزو معاملاتو د ستراتیژيو په هکله خبرې اترې وکړي.

• دا تمرین همدارنګه کېدلای شي د وخت په تېرېدو سره د اورښت په ښه/نومونه او کرکېلې په کړنلارو کې د بدلونونو موندلو د موندلو او دا چې دا بدلونونه به په څه ډول اصلاح شي تر څو مطلوبې پایلې تر لاسه شي (د کلي پراختیایي شورا د کرنې فرعي کمیټه - په راتلونکي کې).

ماته کوزه :

بادونه: د ماتې کوزې تمرین له بیوزلو کورنیو څخه د نارینه وو له یوې ډلې او له ډېرو بیوزلو کورنیو څخه د بنځینه وو له یوې ډلې (هغه کسان چې غواړي خپلې پیسې کنټرول کړي) سره تر سره کېږي. په دې توګه کله چې د کلي د پراختیایي پلان جوړول تر سره کېږي خلک هغه باید هغه لګښتونه چې د دوی د بیوزلی لامل کېږي (لکه: د ودونو او جنازو لګښتونه، د پورونو سود، له وخت څخه د مخه مزد، روغتیایي لګښتونه) په پام کې ونیسي او په ګډه فکر وکړي چې په څه ډول د دې لګښتونو کچه را ټیټه کړي.

د ماتې کوزې د تمرین موخه:

د ماتې کوزې تمرین یو ګټور تمرین دی چې کولای شي له هرې کورنۍ یا د کورنیو له یوې ټولګې یا ټول کلي سره د دوی د معیشت د ښه کولو په برخه کې مرسته وکړي. د دې کورنۍ/تمرین پر مټ خلک کولای شي کورنیو/کلي ته د پیسو د راتګ عمده جریان مشخص او اندازه یي معلومه کړي. د ماتې کوزې ښه تحلیل او تجزیه تر دې پورې اړه لري چې له چا سره تر سره کېږي، کولای شي د موجوده اقتصادي کړنو د پراختیا په اړه له پرېکړو څخه خبر وکړي. (تر څو ډېر عايد تر رامنځ ته شي) او همدارنګه د لګښتونو ښه بدلون ورکړل شي تر څو د بی‌خایه لګښتونو مخنیوی وشي او هڅه وشي چې سپما ډېره شي.

له یوې ډلې سره د ماتې کوزې د جوړولو بهیر

1. د ماتې کوزې د کورنۍ/تمرین لپاره چمتووالی

د کورنیو د معیشت د تحلیل او تجزیې پر بنسټ، هغه کورنۍ په ګوته کړئ چې ځمکه نلري یا یوازې یوه کوچنۍ ټوټه ځمکه لري چې د یوې مینځنۍ کورنۍ اړتیاوې نه شي پوره کولای. د کارتونو له نوملړ څخه له بیلابیلو محلاتو څخه د 15 څخه تر 20 پورې کورنۍ وټاکئ، وروسته د هغوی د عايد اصلي تر لاسه کوونکي دې غونډې ته راوبولئ. دا ډله به د دې کورنۍ/تمرین ګډونوال وي او اوس کولای شو له دوی څخه غوښتنه وکړو تر څو په یوه مناسب وخت کې له ټولنیزو کارکوونکو سره وپیني. د دې کورنۍ لپاره پراخه ځان او ډېر چمتووالی ته اړتیا نشته.

د دې تمرین/کورنۍ لپاره تسهیل کوونکي ډله باید لږ تر لږه له 3 کسانو (یو کس باید د دروازه ساتنې دنده پر غاړه واخلي چون مهمه ده) څخه جوړه شوي وي. کلي ته تر رسېدو دمخه، د تسهیل کوونکو ډله باید پرېکړه وکړي چې څوک به اصلي تسهیل کوونکی (چې دنده به یې د اداري معرفي کول او د دوي د پلان په هکله معلومات وړاندې کول وي) وي، څوک به د کارتونو په لیکلو، نوټ اخیستلو، د ډلو تسهیل، د دروازه ساتونکو او ماشومانو په سمبالولو، او داسې نورو کې مرسته وکړي. د دې کورنۍ په ورځ، تسهیل کوونکي باید تر ټولو د مخه را ورسېږي. له هغه ګډون کوونکو څخه د غواړي چې پر ټاکلي وخت حاضر شوي دي تر څو له دوی سره د ځای په چمتو کولو، د کښناستلو په ترتیباتو نیولو، له پانو او اضافي توکو د یاد ځای په پاکولو کې مرسته وکړي.

د ماتې کوزې د تسهیل بهیر:

کله چې ډېری ګډونوال (که ټول نه وي) را ورسېدل، نو اصلي تسهیل کوونکی

- له ټولو ګډونوالو سره روغبړ کوي او ښه راغلاست ورته وايي، خپل ځان او خپله ډله ورپېژني او ګډونوالو ته وخت ورکوي تر څو هر یو خپل ځان تسهیل کوونکو ته ور وپېژني. وروسته اصلي تسهیل کوونکی د کورنیو (که چېرې د کلي له لویې ډلې سره تر سره شي نو د کورنیو په ځای د دې کلي نوم ذکر کړل شي) د اقتصادي حالت په هکله پلټنه ده، تشریح کوي. کله چې د کار بهیر بشپړ شو نو د دې تمرین یوه کاپی باید د کلي په واک کې ورکړل شي.
- دا تمرین له ګډونوالو سره، د خپلو کورنیو اقتصاد (یا د کلي اقتصاد، که چېرې ډېری بیلابیلې ټولنیزې- اقتصادي ډلې ګډون ولري) ته د کوزې په توګه انګېرولو سره پیلېږي چې په هغې کې له پورته لوري عايد ور اچول کېږي او په هغې کې له سوربو څخه لګښتونه اخیستل کېږي پیلېږي. له یوه ګډون کوونکي څخه وغواړئ تر څو یوه کوزه رسم کړي.
- اوس د ټولو هغو کړنو په هکله د خلکو نظرونه تر لاسه کړئ چې خلک په کلي کې دننه (د بېلګې په توګه په کلي کې په کرنیزه برخه کې مزدوري کول تر څو د بزگرانو عايدات ډېر شي، د هګیو پلورل) یا له کلي څخه بهر (د بېلګې په توګه د کورنۍ په برخه کې له هغو بزگرانو سره کار کول چې له کلي څخه بهر اوسېږي، په نږدې ښارونو کې په رغیزو چارو کې کار کول، د کورنۍ له هغو غړو څخه د پیسو د حوالې تر لاسه کول چې په موسمي یا هم دائمی توګه کډوال شوي دي)، دولتي مرستې (د بېلګې په توګه د MCG د کار پرورګرام یا د ولسي تړون پرورګرام د بنسټیزو جوړښتونو په برخه کې د کار موکه) او په کوچنیو سوداګریزو کړنو (د چرګانو هګۍ، لاسي صنایع او داسې نور) خلک د کال په بیلابیلو برخو کې په کې ښکېل دي.
- د یو ګډونکوونکي څخه وپوښتنئ چې د پیسو ګټلو کړنې د تیرونو په واسطه د کوزې په پورتنۍ برخه یا د عايداتو سرچینې کې رسم کړی. د تیر پیر والی د عايداتو سرچینې اهمیت د ټولو سرچینو په اړوند ښیي.
- له یو ګډون کوونکي څخه وغواړئ تر څو په کوزه کې د پیسو اچول د وکتورونو (تیرونو) په واسطه د کوزې پر سر چې د عايد منبع ګڼل کېږي رسم کړي. د عايد د ټولټال سرچینو په تړاو، د وکتور پنډوالی د عايد د سرچینې د اهمیت ښکارندويي کوي.
- کوښښ وکړئ چې د عايد د سرچینو اندازه معلومه کړئ او مینځنیو کچو ته ورسېږئ (په دې توګه پکار ده چې ډله باید له ټولنیز- اقتصادي اړخه سره ورته وي)
- اوس د ټولو لګښتونو په هکله د ګډونوالو نظریې تر لاسه کړي: خوراکی توکي، درمل، جامي، قرطاسیه (لکه کتابچې، قلمونه او داسې نور)، د ودونو او جنازې د مراسمو لګښتونه، د پورونو ورکړه، و څارویو د روغتیا اړوند خدمتونه، له وخت څخه د مخه د تر لاسه شوو مزدونو بېرته ورکړه.
- له یو ګډون کوونکي څخه وغواړئ تر څو د پیسو هر لګښت د کوزې په ښکتنۍ برخه کې د وکتورونو په رسمولو سره په ګوته کړي، لوی لګښتونه باید په پڼو وکتورونو وښودل شي.
- اوس کوښښ وکړئ چې د لګښتونو کچه معلومه او د منځنۍ کچې په هکله هوکړې ته ورسېږئ.

- اوس بحث وکړئ چې کوم لگښتونه اړين دي لکه (خواره، د ماشومانو درسي توکي، د پخلي لپاره د سون توکي او داسې نور) او ضايعات (لکه د پورونو ورکړه د هغې له سود سره، روغتيا ته د نه پاملرنې يا ککر چاپېريال له کبله د نس ناستي او نورو ناروغيو لپاره روغتيايي خدمتونه، د جنازي، ودونه او داسې نور).
- گډونوال په بحث او مشورو بوخت کړئ تر څو فکر وکړي چې د کومو لگښتونو مخنيوی کولای شي او څرنگه؟
- تگلارې رامینځ ته کړئ: [بېلگه: د غلو او دانو د زېرمې ځایونه يا بانکونه (د پېرمانې پر مهال د خوراکي توکو زېرمه کول) او په ډله ییزه توگه سپما کولای شي له بېوزلو کورنیو سره د پور او پېشکې مزدورۍ اخیستلو څخه د مخنیوی په برخه کې مرسته وکړي. 2 بېلگه: که چېرې د جنازو او ودونو د مراسمو لگښتونه په گوته شوي وي نو د ماتې کوزې دا تمرین/کرنه په ټولو محلاتو کې تر سره کړئ او له خلکو څخه وپوښئ چې څوک غواړي دا لگښتونه ودروي يا يې کم کړي تر څو د کلي له پراختيايي شورا او نورو سره يې د شريکولو په موخه يوه غونډه تر سره شي. 3 بېلگه: که چېرې د نس ناستي او وینې درلودونکي نس ناستي اړوند روغتيايي خدمتونو لگښتونه د دې غونډې د ډېرې گډونولو له لوري بيان شوي وي، نو دا تمرین د په نورو محلاتو کې هم تکرار شي او وکتل شي چې که چېرې دا موضوع هلته هم بيان شوي وي، که داسې وي نو کلي باید د کلي په مشري په کامله روغتيا ساتنه CLTS کې شامل کړل شي.
- د ماتې کوزې تمرین د عايد د کچې لوړولو او نويو ستراتيژيو په لاس راوړلو لپاره په بحث کولو کې کارول کېږي. ډله کولای شي دا موضوع په ډله ايزه يا انفرادي توگه تر بحث لاندې راولي.
- د يادښتونو ليکونکي باید د جدول او نورو معلوماتو يوه کاپي چې په کارتونو کې ليکل شوي دي، چمتو کړي وي، هغه کارې نکي چې د ډلې له لوري وړاندیز شوي دي باید يادداشت شي او فعالين (د کلي پراختيايي شوراگانو فرعي کميټې، د کلي پراختيايي شوراگانې، د ځمکو خاوندان او داسې نور) باید په گوته کړل شي تر څو د دې کار د تر سره کولو لپاره مرسته او ملاتړ وړاندې کړي.
- د گډونوالو له برخه اخیستې څخه په مننې کولو سره باید دوی ته وویل شي چې د دې جدول يوه کاپي به دوی ته ورکړل شي او په راتلونکې ناسته کې به کارې پلان جوړ کړل شي (دا کار او کارې پلانونه له نورو سره شريک کړئ، په کلي کې د ننه او بهير پراختيايي فعالينو ملاتړ تر لاسه کړئ، او د اړتيا په صورت کې د سرچينو د تر لاسه کولو لپاره اړونده ادارې و هڅوئ او داسې نور)

د معلوماتو پروسس، تحليل او تجزيه:

دقتر ته په راستنېدو سره، د دې تمرین ډله د يادښت ليکونکي له لوري د ماتې کوزې چمتو شوي کاپي وکاروي او يو لوی پوستر جوړ کړي او هغه نېټه چې دا نقشه په کې جوړه شوې وه او د چمتو کونکي ډلې د غړو نومونه باید په کې وليکل شي چې په دې سره هغه کسان چې دا نقشه کاروي د کومې پوښتنې د درلودلو په صورت کې په آسانی سره کولای شي د نقشې له چمتو کونکو سره په اړيکه کې شي. هغه پوستر چې په ناسته کې جوړ شوی دی باید لوی وي او باید ډله يې له ځان سره وساتي. يوه اضافي کاپي باید جوړه او د کلي پراختيايي شورا په واک کې ورکړل شي.

کله چې پوستر چمتو شو نو تمایلاتو/ځانگړتياوو ته په کتو سره په ښه توگه د دې کار د ترسره کولو په موخه به د لاندې پوښتنو پوښتل له گټې خالي نه وي: تر ټولو ناوړه په گوته شوي لگښتونه کوم دي؟ آیا داسې کوم لگښتونه شتون لري چې اړين نه دي او کولای شو د هغوی مخنیوی وکړو (د ودونو يا مري د تدفين په مراسمو کې کلي ته د ډوډۍ ورکولو په موخه د پور اخیستل)؟ څنگه کولای شو د دې لگښتونو مخنیوی وکړو؟ (هر څوک د يوه اندازه اوږه، کچالو، ورېژي، ترکاری په برخه کې ونډه اخلي او خلک کولای شي د يوه څاروي د پېرلو لپاره پېسې راټولي او حلال يې کړي، د دې پر ځای چې يوه کورنۍ ټول لگښتونه په غاړه واخلي، ټول خلک په کلي کې د واده يا مري د تدفين پر مهال د ډوډۍ ورکولو په برخه کې ونډه اخلي). آیا کولای شو د هغه روغتيايي لگښتونو مخنیوی وکړو چې د خرابې حفظ الصحت څخه را مينځ ته کېږي؟ آیا کولای شو د هغه پورونو له اخیستلو څخه ډډه وکړو چې د بېکارۍ په فصل کې د خوراکي توکو د چمتو کولو لپاره تر لاسه کېږي او څه ډول؟ عايد څه ډول له لگښتونو سره پرتله کړو؟ څنگه کولای شو لاس ته راوړنې له نېرېدې پرتو کليو سره پرتله کړو؟ آیا داسې تمایلات/ځانگړتياوي مو تر سترگو کېږي چې خلک په بېوزلۍ کې را گيروي؟

هغه څه چې باید په پام کې ونیول شي

- دا تمرین ساده او تسهيل يې نسبتاً آسانه چاره ده. ښايي يو څه وخت نيوونکي وي او تسهيل کونکي ته په کار ده تر څو وخت په پام کې ونيسي، ډاډ تر لاسه کړي چې کار مخکې ځي او موسمي کلېزه په 2 ساعتونو کې بشپړه شي (په خپل ذهن کې مو غونډه په بېلابېلو پړاوونو و وېشئ او په پام کې ونيسئ چې هر پړاو ته څومره وخت ورکړئ. په دې توگه تاسو پوهېږئ چې يو ساعت وروسته به تاسو په کوم ځای کې ياست).
- هڅه وکړئ تر څو د گډون کوونکو له برخه اخیستې او د کار له بشپړولو (په خپله د ماتې کوزې رسمولو) څخه ډاډ تر لاسه کړئ او دا تمرین د تسهيل کوونکو له ډېرې برخه اخیستې څخه پرته بشپړ کړئ. ښه ده چې دوی په خپل مينځ کې بحث وکړي. که داسې کسان شتون ولري چې غونډه تر خپله ولکه لاندې راولي او نورو ته د برخه اخیستې وخت ورنکړي نو ښه ده چې مداخله وکړئ.
- که څه هم د دې تمرین تسهيل آسانه دي خو بيا هم ښايي د ليدونکو (تماشاچيانو) د شتون له کبله ستونزې شتون ولري چې د دوی شتون ستونزې جوړوي تر څو گډونوال د مقابلې د ميکانيزمونو، په ځانگړې توگه، که چېرې د شتمنو کورنیو يا د ځمکو د خاوندانو له لوري د بېکارۍ په فصل کې له بېوزلو کورنیو سره د هغوی د ستونزو د حل په اړه د کيدونکې مرستې په هکله بحث وکړي. نو په دې صورت کې، د دروازي ساتونکي باید لاس په کار شي او دا خلک باید دموسمي کلېزې په هکله له بحث کولو څخه لرې کړي.

د ماتې کوزې د کارونې کټور ځايونه:

- ماته کوزه د نا اړينو لگښتونو د پېژندلو او د عايداتو د ډېرېدلو يا د نورو عايداتي سرچينو د پيدا کولو لپاره خورا مهم تمرین دی. (په دې توگه اړينه ن ده چه تر يوه يا دوه عايداتي سرچينو پورې تړلی واوسي)
- له ماتې کوزې تمرین څخه کيدلای شي د بېخايه لگښتونو د کمولو او د پورونو د سود د کمولو په څارنه کې کار واخيستل شي.

- د ماتي كوزي تمرين مور ته نه شي ويلاى چې كومي اقتصادي كرنې ته بايد دوام وركړل شي، بلكه كولاى شي يو داسې بحث را مينځ ته كړي تر څو فكر وكړي چې د اهميت له اړخه بايد كومي اقتصادي كرنې وپلټل شي (د دې لپاره مونږ د ځنځيري ارزښت د ارزولو له وسيلې څخه كار اخيستلاى شو چه كليوالې ډلې تړى كار اخيستلاى شي).

2. د بنځو د خوځښت/فعاليت تمرين

د بنځو د خوځښت/فعاليت تمرين موخه دا تمرين د بنځو د فعاليت په هكله د پوهېدو لپاره كتور دي (دېره به ښه وي چې له عايداتي يا د ټاكلې حالت درلودونكو ډلو سره كار وكړو (لكه بېوزله طبقه يا كونډې) تر څو د بنځو د فعاليتونو اړوند آزادى او محدوديتونه باندې پوه شو. كه چېرې دا تمرين له بېلابېلو ټولنيزو - اقتصادي او يا هم د عمر د بېلابېلو كچو له درلودونكو ډلو سره تر سره شي نو د تمرين نقشه بايد د بنځو په فعاليتونو كې توپيرونه (د فعاليتونو ځاى، شمير يا وار او له چا سره) بايد په روښانه توگه د ټاكلو نښو يا علامو په واسطه په څرگند ډول وښودل شي. دا ځكه چې د هېواد په يو شمير برخو كې له بېلابېلو يعنې بېوزله او ډېر بېوزله طبقو څخه د بنځو په فعاليتونو كې چې په كرنيزه برخه كې مزدوري كوي توپير شتون لري. دا تمرين بايد روښانه كړي چې آيا ښځې مزدوري كوي او كومي ښځې مزدوري كوي، دوى د مهمو خدمتونو د تر لاسه كولو، ټولنيزو كړنو او غونډو لپاره چېرې ځي (له چا سره او څو ځله). كه چېرې بېوزله او ډېرې بېوزله ښځې كم عايد ولري، نو بايد په دې اړه بحث وشي چې د عايد د نه شتون په صورت كې دوى د خوراكي توكو د پېرلو پر مهال له كومي سنتراتيږى څخه كار اخلي. (د وخت د كموالي په صورت كې دا بحث كېدلای شي چې په بېلابېلو وختونو كې تر سره شي)

د بنځو د خوځښت/فعاليت د نقشې جوړولو لپاره چمتووالى:

د كلي پراختيايي شورا له رئيس څخه بايد غوښتنه وشي چې ښځې غونډې ته را وبولي. د نقشې جوړولو لپاره له ځان سره سپين پوډر، كارټونه او توش قلمونه (ماركرونه) له ځان سره راوړئ. د دې تمرين د تر سره كولو لپاره يوه پراخ ځاى ته اړتيا ليدل كېږي. يو مناسب ځاى وټاكى چې ټولې ښځې په كې راحت وي. د دې تمرين لپاره، د تسهيل كوونكو ډله بايد لږ تر لږه له 2 كسانو څخه جوړه شوي وي. كلي ته تر رسېدو دمخه، د تسهيل كوونكو ډله بايد پرېكړه وكړي چې څوك به اصلي تسهيل كوونكى (چې دنده به يې د د كليو د بيا رغونې او پراختيا وزارت MRRD/ ملي پيوستون پروگرام NSP معرفي كړي، د دې تمرين پلان بيان او گډونوال په تحليل او تجزيه كې ښكېل كړي) وي، څوك به د كارټونو په ليكلو، نوټ اخيستلو كې مرسته وكړي.

تسهيل كوونكي بايد گډونوالو ته دا تمرين ور وپېژني (د ورپېژندنې برخه وگورئ) او بايد وگوري چې ټولې حاضرې ښځې د كورنيو سرپرستاني دي او هېڅ ځمكه نلري.

د بيا رغونې د بهير د تسهيل بهير

له بنځو څخه د ټولو هغو ځايونو په اړه نظر وغواړئ چې دوى ورڅخه ليندنه كوي. په دې وخت كې، د ځايونو د مقعيت په هكله فكر مه كوي، يوازې د ځايونو يا دفترونو نومونه وليكئ (هر يو په يو كار باندې) اوس له پوډر څخه په كار اخيستني 6 دايرې رسم كړئ، په لومړۍ دايره د محل په نوم، دوهمه دايره د كلي په نوم، دريمه دايره د فرعي ولسوالۍ په نوم، څلورمه دايره د ولسوالۍ په نوم، پنځمه دايره د ولايت او شپږمه دايره د بل ولايت يا كابل په نوم ونومئ اوس د هر كارت په اړه له بنځو سره بحث وكړئ او په دايره (د اوبو سرچينه، د گاونډي كور او داسې نور) كې يې كېږدئ. كله چې ټول كارټونه په يوه له دايرو كې ځاى پر ځاى شول، نو تاسو به د هر كارت په هكله يو ځل بيا بحث وكړئ. د هر كارت لپاره:

- له گډون كوونكو څخه وغواړئ كه چېرې دوي ټاكل شوي ځاى ته ځي نو خپل لاسونه د اوچت كړي، كه چېرې تاسو وليدل چې 25% ښځې هلته نه ځي نو لامل يې وپلټئ (آيا هلته د ځوانو او سپين سرو بنځو تر مينځ توپير شتون لري).
- وروسته له بنځو څخه وپوښتئ چې آيا ډول هلته يوازې ځي، كه چېرې يوازې نه ځي نو له دوي سره څوك ځي (محرم يا نورې ښځې)، يو ځل بيا ولټوئ كه چېرې د عمر له مخې توپير شتون ولري
- معلومه كړئ چې دوى هلته څه ډول ځي (د ترانسپورت، پياده، موټر، او نور)
- وروسته معلومه كړئ چې دوى څو ځله هلته ځي (د بنځو تر مينځ توپيرونه وگورئ او د شتون په صورت كې يې د لامل په هكله پوښتنه وكړئ)

كه چېرې تاسو ته څرگنده شوه چې ښځې د مزدورۍ كولو په موخه كروندو ته ځي:

پوښتنه وكړئ: په كلي كې دې كرنې ته په څه ډول انگيرل كېږي
 تاسو هلته څه كار كوئ: د دوى د كړنو په هكله نظرونه را غونډ كړئ (خوږ/خي شاره او نور)
 څومره مزد د كومي كرنې تر سره كولو په بدل كې تاسو تر لاسه كوئ
 اوس له بنځو څخه د بېكارۍ يا عايد د نه شتون پر مهال د دوى د خوراكي توكو د خوندیتوب او مقابلي د ميكانيزمونو په هكله وپوښتئ.
 په پاى كې له بنځو څخه پوښتنه وكړئ چې دوى د عامه كار په پروگرامونو لکه د حفظ او مراقبت په نغدي وجهه MCG كې څه ترسره كولاى شول. (په كار كې د برخه اخيستني، يا پخلي او يا نورو كې د برخه اخيستني په هكله وپوښتئ)

د معلوماتو پروسس، تحليل او تجزيه

دفتر ته په راستنېدو سره، ډله بايد له خپلو يادښتونو (د نقشې كاپي) او كارټونو څخه په گټه اخيستلو سره په يوه پوسټر كې نقشه رسم كړي چې د دايرو، د هغه ځايونو چېرې چې ښځې ځي، او د يوازې، له محرم سره يا له نورو بنځو سره د تللو لپاره د نښو ښكارندويي وكړي، همدارنگه د تللو شمير د ځانگړو نښو په واسطه يادښت كړئ. كه چېرې د ځوانو او سپين سرو بنځو تر مينځ توپير شتون ولري، نو دا توپير په نقشه كې وښايست.

کله چې پوستېر چمتو شو نو تمایلاتو/خانګر تیاوو ته په کتو سره په ښه توګه د دې کار د ترسره کولو په موخه به د لاندې پوښتنو پوښتنل له ګټې خالي نه وي: نقشه مونږ ته د ښځو د کړنو/فعالیتونو په هکله څه وایي؟ آیا دوی ټولو اړینو خدمتونه ته لاس رسې کولای شي؟ د ځوانو او سپین سرو ښځو تر مینځ توپیرونه څه دي؟ آیا ښځې مزدوري کوي؟ د ښځو لپاره د مزد (د نارینه وو د مزد د کچې په پرتله) کچه څومره ده؟ آیا په دې اړه د ځوانو او سپین سرو ښځو تر مینځ توپیر شتون لري؟ د خوراکي توکو د کموالي پر مهال له دې ستونزې سره د مقابلي په موخه د ښځو ستراتیژۍ کومې/څه دي؟ څوک له دوی سره مرسته کوي او تر کومو شرطونو لاندې؟ آیا خپل خپلوان یا نور خلک له دوی سره مرسته کوي؟

هغه څه چې باید په پام کې ونیول شي

- د دې تمرین تسهیل یوه آسانه چاره ده. تسهیل کونکي باید په ښه چمتووالي ولري.
- هڅه وکړئ تر څو د ټولو ښځو له برخه اخیستنې او د تسهیل کونکو له ډېرې برخه اخیستنې څخه پرته د تمرین له بشپړېدو څخه ډاډ تر لاسه کړئ. پوښتنې وکړئ او دوی ته د بحث کولو وخت ورکړئ.
- کله چې له ښځو څخه د مزدورۍ او یا دا چې دوی د خوراکي توکو له کمښت سره څه ډول مقابله کوي، نو د دوی حیثیت او وقار ته درناوی وکړئ.
- هیلې/طمعي مه مطرح کوئ.
- د ښځو د فعالیتونو (خوځښتونو) د نقشې د کارونې ګټور ځایونه:
- د ښځو د فعالیتونو/خوځښت د نقشې جوړول به د ښځو د فعالیتونو په شاوخوا کې د شته نورمونو په درک کولو کې له مور سره مرسته وکړي چې دوی څه کړنې تر سره کولای شي او څه نه شي کولای
- د ښځو د فعالیتونو شتون او یا نه شتون د دوی په هکله په نړیوال نظر او مفکوره باندې اغېز کوي او کېدای شي چې د دوی د اقتصادي، ټولنيز او کلتوري حالت په هکله د ښه پوهېدو لپاره امکانات را مینځ ته او یا یې محدود کړي. دا کېدلای شي د ټولنيزو کارکوونکو لپاره مهم وي کله چې دوی له ښځو سره یو ځای د اقتصادي فعالیتونو لپاره امکانات لټوي او ډاډ به تر لاسه شي چې اقتصادي کړنې له ځایي شرایطو سره مناسبي دي.
- دا به له مور سره د ځوانو او سپین سرو ښځو تر مینځ د شته توپيرونو په هکله د پوهېدو په لاره کې مرسته وکړي.
- دا به مور ته ووايي چې آیا ښځې مزدوري کوي، په عامه چارو کې کار کوي، او دوی څه تر لاسه کوي چې په دې سره مور د دوی د عاید د لاسته راوړلو وړتیا په ښه توګه درک کوي.
- د کار او عاید په هکله بحث کولای شي د کور د کارونو پر سر بحث ته لاره هواره کړي او ټولنيز کارکوونکي له ښځو سره یو ځای کولای شي د دوی مهارتونه، وړتیاوې او تجربې را وپلټي او د ګټورو کړنو یو نوملړ جوړ کړي چې کېدلای شي تر ډېر بحث لاندې ونیول شي (لکه: د سوداګریزو پلانونو را مینځ ته کول، د ځنځیري ارزښت تحلیل او تجزیه او داسې نور)

د نا امنیو ونه (په خوندي توګه ګرځېدل (په ښاري سیمو کې)

یادښت: د کلیوالي سیمو لپاره: کله چې د کلیو د پراختیایي شور اګانو کلسټر د رامینځ ته کولو په موخه د کلیو د کلسټر جوړولو پرېکړه وشي او د کلي پراختیایي شور اګانو کلسټر ځای پر ځای شو، ښځینه ټولنيزې کارکوونکې به د خونديتوب د نقشې جوړول د کلي پراختیایي شور اګانو له ټاکل شوو غړو سره چې اوس د کلي پراختیایي شور اګانو د کلسټر غړي دي، تسهیل کړي تر څو بحث وکړي او پلان جوړ کړي چې څه ډول دوی کولای د خپلو سیمو له ښځو او خلکو څخه د کلي پراختیایي شور اګانو په کلسټر کې استازیتوب وکړي. که چېرې په غونډو کې د ښځو د ګډون په هکله اندېښنې شتون ولري، نو کېدلای شي چې نقشه د کلي پراختیایي شور اګانو کلسټر نارینه غړو ته وړاندې کړل شي تر څو د حل لارې ومومي تر څو ښځې په غونډو کې د ګډون پر مهال د خونديتوب احساس وکړي.

ښځو د خونديتوب تفتیش له یوې ډلې خلکو څخه جوړ شوی دی چې د خپلو سیمو په محلاتو کې ګرځي تر څو هغه فزیکي یا ټولنيزې خانګر تیاوې په ګوته کړي چې د دې سیمې د خونديتوب یا نه خونديتوب لامل ګرځېدلې دي.

لاسته راوړنې او پایلې

د خوندي ګرځېدلو تمرین به په خپلو اړونده سیمو کې د ښځو او نجونو د فزیکي تجربو او د خونديتوب له اړخه د دوی د اندېښنې/ډار نقشه چمتو کړي. د خوندي ګرځېدلو تمرین د نارینه، ښځینه او ځوانانو د جلا جلا ډلو له لارې تر سره شي تر څو دا موضوع د عمر او جنسیت له بېلابېلو اړخو څخه وڅېړل شي (که څه هم د ټولو تمرکز به د ښځو او ځوانانو په خونديتوب وي). د خونديتوب اړوند په ګوته شوي موضوعګانې (که چېرې شونې وي) به د بېلابېلو معیارونو لکه روغتیا، ترافیک، جرم، خورونې او داسې نورو په پام کې نیولو سره طبقه بندي شي. دا به په راتلونکې کې د کلسټر په کچه د ستونزو د له مینځه وړلو په لاره کې مرسته وکړي.

د دې تمرین تر سره کول په محلاتو کې د ګرځېدلو پر مهال د په ګوته شویو موضوعګانو د نوملړ او همدارنګه د هغه ځایونو د نقشې د رامینځ ته کېدو لامل کېږي چې هلته اندېښنې او وېره شتون ولري او دا تحلیل او تجزیه د فرعي پروژو په ټاکلو/لومړیتوب ورکولو، او همدارنګه د پروژو د واندیزونو په جوړولو او ښاري پلان په برخو کې مرسته کوي. په دې توګه کېدای شي چې دواړه یعنی نرمې او فزیکي اجزای اصلاح شي/ښه والی ومومي. نارینه او ښځې ښاري چاپیریال او شرایط په بېلابېل ډول تجربه کوي. له همدې امله د وړاندیزونو د ډیزان په کار کې باید همدارنګه ښځینه ټولنيز کارکوونکي هم ښکېل کړل شي. د بېلګې په توګه: په عامه سیمو کې د ګرځېدلو (تګ راتګ) په هکله د ټولني غوښتنې او مشروع دلیلونه. باید ټول هغه ځایونه په پام کې ونیول شي چې له پخوا څخه ترې ګټه اخیستل کېږي لکه ښوونځی، مذهبي ځایونه، ټولنيز مرکز یا آسانتیاوې چې دا به لاس رسې ته د ودې ورکولو په برخه کې مثبت اغېز ولري.

کله چې د خونديتوب اړوند ټولې اندېښنې/وېرې وپيژندل شي، نو د دې کرني لپاره گمارل شوي ډله بايد د ټولنيزو کارکوونکو په مرسته يوه ونه رسم کړي او په ډډه (تنه) يې اندېښنې وليکي. دا به د راتلونکي تمرين لپاره بنسټ را منيځ ته کړي: د دې موضوعگانو هغه لاملونه په گوته کړئ چې د ښځو او نجونو د فعاليتونو/خوځښت او همدارنگه عامه او خصوصي ځايونو ته د لاس رسې په برخه کې د وېرې يا محدوديتونو لامل کېږي. د ښځو د فعاليتونو/خوځښت د نقشې او خوندي گرځيدو په پايله کې د پيژندل شويو موضوعگانو په هکله د ډېر بحث کولو په موخه، به اوس د ونې له وسيلو څخه په کار اخيستې سره دوی د نا امنۍ د اساسي لاملونو او اغيزو په هکله بحث وکړي. اوس بايد ډله تر ټولو مهمې موضوعگانې د يوې رايه ورکونې لکه د 1، 2، 3 او داسې نورو شمېر په ورکولو سره په لومړيتوب کې راولي. د ناامنې اړوند د هرې اندېښنې د لاملونو په اړه بايد بحث وشي، هوکړه ورباندې وشي او په ونه باندې وليکي (د رېښو په برخه کې) او اغيزې (پايلې) د ونې په پاڼو کې ذکر شي: د بېلگې په توگه: نجونې د ځورونې له وېرې ښوونځي ته نه ځي. د دې تمرين ډله بايد د ناامنۍ او نا خونديتوب د هر لامل په هکله بحث وکړي او نظرونه را غونډ کړي چې څنگه کولای شي د دې اندېښنې د مخنيوي لپاره گټورې لارې چارې ومومي. د يوې موضوع د حل لپاره ښايي له يوې څخه ډېرې د حل لارې شتون ولري: د نجونو د ځورونې د مخنيوي لپاره ښايي ساتونکو (مېندو يا پلرونو) ته اړتيا وي تر څو خپلې لوني تر ښوونځي او بېرته تر کوره بدرگه کړي، د کابل ولايت په کچه ښوونځي له هلکانو سره کار وکړي او دا ډول کرني سر ته ونه رسوي او ديني عالمان بايد د نجونو د ځورونې کرنه بايد د جوماتونو له ممبر څخه وغندي. يو شمېر پيژندل شوي موضوعگانې لکه د داسې سرکونو شتون چې ورڅخه تېرېدل شوني نه وي او د پياده تگ لپاره پل ته اړتيا لري تر څو ښځې او ماشومان د آرامۍ په احساس سره تېرې تېر شي او دا کېدلای شي يوه فرعي پروژې وي.

څلورم فصل

د کلي پراختيايي پلان جوړول

(د فرعي پروژو د ډيزاين د جزئياتو لپاره د انجنيري لارښوود وگورئ)

يادونه: د ميتودولوژي په برخه کې د راغلي ښاري او کليوالي ساحوي ازموينېت پر بنسټ، ښايي د پلان جوړولو په بهير يا د پلان جوړولو بهير په تشرېح کې واره بدلونونه شتون ولري (د بېلگې په توگه مثالونه).

د کلي پراختيايي پلان (د گذر شورا، د کلي پراختيايي شوراگانو کلسټر او د کلي پراختيايي پلان د پانگوني له پلان سره) (B برخه)

i. له پلان جوړونې سره د تحليل او تجزيې نښلول

د کلي پراختيايي پلان (CDP) د جوړولو موخه، په يوه گډ اوږدمهاله لرليد، همدارنگه ستراتيژي او کرني باندې (په ورکړل شوي مهالوېش کې) د کليو له هوکړې څخه ډاډ تر لاسه کول دي تر څو نوموړي لرليد ته ورسېږي. د کلي پراختيايي پلانونه بايد د هغو بېلابېلو کرنيو پر بنسټ وي چې د کلي (د سرچينو نقشه جوړول د معيشت تحليل) له ډېر شمېر خلکو (يوه برخه) او کوچنيو او خورا متجانسو ډلو سره تر سره شوي دي (موسمي جنټري، ماته کوزه، د ښځو د فعاليتونو/خوځښت د نقشې جوړول، د خوندي مزل کرنه (ښاري)). (لاندې د کلي پراختيايي پلان پوستر وگورئ)

د دې لپاره چې بېلگې وړاندې کړي:

- د سرچينو د نقشې جوړول ښايي هغه کورنۍ چې د څښاک اوبو ته لاس رسې نلري، د کلي هغه برخې چې د ځمکو خړوبولو لپاره کافي اوبه نلري، خراب سرکونه، د برېښنا نه شتون او داسې نور، په گوته کړي.
- د معيشت تحليل به ټولنيزي- اقتصادي ډلې او د يادو ډلو ځانگړتياوي (د شتمنۍ، عايد، د ماشومانو د زده کړې حالت، د خوراکي توکو د خونديتوب مياشتو، او داسې نورو اړوند) په گوته کړي او وپه ښايي چې څومره کسان د عايد او ټولنيزي بېوزلۍ سره مخ دي.
- موسمي کليزه په کرنه او نورو برخو کې د کار په اړه په بحث کې د يو يا څو ډلو په ښکېل کولو سره د عايد کموالی په پوره تفصيل سره راسپړي او هغه مياشتو ته اشاره کوي چې هيڅ کار په کې نه وي (او عايد هم نه وي). دا موندنه په خپل وار سره د بحث يو نوی پړاو وړاندې کوي: کورنۍ د عايد يا سپما د نه لرلو په وخت کې د خوراکي توکو د پيرلو لپاره څه کوي؟ دا بحث به د بېلابېلو پړاوونو د رامېنځ ته کېدو سبب شي چې خلک ورڅخه تېرېږي (په اول کې ارزانه خوراکي توکي خوري، له هغې وروسته پور اخلي، يا شتمنۍ پلوري، او وروسته لږ خواړه خوري، او په پای کې يوازې د پايښت په پار خواړه خوري); د مقابلې دا ډول ميکانيزمونه (د خوراکي توکو د اندازې او کيفيت کمول، د پورونو، سود اخيستل، پيشکي مزدونه او/يا د کورنۍ د يوه يا دوه غړو موسمي کډوالي) بايد په ورو ډلو کې تر بحث لاندې راشي او بايد د کلي د لوی پراختيايي پلان جوړولو په غونډه کې شريک وړاندې کړل شي. ماته کوزه د پيسو د راتگ او تگ جريان او همدارنگه ضايع کېدل په گوته کوي، چې بايد د وروستني بې مخنيوي وشي او کېدلای هم شي (چې په دې کې ښايي د خوراکي توکو د تر لاسه کولو لپاره د لوړ سود لرونکي پورونه، د ودونو، جنازو لگښتونه، د پيشکي مزد اخيستلو له امله د عايد له لاسه ورکول، د ناسمي روغتيا ساتنې له کبله د ناروغيو د درملنې لگښتونه او داسې نور وي). ماته کوزه ښايي د افرادو، ډلو يا ټول کلي د مشخصو کرنيو د بدلون لامل شي.
- د کلي پراختيايي شورا غړي ښايي د موسمي کليزي او ماتې کوزې کرني زده کړي او دا کرني له نورو ډلو سره تر سره کړي.
- د ښځو د هڅونې نقشه د خوراکي توکو له کمښت سره د مخ شوو کورنيو د تر ټولو بېوزلو (هغه کورنۍ چې د عايد لاس ته راوړونکي يې ښځينه وي) او بېوزلو ښځينه وو په استازيتوب، له ډلو سره تر سره کېږي. دا نقشه له کور، محل، کليو/ښارونو، ولسوالۍ څخه بهر د دوی خوځېدنه او کار، د خوځېدو تکرار او له چا سره، په گوته کوي. دا کرنه کېدلای شي له موسمي کليزي سره تعقيب کړل شي تر څو د ښځو د عايد ستراتيژي او هغه مزد تر بحث لاندې راشي چې دوی ته ورکول کېږي(((
- په ښاري برخو کې، 'د ښځو د خونديتوب مزل' به د ښځو د خوځښت پر وړاندې فزيکي او ټولنيز خنډونه په گوته کړي او د بنسټيزو جوړښتونو د پروژو په طرحه کې مرسته کولای شي تر څو په خوندي توگه د ښځو خونديتوب په پام کې ونیو شي.

د کلي پراختيايي شورا د غرو او ټولو محلاتو د استازو په گډون (کيدای شي له 100 څخه ډېر شمېر خلک موجود وي) په يوه لويه غونډه کې به د تحليل او تجزيې د موندنو لنډيز چمتو کړل شي او د مهمو موندنو په هکله به د کلي پراختيايي شورا د غرو هوکړه تر لاسه شي. د هرې شننې/تحليل هغه مهمې موندنې (لکه: د څښاک اوبو نه لرونکو کورنيو شمېر، د هغه کورنيو شمېر چې د اوبو لگولو بشپړې آسانتياوي نلري، او داسې نور) به د هرې کړنې لپاره په يوه پوستر کې په لاس راشي. د بنځو غونډه بايد له نارينه وو څخه په جلا توگه تر سره شي او بايد ورته بهير پلي شي.

په پلان جوړولو کې، دا ډله د بېلابېلو تحليلونو د موندنو لنډيز چمتو کوي چې بايد د هر تحليل موندنې په يو لوی پوستر کې په ډاگه شي:

- د سرچينو نقشه په کلي کې د بنسټيزو جوړښتونو/خدمتونو تشي په گوته کوي.
- د معيشت تحليل د بېوزله او ډېر بېوزله کورنيو شمېر او په کلي کې د بېوزلي ځانگړتياوي په گوته کوي.
- موسمي کليزه (د بېوزله کنگوري له استازو ډلو سره تر سره کېږي) په کلي کې د بېکارۍ او يا عايد د نه شتون پر مهال د مقابلي ميکانيزمونه او ستراتيژي په گوته کوي.
- ماته کوزه د پيسو ضايع کيدل په گوته کوي
- د بنځو د فعاليتونو نقشه او موسمي کليزه د بنځو اقتصادي کړنې او د عايد عمده تشي په گوته کوي.
- **د بنځو د خونديتوب مزله** کړنه به هغه فزيکي او ټولنيز خنډونه په گوته کړي کوم چې په خوندي توگه د بنځو خوځښت محدود کوي.

ii. د لرليد رامينځ ته کول/ ټاکل

کله چې د هر پوستر په وړاندې کولو بحث تر سره شو او د مهمو موضوعگانو پر سر هوکړه وشوه، لويه ډله د کلي د موضوعگانو او اړتياوو د بېلابېلو اړخونو په هکله عمومي معلومات تر لاسه کوي. اوس دا لويه ډله په کوچنيو ډلو وېشل کېږي او له هرې ډلې څخه غوښتنه کېږي چې د بېلابېلو تحليلونو د وړانديزونو د لنډيز په پام کې نيولو سره د يو لرليد په بيانولو کار وکړي.

له دوی څخه وغواړئ تر څو بحث وکړي او تشرېح کړي (الف) دوی په کوم ډول کلي کې د اوسېدلو هيله لري (دا کېدلای شي په انځوريزه/لکلي بڼه بيان کړي)؛ (ب) تر ټولو مهمې موضوعگانې کومې دي چې بايد په نښه شي تر څو هغه څه ته ورسېږي چې دوی يې هيله لري، او (ج) که چېرې دا موضوعگانې په نښه شي نو د خلکو لپاره به حالات څه توپير ولري. له ډلو څخه وغواړئ تر څو په دې توگه کار وکړي او يو لرليد ولري (ډلې وهڅوي چې نه يوازې خپل لرليد په ليکلي بڼه بلکې په انځوريزه توگه هم بيان/چمتو کړي). ټولې ډلې تر خپله څارنه لاندې ونيسئ تر څو يو کس خپله اړونده ډله تر خپله ولکه لاندې ونه نيسي (د ډلو د بحث لپاره اصول وټاکئ) - د تسهيل لارښوودونه وگورئ) او داد تر لاسه کړئ چې په ډله کې د ټولو غړو غړونه اورپدل کېږي او نظرونو ته يې درناوی کېږي.

له هرې ډلې څخه وغواړئ تر څو خپل ليدلوری له لويې ډلې سره شريک کړي. له دوی څخه وغواړئ تر څو خپل ليدلوري له تحليل او تجزيې او په گوته شوو مهمو موضوعگانو سره ونږي. وگورئ چې کوم ليدلوري سره ورته يا اړونده ټکي تر پوښښ لاندې راولي او له يو بل سره نږدې يې کېښيږدئ. وگورئ که چېرې يو شمېر ليدلوري ډېر پراخه وي او يو شمېر يې پراخه نه وي، بنسټي چې يو شمېر لږ پراخه ليدلوري د پراوونو په بڼه سره مدغم شي تر څو هغه پراخه ليدلوري ته ورسېږي. بنځي بايد په خپله کار وکړي (حتي که دوی کولای شي له نارينه سره وگوري هم)، چې په دې توگه به دوی خپلواکي وي ترڅو د خپلو اړونده موضوعگانو په هکله بحث وکړي. که چېرې بنځي کولای شي له نارينه وو سره وگوري، نو بنځي بايد خپل پلانونه په مستقيمه توگه وړاندې کړي. که چېرې بنځي په مستقيمه توگه خپل پلانونه نه شي وړاندې کولای، نو بنځينه ټولنيزه کارکونکي بايد دا کار تر سره کړي. هڅه وکړئ د ليدلوري هغه ټکي په گوته کړئ چې په ډله کې د ډېرې کسانو له لوري شريک شوي وي. داد تر لاسه کړئ تر څو د بنځينه ډلو د ليدلورو لږ تر لږه يوه ټکي ته ځای ورکړئ او په ياد ولرئ چې بنځو ته بايد د پروژې په مديريت او پلي کولو او هغو پروژو کې ځای ورکړل شي چې بنځو لومړيتوب ورکړی دی (لکه: پارکونه، د لوبو ميدانونه) دوی بايد خپل آندونه وړاندې کړي او د وړانديز/پروپوزل په چمتو کولو کې برخه واخلي. په پای کې ليدلوري بايد په بشپړه توگه پراخه وي تر څو د بېلابېلو خلکو آندونه، الهام تر پوښښ لاندې راولي او په آسانۍ سره پرې خبرې اترې وشي.

((بنسټي يوه بېلگه يې داسې وي: يو داسې کلی چې ټول وگړي يې روغ او ټول ماشومان يې په زده کړو سمبال وي. په ياد ولرئ چې دا ډول ليدلوري ته يوازې د څوگونو ستراتيژيو له لارې رسېدلای شو: د حاصلاتو توليد ته وده ورکول، هغو کسانو ته چې عايد نه لري د کار او عايد د زميني برابرول، د خوراکي توکو خوندي کول، د مالي ضايعاتو د کچې راټيټول، د حاجت رفع کولو د آزادي فضا درلودونکو ځايونو او غير صحي بيت الخلاگانو د نه شتون تامينول، واکسين، د چينجيانو له مينځه وړل، بنسټي ته د بنسټي د عمر درلودونکو ټولو ماشومانو تگ، د بنسټي له څارنې او د بنسټي له شتون څخه ډاډ تر لاسه کول، او داسې نور.))

((يادونه: د ټولنيزو کارکونکو د وړتياوو په لوړولو کې بايد د بېوزلي په اړه عمومي/هر اړخيز توضيحات ورکړل شي تر څو دوی وکولای شي دا غونډه/ناسته تسهيل کړي.

iii. په پراوونو باندې د لرليد وېشل

تاسو اوس چمتو ياست تر څو د پلان جوړولو پړاو ته وځوځيږئ. ليدلوري د اندازه کولو په وړ پراوونو باندې وېشئ (بايد داسې پراوونه شتون ولري چې د بنځو له لرليد څخه را مينځ ته شوي وي). د بېلگې په ډول: هغه لرليد را واخلئ چې په پورته ډول ذکر شو:

”داسې يو کلی چې ټول وگړي يې روغ او ټول ماشومان يې په زده کړو سمبال وي“

د دا ډول ليدلوري لپاره به تاسو د روغو کورنيو او په زده کړو سمبال ماشومانو اصطلاحات په پام کې ونيسئ. که چېرې تاسو په روغتيا سمبال کورنۍ په پام کې ونيسئ نو په روغتيا د سمبال کورنيو د رامينځ ته کولو لپاره بايد څه تر سره شي:

الف ◀ د کال په اوږدو کې مقوي خواره، عايد يا کرنيزو توليداتو ته اړتيا لري (نو دا تاسو د کرنې، اوبو لگولو، تخمونو او داسې نورو برخو ته لوزي)، چې په دې صورت کې مارکیتونو ته د حاصلاتو د لېږد به موخه سرکونو ته اړتیا ده، کلي همدا راز کولای شي د عايد په تولیدونکو کړنو، سپما او د پور ډلو او غلو دانو د زېرمې په را مینځ ته کولو کار وکړي

ب ◀ روغتیا ته پاملرنه/حفظ الصحه (په خوندي توگه د فاضله موادو خېښول) تر څو د خوراکي توکو، لاسونو، او داسې نورو د ککړتیا اړوند نارغیو مخنیوی و شي. (یادونه: د کلیو د بیا رغونې او پراختیا وزارت د کلي په مشرې د کاملې روغتیا ساتنې/حفظ الصحه CLTS په هکله تیار جوړ شوي مواد په واک کې لري او که اړتیا وه، اضافي مواد به را مینځ ته کړل شي. د کلي په مشرې کامله روغتیا ساتنه/حفظ الصحه CLTS به په دوهم کال کې تطبیق شي تر څو ډاډ تر لاسه کړي چې د ټولنیزو کارکوونکو او انجنیرانو له لوري کافي وخت او هڅه تر لاسه کړي).

ج ◀ روغتیايي خدمتونو ته لاس رسې (تر ټولو زیږدې آسانتیا په کوم واټن کې پرته ده، او آیا هغه د خدمتونه هغه معیارونه تعقیبوي چې ولسي تړون معرفي کړي دي).

په زده کړو د سمبالو ماشومانو په برخه کې لاندې ټکي شامل دي

الف ◀ د عمر د بېلابېلو کچو درلودونکو هلکانو او نجونو ته ښوونځي یا د ښوونځي اطاقونه

ب ◀ د ښوونکو شتون او ډاډ تر لاسه کول چې ښوونکي حاضر دي او د هغو ساعتونو لپاره تدریس کوي چې مکلف شوي دي.

ج ◀ ماشومان په منظمه توگه ښوونځیو ته ځي او مور او پلار له دوی څخه غواړي تر څو ښوونځیو ته لار شي (د ښوونځي د وخت پر مهال یې باید په کارونو بوخت نه کړي)

د ◀ د کلي په کچه کوم لوستی کس د بېوزلو کورنیو له هغو ماشومانو سره مرسته کوي چې لیک او لوست نه شي کولای.

اوس ټول بېلابېل ټکي چې تاسو یې لرئ سره کېږدې تر څو لیدلوری په مهمو برخو ووېشي او په پام کې ونیسي چې کله به کومې برخې ته ادامه ورکړي او د دولت د پانګونې مالي وجهې په پام کې ونیسي او کوم یو ته باید لاس رسې وموندل شي (اوبه د ټولو لپاره دي، خو آیا نورې مرستې به د اوبو لگولو، سرکونو یا برېښنا په برخه کې وي). همدارنګه هیله ده دا هم په پام کې ونیسي چې څه شی به اغېزمن وي او کوم بنسټیز جوړښت د شوراګانو د کلسټر له لارې له نورو کلیو سره شریکېدلای شي.

د پورته څرګندونو پر بنسټ، لاندې پړاوونه را مینځ ته کېدلای شي (په یاد ولرئ چې تاسو نه شی کولای دا ټول د ولسي تړون په پیسو تر سره کړي، مګر تاسو کولای شئ تر ټولو مهمه یې تمویل کړئ او د کلي پراختیايي شورا کولای شي د هغه اړین بنسټیز جوړښت لپاره مالي مرستې را ټولي کړي چې ولسي تړون یې نه شي تمویلولای):

• ټولي کورنۍ د څښاک پاکو اوبو ته لاس رسې لري (د دولت مالي مرسته او د کلي پراختیايي شورا)

• د اوبو لگولو د پرمختللي سېسټم له کبله د حاصلاتو د تولید کچه لوړه شوی ده د هغو برخو په ګډون چې د خوراکي توکو له کمښت سره مخ شوي بزگران ځمکې کړي (مالي مرستې او د کلي پراختیايي شورا/د اوبو لگولو اتحادیې)

• مارکیتونو ته لاس رسې وده کړي ده ځکه له کلي څخه بهر او د ننه سرکونو وده کړي ده (د دولت مالي مرسته او د کلي پراختیايي شورا)

• د اوبو لگولو د پر مخ تللي سېسټم او په لویه کچه د حاصل اخیستنې له کبله د ځمکو نه درلودونکو کسانو لپاره د کار ډېر فرصتونه را مینځ ته شوي دي (هغه بزگران چې تر خپلې اړتیا ډېر حاصلات پلوري او اړ بزگران او د کرنې فرعي کمیټې)

• په ښوونځیو کې ټول زده کوونکي د کیفیت درلودونکي زده کړي تر لاسه کوي (دولتي خدمتونه او د زده کړې فرعي کمیټې)

• ټول لویان او ماشومان واکسن شوي دي، د چینیجی ضد درمل ورکړل شوي دي او د روغتیا د ازموینې آسانتیا لري (دولتي خدمتونه او د روغتیا فرعي کمیټې)

• له بېوزلو سره د مرستې په موخه جمعي کړنه (د بېلګې لپاره 1 ضمیمه وګورئ)

هلته یوازې بېلګې دي، کېدلای شي ډېرې نورې لارې شتون ولري چې د بېلګې په توګه ذکر شوی لیدلوری یې له لارې تر لاسه شي. امکانات یې پایله دي.

کله چې د دولت د پانګونې مالي مرستې او له دريو توکو څخه د کوم یو دغوره کولو پرسر بحث کېږي، د سرچینو د نقشی او په پوستر کې د موندنو په اړه باید بحث و شي. دا پوښتنه: ټولو ته د لاس رسې وړ څښاک اوبو د شتون سربېره، د موندنو پر بنسټ کوم خدمتونه باید په لومړیتوب کې راشي. د بېلګې په توګه، که چېرې یو سرک، د اوبو لگولو سېسټم او د برېښنا نه شتون په ګوته شوی وي، نو باید بحث دې ته را وګرځي چې: په کلي کې به څه ډول او څوک برخمن شي؟ دا به زموږ له لیدلوري سره څه مرسته وکړي.

د پړاوونو د رتبه بندۍ لپاره معیار:

1. د هغو کسانو شمېر چې برخمن به شي

2. د کلي هغو محلاتو/برخو ته لومړیتوب ورکول چې پرېښودل شوي دي.

3. لږ تر لږه یو (که چېرې ډېر پړاوونه نه وي) باید د ښځو په خوښه وي.

کله چې تاسو د کلي پراختیايي پلان د پانګونې د مالي وجهې برخه بشپړه کړه، له کلي څخه وغواړئ تر څو هغه څه په پام کې ونیسي چې دوی یې له بهرنیو مرستو پرته په خپله تر سره کولای شي، تر څو لیدلوري تر لاسه شي. د هغو آندونو لپار چې کلي به په خپله څه تر سره کړي، 1 ضمیمه وګورئ. ټولنیز کارکوونکی باید له بېلابېلو ډلو څخه وغواړي تر څو په دې اړه نظرونه سره ورکړي.

iv. په کړنو باندې د پړاوونو وېشل (مسنول فعالین) (بېلګې)

هغه پړاوونه چې باید تر لاسه شي اجازه ورکوي تر څو کورني، مسنول فعالین او د هر پړاو د رهبرۍ پر غاړه اخیستل باید وټاکل شي: د کړنو نوملړ ښايي په لاندې ډول وي:

1. د څښاک د اوبو د فرعي پروژو تخصیص، پلان جوړول او پلي کول (د کلي پراختیایي شوراګانې)
 2. د اوبو لګولو پروګرام تخصیص، پلان جوړول او پلي کول (د کلي پراختیایي شوراګانې)
 3. د پوهاوي د کچې لوړول، د ټولو کورنیو هڅول تر څو خپل ماشومان بسوونځیو ته واستوي، د ماشومانو سوبیتیا وڅاري (د زده کړو فرعي کمیټه)
 4. د پوهاوي د کچې لوړول، د ټولو کورنیو هڅول تر څو د لویانو او ماشومانو لپاره روغتیایي خدمتونه ولټوي، د خدمتونو کارونه وڅاري (د روغتیا فرعي کمیټه)
 5. د خوراکي توکو له کمښت سره د مخ شوو بزګرانو لپاره په کلي کې د ننه یا له ګاونډیو کلیو څخه (مدني ټولنه: له بیوزلو کورنیو څخه د نارینه او ښځینه وو او د کرنې فرعي کمیټې له کارپوهانو سره یو ځای د لارښوونې وړاندې کول) د نسبتاً غوره بزګرانو له لوري د ځاني مرستندویه ډلو را مینځ ته کول او د هغو ملاتړ کول.
 6. لوی او کوچني بزګران یو له بل سره کار کوي او داسې ستراتیژي چمتو کوي تر څو د دوی د حاصلاتو تولید وده وکړي، غوره کرنې سره شریکوي، د ارزښتونو ځنځیري شننه/تحلیل او تجزیه تر سره کوي او فرصتونه په ګوته کوي – د خوراکي توکو له کمښت سره د مخ شوو بزګرانو سره یې شریکوي (مدني ټولنه: بزګران او د کرنې فرعي کمیټې د کلي پراختیایي کمیټو کلسټر، د کرنې وزارت له توسعه اي خدمتونو سره تړي)
 7. د کورنیو د سرپرستو ښځو او بیوزلو کورنیو ښځو لپاره ځاني مرستندویه ډلې له یو بل سره کار کوي، د دوی وړتیاوې او تجربې لوړوي او د کار لپاره پلانونه جوړوي (مدني ټولنه: د ښځو په ګټه ټولې لېواله ښځې او د ښځو د اقتصادي پراختیا کمیټه)
 8. ټول کلي روغتیا ته د پاملرنې په کار کې ښکېل کېږي (روغتیا ته د پاملرنې کمیټه)
- په پیل کې د همکارو مؤسسو ډېر ملاتړ ته اړتیا لیدل کېږي، خو له 9 میاشتو څخه وروسته به هغه مهال دا ملاتړ کم شي، کله چې نوي را مینځ ته شوي پراختیایي شوراګانې او فرعي کمیټې خپلې دندې او مسئولیتونه تر لاسه کړي او د مدني ټولني ډلې را مینځ ته شي او مهمو کړنو ته دوام ورکړي/تعقیب یې کړي.
- ((یادونه 1: د همکارې مؤسسې ټولنیزو کارکوونکو ته په کار ده تر څو د کلي پراختیایي پلان جوړولو پرمهال د فرعي کمیټو بالقوه غړي په ګوته کړي. دا به هغه کسان وي چې د مهمو موضوعاتو په هکله لېوالتیا وښيي، عدالت غوښتونکي او مشتاق وي، د رهبري په غاړه اخیستلو لېوالتیا ولري، له نورو سره د مرستې وړاندیز وکړي، او داسې نور.))**
- یادونه 2:** کله کله ټول کلي ته په کار ده تر څو یو بدلون را مینځ ته کړي او کله کله د څو ګونو ستراتیژيو مهم رول لوبوونکو بېلابېلو فعالینو ته اړتیا لري (د بېلګې په توګه بیوزلي کورنۍ ښايي د غلو زېرمه (د پرمهال پر مهال د بحران د مودې لپاره د خوراکي توکو سپمول) د کلي هنې وال ښايي د ګټې اخیستلو کچه را ټیټه کړي، د ځمکو خاوندان ښايي د ورځني مزد کچه لوړه کړي او خلکو ته اجازه ورکړي تر څو د کاري فصل د اوج پر مهال د پیسو د تر لاسه کولو لپاره کار وکړي، د کلي پراختیایي شورا ښايي هغه ځمکه په ګوته کړي چې استعمالېږي او د بیوزلو کورنیو ډلو ته اجازه ورکوي تر څو پرې کرونده وکړي، شتمن کسان ښايي د څارویو په تغذیه کې ونډه واخلي یا شتمن کسان ښايي د پیسو په راټولولو سره د عاید په ابتکار کې له بیوزلي ډلې سره مرسته وکړي، د کلي پراختیایي شورا ژمنه ده تر څو دې کورنیو ته د عامه کار له هر پروګرام (د ولسي تړون په ګډون) څخه د کار زمینه برابره کړي، او داسې نور. امکانات فوق العاده دي.
- یادونه 3:** ځاني مرستندویه ډلې باید د ټولنیز – اقتصادي حالت له مخې نسبتاً متجانسي وي. که چېرې له ښځو سره د دوی د اقتصادي پیاوړتیا په موخه کار کېږي (د سپما او مالي ملاتړ له لارې)، نو دا کار باید د ښځینه سرپرست درلودونکو کورنیو په ښځو د خوراکي توکو له مخې د نه خوندي ډلو په ښځو تمرکز وکړي. له ښځو سره لومړۍ هغه څه په پام کې ونیسئ چې دوی یې له پخوا تر سره کوي. د څارویو ساتنه، په کرنه او حاصلاتو په پروسس کې کار کول، د برستونو ګنډل، ګلنوزی کول، او داسې نور. کله چې د ډلې مهارتونه او استعدادونه په ګوته شول، باید بحث تر سره شي چې دوی له کار څخه تر لاسه شوي پوهه او تجربه په څه ډول په لویه کچه کارولای شي، په یوازې او یا ډله ایزه توګه (د بېلګې په توګه د پخلنځي لپاره کرنه، د کلي د نه کارول شوي ځمکې کرنه، په اجاره، کرایه د ځمکې اخیستل، د څارویو شریکول، د حاصلاتو پروسس کول، او داسې نور). که چېرې په دې کار کې د مالي سرچینو ادغام یا له بهر څخه د مالي سرچینو غوښتنه شتون ولري نو د یو سوداګریز پلان را مینځ ته کېدو ته اړتیا لیدل کېږي.
- دا به مهمه وي تر څو د عاید یا خوراکي توکو د کموالي موده په ګوته کړل شي او داسې ستراتیژي را مینځ ته شي تر څو یادي دوي موضوعاتې د داخلي (کلي) او بهرنیو (د کوچنیو پورونو د پروګرام یا هغه تمویلونکي چې د ښځو اقتصادي پیاوړتیا تمویلوي) سرچینو له لارې په نښه کړي. که چېرې بهرنیو سرچینو ته اړتیا وي، د هغو فعالینو د نقشې جوړول چې په پراخه برخو کې د ښځو د اقتصادي پیاوړتیا په برخه کې کار کوي، باید په ګوته شي او دا احتمالي تمویلونکو په توګه ورته مراجعه وشي. که چېرې داخلي سرچینو ته اړتیا وي، نو د سرچینو کسان، یا سرچینې باید په ګوته شي، د عمل مسیر چمتو شي (یو وړاندیز له ګامونو سره) او د کلي پراختیایي شورا ته وړاندې کړل شي.))
- د کلي پراختیایي شورا کلسټر/کنډر شورا د پلان جوړولو لپاره، د کلي پراختیایي شورا CCDC/کنډر شورا باید د خپلو کلیو نقشې راوړي او د ټولنیزو کارکوونکو او انجنیرانو په مرسته د کلي کلسټر/کنډر نقشه چمتو کړي. دا نقشه او له هر کلي څخه د لنډیز پوستر چې د بېلابېلو تحلیلونو لنډیز وړاندې کوي هغه مهمې کړنې په ګوته کوي چې په نښه کېدو ته اړتیا لري، باید د کلي کلسټر پلان جوړولو بنسټ جوړ کړي. ټولنیز کارکوونکي او انجنیران باید وپوښتي:

- په عمومي توګه په کلسټر کې شامل کلي کومې زیربنایي اړتیاوې لري؟
- د هرې زیربنایي اړتیا لپاره (د اوبو لګول، سرکونه، برېښنا) د کلي پراختیایي شورا کلسټر/کنډر شورا باید په پام کې ونیسي چې په کلي کې به کومې ټولني او محلات برخمن نه شي او د هغې پایلې؟

- آیا د کلي پراختيايي شورا په کلسټر CCDC/گذر کي داسي کلي شتون لري چې هغه زيربنا ته اړتيا نلري چې نور يې ورته لري؟ دوی کومو پروژو ته اړتيا لري؟ بنایي د 5 کلیو له ډلي څخه 3 کلي د اوبو لگولو (دوی باید خپلي مرستې سره یو ځای کړي) او 2 کلي (که امکان ولري، دوی باید خپلي مرستې سره یو ځای کړي) د سرک پروژو ته اړتیا ولري یا
 - آیا د کلي پراختيايي شورا په کلسټر CCDC/گذر کي داسي کلي شتون لري چې د داسي زېربناوو درلودونکی وي چې نور يې رغول غواړي او که چېرې دا پیسې په نورو کلیو کې لگول شوي وي دوی به له سفر کولو/یا د اوبو له تر لاسه کولو څخه ګټه پورته کړي. ټولنيز کارکوونکي او انجنيران باید په پوره پاملرنه تسهیل او تحلیل تر سره کړي تر څو ډاډ تر لاسه کړي چې 1- 2 کلي له خپل کلي څخه بهر یوه لویه زيربنا تمويل کړي، دوی به په مساوي توګه له هغې څخه ګټه پورته کړي.
- یادښت:** که چېرې د یو شمیر دلیلونو له مخې، 1 یا 2 کلي ونه شي کولای له سرک، د اوبو لگولو له کانال، یا د برېښنا له پروژې څخه برخمن شي، دوی باید د دې وړتیا ولري تر څو خپلي پیسې وساتي او خپل کلي ته یې ځانګړې کړي.

دولتوری
پښتون ملی پیرو مشران

ضمیمه

د کلي د پراختيايي پلان فورمه

ولایت: _____ ولسوالي: _____
 د کلي پراختيايي شورا/د کلي پراختيايي شورا کلسټر/گذر شورا GA/ CCDC/ CDC کود: _____
 د کلي پراختيايي شورا/د کلي پراختيايي شورا کلسټر/گذر شورا GA/ CCDC/ CDC نوم: _____

د کلي پراختيايي پلان د جوړولو بهير د پيل نيټه: _____ (کال/ورځ/مياشت)
 د کلي د دې پراختيايي پلان د چمتو کولو د بشپړېدو نيټه: _____ (کال/ورځ/مياشت)

A1 برخه: د تمرينونو د پايلو تحليل (A1 پوستر)

1. (نوې بڼه Update) د کلي او سرچينو د نقشي جوړول:

د بشپړېدو نيټه: _____

د کلي د وگړو د خواني برخي اټکلي % چي گډون يي کړی دی: _____

د نقشي يو انځور او/يا د موندنو لنډيز ضميمه کړئ

د نقشي جوړولو د تمرينونو د موندنو لنډيز

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

د موندنو په لنډيز کي بايد د هغو کورنيو شمير شامل وي چي د څښاک اوبو، د اوبو لگولو سيستم، سرکونو، برېښنا، بڼونځيو او داسي نورو ته لاس رسي ونلري

په ښاري برخو کي، ټولنيز کارکونکي او انجنيران به د کلي پراختيايي پلان جوړولو له گډونوالو سره کار وکړي تر څو د سټلايت نقشو په اړه بحث وکړي.

2. د لوړي شننه/تحليل:

د بشپړېدو نيټه: _____

د کلي د وگړو د خواني برخي اټکلي % چي گډون يي کړی دی: _____

د لوړي د تحليل او موندنو د لنډيز يوه برېښنايي کاپي (soft copy) ضميمه کړئ.

د لوړي د تحليل د موندنو لنډيز

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

(د موندنو په لنډيز کي بايد د بيوزلو او ډېرو بيوزلو محلاتو شمير، د ځمکي نه درلودونکو يا لږ (له يو جريب څخه کمي) ځمکي درلودونکو، د هغو مياشتو شمير چي په ترڅ کي يي ډېري بيوزله او بيوزله کورنۍ په کي د خوراکي توکو له کمښت سره مخ وي او د بيکارۍ په فصل کي په ورځني کچه د خوراک کولو د وختونو شمير او د هغو کسانو شمير شامل وي چي په دوامداره توگه پوروي وي).

3. د ماتي كوزې شننه/تحليل:

د بشپړېدو نېټه: _____
(د 2 موندنو د لنډيز برېښنايي كاپي (soft copy) ضميمه كړئ - له بېوزلو كورنيو څخه نارينه او له ډېرو بېوزلو كورنيو څخه ښځينه)

د ماتي كوزې د شنني/ تحليل د موندنو لنډيز

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

(د موندنو په لنډيز كې بايد مهم په گوته شوي ضايعات په گوته شوي وي)
4. موسمي كليزه: (يوازي په كليواله كچه)

د بشپړېدو نېټه: _____
(د 2 موندنو د لنډيز برېښنايي كاپي (soft copy) ضميمه كړئ) يوه له بېوزلو كورنيو څخه د نارينه وو لپاره او يوه له ډېرو بېوزلو كورنيو څخه د ښځينه وو لپاره)
د موندنو لنډيز

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

(په لنډيز كې بايد د بيكارۍ د فصل د مياشتو شمېر، په کرنيزو او غير کرنيزو كرنو كې د شته منځنيو كاري ورځو شمېر، د ورځني مزد كچې (د نارينه او ښځينه وو)، د بيكارۍ په موسم كې د كورنيو له لوري د خوراك كولو شمېر شامل وي)

5. د ښځو د فعاليتونو او خوندیتوب تمرینونه

د بشپړېدو نېټه: _____
د موندنو د لنډيز يوه برېښنايي كاپي (soft copy) ضميمه كړئ.
د موندنو لنډيز

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

(د موندنو په دې لنډيز كې بايد د ښځو ورځني كار او په كوم نرخ، په كومو مياشتو كې، او ښځې له كومې ټولنيزې - اقتصادي ډلې څخه، شامل وي)

A2 برخه: د کلی لیدلوری (A2 پوستر)

لید لوری: _____

A3 برخه: پړاوونه (A3 پوستر)

له 5 څخه تر 10 پورې هغه پړاوونه لېست کړئ چې کلي به يې تعقيب کړي تر څو خپل ليدلوري ته ورسېږي.

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

B برخه: د کلي د پراختيايي پلان جوړولو پايلې (د B پوستر):

د بېلابېلو تمرینونو د موندنو د لندیز پر بنسټ، کلي د مهمو پړاوونو درلودونکی لید لوری را مینځ ته کړی دی چې که چېرې بشپړ شي نو د دوی عاجلې اړتیاوې په نښه کوي. کلي به لاندې پراختيايي اړتیاوو ته لومړیتوب ورکړي او وروسته به يې په لاندې کټگوريو د لندیز کړي: (لږ تر لږه 5 او ډېر تر ډېره 10 پړاوونه هر یو له بېل لومړیتوب سره په بشپړه توګه لېست کېدلای شي. په لومړۍ او دوهمه کټگوريو کې باید لږ تر لږه یوه فرعي پروژه وي).

د کلي پروژې

برخه/ سکټور	فرعي پروژه	1 کټگوري: له بهرنیو مرستو څخه پرته کېدلای شي د کلي له لوري تر سره شي	2 کټگوري: کېدلای شي د ولسي تړون پروګرام د لږ تر لږه خدمتونو معیاري تر پوښښ لاندې تمویل شي.	3 کټگوري: د پلي کېدو په موخه به د دریم لوري سرچینو ته اړتیا ولري
د ځینان اوبه				
روغتیا ته پاملرنه				
د اویو لګول				
برېښنا				
ټرانسپورټ				
روغتیا				
زده کړې				
کرڼه				
ټولنیز مرکزونه				
د لویانو زده کړې/ مسلکي روزنه				
کوچني پورونه				
بېړنۍ غیرګون				
ناورین / د خطر کمولو / مدیریت				
د تصدۍ پراختیا				
چاپېریال ساتنه				
ځنګل جوړونه				
د خونديتوب جالونه (د کورنۍ د روغتیا مرکزونو FHHs او physically challenged لپاره)				
څاروي				
نور				

د c برخه: د ولسی ترون د لومړیتوب پروگرام CCAP د لږ تر لږه خدمتونو معیار MSS لپاره اساسی کرښه

د لږ تر لږه خدمتونو د هر لاندې معیار پر وړاندې د کلي پراختیایي پلان د جوړولو په وخت کې اوسنی حالت بیان کړئ. کلیوالي سیمې دا برخه یوازې د کلیوالو برخو او ښاري سیمې دا برخه یوازې د ښاري برخې لپاره بشپړوي.

کلیوالي سیمې:

(الف) د څښاک پاکو اوبو ته هر اړخیز لاس رسی: د یوې ورځې په ترڅ کې د هر کس لپاره د 25 لیتره په اندازه اوبه. (ب) کلي به لږ تر لږه یو له لاندې آسانتیاوو څخه ولري (د کلي د لومړیتوب ورکونې او کلي ته د لاس رسی والي پر بنسټ):

الف ◀ اساسي برېښنا: د لمر، اوبو، بيو گاز او باد له لارې د هرې کورنۍ لپاره د 100W برېښنا چمتو کول (یوازې په هغه سیمو کې چې هلته د برېښنا شبکې نه رسیږي)

ب ◀ اساسي سرکونو ته لاس رسی: تر ټولو نږدې د لاسرسي وړ کلیوالي اساسي سرک څخه د 2 کیلومترو په واټن.

ج ◀ د اوبو لگولو د ټیټې کچې درلودونکې بنسټیز جوړښت: چې لاندې ډولونه په کېښې شامل دي: سربندونو (د مینځنیو/ دریمه درجه ویالو لپاره) د اوبو وپشونکي، د اوبو د کنټرول دروازي، سیفون، د 10,000m³ ظرفیت درلودونکي د اوبو یوه ذخیره، د اوبو لگولو د ټیټې کچې درلودونکي کانال جوړول یا بیا رغول، محافظوي دیوال، گیبوني دیوال، ناوې او سوپر پسیج.

(ج) په دولتي ښوونځیو کې د کیفیت وړ زده کړې (چې د کلي د گډه ایزې څارنې ډلې او د کلي پراختیایي شورگانو له لوري به تر سره شي)

الف ◀ ښوونکي باید لږ تر لږه له 12 ټولگي څخه فارغ شوی وي

ب ◀ زده کوونکي به د یوې اونۍ په ترڅ کې له 1 - 3 ټولگيو پوري 24 ساعته زده کړې، له 4 - 6 ټولگيو پوري 30 ساعته زده کړې او له 7 - 12 ټولگيو پوري 36 ساعته زده کړې تر لاسه کړي

(د) د اساسي روغتيايي خدمتونو د ټولگي وړاندې کول (چې د کلي د گډه ایزې څارنې ډلې او د کلي پراختیایي شورگانو له لوري به تر سره شي)

الف ◀ روغتيايي آسانتياوې به د اړتيا وړ قانوني ساعتونو (دسهار له 8 څخه د بيگا تر 4 بجو پوري) مطابق، د گومارنې له اړينو شرايطو، او د منل شوو اجباري خدمتونو سره سم وړاندې شي.

i. روغتيايي مرکز: د ملاریا، نس ناستي او حادو تنفسي ناروغيو په هکله پوهاوي او د یادو ناروغيو د شتون په صورت کې روغتيايي آسانتياؤ او روغتيايي زده کړو ته مراجعه کول.

ii. فرعي روغتيايي مرکز: د سينه بغل، نس ناستي او ملاریا درملنه، د زيرون پر وخت پاملرنه، دکورنۍ تنظيم، د نري رنځ دپېښو موندنې او راجع کولو او د واکسيناسيون خدمتونو.

iii. روغتيايي اساسي مرکز: غیر بستري ناروغانو ته پاملرنه، واکسين کول او مور او ماشوم ته پاملرنه، د تغذيي اړوند چارې.

iv. جامع روغتيايي مرکز: له زيرون څخه د مخه، د زيرون پر مهال، له زيرون وروسته او نوو زېږېدلو ماشومانو ته پاملرنه، د خونديتوب او تغذيي چارې.

ښاري کلي:

(و) کوڅو او ویالو ته وده ورکول: چې د کوڅو، پیاده روونو او ویالو کانکرېټ کول او د کوڅې په اوږدو کې د ونو اېښودل په کېښې شامل دي.

(ز) د جامدو فاضله موادو مدیریت: د کورنۍ په کچه د فاضله موادو مدیریت چې د ښاروالۍ له لوري د فاضله موادو د را ټولولو د میکانیزمونو په تړاو عامه پوهاوی په کې گډون لري.

(ح) د څښاک د اوبو برابرول: کېدلای شي په دې برخه کې د ښاروالۍ د اوبو د موجوده شبکې غځول، د اوبو رسولو کوچنی سېستم یا د لاسي بمبو نسیبول شامل وي

(ط) کورونو ته نمبر ورکول

(ی) روښنایي/ برېښنا: د برېښنا د شبکې غځول، د برېښنا د ترانسفر مرونو د لگولو په گډون په کې شامل دي. سربیره پر دې، به کورنۍ وهڅول شي تر څو له خپلو کورونو څخه بهر چرغونه نصب کړي.

د ښاري گډر په کچه:

- دوهمه درجه سرکونو ته وده ورکول او بیا منظم کول: چې د کوڅو، پیاده روونو او ویالو کانکرېټ کول او کوڅې په اوږدو کې د ونو اېښودل په کېښې شامل دي.
- د څښاک د اوبو برابرول: د ښاروالۍ د اوبو د موجوده شبکې غځول.

- د ماشومانو/ بنځو لپاره پارک/تفرېحي سيمه/د لوبو ميدان
- د جامدو فاضله موادو مديريت: له ټاکل شوي ځای څخه د فاضله موادو لپاره ټاکل شوي سيمي ته د فاضله موادو لېږد، د بناروالی په مرسته.
- د بنځو لپاره د معيشت پروژې: د گذر د مالي مرستې يوه سلنه به د بنځو پروژو ته ځانگړې شي، په ځانگړې توگه، په سيمه کې د اړوند بناري مارکېټ د غوښتنو سره په تړاو د بنځو اقتصادي پياوړتيا او بنځو ته لومړيتوب ورکونه.
- روښنايي/برېښنا: روښنايي/برېښنا: د برېښنا د ترانسفر مرونو د لگولو په گډون د برېښنا د شبکې غځول په کښي شامې لېدلای شي. سربيره پر دې، د اضافي چراغونو د نصبولو کار به په دوهمه درجه کوڅو کې تر سره شي.

- په دولتي ښوونځيو کې د کيفيت درلودونکي زده کړي (په پورته ډول په بناري او کليوالو برخو کې په يو ډول)
- د اساسي روغتيايي خدمتونو د ټولگي رسول (په پورته ډول په بناري او کليوالو برخو کې په يو ډول)
- د روغتيايي آسانتياوو خصوصي وړاندې کوونکي به د عامې روغتيا له وزارت سره د هوکړه شوو معيارونو سره سم روغتيايي آسانتياوې وړاندې کړي. ټولې آسانتياوې بايد: په مناسبه توگه و ساتل شي، روغتيا ته د پاملرنې/حفظ الصحي له اړتياوو سره سمې وي، د طبي زبالو د شنډولو په گډون، په کافي اندازه فضا او خونديتوب وړاندې کړي په ځانگړې توگه د ښځينه ناروغانو لپاره، د ناروغانو د ثبت کتاب ولري.
- درملتونونه به ثبت او د عامې روغتيا وزارت له مشروطو اړتياوو سره سمون ولري. ټول درملتونونه بايد: د فعاليت جواز او د جواز درلودونکي کمپوډر ولري، په روښانه توگه د دوا قيمت بيان او ټاپه کړي.

د کليو د بيا رغونې او پراختيا وزارت MRRD/ د سيمه ايزو ارگانونو خپلواکي ادارې IDLG همکاره مؤسسه تصديق کوي چې دوهمه کتگوري وړانديز شوي فرعي پروژې د کليو د بيا رغونې او پراختيا وزارت MRRD/ د سيمه ايزو ارگانونو خپلواکي ادارې IDLG د تمويل لپاره د ولسي تړون افغان پروگرام د لږ تر لږه خدمت معيارونو ته جواب وايي: هو / نه

د پورته مواردو په تاييد سره:

د کلي پراختيايي شورا CDC / د کلي پراختيايي شوراگانو کلسټر CCDC / گذر شورا GA : ټول 4 اداري غړي:

_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

منو چې ټاکنې د عملياتي لارښود په رڼا کې ترسره شوي په دې توگه پورته موارد د تاييد وړ دي: د همکارې مؤسسې د ټولنيز کارکوونکي، د ولسوالی په کچه د همکارې مؤسسې د مدير او د همکارې مؤسسې ولايتي مدير لاسليکونه

_____	_____
_____	_____
_____	_____

د پورته مواردو تاييد: د کليو د بيا رغونې او پراختيا وزارت MRRD/ د سيمه ايزو ارگانونو د خپلواکي ادارې IDLG ولايتي مدير

_____	_____
_____	_____
_____	_____

(لاسلېک/د کوتي نښه)

(دنده)

(بشپړ نوم)

2 ضمیمه

د داخلی سرچینو له لاری د ډله ایز کار لپاره پراوونه

”د کلي پراختیایي شوراګانې یو شمېر هغه کرنې پیلوي چې ګوښه شوو او زیان منونکو ډلو ته ګټه رسوي، لکه ښځې، کورني بی‌خایه شوي/بېرته راستانه شوي (د خدمتونو له معیارونو څخه بهر)“

پایله: په آزاده فضا کې د حاجت له رفع کولو (ODF) څخه خالي کلي فرعي شاخصونه: د کلي د هغو پراختیایي شوراګانو یا د کلي پراختیایي شوراګانو کلسټر شمېر چې د کلي اوسیدونکو یو له بل سره مرسته کړې ده تر څو په آزاده فضا کې د حاجت له رفع کولو یا (ODF) څخه خالي کلي را مینځ ته کړي.

بی‌لګې:

- شتمنو/منځنیو کسانو د بسپنو له لاری له بی‌وزلو کورنیو سره مرسته کړې ده تر څو تشنابونه ترمیم/له سره جوړ کړي

- ځوانانو له کونډو او معیوبو کسانو سره په فزیکي کار کې مرسته کړې ده تر څو تشنابونه ترمیم/له سره جوړ کړي

پایله: د کلي پراختیایي شوراګانو او د پراختیایي شوراګانو کلسټر د خلکو په ګټه د پراختیایي حکومتولۍ بنسټ ایښی دی

فرعي شاخص: د کلي د هغو پراختیایي شوراګانو یا د کلي پراختیایي شوراګانو کلسټر شمېر چې د بی‌وزلو په ګټه د پروګرامونو لپاره یې سرچینې برابرې کړې دي

بی‌لګې:

- د کلي پراختیایي شورا بی‌وزلو ښځو او نارینه وو/داخلي بی‌خایه شوو/راستتو شوو ته د کرکېلې په موخه عامه سرچینې (لکه نه کارول شوي ځمکه) په واک کې ورکوي.

- د کلي پراختیایي شوراګانې او د کرنې فرعي کمیټه له بی‌وزلو ډلو سره د کرنې د بدیل په برخه کې مرسته کوي (په مشورو، معلوماتو ورکولو، له نورو ډلو او دولت (د کرنې وزارت) سره په اړیکه کې کولو سره)

- د کلي پراختیایي شوراګانې او د کلي پراختیایي شوراګانو کلسټر له دولت، نا دولتي ادارو، ځایي سوداګرو څخه د بی‌وزلو په ګټه د پروګرامونو په لاره اچولو په موخه د سرچینو د تر لاسه کولو لپاره خپل غږ پورته کوي.

- د کلي پراختیایي شوراګانې د دولت لخوا د تمویل شوو استحقاقونو د وېش لپاره له ګډه ایزو طریقو څخه کار اخلي او د خوراکي توکو له کمښت سره مخ شوو کورنیو ته سرچینې ځانګړې کوي (لکه د ساتني او څارني نغدي وجه، د خوراک نړیواله اداره او داسې نور).

پایله: د کلي د اتحاد او یووالي ټینګښت

فرعي شاخص: د کلیو د ننه د ګډو فعالیتونو درلودونکو کلیو شمېر (د شتمنو او بی‌وزلو تر مینځ)

بی‌لګې:

- شتمني کورني د کلي پراختیایي شورا له لاری تر ټولو بی‌وزلو کورنیو، په ځانګړې توګه د ښځینه سرپرست درلودونکو کورنیو ته سرچینې او بسپنې وړاندې کوي تر څو له دوی سره د فصلي لورې د کچې په راټیټولو کې مرسته وکړي.

- د کلي پراختیایي شوراګانو یا فرعي کمیټو له لوري تنظیم شوی، شتمن کسان د بی‌وزله او ګوښه شوو ښځو او نارینه وو لپاره د عاید د تولید د کرنو رامینځ ته کولو په موخه ملاتړ او سرچینې (ځمکه، سلا مشوره، کرنیز تخمونه، د مارکېټ په اړه معلومات او داسې نور.) وړاندې کوي

- هغه کسان چې **ټولنیز نفوذ لري** ګوښه شوو او زیانمنونکو ډلو ته د حق غوښتنه کوي تر څو سرچینو (مالي مرستو، نظریاتو، مشورې) او شبکو (نظریاتو، بازارموندنې او داسې نور.) ته لاس رسی ومومي.

- لوستي نوي ځوانان او ځوانان ښوونځي ته له تګ وروسته د بی‌وزلو او نا لوستو کورنیو له ماشومانو سره کار کوي تر څو خپلو زده کړو ته وده ورکړي (د کلي پراختیایي شورا د زده کړو کمیټه)

پایله: په کلي کې او د کلیو تر مینځ د بی‌وزلو او ګوښه شوو نارینه وو ښځینه وو تر مینځ د بیوسټون/یووالي ټینګښت

فرعي شاخص: په کلي کې یا د کلي کلسټر د ننه د ګډو فعالیتونو درلودونکو کلیو شمېر (په پراخه توګه بی‌وزله او ډېرې بی‌وزله کورنۍ)

بی‌لګې:

- د کلي پراختیایي شورا او اړوندې فرعي کمیټې په مرسته بی‌وزله ښځې او نارینه په ګډه ایزه کرنه/کښت کې ګډون کوي.

- د کلي پراختیایي شورا او اړوندې فرعي کمیټې په مرسته بی‌وزله ښځې او نارینه په ګډه ایزه سپما کې ګډون کوي تر څو له فصلي لورې سره په ښه توګه مقابله وکړي (د غلو ذخیره، سپما، او داسې نور.)

- د کلي پراختیایي شورا او اړوندې فرعي کمیټې په مرسته بی‌وزله ښځې او نارینه د عاید د تولید په نیمه کرنیزو کرنو کې ګډون کوي.

- په کار پوه او استعداد درلودونکي ښځې (ګلدوزي، برستن ګنډل، خیاطي، د څاریو ساتنه، د پخلنځي لپاره کرنه او کرنه) خپله پوهه شریکوي او له بی‌وزله ډلو سره په زده کړه، تجربه او نوښت او داسې نورو کې مرسته کوي.

بڼځم فصل د هراړخيزو ځايي بنسټونو جوړول

د فرعي کميټې رامینځ ته کول.

1. د کلي پراختيايي شورا له ټولو غړو او د کلي له 50 سلنه غړو سره وگورئ (دا کتنه بايد 2 ساعته وي)
2. د فرعي کميټې دندې او مسؤليتونه تشرېح کړئ:

په پراخه توگه موضوعي فرعي کميټې (زده کړه، روغتيا، ځوانان، چاپېريال، د بنځو اقتصادي پياوړتيا، کرنه) د کلي په سطحه لاندې دندې او مسؤليتونه لري:

فرعي کميټې د شورا ټاکل شوو غړو او د کلي په گوته شوو غړو ته فرصت ورکوي تر څو په مهمو برخو (زده کړه، کرنه، د اوبو مديريت، روغتيا) باندې په گډه سره کار وکړي. مهمې کړنې دا دي چې :

الف. د وضعيت په شننه/تحليل کې گډون وکړي او د کلي پراختيايي شوراگانو، د پراختيايي شوراگانو کلسټرونو/گذر شوراگانو، ټولنيزو کارکوونکو، انجنيرانو او بهرنيو پراختيايي فعالينو ته معلومات ورکړي.

ب. د پوهاوي سټراټيژي رامینځ ته کړي

ج. د خدمتونو لپاره غوښتنې را مينځ ته کړي

د. د عامه خدمتونو د وړاندې کولو لړۍ وڅاري او په دې اړه د خدمتونو وړاندې کوونکو ته خپل نظر ورکړي.

ه. خلک وهڅوي تر څو له بهرنيو سرچينو پرته له پراختيايي پروگرامونو سره مرسته وکړي

فرعي کميټې د فعالينو يوه پراخه لړۍ لري: د کلي پراختيايي شورا غړي، د کلي کارپوه اوسېدونکي (بښوونکي، او تجربه لرونکي بزگران، او داسې نور)، د ځان په گټه د مهمو ډلو په استازيتوب خلک (نالوستي ميندې او پلرونه، د لږ ځمکې درلودونکي او د ځمکې نه درلودونکي نارينه او ښځې، معيوب وگړي، او داسې نور). په کلي کې هر څوک کولای شي د کميټې غړی شي، که څه هم، د کميټې غړيتوب بايد د کلي د ټولنيز- اقتصادي انځور استازيتوب وکړي. دا په دې معني چې په يوه کلي کې موضوعي کميټې چې د ټولو کورنيو 50 سلنه يې د ځمکې نه درلودونکي او د خوراکي توکو له نه خوندیتوب سره مخ وي، بايد غړيتوب ولري چې نږدې 50 سلنه وگړي يې بېوزله تشکيلوي.

3. د کلي له پراختيايي شورا څخه وغورئ تر څو بېلابېلې کميټې (ځوانانو، روغتيا، زده کړې، کرنې، چاپېريال او شخړو د هوارې) په پام کې ونيسي او د کلي پراختيايي شورا غړي بايد فکر وکړي چې د کومې کميټې غړيتوب تر لاسه کړي (د هرې کميټې لپاره بايد د کلي پراختيايي شورا 2 غړي وي موجود وي). خلکو ته وخت ورکړئ تر څو فکر وکړي او بيا پوښتنه وکړئ چې څوک به د زده کړو د کميټې غړي شي، له هغو کسانو څخه وغورئ چې لاسونه يې پورته کړي دي تر څو تشرېح کړي چې د زده کړو د کميټې غړيتوب دوی ته څه اهميت لري، دوی څه ډول مرسته کولای شي چې نور يې بسايي ونه شي کولای، او په خپلو کليو کې د زده کړې په برخه کې د هغو بدلونونو په اړه معلومات ورکړي چې دوی يې هيله لري. (د ټولو موضوعي کميټو لپاره ورته کړنه تر سره کړئ) او د کلي پراختيايي شورا له غړو څخه وغورئ تر څو رايه ورکړي او د کلي پراختيايي شورا رئيس به دا انتخاب منظور کړي. (په ياد ولرئ چې موضوع لپاره لېوالتيا خورا مهمه ده)

4. د نقشې جوړولو په بهير کې، تاسو لا د مخه ښوونکي، ډاکټران، نرسان، او داسې نور په گوته کړي دي. که چېرې تاسو په يوه کلي کې 1 يا 2 ښوونکي ولرئ، له دواړو څخه وغورئ تر څو سره يو ځای شي، که چېرې ډېر وي نو اړتيا ده چې د کلي پراختيايي شورا يې بايد انتخاب کړي (بسايي پاملرنه وکړي چې څوک نورو ته تر ټولو ډېر مرسته کوونکی دی او له عامه خدماتو سره لېوالتيا لري). د کرنې او چاپېريال د کميټو لپاره، د کلي به پراختيايي شورا څخه وغورئ تر څو تر ټولو نوموتې بزگر په پام کې ونيسي (د نوبست، توليداتو، مفيديت او داسې نور برخو کې) او 1 يا 2 ډول کسان په گوته کړي، د چاپېريال د کميټو لپاره، د کلي له پراختيايي شورا څخه پوښتنه وکړي چې د دې کميټې لپاره به تر ټولو ښه کس څوک وي او ولې. کله چې کارپوهان وټاکل شول، تاسو کولای شئ د هغو کسانو په گوته کولو پيل وکړئ چې د محلاتو استازيتوب کوي.

5. د محلاتو د استازيتوب لپاره: هيله ده په ياد ولرئ چې دا استازي بايد د ډېرې وگړو استازيتوب وکړي، په دې معني چې دوی بايد له دواړو يعني د ځمکې له نه درلودونکو او لږ ځمکې درلودونکو کورنيو څخه وي. داده اوسئ چې له ځانگړو لېواله ډلو څخه کسانو ته د گډون زمينه برابره کړي، لکه د روغتيا په کميټه کې يو معيوب کس. لاندې جدول د هغو کسانو د ځانگړتياوو په هکله توضيحات وړاندې کوي، چې بايد وټاکل شي:

1 جدول. د فرعي کمیټې د غړي ځانگړتیا

د بشخو اقتصادي وده	ځوانان	چاپېريال	روغتيا	زده کړي	کرنه	کمیټه غړي
				گټور، ليواله، له خپل کار سره د مینې له کبله پيژندل شوی، د ماشومانو سره مینه		بښوونکي
			گټور، پوه، مهربان			د ډاکټران/ نرسان/ کلي روغتيايي کارکوونکي والدين
			واکسين شوي دي، د ماشومانو د پرهيز او روغتيا په اړه انډېنمن دي	د خپلو ماشومانو د زده کړي ملاتړ کوي، بښوونځي ته خپلې لوني استوي، ليواله دي		
بېوزله، واده شوي بښځي کار کوي (په کورونو کې او يا بهر)، په نباتاتو، صنايعو او گنډلو کې با استعداد او تجربه لرونکي دي	هڅاند، مرسته کوونکي، د ژور بدلون لپاره ليوالتيا	نباتات خوښوي، د پخلنځي لپاره باغ، غواړي چې د د هوا د ککړتيا د کچې راټيټولو لپاره کار وکړي	ماشومان واکسين شوي دي	نا لوستي دي، خو خپل ماشومان بښوونځيو ته لېږي.	عمده عايد د کرنې په برخه کې ورځنۍ کار دی، د پخلنځي لپاره باغ لري، نباتات خوښوي	د ځمکې له نه درلودونکي/ يا د لږ ځمکې درلودونکي (په کلیوالو سيمو کې)
کونده، د صنايعو، نباتاتو او گنډلو په برخه کې استعداد او تجربه لري، مرسته او ملاتړ کوونکي ده						له بښځينه سرپرست لرونکو کورنيو څخه بښځي
					بښه حاصل، نوښت کوي، د خاورې، موادو په هکله پوهېږي، او داسې نور	تجربه لرونکي بزگر
مطالعه کوي، يا د مطالعې ليوالتيا لري، هڅاند، د عايد د تر لاسه کولو په موخه له نوو مفکورو څخه کار اخلي	لوستي، بېرون ته تلونکي او مرسته کوونکي	هڅاند، د چاپېريال په هکله با خبره/پوه				ځوانان

د کلي پراختيايي شورا د فرعي کميټي د کاري پلان جوړول

(بېلگه - کرنه - کليوالي يا نيمه ښاري برخي)

د کرنې د فرعي کميټي ترکيب/جوړښت به د کلي پراختيايي شورا 2 غړي (يو به د کميټي رهبري پر غاړه ولري)، 1 - 2 تجربه لرونکي بزگر، د خوراكي توکو له کمښت سره مخ شوي بزگر او له هر محل څخه د ځمکي نه لرونکي کسان وي (د فرعي کميټي د غړو شمير بايد له 12 څخه ډېر نه شي). په کميټه کې بايد له هر محل څخه خلک شتون ولري. که چېرې د جندر په پام کې نيولو سره د کميټي جوړښت شونې نه وي، نو بايد د ښځو لپاره د کرنې يوه بېله کميټه شتون ولري او همکارې مؤسسې بايد ډاډ تر لاسه کړي چې د نارينه او ښځينه وو کميټي يو له بل سره معلومات، زده کړې او ستراتيژي شريکوي.

1. کله چې فرعي کميټه رامېنځ ته شي، له ټولو حاضر و غړو سره لومړنۍ ناسته تنظيم کړئ. د فرعي کميټو د دندو او مسؤليتونو په هکله بحث وکړئ (د دندو لايحه وگورئ):

- د اړونده خدمتونو لپاره مهمې گټه اخستونکي ډلې په گوته کړئ او د هغوی د لاس رسي څارنه وکړئ
- له کلي سره خبرې وکړئ او کلي ته د خدمتونو په هکله معلومات خپاره کړئ
- ډاډ تر لاسه کړئ چې تر ټولو بېوزلو کسانو ته د گډون حق ورکړل شوی دی
- د بېوزلو په گټه پروگرامونو لپاره ستراتيژي جوړې کړئ او د خوراكي توکو له کمښت سره د مخ شوو کورنيو ملاتړ وکړئ
- د پورته مواردو لپاره محل په محل پلان جوړ کړئ (د کرنې په برخه کې يو داسې پلان جوړ کړئ چې د کرنيزو توليداتو د ډېروالي لامل شي)

اوس له هر کس څخه وپوښئ چې دوی د کميټي د غړو په توگه کوم ځانگړی مهارت، تخصص، پوهه، او داسې نور له ځان سره لري او د کرنې، زده کړو، روغتيا (د کميټو پر بنسټ) په برخه کې ستاسو د ځواکمنتيا/پياوړتيا ټکي څه دي. يو پوستر جوړ کړئ چې د ټولو مهارتونو ښوونه وکړي او له هر کس څخه وغواړئ چې له کميټي سره ژمنه وکړي تر څو له خپلو وړتياوو سره سم ښه خدمت وکړي او ياد پوستر لاسليک کړي.

2. له کميټو سره کار وکړئ تر څو د کميټي د چلند اصول را مينځ ته شي.

- د غونډو د فریکونسي/تکرار
- د هغه ساعتونو شمير چې هر کس يې د کميټي لپاره د کار کولو ژمنه سياري

3. د کميټي لومړۍ دنده به دا وي چې د محلاتو په واسطه لاندې معلومات را ټول کړي:

د هغه کسانو شمير چې ځمکه نلري

د هغه کسانو شمير چې له 1 جريب څخه کمه ځمکه لري

د هغه کسانو شمير چې له 1 - 2 جريبه ځمکه لري

د هغه کسانو شمير چې له 2 - 3 جريبه ځمکه لري

د هغه کسانو شمير چې له 3 - 5 جريبه ځمکه لري

د هغه بزگرانو شمير چې تر خپلې اړتيا ډېر حاصلات پلوري

3 غوره محصولات - تر 1، 2 او 3 حاصل لاندې تر کښت لاندې ځمکه

دا معلومات بايد د معلوماتو په يوه پاڼه کې ترتيب شي چې ټولنيز کار کوونکي ته به وړاندې کړل شي (پوستر به د کلي پراختيايي شورا ته ورکړل شي) او يوه کاپي به د کميټي له لوري وساتل شي. دوه دوه کسان وټاکئ او د يو داسې وخت په هکله پرېکړه وکړئ چې په ترڅ کې به يې دا معلومات را ټول شي او د راتلونکي غونډې د وخت په هکله هم موافقه وکړئ.

4. د موجودې د موندنو په هکله بحث وکړئ او را ټول شوي معلومات ترتيب کړئ. اوس د پلان جوړولو لپاره د شننې/تحليل کارول شوي پوستر ته بيا کتنه وکړئ. وگورئ او بحث وکړئ چې د کلي پراختيايي پلان په کرانه، اوبو او طبيعي سرچينو په مديريت ټينگار کوي. په ياد ولرئ چې د معيشت تحليل او د کميټو کار د ځمکي نه لرونکي او د خوراكي توکو له کمښت سره مخ شوي بزگران په گوته کړي دي چې د خوراكي توکو له نه خونديتوب سره مخ او هغه هغه بزگران دي چې تر خپلې اړتيا ډېر حاصلات پلوري.

5. اوس د کلي پراختيايي پلان CDP ليد لوری په پام کې ونيسئ او داسې پرواونه وټاکئ چې د ياد لرليد په لوري د کمينو مسؤليت په ډاگه شي. کله مو چې پرواونه وټاکل، نو په کړنو او مهالوېشونو يې ووېشئ. (د پرواونو يوه بېلگه ښايي دا وي: د دريو کلونو په موده کې به د کلي کې ټوله تر کاروني لاندې ځمکه به بېوزلو کورنيو ته د گټه رسولو په موخه وکړل شي)

يادونه: فرعي کميټي بايد د کلي له پراختيايي شورا گانو سره مياشتنۍ ناستې ولري تر څو د پرمختگ په هکله راپور ورکړي.

6. کله چې د کلي پراختيايي پلان د لرليد لپاره پرواونه وټاکل شول، د هغه بهرني او داخلي ملاتړ په هکله فکر وکړئ چې ورته اړتيا ده.

لومړی داخلي سرچینو ته په کتلو سره پیل وکړئ پام وکړئ چې دا کلی د کومو بهرنیو سرچینو لاس ته راوړلو ته اړتیا لري (د ساري په ډول، د ټولو هغو کسانو نوملړ چې ځمکه نلري او د خوراکي توکو له کمښت سره مخ دي؛ د کلیو او کورونو په گډون، د هغه ځمکو نوملړ چمتو کړئ چې تر کارونه لاندې دي). له خلکو څخه وغواړئ چې ځانونه په جوړو ووبشې او په هر محل کې د ټولې بالقوه ځمکې نوملړ چمتو کړي (له دوي څخه وغواړئ چې د محل نقشه چمتو کړي) ځمکه او د هغې کیفیت په کې ونښي (خاوره، اوبه، فاصله، او داسې نور). د دې کار د بشپړېدو په نېټه هوکړه وکړئ.

7. په راتلونکې ناسته کې، نقشه تشریح کړئ او بحث وکړئ چې په دې ځمکه باندې کوم کار ترسره کېدلای شي او په گوته کړئ چې څه ته اړتیا ده (سري، تخمونه، پنجرې/کتارې او داسې نور). کمپټه باید د خوراکي محصولاتو بېلابېلو ډولونو په پام کې ونیسې چې په دې ځمکه کرل کېدلای شي. د موجوده ځمکې د اندازې پر بنسټ، په پام کې ونیسئ چې له هر محل څخه څو کسان شامېلېدلای شي. (هڅه وکړئ ډاډ تر لاسه کړئ چې د خوراکي توکو له کمښت سره ټولې مخ شوي کورني شامېلېدلای شي). د دې کرني لپاره د لاندې گامونه په مرسته پلان جوړ کړئ

الف. د کلي له پراختیایي شورا یا د کلي پراختیایي شورا له کلسټر څخه وغواړئ تر څو ډلې د کرني له پراختیایي خدمتونو (د کرني وزارت) سره په اړیکه کې کړي ب. شتمني کورني وهڅوئ تر څو ملاتړ وکړي (پېسې یا مواد)؛ د کلي له پراختیایي شورا څخه د کلي د ځمکې غوښتنه وکړئ؛ د کار لپاره خلک وهڅوئ.

یادونه: د ولسي تړون پروگرام د ولسوالۍ د همغږي کمېټې په ربه وارو ناستو کې چې د ولسوالۍ په کچه د کرني وزارت کارکوونکي به هم حاضر وي، له کلي څخه د کلي پراختیایي شورا کلسټر غړي باید د کرني وزارت کارکوونکو ته ورشي او دوی ته بلنه ورکړي چې کلي ته د ترویج استازي واستوي تر څو د هغو کرنیزو کړنو په هکله پوه شي چې پلان شوي وي او د کرني وزارت د ترویج د برخې کارکوونکو ملاتړ ته اړتیا لري.

8. بل په پام کې ونیسئ چې، د کومونورو سټراټیژيو په کارولو سره د خوراکي توکو نه خونديتوب په نښه کولای شي: د بېلگې په توگه. د کورنيو د غلو دانو گډه ذخیره (د پرېمانې پر مهال د کمښت د وخت لپاره د غلو ذخیره کول؛ تر ونو لاندې خالي ځایونو کې د سیوري خوښوونکو نباتاتو کرل (زنجبیل/ادرک یا کورکمن)، د کانالونو په څنډو کې د سبزیجاتو کرل، او داسې نور.

9. بل څاروي په پام کې ونیسئ: آیا د خوراکي توکو له کمښت سره مخ شوي کورني کولای شي څاروي یا چرگان وساتي تر څو خپل عاید پرې بشپړ کړي، له دې لارې هغه ممکنه عاید محاسبه کړئ. که چېرې دا تعقیب شي هغه سټراټیژي او ملاتړ په گوته کړئ چې ورته اړتیا ده.

10. کله چې د ټولو بالقوه سټراټیژيو لومړی طرحه جوړه شوه، په پراوونو او کړنو باندې یې وپېشئ او له بېلابېلو خلکو څخه وغواړئ تر څو د هر نوښت مشري وکړي، دوی باید په کلي کې هغه کسان په گوته کړي چې له دوی سره د خلکو او سرچینو په منسجم کولو کې لېوالتیا ښي. له هر کس سره د دوی د شوي پرمختگ یا مخ شوو ننګونو/ستونزو او د دې ستونزو د هوارې د څرنگوالي په اړه د اورېدو لپاره ناستې تنظیم کړئ. فرعي ډلې د پر مختگ لپاره څه ملاتړ (او د چا له لورې) ته اړتیا لري.

11. هره غونډه باید د غونډې د پایلو د لنډیز او راتلونکې غونډې لپاره د اقدامونو په بیانولو سره پای ته ورسوئ.

د خان په گټه/ځانې مرستندويه ډلو را مینځ ته کول او پلان جوړول

د ولسي تړون په پروگرام کې د اساسي خدمتونو د رسولو سربېره د لږ تر لږه خدمتونو د معیارونو له تامینولو څخه ډاډ ورکول شامل دي او په ځانگړي توگه د پیاوړتیا برخه هم په کې شتون لري. دا په دې معنی چې دا کار د بشري وړتیاوو لوړولو، خلکو ته د وړتیا وربښلو مستلزم دی تر څو ډېر اختیارونه ولري، او د یوه مناسب چاپېریال له را مینځ ته کېدو سره مرسته وکړي چې په دې سره بېوزله او گوښه شوي ښځې او نارینه کولای شي په عامه چارو کې په هدفمنه توگه گډون وکړي. یو داسې بهیر هم شتون لري چې له لارې یې خلک کولای شي داسې حالات را مینځ ته کړي چې په ترڅ کې یې دوی خپله لاس په کار شي او خپل ځانونه له بېوزلۍ څخه را وباسي. دا ډول طریقه اړتیا لري چې د کلي پراختیایي شوراګانې او د هغوی فرعي کمېټې، همدارنگه ټولنیز کارکوونکي د خلکو تر مینځ د ښکېلتیا نوي بڼې تسهیل او ملاتړ یې وکړي. په بنسټیز ډول، په مخکې پروت کار په ورځني ژوند کې د شمولیت او گوښه والي په بهیرونو کې د بدلونونو راوستلو غوښتونکي دی.

دا فصل د ځاني مرستندويه/د ځان په گټه ډلو د رامینځ ته کولو په اړه بحث کوي. د فرعي کمیټو بېلابېل ډولونه شتون لري چې دا ځاني مرستندويه/د ځان په گټه ډلې به په گډه کار وکړي تر څو هغه مهمې موخې تر لاسه شي چې د دوی د ټولنيزې بېوزلۍ يا د عايد د کموالي کچه را ټيټه کړي: د بېلگې په توگه، تر څو د خوراکي توکو له اړخه خوندي وي، ماشومان بې زده کړو ته لاسرسی ومومي او د اسی نور. له بلې خوا فرعي کمیټې د کلي پراختيايي شوراگانو وروستارې (الحاقې) دي چې د کلي خلک په کې گډون لري تر څو د ټاکل شویو پراوونو په لوري د ليدلوري د لاس ته راوړلو په موخه د کار کولو لپاره د پلان په جوړولو او خلکو د هڅولو په برخه کې مرسته کوي.

د لویواله ډلو د رامینځ ته کولو په موخه موضوعي فرعي کمیټو ته لارښوونه

الف. د کلي پراختيايي پلان به د ټولنيز-اقتصادي تحليل پر بنسټ په کلي کې مهمې موضوعگانې او مهمې ډلې چې ملاتړ ته اړتیا لري، په گوته کړي وي. د بېوزلۍ شننې/تحليل به د خوراکي توکو له اړخه د نه خوندي، ځمکه نه لرونکو، بنځینه سرپرست لرونکو او داسې نورو کورنیو په گډون، د کلي د ټولنيز-اقتصادي حالت یو انځور وړاندې کړی وي. په داسې حال کې چې موسمي کلیري به د خلکو د بېوزلۍ او خوراکي توکو له کمښت سره د مخ کېدو لاملونه په گوته کړي وي (د عايداتو د فرصتونو په برخه کې). د ماتې کوزي تمرین (چې عمدتاً به د خوراکي توکو له اړخه د نه خوندي بنځو او نازینه وو سره تر سره شي، همدارنگه به له منځنیو او شتمنو کسانو سره هم تر سره شي) به د کورنیو د عايد او لگښت نمونې، د راتلونکو او ټلونکو پیسو تر مینځ د واټن او د مرستو ضایع کېدل یا مخنیوی کېدونکي لگښتونه په گوته کړي وي. ښايي په دې کې نسبتاً واره خو تکراري لگښتونه یا لوی لگښتونه شامل وي چې کټور نه دي او ښايي حتی کورنی پوروري کېدو ته مجبوره کړي.⁵ د بېلابېلو کمیټو له لوري په لاره اچول شوي سروې پرمهال، مهم گټه اخیستونکي (د لومړني ښوونځي د عمر درلودونکي ماشومان، د ماشوم درلودونکي میندې، د ځمکې نه درلودونکي، معیوب کسان، د بنځینه سرپرست لرونکي کورنی، او داسې نور) به په نښه شوي وي.

ب. د کلي په پراختيايي پلان کې په گوته شوي ليدلوري او په ځانگړي ډول پراوونو په پام کې نیولو سره، هره کمیټه (روغتیا، زده کړو، کرنې، د طبیعي سرچینو مدیریت، خونانو، د بنځو اقتصادي پیاوړتیا) باید پام وکړي چې د خلکو کومه گټه اخیستونکي ډله (د لومړني ښوونځي د عمر درلودونکي ماشومان (له نالوستو کورنیو څخه)، یا ځمکه نه درلودونکي کورنی، یا د بنځینه سرپرست لرونکي کورنی به ملاتړ ته اړتیا ولري تر څو د ذکر شویو پراوونو پایلې تر لاسه کړي. په دې توگه، هره کمیټه باید له هر ځای څخه چې وي د 1-3 لویواله ډلو نوملړ چمتو کړي.

ج. کله چې د نوملړ پر سره هوکړه وشوه، د فرعي کمیټې غړي باید د هغو کورنیو نوملړ چمتو کړي چې په گټه اخیستونکي ډله کې راځي او دوی ته ورشي تر څو په ځاني مرستندويه/لویواله ډله کې سره یو ځای شي.

د. هر محل کولای شي د هغې ډلې یو فصل ولري چې په ځایي توگه کار کوي، خو ټوله ډله باید په هرو دوه اونیو کې سره وگوري. په وخت سره، هر محل به یو یو یا څو مشران وټاکي چې د ډلې په هڅونه کې به مشري او په مهمو غونډو کې به د دوی استازیتوب وکړي (د فرعي کمیټو او د کلي پراختيايي شورا او د کلي پراختيايي شوراگانو کلسټر په گډون)، د مشر ټاکنه باید هغه مهال تر سره شي چې کار پیل شوی وي او ټولو غړو د لویالتیا او سخت کار ژمنه کړي وي.

د همکارو مؤسسو لپاره لارښوونه

الف. ټولنيز کارکوونکي باید له لویې لویواله/ځاني مرستندويه ډلې سره وگوري او هغه پراوونه) ورسره شریک کړي چې تر دې ډلې پورې تړاو لري. د بېلگې په توگه، که چېرې په کوم پراو کې داسې راغلي وي چې ”هیڅ کورنی باید د بېکارۍ په موسم کې له لورې سره مخ نه شي“، نو هلته باید د بېوزلو کسانو ځاني مرستندويه ډله شتون ولری چې موخه یې د خوراکي توکو له اړخه د خونديتوب تر لاسه کول وي. په لومړۍ ناسته کې، دا ډله باید بېلابېل تمرینونو ته بیا کتنه وکړي (د سرچینو د نقشي جوړول، د بېوزلۍ شننه/تحليل، موسمي کلیر، سوری کوز، د بنځو هڅونه) تر څو ټول هغه بالقوه فرصتونه معلوم کړي چې دوی یې په لاس کې لری. په دې کې ښايي د کلي نه کارول شوي ځمکه او په شخصي ځمکو باندې د کښت خالي ځایونه شامل وي (د بېلگې په ډول، نه ونو لاندې د سیوري خوبونکي غډي) د دې ځایونو په گوته کولو لپاره د بېوزلو کورنیو د ډلې او ځایي کارپوهانو (هغه کسان چې د کښت په برخه کې د وړتیاوو، استعداد او پوهې له مخې پېژندل شوي وي) په گډون قدم وټولئ ته اړتیا لري. په شخصي ځمکو باندې (تر ونو لاندې) نه کرل شوي تش ځایونه، د پرېمانې پر مهال د غلې ذخیره، د سپما یو زېرمه چې خلک د بحران پر مهال ترې گټه اخیستلای شي او داسې نور.

ب. کله چې ځاني مرستندويه ډلو ټولې هغه بالقوه کرنې یاداشت کړي، چې کولای شي د دوی ستونزې (موسمي لوړه) په نښه کړي، دوی باید یو داسې کاري پلان جوړ کړي چې کرنې، هغه کسان چې د دې کرنو ملاتړ وکړي او د دې کرنو د سرته رسولو لپاره مهالوېش په کې ځای ولري. په یاد ولری، مور له ځاني مرستندويه ډلو څخه نه غواړو چې دوی په یوازې توگه موخه په لاس راوړي، د کلي په پراختيايي پلان کې داسې کرنې شتون لري چې د بهرنیو او داخلي سرچینو درلودونکي دي او د کلي پراختيايي شورا به همدارنگه په دې هکله کار کوي تر څو د دې پراو د لاس ته راوړلو ملاتړ وکړي.

⁵ په 2013 کال کې د کلي پراختيايي شوراگانو د مشورتي کنفرانس په درشل کې، د کلي بریالیو پراختيايي شوراگانو خپلې لاس ته راوړنې بیان کړې چې له ډلې یې هغه گډه ایزه کړنه وه چې د دوی له لوري تنظیم شوي وه. د مات لوبښې تمرین د پایلې په توگه یوه له موضوعگانو څخه مطرح او وځیرل شوه چې په پایله کې یې کلي هوکړې ته ورسېدل تر څو د ودونو او تدفین (چې یوه کورنی مجبوره ده د واده/مړي د تدفین په مراسمو کې ټول کلي ته ډوډی ورکړي) اړوند بېلابېلو لگښتونو د مخنیوي لارې چارې ولټوي.

ج. که چیرې د ځاني مرستندويه ډلې په پلان کې د کلي د ټولو نا کارول شوو ځمکو کرل شامل وي، نو دا کرنه باید په لاندې مهمو پړاوونو ووېشل شي:

- ❖ د کلي له پراختيايي شورا سره وگورئ تر څو د عامه/کلي د ځمکې د کارولو حق تر لاسه کړئ
- ❖ يو ځايي کارپوه په گوته کړئ تر څو پرېکړه وکړي چې په دې ځمکه باندې باید څه وکړل شي
- ❖ مواد ترې په لاس راوړئ (تخمونه، سرې، او داسې نور)
- ❖ کارېگر وهڅوئ تر څو ځمکه چمتو او په ځمکه باندې کار وکړي
- ❖ توکي او کارېگر چمتو کړئ تر څو له دې ځمکې څخه جالی تاو کړي (په دې توگه به اهلي څاروي د کبست له خورلو څخه منع شي)

د. اړونده موضوعي کمېټه باید د ځاني مرستندويي ډلې کاري پلان وړاندې کړي او باید د هر هغه څه تر سره کولو ژمنه وکړي چې برياليتوب ته د يادې ډلې په رسېدو کې مرسته کوي. ځاني مرستندويه ډله باید فرعي کمېټې ته په مياشتني توگه راپور ورکړي تر څو د دوی پرمختگ او په مخه کې پرتې ستونزې په گوته کړي، چې دا له کمېټې سره مرسته کوي تر څو له يادې ډلې سره د کمېټې د ننه او بهر ملاتړ په برابرولو له يادې ډلې سره مرسته وکړي.

چندر ته لوری ورکول (should be discussed)

((يادونه: لاندې په گوته شوي ډېرې تمرينونه لا په ساحه کې د ازموينې په درشل کې دي چې د ښاري او کليوالو سيمو د تمرينونو د تنظيم او اصلاح لپاره اړين بلل کېږي. په حقيقت کې، ښايي په کليوالي او ښاري برخو کې د تمرينونو د تر سره کولو لارې بېخي متفاوتې وي))

د چندر (جنسيت) يوه ټاکل شوې طريقه دا ده چې د کلي په چوکاټ کې د نارينه او ښځينه وو تر مينځ ځاني-انعکاس تسهيل شي او موجودو آزاديو او د آزاديو نه شتون ته پاملرنه وشي، نه دا چې له کلي څخه بهر وگړي د چندر اجنداوي دلته تحميل کړي.

په کليو کې د چندر د اړيکو په برخه کې د پام وړ توپير شتون لري. دا ځکه چې هلته د قومي ډلو شتون، ښارونو ته نږدې والي او مخورو کسانو د نفوذ له پلوه توپيرونه شتون لري.

د ملي پيوستون پروگرام تجربه ښيي چې د ښځو په اړوندو موضوعگانو کې د ښځو او نارينه وو د ښکېلتيا کچه کافي نه ده. تر اوسه پورې کار په پراخه کچه په فرعي پروژو تمرکز کړی دی، خو د ښځو د بېلابېلو ټولنيزو او اقتصادي حالاتو (د دوی هڅونه، د کار په بدل کې د دوی مزد، خدمتونو ته د لاس رسې په لاره کې د دوی وړتيا او داسې نور) په هکله د پوهېدو په لاره کې لږ کار تر سره شوی دی. لاندې بيان شوي تمرينونه هغه وسيلې وړاندې کوي چې له لارې يې ټولنيز کارکوونکي کولای شي نارينه او ښځينه ښکېل کړي (په جلا جلا غونډو کې) تر څو بحث وکړي چې د ښځو لپاره حالت څه ډول بدلون موندلی دی (د ځوانو نارينه او ښځينه وو د واده د نمونو په برخه، د زده کړو اړوند معيارونه، د کار او ټولنيزو کړنو په برخه کې خوځښت، او داسې نور). دا تمرينونه به د بدلون د راتلو د څرنگوالي په هکله بحث ته لاره هوار کړي چې دا بدلونونه څه ډول پېښ شول او ټولنه له دې بدلونونو څخه څه گټه اخلي (او که نه). د بېلگې په توگه، د ټولنيزو بدلونونو تمرين ښايي هغه مثبت رواجونه په گوته کړي چې را مينځ ته شوي دي، لکه د تېر وخت په پرتله اوس نجوني په لوی عمر کې واده کوي، يا نجوني په پراخه کچه ښوونځيو ته ځي، خو همدارنگه ښايي منفي ټکي هم وښيي، لکه د ولور (طويانه) هغه لوړه کچه چې د زوم کورنۍ يې د ناوې کورنۍ ته ورکوي، د پوروري کېدو او سپما د له مينځه تللو لامل کېږي. د دې موضوعگانو له لارې کار کول ښايي کلي ته اجازه ورکړي چې يو ډله ايز انتخاب ولري تر څو هغه مهمې موضوعگانې په نښه کړي چې د ډېرې کورنيو معيشت ته زيان اړوونکي دي.

تجربو او څېړنو هغه مهم ښاري او کليوالي واقعيتونه په گوته کړي دي چې له ښځوسره دکار کولو په لاره کې د اهميت وړ دي:

- په ښاري/کليوالو برخو کې د ښځو خوځښت (خدمتونو، اقتصادي او ټولنيزو کړنو ته لاس رسې) تر قوم، قبيلې، ټولگي، موقعيت/ ولايت او امنيت پورې تړاو لري.
- د ښاري سيمو په محلاتو کې د افغانستان له بېلابېلو برخو څخه خلک شتون لري چې د بېلابېلو اقتصادي کچو، قوم او قبيلو درلودونکي دي چې د باور رامېنځ ته کولو او په ټولنيزه توگه د يو بل د منلو لپاره وخت ته اړتيا لري کلي او ولسوالۍ ته په کتلو سره، په ښارونو کې د ښځو حالت ډېر توپير لري. (يوازي په ښار کې)
- له ښوونځيو او پوهنتونونو څخه پرته، ښځې د ټولنيز کېدو لپاره کوم بل ځای نلري. هلته يوازي د گوټو په شمېر خوندي مارکيتونه شتون لري (يوازي په ښار کې)
- په دواړو يعنې کليوالو او ښاري سيمو کې، د هر يو يعنې کونډتوب يا معيوبو خاوندانو د لرلو له امله، د ښځو په مشرۍ کورنۍ له ډېرو ننگونو سره مخې کېږي. په ښاري کچه د ښځو په مشرۍ کورنۍ په ځانگړې ډول د بېوزلۍ د لوړې کچې، تر نورو د تړاو لوړ نسبت، د عايد د تېټې کچې، د ځمکې نه درلودلو لورې کچې، محدودې ټولنيزې او کورنۍ شبکې/ټولنيزې پانگې او په لويه کچه د خورونې او استنمار له کبله زيان منونکي دي. (UN-Habitat (2015) جامع کلي. #8 د بحث پاڼه. UN-Habitat کابل)

- په ښاري برخو کې د جنسي ځورونې، ناروې استفاده، او ښوونځيو ته د نجونو لپاره د خوندي مسير په گډون د خونديتوب او امنيت کمزوري د والدينو په دې پرېکړې کې قاطع لور لري چې گویا خپلې ماشومې نجونې په ښوونځيو کې شاملې کړي او که نه. UN-Habitat (2015) جامع کلي. #8 د بحث پاڼه. UN-Habitat (کابل).
- په ښارونو کې د ښځينه کاري ځواک د برخه اخيستنې نرخ يوازې 13% دی، چې په ملي سطحه د مينځنۍ 19% کچې دريمه برخه جوړوي، دا د دې ښودنه کوي چې ښاري چاپېريال په ځانگړې توگه د کار په بازار کې د برخه اخيستنې د لوړې کچې لپاره مساعد نه دی. د پام وړ شمېر ښځې د کار په غير رسمي بازار کې کار کوي، خو معلومات ښاري دي او په کليوالو سيمو کې ښځې په عمده ډول د لږ مهارت درلودونکو، لږ عايد لرونکي دندو کار کوي، لکه په کورنو کې کار کول (پاکي) او په کور د ننه کورنې (لکه گنډل، خياطي او گلدوزی کول)، او د هيواد په بعضي کليوالو سيمو کې ښځې د کورنې په برخه کې کار کوي او د حاصلاتو له ټولو څخه وروسته کورنو کې ښکېل کېږي. د ښځو کار په عمومي توگه د ټيټ معاش درلودونکي او د ذاتاً نا منظم دی. د ډېری ښارونو په هکله معلومات ښيي چې ښځې د نارينه د مينځني عايد يوازې پنځمه برخه تر لاسه کوي { 50 افغانۍ (0.9 \$) د ورځې په بدل کې د 250 افغانۍ (4.3 \$) په پرتله} او په کليوالو برخو کې ښځې د نارينه وو د عايد نيمامي برخه تر لاسه کوي. د احصايې د مرکزي د ادارې له قوله، ” په افغاني ټولنه کې کلتوري خنډونه تر ډېره حده د ښځو له اقتصادي وړتياوو څخه د گټه اخيستنې خنډ گرځي“؛ (د احصايې مرکزي اداره 2014). په افغانستان کې د اوسېدلو د حالت سروې (ALCS)، pp-6: کابل افغانستان

- شته کلتوري او ټولنيز خنډونه ”لا هم په ښارونو کې په پراخه کچه شتون لري، چې هغه نسبي خونديتوب نه تضمينوي کوم چې په کلي او کليوالو سيمو کې شتون لري“. ډېر شمېر هغه افغاني ښځې او نجونې چې له خپلو کورنيو سره ښارونو ته کډه شوي دي لږ آزادي لري ځکه چې دوی ټولنيزې او کليوالي شبکې نلري چې دوی ته په ټولنيزه کچه هغه مثل شوي فرصتونه مساعد کړي تر څو له کورونو څخه را ووزي او له خپلو نارينه وو څخه په جلا توگه مستقلې کورنې تر سره کړي. UN-Habitat (2015) جامع کلي. #8 د بحث پاڼه. UN-Habitat (کابل).
- ښځې او نجونې، چې په ځانگړې توگه د کورنيو د تکثر مسئوليت لري معمولاً د کمزورو اساسي خدمتونو له کبله اغېزمنې کېږي لکه اوبه، حفظ الصحة، برېښنا او روغتيا ته پاملرنه؛ داسې اټکل شوی دی چې په ښاري سيمو کې ښځې له 1% څخه د لږې ځمکې خاوندانې دي، لا هم کورونو، ځمکې، شتمني او عايد ته د ښځو لاس رسې د اقتصادي پياوړتيا يو مهم جز بلل کېږي. دا د کورنۍ په کچه په پرېکړو کې د دوی گډون ډېروي، د دوی د خوښې/انتخاب ساحه پراخوي، دوی ته وړتيا وربښي تر څو له اقتصادي زيانونو او بحرانونو سره په ښه توگه چلند وکړي، دوی ته خونديتوب او ساتنه بښي که چېرې دوی د کونډتوب يا طلاق له امله د نارينه وو عايد ته له لاس رسې محرومېږي. UN-Habitat. (2014). ښځې او مسکن: د جامع ښارونو پر لور. UN-Habitat: Nairobi)

د جنرل پر بنسټ اړيکو لپاره د ولسي تړون پروگرام طريقه

ولسي تړون پروگرام به له ښځو او نارينه وو سره کار وکړي تر څو د هر اړخيزه خدمتونو وړاندې کول او پراختيا ته ورسېږي. په دې ځای کې به دا اړينه وي چې د هغو مرستو په اړه چې دولت يې د دوی کليو ته ورکوي، ښځې د نارينه وو په شان غږ، نفوذ او د پرېکړو کولو ځواک ولري او د کلي په ځاني- نوښتونو کې برخه واخلي. د ښځو د شاملولو (د دې په درک کولو سره چې ښځې يوه متجانسه ډله نه ده بلکې د دوی په مينځ کې ټولگي، عمر، قومي او نور توپيرونه شتون لري) د دا ډول بهير په تسهيل سره به ښځې بېلابېلو سېسټمونو - د کلي پراختيايي شوراکانو، د کلي پراختيايي شوراکانو کلسټر/گذر شورا، فرعي کميټي او ځاني مرستندويه/لېواله ډلو ته لاس رسې ولري. دا سېسټمونه/فضايي بېلابېل جغرافيايي ترتيبات (د محل په کچه ځاني مرستندويه/لېواله ډلې)، د کلي په کچه (فرعي کميټي او د کلي پراختيايي شوراکانې) او د کلي پراختيايي شوراکانو کلسټر/گذرونه منعکس کوي

په کليوالو سيمو کې په عمومي توگه ښځې په خپلو محلونو کې د خوځښت او هڅونې پراخه آسانتياوې لري (د استوگنځايونو ورکړل شوو هغو نمونو ته په کتلو سره چې محلونه د خپلوانو/دوستانو له ډلو څخه تشکيل شوي وي) او دوی ته به خورا آسانه وي تر څو د محل په کچه په غونډو کې گډون وکړي. دلته به د ښځو لپاره آسانه وي تر څو د خبرو کولو، نفوذ او پرېکړو کولو جرئت ولري او د خپلو ځانونو په گټه کورنې ترسره کړي. د کلي په کچه به د جنرل کميټي شتون ولري چې ښځو ته به زمينه برابره کړي تر څو روغتيا، زرده کړي، کښت (د پخلنځي لپاره کرکي له، د کلي ځمکه په پام کې ونيسي او ستراتيژي په لاس راوړي. دا کميټي به ښځو ته وخت ورکړي تر څو د مهمو موضوعي موضوعو عگانو په هکله بحث وکړي او فکر وکړي چې دوی به په څه ډول د کلي د ننه او بهر ملاتړ تر لاسه کړي تر څو خپلې اندېښنې په نښه/مهمې موضوعو عگانې حل کړي. د کلي پراختيايي شوراکانې به د کلي په کچه فعاليت وکړي او دلته ښځې هم په جلا توگه غونډې ولري (په هغه سيمو کې چې نارينه او ښځينه کولای شي له يو بل سره وگوري، د کلي پراختيايي شوراکانې بنايي د متحدو غونډو په بڼه سره وگوري). لکه د نورو سېسټمونو په شان، ښځې به د کلي په پراختيايي شوراکانو کې د دې موکه تر لاسه کړي تر څو د خپلو اړتياوو او اندېښنو څرگندونه وکړي او د تمرينونو د پلان جوړول له لارې يې په نښه کړي (له نارينه وو څخه جلا). د کلي پراختيايي شوراکانو په کلسټر کې د ښځو د گډون لپاره، بايد اضافي هڅه شوې وي تر څو د دوی شموليت ډاډمن کړي. چې په دې کې بنايي دا هم شامل وي چې، د هڅونې/خونديتوب د نقشي په کارولو سره وپلټل شي چې ښځې لا د مخه چېرې

تخلي دي او له چا سره او خو ځله او دوی څه ډول دا منلي ده چې هلته لاری شي. د هڅونې دا بحث باید دا په ډاگه کړي چې د کلي پراختیایي شورا د کلسټر غونډه به چېرې او څه وخت وشي (که چېرې گډې غونډې شونې وي (لکه په بامیانو او د ډانکنډي ولایتونو په یو شمېر برخو کې)) تر څو ډاډ تر لاسه شي چې بنځې یوازې د ځای او وخت په اړه د نه پوهیدو له امله بې برخې شوي دي. که چېرې د کلي پراختیایي شورا کلسټر بنځینه غړي د جلا ډلې په توگه غونډه کوي، د خوندیتوب د نقشو په کارولو سره دوی کولای شي پلان جوړ کړي، چېرې او کله به دوی غونډه وکړي، څوک به د دوی ملگرتیا وکړي، نو په دې توگه دوی خوندي او د دوی تحرک د منلو وړ دی.

د بنځو د تحرک د نقشي جوړول سربېره، په ښاري برخو کې به د ټولني له استازو ډلو سره د خوندیتوب قدم وهل (ص 77) تر سره شي تر څو مهمې اندېښنې په گوته کړي یا یې په نښه کړي، او په کلیوالو برخو کې به د کلي پراختیایي شورا کلسټر ټاکل شوي غړي د خپلو غونډو د پلان جوړولو لپاره د خوندیتوب نقشه وکاروي. د خوندیتوب نقشه همدارنگه کېدلای شي له کم تنکیو نجونو او د هغوی له مروگانو سره جوړه شي تر څو ښوونځي د تگ د مسئلې په هکله بحث پری وشي. د بنځو او نجونو دواړو آندونه به د وائټن او اراضي پر بنسټ به په جلا یا گډه توگه د قدم وهلو له لارې په پام کې ونیول شي.

له کلیوالي او ښاري سیمو څخه د ملي پیوستون پروگرام له تجربو څخه یوه دا ده چې بنځې په مستقیم ډول د پروژو په پلي کولو (د رغونې په فزیکي کار) کې رول نلري. په دې کې د فرعي پروژې فزیکي موقعیت، د توکو لپاره د تدارکاتې بهیر د یوې برخې گڼل کېدل (قیمت، پیرودل)، د بودیجو محاسبه، کاریگر او رضاکاران، عمليې او ساتنه شامل دي. د کلي پراختیایي پلان بهیر به ډاډ ورکړي چې د پلي کېدونکي پروژې د ډول او موقعیت اړوند د بنځو نظر په پام کې نیول شوی دی. په داسې حال کې بنځې ښايي په عامه بنسټیزه پروژو کې د کاریگرو یا رضاکارانو د وړاندې کولو توان ونلري، که څه هم په بعضي برخو کې دوی کولای شي چې په تدارکاتي بهیرونو کې ونډه واخلي (د توکو د پیرولو او قیمتونو را ټولولو او داسې نورو په برخه کې).

د پیوستون په پخوانیو پروگرامونو کې، د کلي د بنځینه پراختیایي شوراگانو رامنځ ته کولو او د خپلو کلیو د مشرانو په توگه د بنځو ټاکلو دي ته لاره هواره کړه تر څو په ټولنیزه کچه دا ومنل شي چې بنځې کولای شي په خپلو کلیو مشري او پرېکړې وکړي. په فعال گډون سره، دې بنځو چانس درلود تر څو د هغو پروژو په عملی کولو سره خپلې اړتیاوې او گټې خوندي کړي، چې بنځو ترې گټه پورته کړي ده. په اذهانو کې دا ډول بدلون راتللو لوی ټولنیز اغیز له ځان سره درلود. نارینه وو بنځو ته د سیالانو او مشرانو په نظر کتل او د پرېکړو له کولو د مخه یې له هغوی سره مشورې کولې. بنځو په خپلو ځانونو کې نوي بالقوه مهارتونه وموندل او په ډله ایزه او انفرادي توگه یې په خپلو ځانونو باور پیدا کړي.

په داسې حال کې دولت د کلي په پراختیایي شوراگانو او فرعي کمیټو کې د جنډر سهمي ته ځای ورکړی دی، د ولسي تړون پروگرام د جنډر تگلاره مني چې که په کلي کې د جنډر رول او اړیکو ته بدلون ورکړو نو دا باید د بدلون داخلي بهیرونه را منځ ته کړي. په دې اړه د پرمختگ لپاره اړتیا ده چې نه یوازې له بنځو سره کار وشي، بلکې همدارنگه له نارینه وو سره هم کار وشي تر څو په ټولنه کې د بنځو ونډه په پام کې ونیسي (په کورنیو، محلونو او خپلو کلیو کې). هغه بېلابېل تمرینونه چې لاندې توضیح شوي دي د دې لپاره طرح شوي دي تر څو د بنځو په ازاديو کې د بدلونونو، د بنځو غړو او په بېلابېلو کچو کې د تصمیم نیونې په هکله په گډو پرېکړو کې نارینه او بنځې ښکېل کړي.

که چېرې شونې او مناسبه وي، د ټولنیزو بدلونونو تمرین له نارینه وو او بنځینه وو سره تر سره شي چې دا به خلکو ته اجازه ورکړي تر څو وگورې چې په تېرو لسيزو کې په دې برخه کې څه بدلونونه راغلي دي چې نارینه او بنځې څه تر سره کولای شي او څه نه شي تر سره کولای. نظریه داده چې نارینه او بنځینه وو ته دا وړتیا ورکړل شي چې د راغلو بدلونونو په اړه خپل نظرونه وړاندې کړي (لکه: نجوني لومړنیو او مینځنیو ښوونځیو ته ځي، بنځې د کرنې په برخه کې کار کوي او د کار کولو په موخه له کلي څخه بهر ځي، د نجونو د ودونو به عمر کې بدلونونه، او داسې نور). دا کرښه به په گوته کړي چې کوم بدلونونه له بهرنیو مداخلو پرته را منځ ته شوي دي، خو د داخلي بدلونونو (د بېلگې په توگه د بنځو لپاره اقتصادي اړتیا تر څو پیسې وگټي) او همدارنگه بهرنیو مداخلو لامل شوي دي (د بېلگې په توگه د دولت له لوري د عامه پوهاوي کمپاینونه، د نا دولتي ادارو پروگرامونه او داسې نور). دا تمرین به د بنځو د موجوده آزادیو (یا د آزادیو نه شتون) په اړه وضاحت ته اجازه ورکړي. دې ته ورته، د ټولنیز کولو لاندې توضیح شوی تمرین به نارینه او بنځینه وو ته اجازه ورکړي تر څو د خپلو ماشومانو (هلکانو او نجونو) پر وړاندې د دوی رویه او سلوک د تبعیض (د بېلگې په توگه، د نجونو په پرتله هلکانو ته دېره ډوډۍ ورکولو یا ښوونځیو ته د زمانو لېږلو او د لورانو نه لېږلو) لامل شوی دی. دا نه دي ویل شوي چې ټولنیز کارکوونکي به د بدلون راوستلو په موخه فشار راوړي، بلکې دوی کولای شي په د اغیزو په هکله په بحث کې گډون وکړي (نجوني د هلکانو په پرتله د لږ روغتیا درلودونکي دي چې په راتلونکي کې د میندو کېدلو او روغو ماشومانو د را لویولو له اړخه اغیزمنې کېږي). په پای کې، د ورځني وخت د کارولو تمرین (لاندې توضیح شوی دی) به د ټول هغه کار او ونډې په هکله د پوهاوي کچه لوړه کړي چې د خپلې کورنۍ د معیشت لپاره یې تر سره کوي (ماشومان تغذیه ماره او پاک دي، جامي مینځل شوي دي، کور منظم دی، د مېړه مور او پلار ته پاملرنه شوي ده) مېړه دي ته پرېږدي تر څو د خپلو ماشومانو په هکله له اندېښنې پرته خپل کار ته دوام ورکړي. نظر دا دی چې له نارینه وو سره کار وکړئ تر څو په کورنۍ کې د بنځې ونډې ته ارزښت ورکړل شي (آن له معاش پرته کار کول).

په دې لارښوود کې تشریح شوي تمرینونه (د تحرک او خوندیتوب د نقشو او د همدې لارښوود د کلي پراختیایي پلان په برخه کې تشریح شوي موسمي کلېزې په گډون) د بنځو د تحرک د موجوده نمونو، له کور څخه بهیرون (د ننه) کار چې دوی یې کوي، د دې کار اجوره او د کال د هغو میاشتو په هکله معلومات وړاندې کوي چې په کې بنځې او د دوی کورنۍ له

موسمي لوړې سره مخ کېږي. دا تمرینونه همدارنگه د جنډر په معیارونو کې هغه بدلونونه راسپړي چې د تیرو دوو لسیزو په موده کې رامینځ ته شوي دي او څه ډول هلکان او نجونې په توپیري توګه ټولنیز شوي دي، په دې توګه د جنډر بې‌لوالی پیاوړی کوي. په پای کې، د ورځني وخت کارول به کارکوونکو ته اجازه ورکړي تر څو د کارپګرو د ځایي انډول/وېش په هکله وپوهېږي تر څو په پام کې ونیسي چې په کوم وخت کې بنځي کار نلري او څه وخت په کور او بېرون کې د دوی کار د دوی وړتیاوې محدودوي تر څو په پراختیایي موضوعگانو کار وکړي. دا تمرینونه بنسټي هغه موضوعگانې را مینځ ته کړي (ص 78) چې بنځي یې په نښه کېدلو د لیدلو لیاوالتیا لري. اقتصادي موضوعگانې د تحرک په نقشه جوړولو کې راځي (بنځي چېرې کار کوي او څه لاس ته راوړي) او موسمي کلیزه (کوم وخت بنځي کار لري او کوم وخت یې نلري او د دوی د کورنۍ حالت) د کلي پراختیایي پلان جوړولو له بهیر څخه د مخه تر سره کېږي چې د کلي پراختیایي پلان جوړولو او پروژو ته د لومړیتوب وړکونې په لاره کې مرسته کوي. دلته توضیح شوي نور تمرینونه به وروسته تر سره شي، کله چې د پروژې پلي کېدل په نښه توګه په جریان کې وي (ص 78) او ټولنیز کارکوونکو د کلي پراختیایي پلانونه وروستی/بشپړ کړي وي او د فرعي پروژو د پلي کېدو اړوند مهم روزنې یې وړاندې کړي وي.

د ټولنیزو بدلونونو د تمرین، لپاره لارښوودونه

د ټولنیزو بدلونونو د شننې/تحلیل او تجزیې موخه

دا کړنه د جنسیت په معیارونو او سلوک کې د پراخه بدلونونو په اړه د بنځو او نارینه و د آندونو او پوهې تر لاسه کولو او دا چې نوموړي بدلونونه په څه ډول را مینځ ته شوي، یوه ګټوره طریقه ده. دا کړنه خوراه مهمه ده ځکه چې دا کړنه د جنسیتي محرکه قوې بدلونونه (په بعضي حالاتو کې دا بدلونونه مثبت او په بعضي حالاتو کې منفي دي) په ګوته کوي چې د لویو چاپېریالي او کلتوري عواملو په پایله کې مینځ ته راځي او د نادولتي ادارو له ولکې څخه بهر دی. د جنسیت په کړنو کې باید په پام کې ونیول شي چې د دوی اغېزې بنسټي محدودې وي، مګر د هغه لوی او پراخه عواملو په هکله پوهېدل چې د مثبتو بدلونونو په راوستلو کې مرسته کوي په هغوی اتکا وکړو همدارنگه هغه عوامل چې د منفي بدلون (تاوتریخوالی او نور) په راوستلو کې مرسته کوي له نورو ادارو یا دولت په ملتیا د عدالت غوښتنې کمپاینونو ته جدی اړتیا لري.

دا کړنه باید له بېلابېلو معیشتونو څخه د بنځو او نارینه وو له جلا جلا ډلو سره تر سره شي. دلیل یې دا دی چې د جنډر اړوند معیارونه او سلوک بنسټي په بېلابېلو برخو کې سره توپیر ولري. په هره کړنه کې د معیشت له ښکتنیو کټګوریو څخه باید لږ تر لږه 5 کسان (یا ټول نارینه یا ټولې بنځي) ګډون ولري. هغه برخې چې باید وڅېړل شي بنسټي عبارت وي له زده کړې، واده / طلاق/ کونډتوب، ځمکه، کاري ځواک او معیشت، د بنځو تحرک، د کورنۍ پلان جوړل او روغتیايي خدمتونو ته لاس رسې.

د جنډر د معیارونو په تمرین کې د بدلونونو او ګرايشونو بهیر

1. د جنډر په معیارونو کې د بدلونونو او ګرايشونو تمرین ته چمتووالی

د کلي پراختیایي شورا نارینه او ښځینه غړو ته (لږ تر لږه له هري برخې 8 کسه) د جلا جلا ناستو لپاره بلنه ورکړي. دوی به د دې د تمرین ګډون کوونکي وي او له دوی سره به د پراختیایي شورا رئیس او یا هم مرستیال له لارې اړیکه ونیول شي تر څو په یوه مناسب وخت کې د څېړنې له ډلې سره وګوري.⁶ دا تمرین باید د ښځینه او نارینه وو لپاره په جلا جلا توګه تر سره شي. دا کړنه په پراخه کچه ځای او چمتووالي ته اړتیا نلري. که څه هم، دامهمه ده چې تسهیل کوونکي د سیمې د شرایطو په هکله پوه وي او په پام کې ونیسي چې په یوه پراخه موضوع کې باید د کومې برخې په اړه دوی غواړي څېړنه وکړي. د بېلګې په توګه، د واده په هکله په بحث کې باید نور اړوند اړخونه لکه ولور، د ودونو شمېر، د میراث اړوند کړنې او داسې نور ګډون ولري.

د دې تمرین لپاره، د تسهیل کوونکو ډله باید لږ تر لږه 3 غړي ولري. یاده ډله کلي ته تر رسېدو د مخه باید پرېکړه وکړي چې اصلي تسهیل کوونکي (د ادارې، د هغې اړوندو چارو وړ پېژندنه او هغه څه چې د دې کړنې لپاره پلان شوي دي ور وپېژني او په تحلیل او تجزیه کې ګډون کوونکي بوخت وساتي) به څوک وي، څوک به د فلش کارتونو په لیکلو، یادښت لیکلو د دروازه ساتونکو او ماشومانو په تنظیمولو او داسې نورو کې مرسته وکړي. د تمرین د ترسره کولو په ورځ، تسهیل کوونکي باید ټاکلي ځای ته په وخت حاضر شي او له هغو ګډون کوونکو څخه چې تر نورو د مخه راغلي دي غوښتنه وکړي تر څو د کړنې د تر سره کولو په موخه د ځای په چمتو کولو او له ټاکلي سیمې څخه د اضافي موادو په لټو کې کولو او داسې نورو برخو کې مرسته وکړي.

2. د جنډر په معیارونو کې د بدلونونو او ګرايشونو تمرین ته چمتووالی

کله چې د ګډون کوونکو ډېری برخه (که ټول نه وي حاضر) حاضره شي، اصلي تسهیل کوونکي

- له ټولو ګډون کوونکو سره ستري مشي کوي او دوی ته ښه راغلاست وايي، خپل ځان او خپله ډله وپېژني، او ګډون کوونکو ته فرصت ورکوي تر څو خپل ځانونه تسهیل کوونکو ته ور وپېژني. وروسته اصلي تسهیل کوونکي د دې غونډې موخې بیانوي. موخه په سیمه کې د تیرو 20 کلونو په موده کې په ځانګړې توګه د بنځو په زده کړو، ودونو، معیشت او خدمتونو ته د لاس رسې په برخه د راغلو بدلونونو په هکله بحث کول دي.

⁶ په تصادفي توګه د کورنیو د ټاکلو موخه د معیشت د تحلیل او تجزیې تائید ته لاره هواروي، چې په دې توګه به له هري کورنۍ څخه وپوښتل شي تر څو بیان کړي چې څومره ځمکه لري

- تسهیل کوونکی د جدول په بڼه کار تونه ځای پر ځای کوي: تسهیل کوونکی عنواني کار تونه په عمودي ډول په ځمکه بردي (زده کړه، ودونه او داسې نور)، تسهیل کوونکي دوه کالمونه د هلکان/سري او نجوني/بڼخي تر عنوان لاندې په افقي توگه رامینځ ته کوي. د جدول په هر کالم کې دوه اضافي کالمونه را مینځ ته کېږي چې د مخکیني او اوسني حالت څرگندويي کوي. د جدول یوه بېلگه په لاندې بڼه ښکارېږي:

د ټولنیزو بدلونونو بېلگه

هلکان/نجوني		نجوني/بڼخي	
پخوا	اوس	پخوا	اوس
زده کړي			
واده/ طلاق/ کوندتوب			
ځمکه/ کار یگر/ معیشت			
د بڼخو تحرک			

- تسهیل کوونکي په هره برخه کې د راغلو بدلونونو په هکله بحث کوي، او د ډلې له غړو سره د تیرو 20 کالو را پدېخوا د راغلو بدلونونو په هکله مرکه کوي. د بېلگې په توگه، کله چې د زده کړې په هکله بحث تر سره کېږي، تسهیل کوونکی د ډلې له غړو څخه غواړي تر څو 20 کاله پخوا د زده کړو په هکله بحث وکړي: څوک ښوونځي ته تللي دي، تر کومې کچې، او ولې؟ بحث باید په دې تمرکز وکړي چې آیا په نېږدې سیمو کې ښوونځيو شتون درلود او که نه، کوم ښوونځي، د زده کړو اړوند لگښت او داسې نور. اوس نوموړي بحث د ورته پوښتنو په پوښتلو سره اوسني حالت ته را ولېږدوي. مهمه دا ده چې باید وپوښتل شي چې ولې دا بدلونونه راغلي دي (د دولت په پالیسيو کې بدلون راغلی دی، د نادولتي ادارو له لوري د عامه پوهاوي کچه لوړه شوې ده، نوي ښوونځي جوړ شوي دي، دولت ښوونځي ته د تگ لپاره حقوق او امتیازات را مینځ ته کړي دي او داسې نور). یادښت لیکونکي ته پکار ده تر څو یوازې د بحث غوره ټکي یادښت کړي ځکه چې ټول جزئیات به په جدول کې منعکس نه شي.
- کله چې جدول بشپړ شي، نو تسهیل کوونکی باید له ډلې څخه وپوښتي چې کوم کوم بدلون مثبت او کوم مثبت نه دی او د هر یوه د لامل په هکله بحث وکړي. د هغو بدلونونو لپاره چې هغه مثبت دي، تسهیل کوونکی باید له ډلې څخه وپوښتي: آیا تاسو غواړئ چې په دې برخه کې پرمختگ وکړئ (د بېلگې په توگه، نجوني نه یوازې دا چې لومړنيو ښوونځيو ته استوئ، آیا دوی ته به اجازه ورکړئ چې نورې زده کړې هم تعقیب کړي). د بدلونونو هغه برخه چې د ډلې له نظره منفي گڼل کېږي، تسهیل کوونکی باید له ډلې څخه وپوښتي: په دې هکله تاسو د کوم بدلون غوښتونکي یاست او په دې لاره کې څه ته اړتیا ده؟ تسهیل کوونکی باید په پام کې ونیسي چې دا کار په څه ډول ټول کلي ته وړاندې کړل شي او د کلي له پراختیایي شورا سره په گډه فکر وکړي چې څه ډول پلان جوړ او یاده موضوع په نښه کړي.
- همدې ته ورته بهیر اوس د پلټنې د نورو برخو لپاره تکرارېږي، تر هغه پورې چې ټولې برخې تر پوښښ لاندې راشي؛ تسهیل کوونکی باید له ډلې څخه وپوښتي که چېرې اوس هم داسې برخې/حالات شتون ولري چې مهم بدلونونه په کې پېښ شوي وي خو لا هم تر بحث لاندې نه وي راغلي؛ نو دا بدلونونه هم باید تر بحث لاندې راوستل شي او شامل کړل شي.
- کله چې تمرینونه بشپړ شي، په ډله کې به له یوه گډون کوونکي څخه وپوښتل شي تر څو موندنې ولولي او نورو گډون کوونکو ته د رضایت/نه رضایت ښودلو، بدلونونو راوستلو او د اړتیا په صورت کې تسهیل کوونکي ته د مهمو توپيرونو د جزئیاتو په اړه د بحث په موخه وخت ورکړي؛
- په پای کې، له گډون کوونکو څخه د دوی د مرستې له کبله په مننې سره دوی ته وریاده کړئ چې د دې جدول یوه کاپي به له دوی سره شریکه کړل شي.

د معلوماتو پروسس، تحلیل او تجزیه

دفتر ته په راستنېدو سره، د څېړنې ډله باید د چمتو شوي جدول کاپي وکاروي او محتوا یې یو لوی پوستر ته ولېږدوي. په یاد پوستر کې باید د همدې پوستر د چمتو کېدو نېټه او د تسهیل کوونکو کسانو نومونه ځای پر ځای کړل شي چې په دې توگه د هر ډول پوښتنې د شتون په صورت کې، هر هغه څوک چې دا جدول تحلیل کوي په آسانی سره کولای شي له تسهیل کوونکو سره اړیکه ونیسي.

کله چې پوستر چمتو شي، د راټولو شویو معلوماتو لنډیز چمتو کړئ. گټورې پوښتنې ښايي په دې ډول وي: تر ټولو مهم بدلونونه چې رامنځته شوي دي څه دي او ولې؟ نوموړي بدلونونه ولې راغلي دي – سیاسي (په دولتي پالیسيو او قوانینو کې بدلون) اقتصادي (د ځمکو د کمښت له امله بڼخي اړشوي دي تر څو په مارکېټ کې کار وکړي، د څوگونو بڼخو د ملاتړ ناتواني او داسې نور)، د عواملو ترکیب (د بېلگې په توگه ښاري سیمو ته کوچېدل، د کډوالو بېرته را ستندېدل چې کارونه په بېل ډول تر سره کوي او داسې نور)، د نادولتي ادارو کړنې او داسې نور. د هلکانو او نجونو یا نارنیه او بڼخو په هکله خلک څه ډول انگېرنې لري او دا انگېرنې په څه ډول د جنر معیارونه او ارزښتونه تر اغېز لاندې راوړي؟ دې پوښتنو ته ځوابونه به گټور وي تر څو په پام کې وینول شي چې ولې بدلونونه را مینځ ته کېږي او په څه ډول د ستراتیژیکو کړنو له

لاري د مثبتو بدلونونو ملاتړ کيدلای شي او د جنډر په هکله کومي انگيرني بايد له کليوالو سره په پراخه کچه تر بحث لاندې راشي. هغه څه چې ډېر د اهميت وړ دي، فکر وکړئ چې تاسو څه ډول له کلي سره د رامینځ ته شوو منفي بدلونونو په نښه کولو کې مرسته کولای شئ (هغه بدلونونه چې ډلې د منفي بدلونونو په توگه په گوته کړي دي).

هغه څه چې بايد په پام کېښي ونيول شي

- مهمه ده چې له گډون کوونکو سره د کړنې د ترسره کولو په اوږدو کې په داسې توگه مرسته وشي چې له دوی سره د معلوماتو په چمتو کولو کې مرسته وکړي. تسهيل کوونکي بايد غونډه د دې پوښتنو په پوښتلو سره پيل کړي: آیا د تېرو 20 څخه تر 30 کلونو په موده کې د بنسټو/نجونو په ژوند کې څه بدلون راغلی دی؟ مور غواړو بحث وکړو چې دا بدلون په څه ډول راغلی دی.
 - تسهيل کوونکي بايد لوري ورکونکي پوښتني ونه پوښتي، لکه آیا نجونې اوس مهال بنسټونې ته ځي، آیا بنسټې اوس مهال ځمکه په ميراث ورلی شي، او داسې نور. دا ځکه چې ښايي داسې موارد شتون ولري چې دولت په کېښي د بنسټو د حقونو په تړاو قوانين تصويب کړي وي، خو ښايي تعقيب شوي نه وي او د هو او نه پوښتنو مطرح کول به گډون کوونکو ته اجازه ور نه کړي تر څو په خپلو معمولو کلمو کې د بنسټو او نجونو په ژوند کې د راغلو بدلونونو په هکله معلومات ورکړي.
 - تسهيل کوونکي د هغو کسانو په هکله خبر وي چې برخه يې نه ده اخيستي (هغه کسان چې شتون لري، خو د برخه اخيستي لپاره نه دي ټاکل شوي) چې کيدای شي په بحث کې د نفوذ/گډون هيله ولري.
- د جنډر په معيارونو کې د بدلونونو په تړاو د موندنو د احتمالي کارونې ځايونه**
- د جنډر په معيارونو کې د بدلونونو تمرین د بنسټو او نجونو لپاره د حالاتو د بدلون او د بدلونونو د راتلو د دليل موندنې په لاره کې چې ولې بدلونونه راغلي او يا نه دي راغلي، خورا ارزښتمنه طريقه گڼل کېږي. له دې موندنو څخه په کار اخيستنې به سيمه ايز دولت د سرچينو د برابرولو لپاره وهڅول شي (لکه بنسټونې- که چېرې گډون کوونکي ووايي چې نجونې د اوږد واټن او نه خونديتوب له امله نه شي کولای منځني بنسټونې ته لارې شي) يا د بنسټو د حقونو په تړاو د لویو پالیسيو او يا په يادوېرڅوکي دهغوڅونونو پر سر بحث ته لاره هواره کړي چې د دوی د منځنيو لامل گرځي.
 - له دې موندنو څخه همدارنگه کيدلای شي زموږ د کړنو په جوړښت او کار کې گټه واخيستل شي او له بنسټو او نارينه وو سره په مهمو برخو کې چې د تحليل او تجزيې له امله رامینځ ته شوي دي (د بېلگې په توگه له تعصب څخه ډک چلند) کار وکړو.
 - دا موندنې کيدلای شي له کلي سره د منفي بدلونونو په نښه کولو د کاري پلان جوړولو په برخه مرسته وکړي (د بېلگې په توگه، د ولور لوره کچه، د ودونو لوړ لگښتونه، په لږ عمر کې د نجونو واده کول، او داسې نور).

د ټولنيز کولو د تمرین لارښود

د ټولنيز کولو د تحليل او تجزيې موخه

ټولنيز تمرین د مور او پلار له لوري د خپلو زمانو او لورگانو د پالنې د بېلابېلو لارو په گوته کولو لپاره گټور دی او په ټولنيز ژوند کې د جنډر نابرابروالي د رېښو د غزېدو ښکارندويي کوي. موندنې کولای شي د جنډر نابرابروالي پايډو ته او دا چې په څه ډول دا پدیده د څو نسلونو لپاره تداوم موندلی دی او يا داچې، چې د جنډر اړيکې په څه ډول سره بدلېږي، اشاره وکړي. د ټولنيز کولو تمرین يوه داسې لاره ده چې له زېږون څخه وروسته له هلکانو او نجونو سره د بېل چلند د څرنگوالي په اړه بحث ته لار هواروي (د بېلگې په توگه، کله چې هلک وزېږېږي کورنۍ خوښېږي او د نجلۍ په زېږېدلو سره خفه کېږي (بعضي وختونه د شرم احساس کوي)، کوم وخت چې هلک وزېږېږي مور ته ښه خوراک ورکول کېږي او ښه پاملرنه ورته کېږي)، د نجونو په پرتله لومړی او ښه خوراک هلکانو ته ورکول کېږي، او داسې نور. ددې تمرینونو او ددوی د اغېزو په هکله خبرې او بحث کول دجنډر په برخه کې دنابرابريو په نښه کولو کې لومړی گام دی. د موندنو په پرتله کولو سره، دا طريقه کيدلای شي له مخلوطې ډلې (نارينه او بنسټينې) سره او يا په جلا توگه له بنسټو او وروسته له نارينه وو سره وکارول شي. او که نه ډلې بايد د تسهيل د مهارتونو کچې او زمينې ته په کتلو سره مخلوط کړای شي.

د ټولنيز کولو د تمرین بهير

1. د ټولنيز کولو د تمرین لپاره چمتووالی

د کلي پراختيايي شورا د رئيس او مرستيال له لارې، د شورا له 5 څخه تر 8 غړو نارينه او 5 بنسټينه غړو څخه وغواړئ تر څو ستاسو لپاره د خپل وخت يوه ټاکلې برخه وقف کړي. دوی به د ياد تمرین گډون کوونکي وي او له دوی سره به د اړيکې په ترڅ کې له دوی څخه وغوښتل شي تر څو په يوه مناسب وخت کېښي د څېړنې له تيم سره ليدنه وکړي. دا تمرین له نارينه او بنسټينه وو سره په جلا توگه په غوره توگه ترسره کيدلای شي. دا تمرین پراخ ځای او چمتووالی ته اړتيا نلري. د دې مشق/تمرین لپاره، د تسهيل په ډله کې بايد لږ تر لږه دوه کسان شتون ولري. ياده ډله کلي ته تر رسيدو د مخه بايد پرېکړه وکړي چې اصلي تسهيل کوونکي (د ادارې ور پېژندنه، د هغې اړوندې چارې او هغه څه چې د دې تمرین لپاره پلان شوي دي ور وپېژني او په تحليل او تجزيه کې گډون کوونکي بوخت وساتي) به څوک وي، څوک به د فلش کارتونو په ليکلو، يادښت ليکلو کې مرسته وکړي. د تمرین د ترسره کولو په ورځ، تسهيل کوونکي بايد ټاکلې ځای ته په وخت حاضر

شي او له هغو گډون کوونکو څخه چې تر نورو د مخه راغلي دي غوښتنه وکړي تر څو د تمرین د تر سره کولو په موخه د خای په چمتو کولو او له ټاکلي سیمې څخه د اضافي موادو په لټه کولو او داسې نورو برخو کې مرسته وکړي.

2. د ټولنیز کولو د تمرین د تسهیل بهیر

کله چې د گډون کوونکو ډېری برخه حاضره شي، اصلي تسهیل کوونکی

• له ټولو گډون کوونکو سره ستړي مشي کوي او دوی ته بڼه راغلاست وايي، خپل ځان او خپله ډله ورپېژني، او گډون کوونکو ته فرصت ورکوي تر څو خپل ځانونه تسهیل کوونکو ته ور وپېژني. وروسته اصلي تسهیل کوونکی د دې غونډې موخې بیانوي: موخه داده تر څو پر هغه بېلابېلو لارو چارو بحث وکړو چې په ترڅ کې یې هلکان او نجونې را لویږي او ټولنیز کوي.

• د دې تمرین د تر سره کولو په پیل سره، تسهیل کوونکی له گډون کوونکو څخه پوښتي چې دوی په څه ډول د ماشومانو د ژوند مرحلې سره بېلوي او دا په کارتونو باندې لیکل کېږي او په عمودي؛ افقي ډول په ځمکه اېښودل کېږي، دوه کالمونه جوړېږي – هلکان او نجونې. لاندې جدول یې غوره بېلگه ده (د عمر پر بنسټ گروپونه چې د بحث لپاره به گټه ترې واخیستل شي کېدلای شي بدلون ومومي)

د ټولنیز کولو د تمرین – بېلگه

هلکان	نجونې	
		0 – 3 میاشتي
		3 میاشتي – 2 کاله
		3 کاله – 6 کاله
		6 کاله – 13 کاله
		13 کاله – 18 کاله
		18 کاله – واده کېدل

• تسهیل کوونکی وروسته د لومړي پړاو له لارې له گډون کوونکو څخه غواړي تر څو توپيرونه تر بحث لاندې راولي؛ مهمه ده تر څو د جزئیاتو پر سر بحث وشي او وپوښتي چې ولې دا توپيرونه شتون لري. یادښت اخیستونکی باید په پوره پاملرنې سره د هر ټکي پر سر بحثونه یادښت/مستند کړي.

• همدې ته ورته بهیر اوس د پلټنې د نورو برخو لپاره تکرارېږي، تر هغه پورې چې ټولې برخې تر پوښ لاندې راشي؛ تسهیل کوونکی باید له گروپ څخه وپوښتي که چېرې اوس هم داسې بدلونونه شتون ولري چې تر بحث لاندې نه وي راغلي؛ که شتون ولري، نو دا بدلونونه هم باید تر بحث لاندې راوستل شي او شامل کړل شي.

• کله چې تمرینونه بشپړ شي، له یوه گډون کوونکي څخه غوښتنه کېږي تر څو موندنې ولولي او نورو گډون کوونکو ته د رضایت/نه رضایت بنودلو، بدلونونو راوستلو او د اړتیا په صورت کې تسهیل کوونکي ته په مهمو توپيرونو د بحث په موخه وخت ورکړي؛

• وروسته له گډون کوونکو څخه پوښتنه کېږي چې کوم بدلونونه ډلې ته د منلو وړ نه دي او دا به څه ډول بدلون ومومي، که چېرې ډله پرېکړه وکړي، بنسټي خپلې موندنې او بحثونونه د کلي پراختیایي شورا غړو یا فرعي کمیټو (زده کړو، روغتیا) ته وړاندې کړي او په پام کې ونیسي چې څه ډول بدلونونه معرفي کړي، بنسټي هلته گډ عمل شتون ولري، خو افراد بنسټي بدلونونه راولي.

• په پای کې، له گډون کوونکو څخه د دوی د مرستې له کبله په مننې سره دوی ته وریاده کړی چې د دې جدول یوه کاپي به له دوی سره شریکه کړل شي.

د معلوماتو پیروسس، تحلیل او تجزیه

د فتر ته په راستنېدو سره، د څېړنې ډله باید د چمتو شوي جدول کاپي وکاروي او محتوا یې یو لوی پوستر ته ولټوي. په یاد پوستر کې باید د همدې پوستر د چمتو کېدو نېټه او د تسهیل کوونکو کسانو نومونه ځای پر ځای کړل شي چې په دې توگه د هر ډول پوښتنې د شتون په صورت کې، هر هغه څوک چې دا جدول کاروي یا تحلیل کوي په آسانی سره کولای شي له تسهیل کوونکو سره اړیکه ونیسي.

کله چې پوستر چمتو شي، د راټولو شوو معلوماتو لنډیز چمتو کړئ. گټورې پوښتنې بنسټي په دې ډول وي: د هلکانو او نجونو تر مینځ د ټولنیز کولو تر ټولو مهم بدلونونه څه دي او ولې؟ آیا د ټولنیز کولو مشقونه/تمرینونه د همزولو تر فشار یا مخورو کسانو او یا دواړو تر فشار پورې اړه لري؟ دوی د هغو لارو چارو په هکله څه څرگندونې لري چې په کېنې ماشومان را لویږي او ځوانی ته رسېږي؟ دې ټولو پوښتنو ته ځوابونه به د جنډر اړوند نا برابرېو په پام کې نیولو او دا چې څوک ورته لمن وهي، گټور تمام شي.

هغه څه چې باید په پام کېنې ونيول شي

• مهمه ده چې گډون کوونکو ته د تمرین د تر سره کولو په اوږدو کې په داسې توگه لارښوونه وشي چې له دوی سره د معلوماتو په چمتو کولو کې مرسته وکړي.

تسهیل کوونکی باید لوری ورکوونکی پوښتنې مطرح نه کړي، لکه آیا هلکان ډېر خواړه یا ښه خواړه خوري، د دې پر ځای تسهیل کوونکی باید آزادي پوښتنې وپوښتي: د ماشوم د ژوند په دې پړاو کې څه توپیر تر سترگو کېږي

- تسهیل کوونکی باید د هغو کسانو په هکله خبر وي چې برخه یې نه ده اخیستې (هغه کسان چې شتون لري، خو د برخه اخیستنې لپاره نه دي ټاکل شوي) چې کېدای شي په بحث کې د نفوذ/ګډون هیله ولري.

د ټولنیز کولو د مشق/تمرین د ګټورۍ کارونې ځایونه

- د ټولنیز کولو تمرین د جنډر د اړیکو د سپړلو لپاره د پیل یو ګټور ټکی دی چې د جنډر د موقعیت او ځواک په لټولو کې مرسته کوي او کېدلای شي چې په یوه کلي کې د جنډر اړوند موضوعاتو په اړه د خبرو په پیل کولو کې ګټور پرېوزي.
- د پروګرام د پلي کېدو پر مهال، دا تمرین کېدای شي چې په لوړه کچه د جنډر د برابری لپاره بحث ته د ودې ورکولو او بدلونونو راوستلو لپاره ګټور پرېوزي.
- دا تمرین د ډله ایزو متمرکزو بحثونو په واسطه تعقیبيږي او په ګټوره توګه په پروژو کې د کلیو د پیاوړي کولو په موخه کارول کېدلای شي او د حقونو پر بنسټ د پراختیا لارو چارو ته وده ورکوي. که چېرې پروګرامونه د جنډر نابرابری اړوند سلوک او چلند د بدلون لپاره کار کوي، نو دا ګرځنده کېدلای شي د بدلونونو د راوستلو په لاره کې ګټوره پرېوزي.

د ورځني وخت د کارولو تمرین

د ورځني وخت کارولو د تمرین موخه

د ورځني وخت د کارولو تمرین په یوه کورنۍ کې د کار د وېش په هکله د پوهېدلو لپاره ګټور دی. دا تمرین همدارنګه روښانه کوي چې کوم وخت خلک بوخت دي او کوم مهال دوی وخت لري تر څو په ګډون وکړي. دا تمرین باید په جلا جلا توګه له نارینه او ښځینه وو سره تر سره شي، چې موندنې به یې بیا وروسته د نارینه او ښځینه وو په یوه لویه ډله کې شریکي کړل شي. د حاصلاتو له جدول سره یوځای چې د کرنې په برخه کې د کار د تقسیم شونډه کوي، د ورځني وخت د کارولو تمرین په هغه لارو رڼا اچوي چې په هغې کې ښځې او نارینه د تولیدي او بیا تولیدي کړنو په برخه کې مرسته کوي. دا تمرین باید له یو بل سره ورته معیشتونو سره تر سره شي لکه څرنګه چې د کار کړنې ښايي په هر ټولګي کې توپیر ولري.

د ورځني وخت کارولو د تمرین بهیر

1. د ورځني وخت د کارولو تمرین لپاره چمتووالی

د معیشت د تحلیل پر بنسټ، هغه کورنۍ په ګوته کړئ چې ځمکه نلري او یا هم ډېره لږه ځمکه ولري چې د یوې مینځنۍ کچې درلودونکې کورنۍ اړتیاوې نه شي پوره کولای. د کارتونو له نوملړ څخه په تصادفي توګه له 5 څخه تر 8 پورې د ښځو او نارینه وو کورنۍ وټاکئ. دا به د دې تمرین ګډون کوونکي وي، او اوس کېدلای شي له دوی سره اړیکه ونیول شي او له دوی څخه به وغوښتل شي تر څو په یوه مناسب وخت کې یې د څېړنې له ټیم سره لیدنه وکړي. 7. دا تمرین باید له نارینه او ښځینه وو سره په ګډه یا جلا توګه تر سره شي. دا تمرین پراخ ځای او چمتووالی ته اړتیا نلري. د دې تمرین لپاره، د تسهیل په ډله کې باید لږ تر لږه 3 کسان شتون ولري. یاده ډله کلي ته تر رسېدو د مخه باید پرېکړه وکړي چې اصلي تسهیل کوونکی (د ادارې ور پېژندنه، د هغې اړوندې چارې او هغه څه چې د دې تمرین لپاره پلان شوي دي ور وپېژني او په تحلیل او تجزیه کې ګډون کوونکي بوخت وساتي) به څوک وي، څوک به د فلش کارتونو په لیکلو، یادښت لیکلو، د دروازه ساتونکو او ماشومانو په کابو کولو کې مرسته وکړي. د تمرین د ترسره کولو په ورځ، تسهیل کوونکي باید ټاکلي ځای ته په وخت حاضر شي او له هغو ګډون کوونکو څخه چې تر نورو د مخه راغلي دي غوښتنه وکړي تر څو د تمرین د تر سره کولو په موخه د ځای په چمتو کولو او له ټاکلي سیمې څخه د اضافي موادو په لېږد کولو او داسې نورو برخو کې مرسته وکړي.

2. د ورځني وخت کارولو تمرین د تسهیل بهیر

- کله چې د ګډون کوونکو ډېری (که ټول نه وي) برخه حاضره شي، اصلي تسهیل کوونکی
- له ټولو ګډون کوونکو سره سترې مشي کوی او دوی ته ښه راغلاست وايي، خپل ځان او خپله ډله ورپېژني، او ګډون کوونکو ته فرصت ورکوي تر څو خپل ځانونه تسهیل کوونکو ته ور وپېژني. وروسته اصلي تسهیل کوونکی د دې غونډې موخې بیانوي: موخه داده تر څو د هغو بېلابېلو کړنو په هکله بحث وکړو چې تاسو په ورځني توګه په کې بوخت یاست، په راتلونکې کې، ستاسو د کاري مهالویشونو او له تاسو څخه د غوښتنو په هکله پوهېدلو سره، به موږ ته په ښه توګه د دې وړتیا را په برخه کړي تر څو موږ له تاسو سره کار کول په ښه توګه تنظیم کړو.
 - د دې تمرین د تر سره کولو په پیل سره، تسهیل کوونکی یو له ګډون کوونکو څخه پوښتي چې: د کال په اوسني وخت کې ته په څو بجو له خوبه پاڅېږي؟ لومړی کوم کار تر سره کوي؟ او له هغې وروسته څه تر سره کوي ... او داسې نور. له نور کسانو څخه وپوښتي که چېرې دوی بېلې کړنې تر سره کوي. دې بحث ته تر یوه وخته پورې ادامه ورکړئ. دې ته په کتلو سره چې (نارینه یا ښځینه) ټول ګډون کوونکي د ټولني له بېوزلو برخو څخه وي، دوی ښايي ورځني کار یګر

⁷ په تصادفي توګه د کورنیو د ټاکلو موخه د معیشت د تحلیل او تجزیې تائید ته لاره هواروي، چې په دې توګه به له هرې کورنۍ څخه وپوښتل شي تر څو بیان کړي چې څومره ځمکه لري

وي، چې د دوی د ورځې تر بلې د کورنۍ په کورنو اغیز کوي. که چېرې په دې لومړنیو بحثونو کې جوتنه شوه چې داسې نارینه او ښځینه (د هغه ګډونوالو په اساس چې دا تمرین ورسره ترسره کېږي) شتون لري چې ورځني کارېګر نه دي، نو دا تمرین به په دوه برخو ووېشل شي او اړتیا ده چې په جلا توګه دا تمرین له هغو کسانو سره ترسره شي چې ورځني کارېګر دي، او د یو څو بدلونونو په وړاندې سره له هغو کسانو سره چې هغه ورځني کارېګر نه دي ترسره شي.

- فرضاً که چېرې ټول ګډون کوونکي ورځني کارېګر وي، نو تر دې مهال د بحث لنډیز به بیان شي، او له ګډونوالو څخه به وغوښتل شي تر څو بحث په انځورونو کې راولي. د قدم په وهلو او لومړۍ کړنې په پیل سره، له خلکو څخه پوښتنه وکړئ چې آیا دوی د دې کړنې انځور رسم کولای شي. له ګډون کوونکو څخه غوښتنه کېږي چې د داسې شي په هکله فکر وکړي چې عمده کړنه وړاندې کوي (د بېلګې په توګه د پاکولو لپاره جارو) او انځور یې رسم کړي. چې وروسته دا انځورونه په سم ترتیب سره کېښودل کېږي.
- کله چې لیکه بشپړه شوه، له ګډون کوونکو څخه به وغوښتل شي تر څو بحث وکړي چې دا کړنه چېرې پېښېږي او آیا کوم څوک له دوی سره په دې کار کې له یادښت لیکونکي سره د معلوماتو په اخیستلو کې مرسته وکړي.
- وروسته، ګډون وال د هغو کورنو په رڼا کې چې دوی اېښودلي دي، ورځ په څه ډول وپېښي؟ هغه کومې نېسي دي چې د کړنې د ترسره کېدو د وخت څرګندويي کوي؟ (د بېلګې په توګه، د سهار د لمانځه لپاره آذان، او داسې نور)
- وروسته له ګډون والو څخه غوښتنه کېږي تر څو فکر وکړي چې هره کړنه د نورو کورنو په پرتله څومره وخت نیسي. دا کړنه ګډون کوونکو ته د 10 تېرو په ورکولو سره ترسره کېږي چې د هغو کورنو استازیتوب کوي چې ډېر وخت نیوونکي دي، وروسته د هغې کړنې ټاکل چې د وخت د نیولو له مخې په دوهم ځای کې ځای لري تر هغه پورې چې ټولې کړنې تر پوښتنې لاندې راشي.
- له ګډون والو څخه به بیا وغوښتل شي چې آیا اېښودل شوي کړنې په پام وړ توګه د کومې حاضرې ښځې لپاره توپیر لري، دا توپيرونه یادښت کېږي.
- که چېرې وخت اجازه ورکړي، دا تمرین د کال د یو یا څو نورو وختونو لپاره تکرارېږي.
- کله چې تمرینونه بشپړ شي، له یوه ګډون کوونکي څخه به وغوښتل شي تر څو موندنې ولولي او نورو ګډون کوونکو ته د رضایت/نه رضایت ښودلو، بدلونونو راوستلو او د اړتیا په صورت کې تسهیل کوونکي ته په مهمو توپيرونو د بحث په موخه وخت ورکړي؛
- کله چې تمرین بشپړ شو، نارینه او ښځې (که شونې وي یو ځای او که شونې نه وي په جلا توګه) به د ښځینه او نارینه وو د کاري فشار ترمینځ ناندولتیا او دا چې نارینه څه ډول کولای شي لویه مرسته وړاندې کړي، په هکله بحث وکړي، د قرآنکریم د هغه آیتونو په هکله باید بحث وشي، چې هغه ارزښتونه او کړنې په ګوته کوي چې باید نارینه او ښځینه دواړه یې رعایت کړي تر څو له نارینه وو سره مرسته وکړي چې خپل ارزښتونه له خپلو کورنو سره برابر کړي، په نورو ستراتیژیو کې ښایي د هغه اغیزو په هکله فکر کول شامل وي چې که چېرې ښځې له دې وروسته ټولې کړنې ترسره نه کړي.
- له نارینه وو څخه به وغوښتل شي او به هڅول شي تر څو را مخکې شي او د ښځینه وو د کار په فشار کې یو هغه بدلون معرفي کړي چې دوی به یې په ورځني/اونیزه توګه د پاملرنې په محراق کې راولي چې دا باید ددې تمرینونو هغه لږ تر لږه پایله وي.
- په پای کې، له ګډون کوونکو څخه د دوی د مرستې له کبله په مني سره دوی ته وریاده کړئ چې د دې جدول یوه کاپي به له دوی سره شریکه کړل شي.

د معلوماتو پروسس، تحلیل او تجزیه

د فتر ته په راستنېدو سره، د څېړنې ډله باید د چمتو شوي جدول کاپي وکاروي او محتوا یې یو لوی پوستر ته ولېږدوي. په یاد پوستر کې باید د همدې پوستر د چمتو کېدو نېټه او د تسهیل کوونکو کسانو نومونه ځای پر ځای کړل شي چې په دې توګه د هر ډول پوښتنې د شتون په صورت کې، هر هغه څوک چې دا جدول تحلیل کوي په آسانی سره کولای شي له تسهیل کوونکو سره اړیکه ونیسي.

کله چې پوسترون جوړ شول، بهیرونو ته وگورئ او د معلوماتو لنډیز چمتو کړئ. ګټورې پوښتنې ښایي په دې ډول وي: د هرې ورځې په اوږدو کې ښځې څو ساعته کار کوي؟ نارینه په ورځ کې څو ساعته کار کوي؟ دا کړنې څه ډول سره پرتله کېدلای شي؟ تر ټولو ډېرې وخت نیوونکي کړنې کومې دي او آیا په هغوی کې کوم څوک مرسته کوي؟ که چېرې د ورځني وخت د کارولو تمرین د څو غونډو لپاره ترسره شوی وي، باید دا پوښتنه وشي چې، د کال په بېلابېلو فصلونو کې د ښځو څومره وخت په بیا تولیدي او تولیدي کورنو باندې تېرېږي؟ دې پوښتنو ته ځوابونه به ګټور وي تر څو د کورنۍ په کچه د کاري فشار په برخه کې د جندر نه برابر والی په پام کې ونیول شي.

هغه څه چې باید په پام کې ونیول شي

- دا یو تفرېحي تمرین دی او په آسانه توګه تسهیلېدلای شي. تسهیل کوونکي باید د تمرین په اوږدو کې ګډون کوونکو ته په سېستماتیکه توګه لارښوونه وکړي چې له ګډون کوونکو سره د دې معلوماتو په چمتو کولو کې مرسته وکړي.

د ورځني وخت کارولو تمرین د ګڼوړي کارونې ځایونه

- د ورځني وخت کارولو تمرین د ګڼوړي په کچه د جنډر له مخې د کارونو د وېش په هکله د معلوماتو تر لاسه کولو لپاره یوه ګټوره طریقه ده.
- د دې تمرین دا پایله او اسناد کېدلای شي د نورو پروګرامونو (د بېلګې په توګه، د بنځو د اقتصادي پیاوړتیا (NPP) له لوري هم وکارول شي تر څو په پام کې ونیسي چې بنځي د څومره وخت لپاره وزګاري دي تر څو په اقتصادي کړنو کې برخه واخلي او تر کومه بریده دا کار په بنځو باندې نور بار/فشار راولي.
- د پروګرام د پلي کېدو پر مهال، دا تمرین کېدلای شي چې په پراخه توګه د جنډر په مساواتو کې د بدلونونو راوستلو په برخه کې نفوذ او بحث ته د لارې په هوارولو کې ګټور وي.
- دا تمرین او ورپسې متمرکز ډله ایز بحثونه کېدلای شي د پروژې په اوږدو کې په ګټوره توګه تر سره شي چې موخه یې د بنځو پیاوړي کول او د حقونو پر بنسټ د جنډر مساواتو ته وده ورکول دي. که چېرې پروګرامونه د دې لپاره کار کوي چې د جنډر د نامساواتو په هکله سلوکونو او چلند ته بدلون ورکړي، دا تمرین کېدلای شي د کار د وېش په هکله څېړنه وکړي او د خاوندانو له لوري د بنځو د استثمار موضوع را برسیږه کړي.
- او د هغوی د خاوندانو له خوا د بنځو د استثمار په شاوخوا موضوع راپورته کوي.

اووم فصل

څارنه، ارزونه او ټولنیز تفتیش (د نمري ورکولو د کارتونو په ګډون) د کلي ګډه ایزه څارنه

د کلي ګډه ایزه څارنه (CPM) د کلي په کچه یو بهیر دی چې د کلي تر پراختیایي شورا CDC یا د کلي پراختیایي شورا کلسټر/ګڼوړي شورا پورې کوم تړاو نلري چې ګټه اخیستونکي د پروژې د څارنې، په اغېزمنه توګه د عامه مالي مرستو د لګولو په اړه د حساب ورکونې په موخه په ځایي کچه د ټاکل شوو شوراګانو مسؤل ګڼلو، د پروژو د پلي کولو، او په پای کې د کلي پراختیایي پلانونو د مدیریت په برخه کې بشکېل دي.

الف. اصول

- خلک به خپل عامه خدمتونه په ګوته او د هغوی د کیفیت شاخصونه به اندازه کړي.
- خلک، په ځانګړې توګه هغه تر ټولو ګوښه شوي کسان، په خپله سیمه ایزه پراختیا کې ګډون کوي.
- د ډله ایزې څارنې او زده کړې له لارې، د بدلون او عمل لپاره زمينې برابرېږي.
- د څارنه د زده کړو یو بهیر دی چې د فیډبک او تعدیلونو ته او اجازه ورکوي

ب. موخه

- د پروژې کیفیت ته وده ورکوي او د فساد د وېرې کچه را ټیټوي.
- د لږ تر لږه خدمتونو د معیارونو له پیروي څخه ډاډ ورکوي.
- د ټولنیز او چاپېریالیز خوندیتوبونو له تطابق څخه ډاډ ورکوي.
- د کلي پراختیایي شوراګانو، کلیو او نور بشکېلو اړخونو تر مینځ روښنیا ته وده ورکوي.
- د اصلاحي ګامونو د اخیستلو په موخه د نظر ورکولو میکانیزمونه را مینځ ته کوي.
- د پروژو په څارنه کې د کلي ظرفیت لوړوي.
- کلي ته د دې وړتیا وربښي تر څو خپل غږونه اوچت کړي، خپل آندونه، هیلې او ارمانونه بیان کړي.

ج. د کلي د ګډه ایزې څارنې ډله

1. د کلي پراختیایي شورا CDC په کچه:

- د کلي د ګډه ایزې څارنې ډله به یو دائمی بنسټ وي. همدا غږي به د کلي پراختیایي شورا د دوام پر مهال په همدې ډله کې کار وکړي تر څو چې په روزنه باندې پانګونه وشي.
- د کلي د ګډه ایزې څارنې ډله باید د فرعي کمیټو له غړو څخه وټاکل شي او له 6 څخه تر 10 پورې غړو درلودونکي وي.
- له هیلې سره سم، په دې ډله کې باید په مساوي توګه نارینه او ښځینه غړي شتون ولري. دوی ښایي په ګډه او یا جلا توګه څارنه تر سره کړي، خو باید موندنې سره شریکي کړي.
- د یادې ډلې لږ تر لږه دوه غړي باید لوستي کسان وي.
- په دې ډله کې باید د کلي پراختیایي شورا هېڅ کوم غړي شتون ونلري په دې معنی چې دا ډله به د څارنې د یوه خپلواک میکانیزم په توګه خدمت کوي.

2. د کلي پراختیایي شورا کلسټر CCDC / ګڼوړي شورا GA په کچه:

- د هرې پراختیایي شورا د ګډه ایزې څارنې ډلې دوه غړي به د کلي پراختیایي شورا کلسټر CCDC / ګڼوړي شورا GA په کچه د څارنې د ډلې را مینځ ته کولو په موخه سره یو ځای شي.

د. د کلي ګډه ایزې څارنې CPM دوران

د کلي ګډه ایزې څارنې ډله به په لاندې پړاوونو کې برخه واخلي:

1. د پروژې د څارنې شاخصونه په ګوته/نوي کول

2. د کلي د گډه ايزي څارني پلان طرح/نوي کول او له کلي سره سره شريکول
3. د معلوماتو را غونډول، تحليل او راپور ورکول
4. د موندنو د شريکولو په موخه د عمومي غونډې تنظيمول

1. د پروژې د څارني شاخصونه په گوته/نوي کړئ

د دې لپاره چې د کلي گډه ايزي څارني لپاره شاخصونه په گوته کړو، دا ډله بايد لاندې پوښتنو ته ځواب ووايي: د پروژې د کيفيت د اندازه کولو لپاره مور کومو معلوماتو ته اړتيا لرو او له چا څخه؟ د ډلې له لوري په گوته شوي شاخصونه بايد ساده، معني لرونې او د اندازه کولو قابليت ولري. د بېلگې په توگه، د يوه روغتيايي مرکز څارنه کېدلای شي داسې يو شاخص په پام کې ونيسي ” په دې مرکز کې په کار د بوختو ډاکټرانو شمېر“.

د شاخصونو د را مينځ ته کولو پر مهال، لاندې مهمې موضوعگانې بايد تر پوښتنې لاندې راشي:

- الف. ټولنيزي موضوعگانې: موجوده شخړې، د نخه گانو نفوذ، د سرچينو نه عادلانه تخصيص او وېش، د پرېکړو کول.
- ب. تخنيکي موضوعگانې: د رغونې کيفيت او کميت
- ج. دولت له لوري د ټاکل شوو لږ تر لږه خدمتونو له معيارونو څخه پيروي
- د. د ټولنيزو او چاپېريالي خوندیتوبونو له مطابقت څخه ډاډ تر لاسه کول
- ه. مالي مديريت
- و. تدارکات

ز. د کلي پراختيايي پلان: بهير او رسونه

ح. نور شرطونه يا د پروژې ځانگړي شاخصونه د کلي د گډه ايزي څارني د ډلې له لوري اضافه کېدلای شي.

2. د کلي د گډه ايزي څارني د پلان طرحه کول

د کلي د گډه ايزي څارني د ډلې د رامينځ ته کېدو په لومړۍ مياشت کې، به ياده ډله د لومړۍ گډه ايزي څارني CPM1 د ترسره کولو مفصل پلان وليکي.

د گډه ايزي څارني ډله بايد د هر شاخص لپاره د معلوماتو را ټولو وسيله/لاره او مهالوېش په گوته کړي. بعضي څارني به ښايي ډېرې آسانه وي، لکه د لگښتونو تعقيبول. نورې څارني، لکه د رغيزو توکو کيفيت ښايي له سيمې څخه ليدلو او مرکو ته اړتيا ولري.

1 جدول: د کلي پراختيايي شورا د کلي د گډه ايزي څارني پلان د ټولنيزو، تخنيکي او مالي شاخصونو له بېلگو سره:

لومړۍ گډه ايزه څارنه CPM 1: د مهمو شاخصونو څارنه			
شاخص	د معلوماتو د راټولولو وسايل	د معلوماتو د راتولولو وخت	مسئول کس/کسان
پلورونکو ته د پيسو ورکړه	رسيدونه		
د نغدو پيسو ايسنه	د بانک رسيدونه		
نغدي لگښتونه	د توکو رسيدونه/کاريگرو ته د پيسو ورکړه		
د ماهرو کاريگرو لپاره کاري ساعتونه	د حاضرۍ کتاب، له ساحې څخه ليدنه		
د غير ماهرو کاريگرو لپاره کاري ساعتونه	د حاضرۍ کتاب، له ساحې څخه ليدنه		
د رغيزو توکو کيفيت	متمركز ډله ايز بحثونه، له مارکېټ څخه ليدنه		
چاپېريالي او ټولنيز خوندیتوبونه	د چاپېريالي او ټولنيز خوندیتوب د لارښوونو کارول		
د عملياتو او حفظ او مراقبت د پلان عملي کول	د اسنادو کتنه، د کلي پراختيايي شورا له غړو سره مرکي		
تدارکات	قيمتونو/نرخونو سپارل شوي دي		
د کاريگرو د گمارني بهير (د بېلگې په توگه، بيوزله او ډېر بيوزله وگړي گمارل شوي دي يا نه)	د مهمو معلومات ورکونکو مرکي		
د عمومي غونډې نېټه			

کله چې د کلي د گډه ايزې څارني پلان وروستی/بشپړ شي، باید د کلي په کچه يوه لويه غونډه را وبلل شي. په دې غونډه کې، د کلي د گډه ايزې څارني ډله باید:

- د کلي د گډه ايزې څارني اصول او موخه شریک کړي.
- باید د کلي د گډه ايزې څارني پلان شریک کړي او د هغې د اجزاوو په اړه د نظر غوښتنه وکړي. د کلي غړي په دې پړاو کې کولای شي شاخصونه اضافه يا اصلاح کړي.
- د هغې غونډې په هکله معلومات ورکړي چې د کلي د گډه ايزې څارني په پای کې به تر سره شي. کلیوال باید پوه وي چې د کلي گډه ايزې څارني راپور به په دې غونډه کې شریکيږي او دوی به فرصت تر لاسه کړي تر څو د موندنو په هکله بحث وکړي او همدارنگه د کلي پراختیایي شورا له غړو او/یا اړونده دولتي چارواکو څخه ځوابونه تر لاسه کړي.

3. د معلوماتو را ټولو، تحلیل او راپور ورکونه

د معلوماتو د را ټولو د وسیلو پر بنسټ، د کلي د گډه ايزې څارني ډله باید معلومات په خپل وخت او خوندي توگه را ټول کړي. که چېرې د هرې پروژې د اسنادو لاس ته راوړلو یا په هغې باندې د پوهېدلو په لاره کې ستونزې پيدا شي، نو په دې هکله د کلي د گډه ايزې څارني ډله باید د کلي پراختیایي شورا له غړو سره مشوره وکړي. د کلي د گډه ايزې څارني ډله بنیایي د معلوماتو د راټولو لپاره له متن یا نوري ډبرې بصري ځواکمني طریقي لکه انځورونه او وېډیوگانې وکاروي. دا موندني باید د یوه راپور په بڼه تنظیم شي چې کیدای شي له لويې غونډې سره شریکي او بحث پرې وکړل شي، او کیدای شي د بدلون راوستلو یا بنسټ کولو لپاره اقدام په پام کې ونیول شي. دا راپور باید په بنسټه توگه د معلوماتو د تحلیل مهمې پایلې په ډاگه کړي او د پرمختگ لپاره سپارښتې وکړي. په دې راپور کې باید د لاس ته راوړنو او هر هغه بڼه کار یادونه وشي چې د کلي پراختیایي شورا له لوري تر سره شوی دی.

4. عمومي غونډه

د کلي د هرې گډه ايزې څارني CPM په پای کې عمومي غونډه د دې بهیر یوه مهمه برخه ده چې کلیوالو ته اجازه ورکوي تر څو د موندنو په هکله بحث وکړي او خپلو پوښتنو ته د کلي پراختیایي شورا له غړو یا نورو اړونده دولتي چارواکو لخوا ځوابونه تر لاسه کړي. د عمومي غونډې موخه، نیت او ځای باید په پراخه کچه په پیل او د ټولنیز تفتیش پر مهال خپاره شي تر څو اکثریت خلک گډون وکړي. د عمومي غونډې ځای باید بی طرفه ځای وي او د بنسټه آسانه او خوندي لاس رسې ته اجازه ورکړي.

د عمومي غونډې نیتي ته په نږدې کیدلو سره، د لږواله ډولو او مدني ټولنو غړي، مذهبي مشران او نور مهم زینفعان باید را وبلل شي. که چېرې مناسبه او د منلو وړ وي، رسنی هم باید را وبلل شي تر څو دا غونډه تر پوښښ لاندې راولي.

ته نږدې د عامه غونډه د نیتي، د گټو د ډلو او د مدني ټولني، دیني مشرانو او نورو اړوندو خواوو غړي باید بلنه ورکړل شي. د کلي پراختیایي شورا ټول غړي باید په دې عمومي غونډه کې گډون وکړي. که شونې وي، د ولسوالی او ښاروالی له استازو څخه باید غوښتنه وشي تر څو په دې غونډه کې گډون وکړي او د کلیوالو پوښتنو ته ځوابونه وړاندې کړي.

د کلي د گډه ايزې څارني ډله باید د کلي د گډه ايزې څارني موخه، د معلوماتو را ټولو لپاره د دوی پلان او تر سره کړي کړني، مهمې موندني او د پرمختگ لپاره سپارښتې وړاندې کړي. د ذکر شوو مواردو د وړاندې کولو پر مهال لاس ته راوړني هم باید په ډاگه کړل شي. د کلي د غړو باید هرکلی وشي او وهڅول شي چې د موندنو په هکله تبصرې او د بدلون لپاره سپارښتې وړاندې کړي. په موازي توگه، د کلي د پراختیایي شورا له رئیس او د اړونده پراختیایي شورا له غړو یا دولتي چارواکو څخه باید وغوښتل شي تر څو رابرسیره شوو موضوعگانو ته ځواب ووايي او د حل لپاره یې ژمنه وکړي.

له عمومي غونډې څخه د بحث او عمل ټکي باید د کلي د گډه ايزې څارني د ډلې له لوري ثبت او له خپل راپور سره ضمیمه کړل شي. د کلي د گډه ايزې څارني وروستی راپور باید د عامو خلکو په واک کې ورکړل شي.

د کلي د گډه ايزې څارني ډله CPM باید په عمومي غونډه کې راپورته شوي موضوعگانې تعقیب کړي او باوري کړي چې وړاندیز شوي بدلونونه د کلي پراختیایي شورا CDC یا د کلي پراختیایي شورا کلسټر/کنډر شورا CCDC / GA لخوا د غونډې د تر سره کیدو په لومړۍ میاشت کې، بېرنيو موضوعگانو ته په لومړیتوب ورکولو سره پلي شوي دي. شکایتونه باید د حل په موخه د شکایتونو د حل اړوندو کمیټو ته راجع کړل شي. که چېرې د کلي پراختیایي شورا له لوري تر یوې میاشتې ځواب تر لاسه نه شي، نو د کلي د ډله ايزې څارني ډله باید د موضوع په هکله د کلي پراختیایي شورا کلسټر/کنډر شورا CCDC / GA یا د ځواب ویلو لپاره نورو لوړو کچو ته راپور ورکړي.

د کلي د بشپړې گډه ايزې څارنې دوران بايد په هر پړاو کې تعقيب شي. د کلي د گډه ايزې څارنې پلان بايد د اړتيا په صورت کې نوی کرل شي. سربېره پر دې، د کلي د گډه ايزې څارنې د پخواني پړاو اقدامونو او راوستل شوو بدلونونو په هکله بايد د عمومي غونډې په ترڅ کې راپور ورکړل شي.

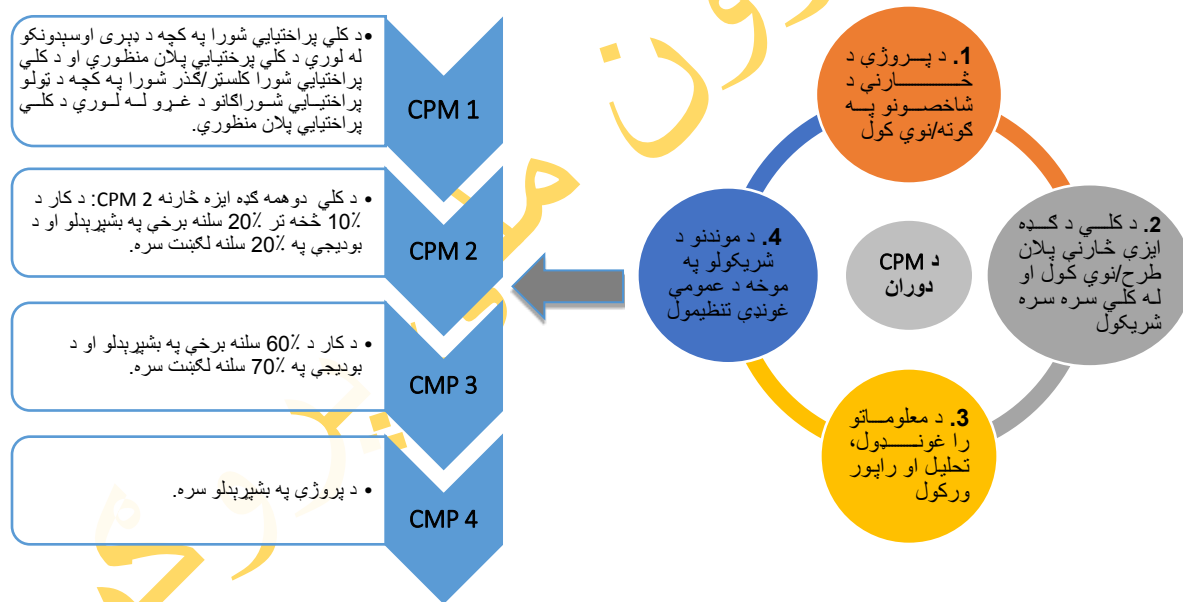
5. د کلي د گډه ايزې څارنې تکرار/فرېکوينسي

د کلي گډه ايزه څارنه د پروگرام د دوران په څلورو ټکو/پړاوونو کې ترسره شي:

- د کلي لومړۍ گډه ايزه څارنه CPM 1: د کلي پراختيايي شورا په کچه د ډېرې اوسېدونکو له لوري د کلي پراختيايي پلان منظوري او د کلي پراختيايي شورا کلسټر/گذر شورا په کچه د ټولو پراختيايي شوراگانو د غړو له لوري د کلي پراختيايي پلان منظوري.
- د کلي دوهمه گډه ايزه څارنه CPM 2: د کار د 10 څخه تر 20 سلنه برخې په بشپړېدلو او د بودیجې په 20 سلنه لگښت سره.
- د کلي درېمه گډه ايزه څارنه CPM3: د کار د 60 سلنه برخې په بشپړېدلو او د بودیجې په 70 سلنه لگښت سره.
- د کلي څلورمه گډه ايزه څارنه CPM 4: د پروژې په بشپړېدلو سره.

د دې پروگرام د ځانگړو پړاوونو تر بشپړېدو وروسته، د کلي پراختيايي شوراگانې CDCs يا د کلي پراختيايي شوراگانو کلسټر/گذر شوراگانې CCDCs / Gas به د کلي گډه ايزې څارنې ته په کال کې د دوه ځله پر بنسټ دوام ورکړي.

6. د کلي د گډه ايزې څارنې بهير

د نمرې ورکولو کارتونه

د 'د نمره ورکولو کارتونه' یوه گډه ایزه طریقه ده چې په کارولو سره یې د خدمتونو کاروونکي کولای شي د خدمتونو د شتون او کیفیت، د خدمتونو د وړاندې کوونکو کارکوونکو چلند او سلوک، او آسانتیاوو د حالت په گډون، د خدمتونو د وړاندې کولو لړۍ بېلابېلو برخو ته رایه ورکړي او په اړه به یې تبصیرې وړاندې کړي. د نمرې ورکولو کارتونه د ولسوالۍ/ولایت په کچه د آسانتیاوو پرتله کولو، د خدمتونو وړاندې کوونکو ته نېغ فیدبک، او د خلکو د وړتیاوو لوړولو او غږ پیاوړتیا ته اجازه ورکوي.⁸

په ولسي تړون پروگرام کې، به د خدمتونو کاروونکي د لږ تر لږه خدمتونو د معیارونو په برخه کې چې دولت د روغتیا او زده کړو خدمتونو د وړاندې کولو ژمنه کړې ده د یوه ساده جدول په کارولو سره خدمتونو ته رایه ورکړي.

د نمرې ورکولو کارت د سیستم په پلي کولو کې مهم ملاحظات به دا وي، چې دا تر لاسه شي چې د کلي پراختیایي شوراگانې CDCs یا د کلي پراختیایي شوراگانو کلسټر/گذرونه CCDCs / Gs کولای شي دا بهیر تسهیل کړي، دا چې عام خلک د خدمتونو له معیارونو څخه خبر وي (په کلیو کې د عامه خبرتیاوو ډره او آسانتیاوو ته به رایه ورکړل شي)، او د خدمتونو د ارزونې په بهیر کې د هغوی د گډون په ارزښت پوه شي.

د آسانتیاوو د ارزونې هدف کارکوونکي به د ځاني ارزونې د پلي کولو لپاره د نمرې ورکولو د ورته کارت له جدول څخه کارواخلي تر څو د لږ تر لږه خدمتونو د معیارونو پر بنسټ د خدمتونو د وړاندې کولو په برخه کې خپلو کړنو ته رایه ورکړي. د ځاني ارزونې د پلي کولو مسؤلیت به د هغه کس په غاړه وي چې د آسانتیاوو تولید مسؤلیت ور په غاړه وي. (مدیران او داسې نور...)

د آسانتیاوو د ځاني ارزونې د نمرې ورکولو بشپړ شوي او تحلیل شوي کارتونه او د خدمتونو د کاروونکو ارزونه به د کلي له پراختیایي شوراگانو CDCs او د کلي پراختیایي شوراگانو له کلسټر/گذرونه CCDCs / Gs او له اړونده فرعي کمیټو سره په دې اړه چې، څه کار کوي او هغه څه چې کار نه کوي او د څه شي بدلون ته اړتیا ده تر څو د لږ تر لږه خدمتونو معیارونه ترلاسه شي، بحث او نظر ورکولو ته زمینه مساعدوي.

د نمرې ورکولو کارتونه د عملي لپاره چمتو والی

د نمرې ورکولو د کارتونه دنده به د اړونده کمیټو، د کلي د گډه ایزې څارنې ډلې، او ځوانو رضاکارانو په ملاتړ، د کلي پراختیایي شوراگانو CDCs او د کلي پراختیایي شوراگانو د کلسټر/گذرونه CCDCs / Gs په غاړه وي. په دې صورت کې، د نمرې ورکولو کارتونه به د لږ تر لږه خدمتونو د معیارونو پر بنسټ د بېلابېلو روغتیايي مرکزونو او بنسټونو له لوري د خدمتونو وړاندې کول و ارزوي، دکلي په کچه د زده کړو او روغتیا کمیټې، د کلیو د کلسټر په کچه د روغتیايي آسانتیا او بنسټونو د مدیریت فرعي کمیټې به کلیدي وي. د نمرې ورکولو د کارتونه تر پلي کولو د مخه، به فرعي کمیټې د هغو خلکو شمېر معلوم کړي چې په اونیزه توګه له خدمتونو څخه کار اخلي. په دې توګه، د کلي پراختیایي شوراگانو CDCs او د کلي پراختیایي شوراگانو کلسټر/گذرونه CCDCs / Gs کولای شي د کسانو د شمېر له پلوه نمونه وي نفوس معلوم کړي. دا نمونه باید لږ تر لږه د خدمتونو د کاروونکو 10% وي.

هغه آسانتیاوې چې د کلي د یوې پراختیایي شورا تر پوښښ لاندې یوه کلي ته خدمتونه وړاندې کوي (روغتیايي مرکزونه او بنسټونو) به نسبتاً مخکښ وي. دلته، د کلي پراختیایي شورا بنسټي د اړونده کمیټو له لارې د یوې لویې غونډې خبر ورکړي چې د خدمتونو کاروونکي (ناروغان یا میندې او پلرونه او زده کوونکي) یوه مرکزي ځای ته راشي او د کلي پراختیایي شورا د غړو په مرسته (البته د اړتیا په صورت کې) د نمرې ورکولو کارتونه بشپړ کړي.

د هغو آسانتیاوو لپاره چې تر یوه ډېر کلي تر پوښښ لاندې راولي، د کلي پراختیایي شوراگانو کلسټر CCDCs (که چېرې تاسیسات هغه کلي تر پوښښ لاندې راولي چې د کلي پراختیایي شورا د بېلابېلو کلسټرونو تر پوښښ لاندې راځي، دوی بنسټي مجبور وي چې د کلي پراختیایي شوراگانو له ګاونډیو کلسټرونو سره کار او همغږي ترسره کړي) به د نمرې ورکولو د کارتونه د عملي کولو دنده پر غاړه ولري. دلته بنسټي د نمرې ورکولو کارتونه عملي کول آسانتیاوو ته نږدې او یا هم له هغې بهر تر سره شي (دنده یا په مستقیمه توګه له انګر سره پیوست). د کلي په کچه د تاسیساتو په برخه کې، د کلي پراختیایي شورا کلسټر فرعي کمیټې (روغتیايي آسانتیاوې او د بنسټونو د مدیریت کمیټې) به مجبوره وي چې د هغو کسانو شمېر چې په دې آسانتیاوو کې له شته خدمتونو څخه ګټه اخلي او د آسانتیاوو هغه جغرافیایي پوښښ معلوم کړي چې 10% نمونې ته ورسېږي.

د روغتیا، زده کړو او روغتیايي آسانتیاوې او د بنسټونو د مدیریت فرعي کمیټې (د کلي د پراختیایي شورا او د پراختیایي شورا کلسټر) به د نمرې ورکولو کارتونه نه عملي کوي، ځکه چې د خدمتونو وړاندې کوونکي (د کلي روغتیايي کارکوونکي، نرسان او بنسټونکي) به د فرعي کمیټو غړي وي او د خدمتونو د کاروونکو د نمرې ورکولو د کارتونه په عملي کولو کې د هغوی شتون یا ښکېلتیا بنسټي تعصب رامینځ ته کړي

⁸ CF نړیوال بانک، 2004. د کلي د نمرې ورکولو د کارتونه بهیر: د پلي کولو لپاره عمومي طریقه. نړیوال بانک، د ټولنیز پرمختګ څانګه، واشنگټن ډی سي، ایالات متحده امریکا.

د نمرې ورکولو د کارتونه بهیر

کله چې د نموني اندازه تعین شوه، د کلي پراختیایي شوراګانې CDCs او د کلي پراختیایي شوراګانو کلسټر/ګزرونه CCDCs / Gs به وخت معین کړي (د بېلګې په توګه دوه اونۍ) چې په ترڅ کې به یې د نمرې ورکولو کارتونه وکارول شي او دا بهیر به بشپړ شي. په پیل کې، به د هرې آسانتیا (روغتیايي مرکزونو، روغتیايي فرعي مرکزونو، اساسي روغتیايي مرکزونو او جامع روغتیايي مرکزونو او لومړني بسوونځي (هلکان او نجونې)، مینځني بسوونځي (هلکان او نجونې)، او لېسو (هلکان او نجونې)، لپاره د نمرې ورکولو کارتونه په کال کې د دوه ځله پر بنسټ عملي شي. په دې دوه اونۍ وخت کې، به تاسیسات خپله ځانې ارزونه هم بشپړه کړي.

د کلي پراختیایي شورا به د آسانتیا د کاري اوج په ساعتونو کې کلیدي کسانو (دا کېدلای شي د خونانو د کمیتي غړي وي یا هغه رضاکاران وي چې د کلي کلي سروې به پلي کړي او د معلوماتو راټولولو د اساساتو په هکله به زورنه ترلاسه کړي) ته دنده ورکړي چې له دې آسانتیا څخه د تلو په وخت کې له خلکو څخه وغواړي تر څو یو څو دقیقې خپل وخت د نمرې ورکولو کارتونه بشپړلو ته ورکړي. دا کړنه به د خدمتونو د کاروونکو د بنسټي تجربې له یادولو څخه ډاډ ورکړي. دا مهمه ده چې دلته د سپارښتنو لپاره یوه برخه موجوده ده چې هغه موضوعګانې چې د نمرې ورکولو تر پوښښ لاندې نه دي راغلي، په کېښې یادښت کېږي. د بېلګې په توګه، د هغه ناروغانو په پرتله چې د خدمتونو د وړندې کونکي آسانتیا په نسبتاً نېردي سیمو کې پراته دي، هغه ناروغان چې له لیرې پر تو غړنیو سیمو څخه راځي ښايي بېلابېلې اندېښنې ولري (لکه د ډاکټر د لیدلو لپاره د انتظار وخت، د درملو شتون).

این کار از یادآوری تجربه توسط استفاده کننده گان خدمات اطمینان خواهد داد

په هرې ورځې په پای کې، هغه کسان چې په موجوده آسانتیاوو کې د نمرې ورکولو کارتونه عملي کوي باید د نمرې ورکولو ټول بشپړ شوي کارتونه د کلي پراختیایي شورا رئیس/مرستیال/د کلي پراختیایي شورا کلسټر/ګزرنه رئیس/مرستیال ته وسپاري چې هغوی به اسناد په یوه خوندي ځای کې وساتي.

د لږ تر لږه خدمت معیارونو ته د نمرې ورکولو کارتونه**د کلیوالو سیمو لپاره**

لارښوونې:

هغه څوک چې دا فورمه ډکوي:

- د همکارې مؤسسې د ټولنیزو کارکوونکو په ګډون د کلي پراختیایي شورا CDC او د کلي پراختیایي شورا کلسټر CCDC مشران.
 - د روغتیا او زده کړو د لږ تر لږه خدمتونو معیار لپاره، هیله ده د زده کړو او روغتیا له شوراګانو سره مشوره وکړئ.
- څو ځلي:** د پروژې په پیل کې د اساسي کړنې په توګه او وروسته په هرو شپږ میاشتو کې یو ځل که چېرې د لږ تر لږه خدمتونو معیارونه په 100% توګه نه وي ترلاسه شوي.
- که چېرې د لږ تر لږه خدمتونو معیارونه په 100% توګه په لاس راغلي وي، نو د دې فورمې بیا ځلي ډګولو ته اړتیا نشته. خو که چېرې معیارونو ته په رسېدو کې ستونزې یا ناکامۍ شتون ولري (لکه: د اوبو د زیرمې خرابوالی) نو د کلي پراختیایي شورا CDC/همکاره مؤسسه FP کولای شي فورمه وسپاري تر څو د ستونزې په هکله راپور ورکړي.

تبصرې	هو يا نه په نښه کړي	د کليوالي سيمو لپاره د لږ تر لږه خدمتونو معيارونه
	هو/نه	د څښلو پاکو اوبو ته هر اړخيز لاس رسې: د هر 25 کورنيو لپاره د اوبو يوه سرچينه چې د 24 ساعتونو په موده کې د هر کس لپاره د 25 ليټرو اوبو د چمتو کولو وړتيا ولري.
د لاندې بنسټونو يوته لاس رسې		
	هو/نه	اساسي برېښنا: د لمر، اوبو، بيو گاز او باد له لارې د هرې کورنۍ لپاره د 100W برېښنا چمتو کول (يوازې په هغه سيمو کې چې هلته د برېښنا شبکې نه رسېږي)
	هو/نه	اساسي سرکونو ته لاس رسې: تر ټولو نږدې د لاسرسي وړ کليوالي اساسي سرک څخه د 2 کيلومترو په واټن (يوازې د لاس رسې وړ سيمو کې)، او
	هو/نه	د اوبو لگولو د ټيټې کچې درلودونکې بنسټيز جوړښت: چې لاندې ډولونه په کېښې شامل دي: سريندونو (د مينځنيو/ دريمه درجه ويالو لپاره) د اوبو وپشونکي، د اوبو د کنټرول دروازې، سيفون، د 10,000m ³ ظرفيت درلودونکي د اوبو يوه ذخيره، د اوبو لگولو د ټيټې کچې درلودونکي کانال جوړول يا بيا رغول، محافظوي ديوال، گيپوني ديوال، ناوي، سوپر پسيج
د زده کړو اړوند د لږ تر لږه خدمتونو معيارونه – دا برخه د زده کړو له شورا سره په مشوره بشپړه کړئ		
	هو/نه	آيا د زده کړې د لږ تر لږه خدمتونو معيارونه په روښانه توگه په ښوونځي کې نښلولو شوي دي؟
	هو/نه	ښوونکو لږ تر لږه د دولسم ټولگي تر کچې زده کړې کړي دي
	هو/نه	<p>زده کوونکي:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ له 1 څخه تر 3 ټولگي پورې په اونيزه توگه 24 ساعته زده کړو ته لاس رسې لري. ▪ له 4 څخه تر 6 ټولگي پورې په اونيزه توگه 30 ساعته زده کړو ته لاس رسې لري. ▪ له 7 څخه تر 12 ټولگي پورې په اونيزه توگه 36 ساعته زده کړو ته لاس رسې لري.

د روغتيا اړوند د لږ تر لږه خدمتونو معيارونه – دا برخه د روغتيا له شورا سره په مشوره بشپړه كړئ		
	هو/نه	آيا د روغتيا د لږ تر لږه خدمتونو معيارونه په روښانه توگه په روغتيايي مركز كې نښلول شوي دي؟
	هو/نه	<p>روغتيايي مركز:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ له 4 بجو څخه تر 8 بجو پورې پرانيستی وي. ▪ په سمه توگه گمارنه كیږي. ▪ د ملاريا، نس ناستي او حادو تنفسي ناروغيو په هکله پوهاوي وړاندې کوي او د يادو ناروغيو د شتون په صورت کې روغتيايي آسننیاوو او روغتيايي زده کړو ته مراجعه کوي.
	هو/نه	<p>فرعي روغتيايي مركز:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ له 4 بجو څخه تر 8 بجو پورې پرانيستی وي. ▪ په سمه توگه گمارنه كیږي. ▪ د سينه بغل، نس ناستي او ملاريا درملنه، د زېږون پر وخت پاملرنه، دکورنۍ تنظيم، د نري رنځ ډيپېشنو موندني او راجع کول او د واکسيناسيون خدمتونو.
	هو/نه	<p>اساسي روغتيايي مركز:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ له 4 بجو څخه تر 8 بجو پورې پرانيستی وي. ▪ په سمه توگه گمارنه كیږي. ▪ غير بستري ناروغانو ته پاملرنه، واکسين کول او مور او ماشوم پاملرنه، د تغذيي اړوند چاري.
		<p>جامع روغتيايي مرکزونه:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ له 4 بجو څخه تر 8 بجو پورې پرانيستی وي. ▪ په سمه توگه گمارنه كیږي. ▪ له زېږون څخه د مخه، د زېږون پر مهال، له زېږون وروسته او نوو زېږېدلو ماشومانو ته پاملرنه، د خوندیتوب او تغذيي چاري.

د کليوالي زیربناوو، روغتيا او زده کړو اړوند خدمتونو د ودې لپاره اضافي تبصرې:

د ولسی ترون پروگرام د لږ تر لږه خدمتونو د معیارونو د نمری ورکول کارتونه د بڼاری سیمو لپاره

لارښوونې:

هغه څوک چې دا فورمه لیکوي:

- د همکارې مؤسسي د ټولنیزو کارکوونکو په گډون د کلي پراختیایي شورا CDC او د کلي پراختیایي شورا کلسټر CCDC مشران.
 - د روغتیا او زده کړو د لږ تر لږه خدمتونو معیار لپاره، هیله ده د زده کړو او روغتیا له شوراگانو سره مشوره وکړئ.
- څو ځلي:** د پروژې په پیل کې د اساسي کرښې په توگه او وروسته په هرو شپږ میاشتو کې یو ځل که چېرې د لږ تر لږه خدمتونو معیارونه په 100% توگه نه وي تر لاسه شوي.
- که چېرې د لږ تر لږه خدمتونو معیارونه په 100% توگه په لاس راغلي وي، نو د دې فورمې بیا ځلي ډگولو ته اړتیا نشته. خو که چېرې معیارونو ته په رسیدو کې ستونزې یا ناکامی شتون ولري (لکه: د اوبو د زیرمې خرابوالی) نو د کلي پراختیایي شورا CDC/همکاره مؤسسه FP کولای شي فورمه وسپاري تر څو د ستونزې به هکله راپور ورکړي.

تبصرې	وگورئ چې کوم خدمتونو د تطبیق وړ دي	د بڼاري سیمو لپاره د لږ تر لږه خدمتونو معیارونه
	کوڅو او ویالو ته وده ورکول _____ د څښاک د اوبو برابرول _____ د جامدو فاضله موادو مدیریت _____ کورونو ته نمبر ورکول _____ روښنایي/ بریښنا _____	د کلي پراختیایي شورا په کچه: د یو له لاندې خدمتونو د تمویل په موخه د کلي پراختیایي شورا له لوري تر لاسه شوي مالي وجه:
	دوهمې درجې درلودونکو سرکونو ته وده ورکول او بیا منظم کول _____ د څښلو د اوبو د شبکې برابرول _____ د بڼڅو او ماشومانو لپاره پارک/تفرېحي سیمه/ د لوبو میدان _____ د جامدو فاضله موادو مدیریت _____ روښنایي/ بریښنا _____ د بڼڅو لپاره د معیشت پروژې _____	د گذر په کچه: د یو له لاندې خدمتونو د تمویل په موخه د گذر له لوري تر لاسه شوي مالي وجه:
د زده کړو اړوند د لږ تر لږه خدمتونو معیارونه – دا برخه د زده کړو له شورا سره په مشوره بشپړه کړئ		
	هو/نه	آیا د زده کړې د لږ تر لږه خدمتونو معیارونه په روښانه توگه په بڼوونځي کې نښلولو شوي دي؟
	هو/نه	بڼوونکو لږ تر لږه د دولسم ټولگي تر کچې زده کړې کړي دي
	هو/نه	زده کوونکي: ▪ له 1 څخه تر 3 ټولگي پورې په اونیزه توگه 24 ساعته زده کړو ته لاس رسی لري. ▪ له 4 څخه تر 6 ټولگي پورې په اونیزه توگه 30 ساعته زده کړو ته لاس رسی لري. ▪ له 7 څخه تر 12 ټولگي پورې په اونیزه توگه 36 ساعته زده کړو ته لاس رسی لري.

د روغتيا اړوند د لږ تر لږه خدمتونو معيارونه – دا برخه د روغتيا له شورا سره په مشوره بشپړه كړئ		
هو/نه		آيا د روغتيا د لږ تر لږه خدمتونو معيارونه په روښانه توگه په روغتيايي مركز كې نښلولو شوي دي؟
هو/نه		<p>روغتيايي مركز:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ له 4 بجو څخه تر 8 بجو پورې پرانيستی وي. ▪ په سمه توگه گمارنه كیږي. ▪ د ملاريا، نس ناستي او حادو تنفسي ناروغيو په هکله پوهاوي وړاندي کوي او د يادو ناروغيو د شتون په صورت کې روغتيايي آسنتياوو او روغتيايي زده کړو ته مراجعه کوي.
هو/نه		<p>فرعي روغتيايي مركز:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ له 4 بجو څخه تر 8 بجو پورې پرانيستی وي. ▪ په سمه توگه گمارنه كیږي. ▪ د سينه بغل، نس ناستي او ملاريا درملنه، د زيږون پر وخت پاملرنه، دکورني تنظيم، د نري رنځ دپېښو موندني او راجع کول او د واکسيناسيون خدمتونو.
هو/نه		<p>اساسي روغتيايي مركز:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ له 4 بجو څخه تر 8 بجو پورې پرانيستی وي. ▪ په سمه توگه گمارنه كیږي. ▪ غير بستري ناروغانو ته پاملرنه، واکسين کول او مور او ماشوم پاملرنه، د تغذيي اړوند چاري.
هو/نه		<p>جامع روغتيايي مرکزونه:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ له 4 بجو څخه تر 8 بجو پورې پرانيستی وي. ▪ په سمه توگه گمارنه كیږي. ▪ له زېږون څخه د مخه، د زېږون پر مهال، له زېږون وروسته او نوو زېږېدلو ماشومانو ته پاملرنه، د خونديتوب او تغذيي چاري.
هو/نه		<p>خصوصي روغتيايي مرکزونه:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ په سمه توگه گمارنه كیږي. ▪ د طبي زبالو د شنډولو په گڼون روغتيا ته د پاملرنې/حفظ الصحي له اړتياوو سره سم وي. ▪ په كافي اندازه فضا او خونديتوب وړاندي كړي په ځانگړي توگه د بنځينه ناروغانو لپاره ▪ د ناروغانو د ثبت كتاب ولري
هو/نه		<p>درملتونونه بايد:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ د فعاليت جواز ولري ▪ جواز درلودونكي کمپوډر ولري ▪ په روښانه توگه د دوا قيمت بيان او ټاپه کړي.

د کلیوالي زیربناوو، روغتیا او زده کړو اړوند خدمتونو د ودې لپاره اضافي تبصرې:

د اصلاحی نظریاتو ورکولو ناسته

کله چې د نمرې ورکولو د کارتونو عملي پلي کول بشپړ شول، د اړونده آسانتیا مشر او مهم کارکوونکي، همدارنگه د کلي پراختیایي شورا او د کلي پراختیایي شورا اګانو کلسټر/ګنډر رئیس او اداري هیئت او غړي (د هغو کسانو په ګډون چې په اړونده کمیټه کې کار کوي) او د فرعي کمیټې غړي باید یو له بل سره مخامخ ناسته ولري چې د همدې آسانتیا د لږ تر لږه خدمتونو د معیارونو په کتلو سره پیل کېږي، په داسې حال کې چې د اړوندي آسانتیا کارکوونکي به خپل د نمرې ورکول او د کلي پراختیایي شورا یا د کلي پراختیایي شورا کلسټر/ګنډر به د خدمتونو د کاروونکو د نمرې ورکول وړاندې کړي. د نمرې په ورکولو کې ورته والي او توپيرونه باید په روښانه توګه په ګوته شي او هر معیار یا د کړنو اندازه چې نمره ورکړل شوې وه باید تر بحث لاندې ونيول شي. په دې کتنه کې، د کمزوري فعالیت د هر معیار په هکله باید خبرې وشي او په هغه ګروپونو کې راوستل شي چې کېدلای شي په آسانتیا کې په نښه شي (لکه د کارکوونکو چلند/سلوک/صفایي، د ساعتونو د ساتلو) او د کړنو هغه کمزوري برخې چې بهرني ملاتړ/مداخلې ته اړتیا لري (لکه د اړتیا وړ درمل کلینیک ته نه رارسېږي، یا د ښوونکو/ډاکټرانو/نرسانو په برخه کې دکارکوونکو کموالی).

د کمزورو اجراتو د هغو کړنو لپاره چې کېدلای شي په داخلي کچه په نښه شي، نو دا ډله (د خدمتونو وړاندې کوونکي او د خدمتونو کاروونکو ټاکل شوي استازي) باید د یوه کاري پلان او د څارنې د میکانیزم په هکله هوکړه وکړي او د دې کاري پلان پلي کولو باوري کړي. د کمزورو اجراتو د هغو معیارونو لپاره چې بهرنی مداخلې ته اړتیا لري، د کلي پراختیایي شورا یا د کلي پراختیایي شورا کلسټر/ګنډر باید یو راپور چمتو کړي چې د ولسوالۍ په کچه د ولسي تړون پروګرام د مدیریت کمیټې/ښاروالۍ په کچه د ولسي تړون پروګرام د مدیریت کمیټې په راتلونکې غونډه کې به شریک کړل شي (د اړیکو منول وګورئ). د ولسوالۍ په کچه د ولسي تړون پروګرام د مدیریت کمیټې/ښاروالۍ په کچه د ولسي تړون پروګرام د مدیریت کمیټې ته تر وړاندې کولو وروسته، د اړونده وزارت کارکوونکي (پوهنې یا روغتیا) باید یو کاري پلان جوړ کړي چې له ولسوال سره به شریک شي او دا به په ډاګه کړي چې د کمزورو اجراتو معیار به په څه ډول وده وکړي تر څو د دولت له سپارل شوو وعدو سره سم شي. د کلي پراختیایي شورا کلسټر/ګنډر شورا به د اړوند وزارت د کاري پلان یوه کاپی تر لاسه کړي چې د هغې د څارنې او تعقیب مسؤلیت به پر غاړه ولري. که چېرې د اړوند وزارت کارکوونکي په دې هکله بریالي نه شي، نو د موضوع په هکله شکایتونه را مینځ ته کېږي چې په اړه به یې راپور ورکړل شي.

د همکارو مؤسسو د ټولنیزو کارکوونکو مسؤلیتونه

په پیل کې، به ټولنیز کارکوونکي د آسانتیا د کاروونکو په ارزونه، پلان جوړولو او د نمرې ورکولو د کارتونو په پلي کولو، په خپله کاري برخه کې د هرې آسانتیا اړوند د نمرې ورکولو ټولو کارتونو په ټولولو او د تسهیلولو او اصلاحی نظرونو د ثبت کولو په برخه کې مهم رول ولري، تر څو دا تر لاسه کړي چې د نمرې ورکولو د کارتونو عملي کولو په 2 - 3 پړاو پر مهال دا بهیر په ښه توګه ترسره شوی دی (د تبعیض او مداخلې مخنیوي شوی دی) او په پای کې بنیادي شوی دی (د خدمتونو کاروونکي د ارزونې غوښتنه کوي، د کلي پراختیایي شورا اګانې او د کلي پراختیایي شورا اګانو کلسټر/ګنډرونه د نمرې ورکولو د کارتونو د بهیر په عملي کولو او پرمختګ په څارنه کې اغېزمن پېرېوتې دي).

د شکایتونو حل کول

د شکایتونو حل کول به یو مهم میکانیزم وي تر څو باوري کړي چې په کلیو کې افراد او ډلې داسې وسیلي لري چې د نامناسب تخصیص او پراختیایي مالي مرستو او سرچینو وېش، د نخبه کسانو نفوذ، او همدارنگه کلي ته د ځانګړې شوي مالي مرستې د کارولو په برخه کې د مالي مدیریت او تدارکاتو د بهیرونو موضعګانې را برسیره کړي. په لاندې توګه د شکایتونو د حل میکانیزمونه د دې لپاره دي تر څو باوري کړي چې که چېرې د کلیو ټاکل شوي استازي (د کلي پراختیایي شورا او د کلي پراختیایي شورا اګانو کلسټر/ګنډرونه) مناسب، ځواب ویونکي، رڼي، ګډه ایزې، هراړخیزه، د بېوزلو او ښځو په ګټه کړنې نه تعقیبوي، نو کلي کولای شي خپل غږ اوچت کړي او د حل مناسبې لارې چارې تر لاسه کړي.

د خلکو له لوري راپورته شوي هر شکایت او اندېښني ته مناسبه پاملرنه د يوه حساب ورکونکي او ځواب ويونکي دولت يو اړين اړخ گڼل کېږي. د ولسي تړون پروگرام لپاره د شکايتونو د حل ميکانيزم (GHM) grievance د اساسي قانون په 50 مه ماده کې د ذکر شوو حقونو پر بنسټ را مينځ ته شوی دی.

د اساسي قانون 50 ماده

دولت بايد د سالمو ادارو د رامینځ ته کولو اود هيواد په ادراي سي ستم کې د اصلاحاتو راوستلو لپاره اړين اقدامونه ترسره کړي. اداره بايد خپلي کړني په بشپړه بې طرفي او د قوانينو له مقرراتو سره مطابق ترسره کړي. د افغانستان وگړي بايد د قانون له مقرراتو سره سم له دولتي ادارو څخه معلوماتو ته د لاس رسې حق ولري. دا حق بايد هېڅ محدوديت ونلري، يوازي په هغه حالاتو کې استثنا شتون لري چې د نورو کسانو حقونه او يا هم عام امنيت زيانمنوي. د افغانستان وگړي بايد د دولت له لوري د وړتياوو له مخې، له کوم تبعيض پرته د قانون له مقرراتو سره سم استخدام کړي.

پنځه اويايمه ماده (3)

دولت بايد لاندې دندې ولري: د عامه نظم او قانون ساتنه او د هر ډول ادراي فساد له مينځه وړل. دولت بايد د لاندې دندې لري: د عامه نظم او قانون د ساتلو او د هر ډول ادراي فساد له منځه يو سي. شکايتونه کېدلای شي په لاندې کتگوريو ووېشل شي:

1. ټولنيزې شخړې:

ټولنيزې شخړې د ټولنيزو ستونزو لامل کېږي چې لاندې ټکي په کې شامل دي:

- موجوده شخړې (دا بنايي هغه زړې سيالي يا شخړې وي چې له پراختيا سره کومه اړيکه نلري).
- د نخبگانو په پام کې نيول (د نخبه کسانو د نفوذ اعمال)
- د سرچينو ناعادلانه وېش / د پريکړې کولو ځواک
- د ټاکنو/ بيا ټاکنو بهير
- د کلي د پراختيايي پلان جوړولو بهير: په پراختيايي پلان کې گوبڼه شوو او زيانمنونکو کسانو ته لومړيتوب ورکونه نه ده منعکس شوي.
- د ښځو محروميت يا د هغوی لومړيتوبونو نه ځان نه ورکول
- د کلي پراختيايي شورا/د کلي پراختيايي شورا د کلسټر روڼتيا او حساب ورکونه

2. تخنيکي: پروژې يا د کلي پراختيايي شورا CDC/د کلي پراختيايي شورا د کلسټر CCDC او يا هم د قرارداديانو له لوري پلي کېږي. په دواړو صورتونو کې، په لومړي گام کې، د کلي پراختيايي شورا CDC/د کلي پراختيايي شورا کلسټر CCDC د څارني دنده پر غاړه لري. په ورته وخت کې، د ولسي تړون پروگرام انجنيران به همدارنگه د پروژو د عمومي څارني دنده پر غاړه ولري. د تخنيکي برخې په شکايتونو کې کېدلای شي لاندې ټکي شامل وي:

- (6) د کار په مينځ کې د پروژې په وړانديز کې بدلون
- (1) د پروژې د تخنيکي سروې پر مهال تيروتنې
- (2) د تخمين/اتکل تيروتنې
- (3) د پروژو ناسم ځای
- (4) د رغنيزو توکو د کيفيت اړوند موضوعگانې
- (5) د پروژې د کار پرمختگ
- (7) عادلانه تخصيص
- (8) د پروژې پلي کول او ساتنه

3. مالي:

د شکايتونو د حل کولو کارکونکي او کميټې به په اړوندو برخو کې يوازي د مالي موضوعگانو لکه فساد، غلا، درغلی او داسې نورو اړوند شکايتونو د حل کولو پروسه تسهيل کړي. وروستۍ پرېکړه او قضاوت د ذکر شوو دفترانو (ص 104) په دندو کې نه راځي.

4. تدارکات:

د ولسي تړون پروگرام د عملياتي لارښوود پر بنسټ، هغه پروژې چې کېدلای شي د کلي پراختيايي شورا CDC/د کلي پراختيايي شورا کلسټر CCDC د غرو له لوري پلي شي، ترجيح ورکول کېږي چې پخپله د دوی په واسطه پلي شي. که داسې نه وي، نو هلته به د داوطلبې پروسه شتون ولري. د تدارکاتو موضوعگانې بنايي عبارت وي له: د تدارکاتي قوانينو او تگلارو نه تعقيبول، د پروژو د اعلانولو بهير، د وړانديزونو وېش، د وړانديزونو د پراختيايي بهير، د پروژو د تړون توکي او بهير، رسيدونه، بانکي ضمانت، د بې کيفيته توکو پيرل او داسې نور.

5. په بهير کې خنډ

که چېرې کړني له ټاکلي وخت سره سمې تر سره نه شي کېدلای شي په دې صورت کې شکايتونه را مينځ ته شي، د بېلگې په توگه، د کلي پراختيايي شورا CDC/د کلي پراختيايي شورا کلسټر CCDC ټاکنې، د پروژو مفهوم (ص 104)، د پروژو پلان جوړول، د پروژو پلي کېدل، د پروژو څارنه او د پروژو تړول.

6. د ځمکې استملاک:

د شکايتونو ننګوونکي او پيچلي ډول بېلابېل لاملونه لري، د ساري په ډول: په ليکلي بڼه د ځمکې د خاوند د هوکړې نه شتون، د څو ورونو گډ ملکيت چې يو يا څو بې حاضر نه دي او هوکړه يې نه ده کړې، ځني وختونه د ځمکو خاوندان

هوکره کوي، مگر د دوی د القابو پاني په ترتيب نه دي (ص104). په دي توگه، دا ډول پي بنو ته د حقوقي موضوعاتو په توگه په پام کې نيول کېږي او اړتيا لري چې اړوندو ادارو ته راجع شي.

د شکایتونو تعريف:

د وړاندې شوو آسانتياوو يا خدمتونو، د تر سره شوو کړنو يا کړنو د نه شتون په هکله د نه رضایت يا اندېښني بنوډلو شفاهي يا ليکلي بڼي ته شکایت ويل کېږي چې کېدلای شي د افرادو، ډلو، ادارو يا بنسټونو لخوا ترسره شي.

شکایتونه حتمي دي، خو دا به ښه وي چې په خپله منشاء کې حل شي.

2. د شکایتونو د کمیټو، اسنادو او راپور ورکولو جوړښت/ترکیب

I کچه: د کلي پراختيايي شورا (CDC) په کچه د کلي د شکایتونو د حل کولو کمیټه (CGC):

هلته به د کلي د شکایتونو د حل کمیټه (CGC) موجوده وي چې د واحد کلي په کچه به نارضايتی/شکایتونه حل کوي.

■ **غړي: ټول 7 غړي (2 د کلي پراختيايي شورا غړي او پاتي نور له نورو کمیټو څخه)**

✓ **د کلي پراختيايي شورا (CDC) 2 غړي**

✓ **د کمیټو غړي:** د کلي پراختيايي شورا تر پوښښ لاندې له موضوعي کمیټو څخه يو غړي (زده کړي، روغتيا، کرنې، ځوانانو، د ښځو اقتصادي پياوړتيا).

د شکایتونو کمیټې لپاره اداري پلاوی به د همدې کمیټې د غړو له لوري وټاکل شي او د کمیټې اعتبار به د کلي پراختيايي شورا د اعتبار له مخې وي. د کلي پراختيايي شورا غړي په اتوماتیک ډول د دي کمیټې اداري پلاوی يا رئيس کېدلای نه شي. د ولسي تړون پروگرام يا نورو پراختيايي پروگرامونو تر پوښښ لاندې د پراختيايي مرستو په هکله هر شکایت باید مستند او ثبت کړل شي. رئيس به د اسنادو د مدیریت مسنول وي او مرستيال به د بهرنیو مرستو اړوند د هرو موضوعگانو د ثبت او مستند کولو مسنولیت پر غاړه ولري.

که چېرې شخړه د کلي پراختيايي شورا CDC تر غړو پورې تړاو ولري، نو د کلي پراختيايي شورا CDC غړي باید له ناستي څخه **excused (ص105)** شي.

د کلي په کچه باید د شکایتونو يو صندوق شتون ولري او دا صندوق باید د شکایتونو د حل کمیټې له خوا په اونیزه توگه وکتل شي.

د کلي په کچه د شکایتونو د حل کولو کمیټې (CGC) د ندو لايحه:

- د ثبت په کتاب کې د راتلونکو شکایتونو ثبت کول
- د ټولو راتلونکو شکایتونو ډلبندي کول
- د شکایت کوونکو او شکایت د ماهیت په هکله د پوهېدو په موخه د شکایتونو شننه/تحليل کول
- تحليل شوي شکایتونه د نورو اجرااتو په موخه د کلي په کچه اړونده کمیټو ته راجع کول
- د شکایتونو تعقیبول (د مهالوېش پر بنسټ)
- شکایت کوونکي او د شکایتونو د حل کولو کمیټې (CGC) ته د پایلې بېرته سپارل

II کچه: د کلي پراختيايي شورا کلسټر (CCDC) په کچه

هلته به د کلي پراختيايي شورا کلسټر (CCDC) په کچه د کلي د شکایتونو د حل کمیټه (CCGC) موجوده وي چې د کلسټر په کچه به شکایتونه حل کوي.

■ **غړي: ټول 7 غړي < 2 د پراختيايي شورا د کلسټر غړي او پاتي له نورو کمیټو څخه.**

✓ **د کلي پراختيايي شورا (CDC) 2 غړي**

✓ **د کمیټو غړي:** د کلي پراختيايي شورا تر پوښښ لاندې له موضوعي کمیټو څخه يو غړي (زده کړو، روغتيا، کرنې، ځوانانو، د ښځو اقتصادي پياوړتيا).

اداري پلاوي ته د غړو له لوري رایه ورکول کېږي، کوم يو غړي په اتوماتیک ډول رئيس کېدلای نه شي. مرستيال باید د بهرنیو مرستو اړوند هر څه مستند او ثبت کړي. که چېرې شخړه د کلي پراختيايي شورا کلسټر تر CDC تر غړو پورې تړاو ولري، نو د کلي پراختيايي شورا کلسټر CCDC د غړو حضور باید له ناستي څخه **excused (ص106)** شي. د پراختيايي شوراگانو د کلسټر په کچه باید د شکایتونو يو صندوق شتون ولري او دا صندوق باید د پراختيايي شوراگانو د کلسټر غړو له خوا په ورځنی توگه وکتل شي.

یادونه: د کلي پراختيايي شورا کلسټر په کچه د شکایتونو د حل کمیټه (CCGC) به په کلسټر کې یوازي خپل شکایتونه او د کلي ساده شکایتونه حل کړي، که چېرې په کلي کې د شکایتونو د حل کمیټې له لاري حل نه شي. ساده شکایتونه عبارت دي له: له پیسو څخه پرته شکایتونه، ځنډونه او داسې نور. په داسې حال کې چې هغه شکایتونه چې د نخبه گانو نفوذ، فساد، درغلي او نورو په کښې شامل وي باید د ولسوالۍ په کچه د شکایتونو د حل کمیټې ته وسپارل شي.

د کلي پراختيايي شورا کلسټر په کچه د شکایتونو د حل کمیټې (CCGC) د ندو لايحه

- د ثبت په کتاب کې د راتلونکو شکایتونو ثبت کول

- د ټولو راتلونکو شکایتونو ډلبندي کول
- د شکایت کونکو او شکایت د ماهیت په هکله د پوهېدو په موخه د شکایتونو شننه/تحلیل کول
- تحلیل شوي شکایتونه د نورو اجرائو په موخه د کلسټر په کچه اړونده کمیټې ته راجع کول
- د شکایتونو تعقیبول (د مهالوېش پر بنسټ)
- شکایت کونکي او د پراختیایي شورا کلسټر په کچه د شکایتونو د حل کمیټې (CCGC) ته د پایلې بېرته سپارل

III کچه: د ولسوالۍ د شکایتونو د حل دولتي کمیټه (DGCC):

د ولسوالۍ په کچه د ولسي تړون پروگرام د مدیریت کمیټې تر پوښښ لاندې به د ولسوالۍ په کچه د شکایتونو د حل دولتي کمیټه (DGCC) شتون ولري چې د ولسوالۍ په کچه به شکایتونه حل کړي. د DGCC غړي به د ولسوال په مشرۍ د اړوندو ادارو ارتباطي استازي وي. د ولسوالۍ په کچه به د شکایتونو یو صندوق شتون ولري چې د ولسوالۍ په کچه د شکایتونو د حل کمیټې د غړو لخوا به په ورځنۍ توګه وکتل شي. د ولسوالۍ د شکایتونو د حل کمیټې (DGCC) د دندو لایحه:

- د راتلونکو شکایتونو تر لاسه کول
- د ټولو راتلونکو شکایتونو ډلبندي کول
- د شکایت کونکو او شکایت د ماهیت په هکله د پوهېدو په موخه د شکایتونو شننه/تحلیل کول
- په ډېټابېس کې د راتلونکو شکایتونو ثبت کول
- د ولسوالۍ په کچه د شکایتونو د حل کمیټې لپاره ارتباطي استازو او اړوندو ادارو ته د ثبت شویو شکایتونو راجع کول
- د بنسټ ارتباطي استازي د شکایتونو د تعقیب او په اړه یې د ولسوالۍ په کچه شکایتونو د حل کمیټې ته نظر/فیډبک ورکولو مسؤلیت پر غاړه لري.
- پایله باید د ولسوالۍ د شکایتونو د حل کمیټې (DGCC) په واسطه له شکایت کونکي سره شریکه او په ډېټابېس کې ثبت کړل شي.

IV کچه: د ولایت په کچه د شکایتونو د حل کمیټه

د ولایت په کچه د ولسي تړون پروگرام د مدیریت کمیټې (PCCMC) تر پوښښ لاندې به د ولایت په کچه د شکایتونو د حل کمیټه (PGGC) شتون ولري چې د ولایت په کچه به شکایتونه حل کړي. د (PGGC) غړي به د والي په مشرۍ د ټولو دولتي ریاستونو رئیسان، د ولایتي اداري واحد او همکارو مؤسسي مدیران وي. د ولایت په کچه به د شکایتونو یو صندوق شتون ولري. نوموړی صندوق به د ولایت په کچه د شکایتونو د حل کمیټې (PGGC) د غړو لخوا به په ورځنۍ توګه وکتل شي.

د ولایت په کچه د شکایتونو د حل کمیټې (PGGC) د دندو لایحه:

د ولایتي اداري واحد په کچه:

- د راتلونکو شکایتونو تر لاسه کول.
- د ټولو راتلونکو شکایتونو ډلبندي کول.
- د شکایت کونکو او شکایت د ماهیت په هکله د پوهېدو په موخه د شکایتونو شننه/تحلیل کول.
- په ډېټابېس کې د راتلونکو شکایتونو ثبت کول او له شکایت کونکو سره د پایلې شریکول.
- د ولایت په کچه په میاشتنۍ توګه د شکایتونو د حل کمیټې له ټولو غړو سره د ناستې تنظیمول.
- د ناستې د اجنداچمتو کول، د ځای او وخت ټاکل.
- د بحث په موخه د ولایت په کچه د شکایتونو د حل کمیټې (PGGC) رئیس ته د شکایتونو د لنډیز وړاندې کول.
- د ولسوالۍ په کچه د شکایتونو د حل کمیټې لپاره ارتباطي استازو او اړوندو ادارو ته د ثبت شویو شکایتونو راجع کول

د ولایت د شکایتونو د حل کمیټې (PGGC) په کچه:

- د ولایت په کچه د اړونده ادارو ارتباطي استازو ته د ثبت شویو شکایتونو راجع کول
- د اداري ارتباطي استازي د شکایتونو د تعقیب او په اړه یې د ولایت په کچه د شکایتونو د حل کمیټې ته نظر/فیډبک ورکولو مسؤلیت پر غاړه لري.
- د نظر ورکولو پایله باید له شکایت کونکو سره شریکه کړل شي.

V کچه: د مرکزي دولت په کچه د شکایتونو د حل کمیټه (CGGC)

د ولسي تړون پروگرام د مدیریت د مرکزي کمیټې (CCCMC) تر پوښښ لاندې به د مرکزي دولت په کچه د شکایتونو د حل کمیټه (CGGC) شتون ولري چې یوازي هغه ستونزې به حل کړي چې په ټیټو کچو کې نه شي حل کېدلای. د (CGGC) غړي به د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزیر په مشرۍ، د اړونده وزارتونو نومول شوي کارکوونکي، د کلیو د بیارغونې او پراختیا وزارت د شکایتونو د حل واحد مشر او همکارو مؤسسو رئیسان وي. د کلیو د بیارغونې او پراختیا

وزارت په انگر کې به د شکایتونو یو صندوق شتون ولري. د ولسي تړون پروگرام د شکایتونو د حل واحد مشر باید نومړی صندوق په ورځنی توګه وګوري.

د مرکزي دولت په کچه د شکایتونو د حل کمیټي (CGGC) د دندو لایحه:
د ولسي تړون پروگرام د شکایتونو د حل واحد په کچه:

- د راتلونکو شکایتونو تر لاسه کول.
 - د ټولو راتلونکو شکایتونو ډلبندي کول.
 - د شکایت کونکو او شکایت د ماهیت په هکله د پوهېدو په موخه د شکایتونو شننه/تحلیل کول.
 - په ډېټابېس کې د راتلونکو شکایتونو ثبت کول او له شکایت کونکو سره د پایلي شریکول.
 - د مرکزي دولت په کچه د شکایتونو د حل کمیټي (CGGC) له ټولو غړو سره په درې میاشتني توګه د ناستي تنظیمول.
 - د ناستي د اجنډاچمتو کول، د ځای او وخت ټاکل.
 - د بحث په موخه د مرکزي دولت په کچه د شکایتونو د حل کمیټي (CGGC) رئیس ته د شکایتونو د لنډیز وړاندې کول.
 - د ولسوالۍ په کچه د شکایتونو د حل کمیټي لپاره ارتباطي استازو او اړوندو ادارو ته د ثبت شوو شکایتونو راجع کول
- د مرکزي دولت د شکایتونو د حل کمیټي (CGGC) په کچه
- په مرکزي کچه د اړونده ادارو ارتباطي استازو ته شکایتونو راجع کول
 - د اداري ارتباطي استازي د شکایتونو د تعقیب او په اړه یې د شکایتونو د حل مرکزي کمیټي ته نظر/فیډبک ورکولو مسؤلیت پر غاړه لري.
 - د نظر ورکولو پایله باید له شکایت کونکو سره شریکه کړل شي.

III. مرحله

څوک کولای شي شکایتونو وسپاري؟

د ولسي تړون پروگرام د هرې برخې په هکله هر څوک بې له کوم محدودیت څخه کولای شي تر څو شکایت وکړي او خپله ناخوښي څرګنده کړي.

ناخوښي او شکایتونه د بېلابېلو سرچینو له لارې تر لاسه کېدلای شي چې د شکایتونو د حل د لاندې پنځو پړاوونو له لارې به پروسس شي.

1. پړاو: د شکایتونو د حل میکانیزم (GHM) په هکله پوهاوي

د شکایتونو د حل میکانیزم (GHM) باید د کلیو د بیا رغونې او پراختیا وزارت، بناروالیو د معلوماتو په دره، د ناحیې او گذر د خبرتیاوو په دره کې د بروشورونو او پوسترونو له لارې په بنه توګه خپور شي (CDC, CCDC, DCCMC, PCCMC, CCCMC بناروالی، ناحیه او ګوډر د خبرتیاوو په دره کې). په لنډه توګه، په پراخه کچه د خپرولو په موخه له ټولو لارو څخه باید ګټه واخیستل شي.

2. پړاو: د شکایتونو/ناخوښیو تر لاسه کول او ثبت کول

وکړي کولای شي د شکایتونو د یوې معیاري فورمې په ډکولو سره چې د عمومي معلوماتو لکه د شکایت کونکي نوم، ولایت، اوسنی پته، د موضوع په هکله لنډه توضیح، له چا څخه شکایت شوی دی او له شکایت څخه د تمې وړ پایلي درلودونکي ده، خپل شکایت ثبت کړي. (1 ضمیمه به جوړه کړل شي)، چې کېدلای شي په لاندې توګه وسپارل شي:

- د کلي پراختیایي شورا اونیزې ناستې: د کلي په پراختیایي شورا کې د نظر ورکولو/فیډبک په موخه ناستې.
- د شکایتونو صندوقونه: په عمومي توګه د کلي په هره پراختیایي شورا کې اېښودل کېږي، او بل صندوق د کلیو د بیا رغونې او پراختیا په هر ولایتي ریاست او بناروالی، ناحیه، گذر، د کلي پراختیایي شوراګانو په شوراګانو کې اېښودل کېږي.
- لیکونه/فورمې: د کلیو د بیا رغونې او پراختیا وزارت MRRD، د سیمه ایزو ارګانونو خپلواکه اداري IDLG، بناروالی، د بناروالی مشورتي بورډ MAB، ناحیې، گذر او د کلي پراختیایي شوراګانو، شوراګانو ته په نېغه او لی کلي بڼه.
- تلفوني کرېنه/اریکه: شکایت د ناخوښی په شکل کېدلای شي په شفاهي توګه د یوې خانګري وړتیا تلفوني کرېني له لارې ترسره شي.
- د پروژو کارکوونکي: شکایتونه همدارنګه د ولسي تړون پروگرام، همکارې مؤسسې او نورو په ګډون د پروژې د کارکوونکو له لارې، ثبت کېدلای شي.
- برېښنالیک: هغه شکایت کونکي چې انټرنېټ ته لاس رسلی لري کولای شي خپل شکایتونه د برېښنالیک له لارې واستوي.
- وېب پاڼه: د ولسي تړون پروگرام د وېب پاڼې تر پوښن لاندې به یوه پرلپیکه وېب پاڼه شتون ولري. دلته به د فورمې ډکول اړین وي.
- شخصي لیدنه: د اړتیا په صورت کې، شکایت کونکي کولای شي خپل شکایتونه په فزیکي ډول د کلي په کچه د کلي پراختیایي شورا په جوړښت کې د شخړو د هوارولو کمیټي او ولایت یا مرکز په کچه دفترونو ته وسپاري.

3. پړاو: د شکایتونو ثبت (د شکایتونو/ناخوښیو ثبت)

رارسیدلې شکایتونه باید د شکایتونو د حل په یوه محرم کتاب/دپېټاډیس () کې په یوې شمېرې، د رارسېدلو د نېټې او وخت په ذکر کولو، د رارسېدو حالت او د شکایت کوونکي نوم او اړیکې له جزئیاتو سره، ثبت شي.

4. پړاو: بیا کتنه او څېړنه:

د بېرني والي پر بنسټ، په هرو 7 ورځو کې یو ځل، د شکایتونو د حل کولو کمیټې غړي د کلي/ولسوالۍ/ښاروالۍ په کچه باید سره وگوري او شکایتونه وڅېړي او د لاندې ټکو پر بنسټ یې د لېنډي کړي:

- 1) شکایت کوونکي/موقعیت
- 2) موضوع
- 3) بېرني توب

شکایت به د پنځو کچو له لارې پروسس شي.

1. د کلي په کچه

تر کومه چې شونې وي شکایتونه باید زر تر زره او پوره زیار سره د کلي پراختیایي شورا په کچه د کلي پراختیایي شورا د غړو او د کلي په کچه د شکایتونو د حل کمیټې له لوري د شخړو د هواري د گډه ایزو وسیلو پر بنسټ حل کړل شي. د شکایتونو د حل یوه معیاري فورمه (2 ضمیمه به رامینځ ته شي) فورمه باید ډکه شي او د همکارۍ مؤسسي د ولسوالۍ/ښاروالي دفتر ته په راپور ورکولو کې شامله کړل شي.

زمانې چوکاټ: ثبت شوي شکایتونه باید د **10 کاري ورځو په موده کې** د شکایتونو د حل اړونده کمیټې له لوري حل یا راجع شي او په اړه یې ولایتي ادارې واحد ته راپور ورکړل شي (او په میاشتنۍ توگه د کلي کلستر د شکایتونو د حل کولو کمیټې CCGC ته د نور پروسس په موخه). د اړونده همکارۍ مؤسسي کارکوونکو ته باید یوه کاپي ورکړل شي او خبر کړل شي.

2. د کلي پراختیایي شورا د کلستر په کچه:

د کلي کلستر د شکایتونو د حل کولو کمیټه (CCGC) به د کلستر په کچه هغه شکایتونه حل کړي، چې د کلي د شکایتونو د حل کمیټې په کچه نه شي حل کېدلای.

زمانې چوکاټ: ثبت شوي شکایتونه باید د **10 کاري ورځو په موده کې** د شکایتونو د حل اړونده کمیټې له لوري حل یا راجع شي او د نورو مراحلو د طی کولو په اړه په میاشتنۍ توگه د ولسوالۍ په کچه د شکایتونو د حل کمیټې DCGC ته راپور وسپارل شي.

3. د ولسوالۍ/ښاروالۍ په کچه

که چېرې موضوع یو څه پېچلې وي نو شکایت به د حل په موخه د ولسوالۍ/ښاروالۍ په کچه د شکایتونو د حل کمیټې او د همکارۍ مؤسسي د ولسوالۍ/ښاروالي دفتر ته راجع کړل شي. د شکایتونو د حل یوه معیاري فورمه باید ډکه کړل شي او ولایتي ادارې واحد ته په میاشتنۍ راپور کې شامله کړل شي.

زمانې چوکاټ: ثبت شوي شکایتونه باید د 26 کاري ورځو په موده کې د ولسوالۍ/ښاروالي/همکارۍ مؤسسي د ولسوالۍ په کچه د شکایتونو د حل اړونده کمیټې (DGCC) له لوري حل یا ورته راجع شي او په اړه یې ولایتي ادارې واحد ته راپور ورکړل شي.

4. د ولایت/ولایتي ادارې واحد/شکایتونو د حل واحد په کچه

که چېرې موضوع عکاني د ولسوالۍ/ښاروالي او همکارۍ مؤسسي په کچه او د ولسوالۍ د شکایتونو د حل کمیټې په کچه حل نه شي نو دا موضوع عکاني به د حل په موخه د ولسي تړون پروگرام د مدیریت ولایتي کمیټې تر پوښښ لاندې د ولایتي ادارې واحد او/یا د شکایتونو د حل واحد د شکایتونو د حل ولایتي کمیټې (PGGC) ته راجع کړل شي او حل به یې کړي.

زمانې چوکاټ: ولایتي ادارې واحد/د شکایتونو د حل کولو واحد (PGGC) باید 26 کاري ورځې وخت ولري تر څو ستونزه تحلیل او حل کړي، که چېرې دا ستونزه نه شي حل کېدلای، نو د دې موضوع په هکله به د همغږۍ په غونډه کې خبرې اترې وشي او یوه ډله به وگمارل شي تر په بېرني توگه دا موضوع په نښه کړي او یا یې د نورو مراحلو د طی کولو په موخه د دولت د شکایتونو مرکزي کمیټې (CGGC) ته راجع کړي

5. د مرکزي دولت د شکایتونو د کمیټې (CGGC) په کچه

د ولسي تړون پروگرام د مدیریت کمیټې (CCCMC) تر پوښښ لاندې به د مرکزي دولت د شکایتونو کمیټه شتون ولري چې یوازې هغه شکایتونه به حل کړي چې په ټیټو کچو کې نه شي حل کېدلای.

5. پړاو: پرېکړه

کله چې وروستی پرېکړه وشي، پایله به په مستقیم ډول د تلفون او لیکل شوي لیک له لارې او د موضع حساسیت ته په کتو سره به په وېب پاڼه باندې خپره شي چې په دې سره به ” معلوماتو ته لاس رسی“ تامین شي او په آسانی سره به د عامو خلکو په واک کې وي.

3. له کليو او د کليو کلسټر/گذرونو څخه څخه بهر/ هاخوا د شکایتونو حل کول

الف ◀ DCCMC (یوازې کليوالي سیمې)

د ولسوالۍ په کچه د ولسي تړون پروگرام د مدیریت کمیټه به د خپلو درې میاشتینو غونډو پر مهال د ولسوالۍ په کچه له کارکوونکو سره چې د موضوع د حل لپاره کار کوي د نامل شوو او بیړنیو شکایتونو پر سر د بحث لپاره فضا را مینځ ته کړي (هغه شکایتونه چې لږ بیړني دي باید په اړه یې اړوندو وزارتونو ته راپور ورکړل شي)، که نه نو دا باید د ولسوالۍ په کچه د ولسي تړون پروگرام د مدیریت په کمیټه DCCMC کې را برسیره شي.

د کلي په کچه د شکایتونو فرعي کمیټه به هر هغه موضوع عکاني چې د کلي په کچه نه شي حل کېدلای د کلي کلسټر د شکایتونو فرعي کمیټې ته راجع کړي، چې نوموړې کمیټه به دا موضوع عکاني د ولسوالۍ په کچه د ولسي تړون پروگرام د مدیریت په کمیټه DCCMC/ناسته کې شریکي کړي یا د په دوه میاشتینو (هرې دوه میاشتې وروسته) لویو غونډو کې بیړنی موضوع عکاني را برسیره کړي. که چېرې داسې موضوع عکاني شتون ولري چې 2 میاشتې انتظار نه شي کولای او په ځایي کچه نه شي حل کېدلای، د کليو کلسټر/گذر د شکایتونو کمیټې یا د کلي پراختیایي شورا کلسټر/گذر رئیس کولای شي له DCCMC/ NCCMC سره یوه استثنائي غونډه را وبولي.

د ولسوالۍ په کچه د څارني او ارزوني کارکوونکي به د شکایتونو په هکله د ولسوالۍ په کچه د ولسي تړون پروگرام د مدیریت کمیټې DCCMC په ناستو کې گډون وکړي او انجنیران او د همکارې مؤسسي ټولنیز کارکوونکي به د ولسوالۍ په کچه د ولسي تړون پروگرام د مدیریت کمیټې DCCMC په ناستو کې د څارونکو په توگه گډون وکړي او که له دوی څخه غوښتنه وشي نو کولای شي مهمې موضوع عکاني روښانه کړي.

ب ◀ NCCMC – ناحیه (یوازې ښاري سیمې)

د ناحیې په کچه د ولسي تړون پروگرام د مدیریت کمیټه به د خپلو دوه میاشتینو غونډو پر مهال د ناحیې په کچه له کارکوونکو سره چې د موضوع د حل لپاره کار کوي د نامل شوو او بیړنیو شکایتونو پر سر د بحث لپاره فضا را مینځ ته کړي (هغه شکایتونه چې لږ بیړني دي باید په اړه یې اړوندو وزارتونو ته راپور ورکړل شي)، که نه نو دا باید د ښاروالۍ په کچه د ولسي تړون پروگرام د مدیریت په کمیټه MCCMC کې را برسیره شي.

د کلي په کچه د شکایتونو فرعي کمیټه به هر هغه موضوع عکاني چې د کلي په کچه نه شي حل کېدلای د کلسټر/گذر د شکایتونو فرعي کمیټې ته راجع کړي، چې نوموړې کمیټه به دا موضوع عکاني د DCCMC/ MCCMC په ناستو کې د اړونده وزارتونو له کارکوونکو سره شریکي کړي یا بیړنی موضوع عکاني په میاشتینو (هرې دوه میاشتې) توگه په لویو غونډو کې مطرح کړي.

که چېرې داسې موضوع عکاني شتون ولري چې 2 میاشتې انتظار نه شي کولای او په ځایي کچه نه شي حل کېدلای، د کليو کلسټر/گذر د شکایتونو کمیټې یا د کلي پراختیایي شورا کلسټر/گذر رئیس کولای شي له DCCMC/ NCCMC سره یوه استثنائي غونډه را وبولي.

د ولسوالۍ په کچه د څارني او ارزوني کارکوونکي به د شکایتونو په هکله د ولسوالۍ په کچه د ولسي تړون پروگرام د مدیریت کمیټې DCCMC په ناستو کې گډون وکړي او انجنیران او د همکارې مؤسسي ټولنیز کارکوونکي به د ولسوالۍ په کچه د ولسي تړون پروگرام د مدیریت کمیټې DCCMC په ناستو کې د څارونکو په توگه گډون وکړي او که له دوی څخه غوښتنه وشي نو کولای شي مهمې موضوع عکاني روښانه کړي.

د گذر تر پوښ لاندې د انفرادي کليو د شکایتونو فرعي کمیټې به د شکایتونو اړوند خپل راپورونه د گذر د شکایتونو کمیټې ته وسپاري چې دا کمیټه به د حل شوو شکایتونو راپورونه (د مستند کولو په موخه) او نامل شوي شکایتونه د ښاروالۍ په کچه د ولسي تړون پروگرام د مدیریت کمیټې ته د لا حل په موخه وسپاري.

که چېرې یو شکایت بیړنی وي، د گذر اړوند د شکایتونو کمیټې رئیس ښایي په نېغه توگه MCCMC ته له مقدماتي پرته راپور ورکړي او اړتیا نشته تر څو دوه میاشتینو ناستو ته انتظار وایستل شي.

د ولسوالۍ په کچه د څارني او ارزوني کارکوونکي به د شکایتونو په هکله د ولسوالۍ په کچه د ولسي تړون پروگرام د مدیریت کمیټې DCCMC په ناستو کې گډون وکړي او انجنیران او د همکارې مؤسسي ټولنیز کارکوونکي به د ولسوالۍ په کچه د ولسي تړون پروگرام د مدیریت کمیټې DCCMC په ناستو کې د څارونکو په توگه گډون وکړي او که له دوی څخه غوښتنه وشي نو کولای شي مهمې موضوع عکاني روښانه کړي.

د ښاروالۍ په کچه د ولسي تړون پروگرام د مدیریت کمیټه MCCMC به د حل شوو شکایتونو راپورونه (د مستند کولو په موخه) او نامل شوي شکایتونه د ښاروالۍ په کچه د ولسي تړون پروگرام د مدیریت کمیټې ته د لا حل په موخه وسپاري. د

ښاروالۍ په کچه د ولسي تړون پروگرام د مدیریت کمیټه MCCMC به د ښاروالۍ په کچه د ولسي تړون پروگرام د مدیریت کمیټې MCCMC ته په درې میاشتینو (هر درې میاشتې وروسته) توگه راپور ورکړي او د هرې نامل شوي موضوع په هکله کېدلای شي خبرې اترې وشي.

که چېرې یو شکایت بیړنی وي، د ښاروالۍ په کچه د ولسي تړون پروگرام د مدیریت کمیټه MCCMC کولای شي د ښاروالۍ په کچه د ولسي تړون پروگرام د مدیریت کمیټې MCCMC ته له مقدماتي پرته راپور ورکړي او اړتیا نشته تر څو دوه میاشتینو ناستو ته انتظار وایستل شي.

د ولسوالۍ په کچه د څارني او ارزوني کارکوونکي به د شکایتونو په اړه د ولایتي اداري واحد PMU / د ښاروالۍ په کچه د ولسي تړون پروگرام د مدیریت کمیټې MCCMC په غونډو کې گډون وکړي.

4. د ولسوالي او ښاروالي په کچه د ولسي تړون پروگرام د مدیریت له کمیټې څخه بهر/ هاخوا د شکایتونو حل کول د ټولو حل شوو شکایتونو راپور (د مستند کولو په موخه) او ناهل شوي شکایتونه د حل په موخه به د ولسي تړون پروگرام د مدیریت ولایتي کمیټې (PCCMC) ته وسپارل شي. که چېرې DCCMC او MCCMC کوم بېرني شکایت تر لاسه کړي چې بېرني حل ته اړتیا لري، خو د ولسوالي/ښاروالي په کچه د حل کېدو وړ نه وي، باید په هکله یې له ځنډ پرته راپور ورکړل شي او د ولسي تړون پروگرام د مدیریت له ولایتي کمیټې (PCCMC) سره به یوه نا پلان شوي ناسته تر سره شي.

5. د ولسي تړون پروگرام تخنیکي کاري ډله (مرکز) د ولسي تړون پروگرام تخنیکي کاري ډله (CC TWG) به په نوبتي/دوره اي توگه د مالي وزارت، د کلیو د بیا رغونې او پراختیا وزارت، د سیمه ایزو ارگانونو خپلواکي ادارې، د کرنې، عامې روغتیا او پوهنې وزارتونو له لوري رهبري شي. د ولسي تړون پروگرام د مدیریت ولایتي کمیټه (PCCMC) به د حل شوو شکایتونو راپورونه (د مستند کولو په موخه) او ناهل شوي شکایتونه د ولسي تړون پروگرام تخنیکي کاري ډله (CC TWG) ته د لا حل په موخه وسپاري. که چېرې بېرني وي نو د ولسي تړون پروگرام د مدیریت ولایتي کمیټه (PCCMC) کولای شي په نېغه توگه له مقدماتي پرته د ولسي تړون پروگرام تخنیکي کاري ډلې (CC TWG) ته راپور ورکړي. د ولسي تړون پروگرام تخنیکي کاري ډله (CC TWG) د پروگرام د پلي کولو په لومړي پړاو کې هرې دوه اتی وروسته غونډه تر سره کوي.

د ولسي تړون پروگرام تخنیکي کاري ډله (مرکز)

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**